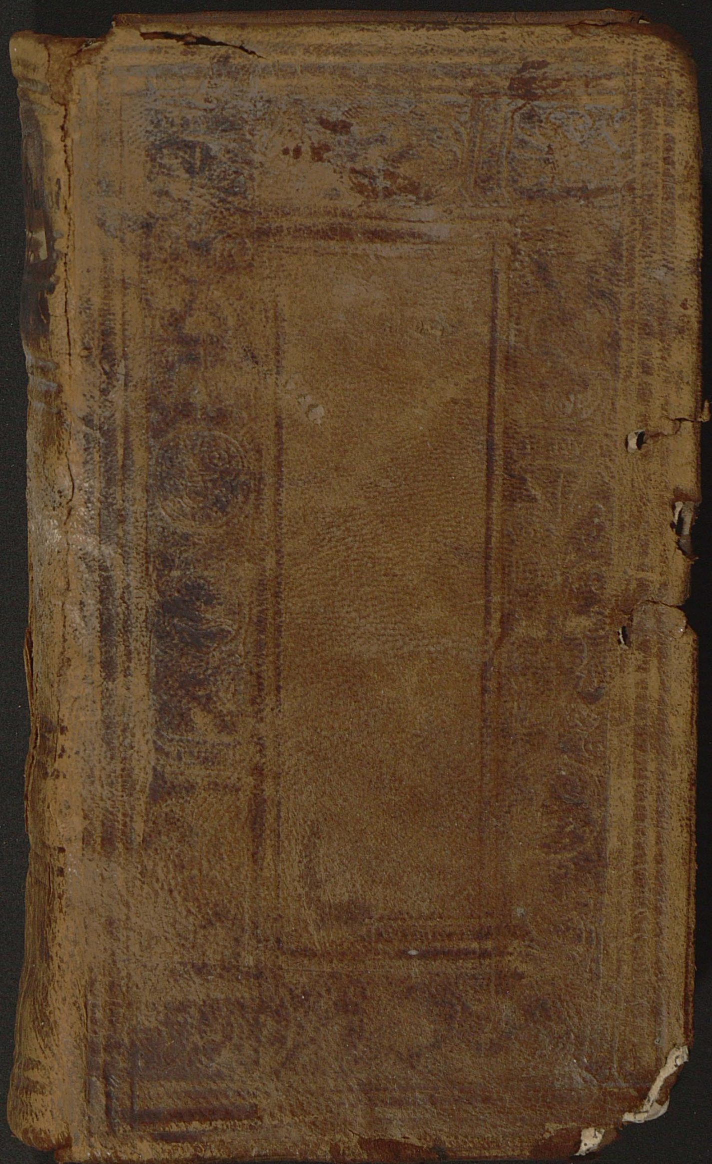

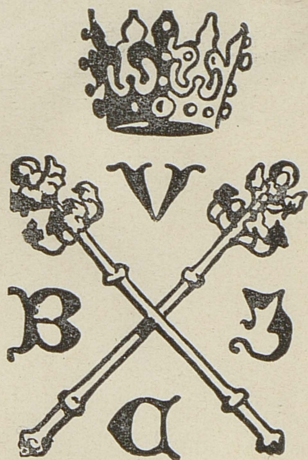
ien
vn

nto, ven
por echarle
so dentro
Pienfas que
que ni l a
particula

✠ Sexta maldicion. ✠

L*AEdetur quasi uinea, in primo flore botrus eius, & quasi oliua, proÿciens florem suum.* Simbolo de la abundancia fue siempre la oliua y par cubier- p

3 ta

PRÆADAMITÆ.

SIVE

EXERCITATIO

ſuper Verſibus duodecimo, decimo-
tertio, & decimoquarto, capitis
quinti Epiſtolæ D. Pauli
ad Romanos.

QVIBVS INDVCVNTVR

Primi Homines ante Adamum
conditi.

ANNO SALVTIS,
M. DC. LV.

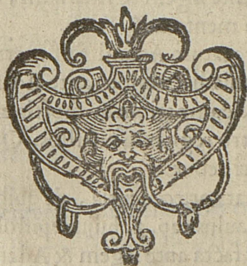

ELENCHVS CAPITVM

quæ continentur in Exercitatione.

CAPVT I.

XV.

EXER-

EXERCITATIO
Super Versibus, duodecimo, decimotertio, & decimoquarto, capitis quinti, Epistolæ D. Pauli ad Romanos.

CAPUT I.

Verba Apostoli. Imputationem peccati cœpisse à transgressione legis Dei, quam Adamus violavit: desiisse in Christo. Antithesis inter Adamum & Christum.

Aulus Apostolus, Epistola quam scripsit ad Romanos, capite quinto, versibus 12. 13. *&* 14. *hæc ait.*

XII. Sicut per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors: ita etiam in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt.

XIII. Nam usque ad legem peccatum erat in Mundo. Peccatum vero non imputabatur, non exsistente lege.

XIV. Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Mosem: In eos etiam qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami; qui est typus futuri.

Vulgati Interpretes explicant illud, Vsque ad

legem, *decimitertii versus; de tractu illo temporis qui intercessit ab Adamo usque ad Mosem. Per quod tempus statuunt peccatum quidem fuisse in Mundo, sed non datum fuisse crimini; sive non fuisse imputatum, ut vulgo dicitur. Statuunt, inquam, peccatum cœpisse imputari à Mose, non autem ab Adamo.*

Verum hoc (præfabor pacem tantorum Virorum) pugnare mihi videtur fronte adversa, cum eo quod voluit dicere Apostolus: imo quod significanter expressit, quamvis leviter attigisse videatur. Voluit enim illud, & hic est sensus perpetuus hujus loci. Homines à Deo depulsos propter unum hominem-peccatorem, rediisse in gratiam propter unum Hominem-Deum. Peccatum intravisse in Mundum, per unum hominem-peccatorem, qui legem Dei prætergressus est: absolutionem de peccato illo, quæ Iustitia *&* Iustificatio *appellatur, intravisse in Mundum, per unum Hominem-Deum, qui legi divinæ paruit, & piacularis factus est ob culpam illius hominis peccatoris. Hominem illum peccatorem typum fuisse, sed typum oppositum, hujus hominis Dei. In hac tamen oppositionis comparatione voluit Apostolus, imputatiorem, ut ita dicam, fuisse gratiam hujus hominis-Dei, transgressione hujus hominis-peccatoris: potiorem hujus justificationem reatu illius: plenius & potentius hujus obsequium illius pervicacia. Vbi perpetua viget antithesis inter illum & hunc. Ille est Adamus, hic est Iesus Christus. Ille est primus Adamus, hic est secundus Adamus.*

Vo-

Voluit item Apostolus, per temeratam illam primam legem Dei, ab illo primo homine Adamo, homines omnes inimicos & hostes Dei evasisse: per transgressionem illius legis omnes homines peccavisse: per contumaciam illius hominis, omnes homines peccatores effectos: per illud peccatum, quod est transgressio illius legis, mortem pervasisse in omnes homines, mortem regnavisse. Illud autem demonstravit Apostolus evidentissime: nec cœcutire possumus in tanta luce, nisi forte quia nimia est. Nimirum ut nobis constet, imputationem peccati cœpisse à transgressione legis Adamo datæ, non autem à lege data Mosi. Cœpisse ab Adamo, desiisse in Christo. Nulla enim hic antithesis inter Mosem & Christum. Typum, sive antitypum Christi unicum, constituit hoc capite Adamum D. Paulus.

CAPUT II.

De lege Dei data Adamo. Item de variis legibus humanis & divinis, quæ fuerunt ante legem Dei datam Mosi.

Lex Dei data Adamo illa fuit, cujus transgressio, ut prædixi, Adamum, & in illo omnes homines fecit hostes Deo: quæ armavit Angelum ense fulmineo, ut illum, & in illo omnes homines Paradiso detruderet. Lex Dei illa fuit, quæ Adamum, & in illo omnes homines effecit peccatores, reos, contumaces: per quam peccatum intravit in Mundum: per quam omnes homines peccaverunt: per quam mors pervasit in omnes homines. Et de illa lege intelligenda sunt verba hæc

Apoſtoli: Uſque ad legem peccatum erat in Mundo. *Quippe quæ lex Adami, vel data Adamo, princeps fuit legum omnium. Quæ lex legum, & per excellentiam* LEX *ſimpliciter dici debuit.*

Reliquæ leges ſua nomina ſortitæ ſunt. Lex enim naturæ illa eſt, quæ dicitur recta ratio: *unde leges gentium ortæ ſunt: à quibus itidem fluxerunt leges civiles, quæ ſecundum varios Legumlatores varia ſibi induerunt nomina. Tales olim fuerunt, vel duriores Lycurgi leges, vel molliores Solonis conſtitutiones, vel quæ tulere ſtrictiora jura Decemviri, vel quæ edixere remiſſiora Prætores.*

Imo & leges Dei varias indictas fuiſſe Iudæis, longe ante legem datam Moſi, conſtat ex Geneſi ipſa, cap. 26. ubi Deus Iſaacum affatur his verbis. Benedicentur in ſemine tuo omnes Gentes terræ, eo quod obedierit Abrahamus voci meæ, & cuſtodierit præcepta & mandata mea, & ceremonias legeſque ſervaverit. *Quibus patet maniſeſtiſſime, præcepta & mandata Moſaica non fuiſſe prima præceptorum & mandatorum Iudæis præſcriptorum, ut creditur: Cæremonias Moſaicas non fuiſſe primas Cæremoniarum Iudaicarum, ut creditur: Leges Moſaicas non fuiſſe primas legum Iudaicarum, ut creditur. Sed longe ante Moſem præcepta & mandata alia ſtatuta Iudæis; cæremonias alias inſtitutas; & leges alias Dei populo huic ſancto & electo decretas & ſancitas fuiſſe. Iudæos autem hoc loco intelligo: non filios Abrahami tantum, qui vocantur* ſemen Abrahæ; *ſed & patres omnes Abrahami ipſius, Adami poſteros.*

Ve-

Verum inquies: Quæ præcepta & mandata legimus præscripta unquam fuisse Iudæis ante Mosem? Laudabo sanctificationem: Sabbati: mundorumque immundorum discretionem: abstinentiam à suffocatis: quæ legimus mandata & præcepta fuisse Iudæis longe ante Mosem. Quas inquies cæremonias legimus ante Mosem fuisse unquam in usu apud Iudæos? Cæremonias laudabo illas, quibus sacrificiorum ritus constitit apud Iudæos, longe ante Mosem. Quin & cultus Dei varios institutos: ab Adamo, usque ad Enos filium Sethi: ab Enos filio Sethi, usque ad Abrahamum: ab Abrahamo usque ad Mosem. Scriptum nimirum est Geneseos cap.4. Sed & Seth natus est filius, quem vocavit Enos. Iste cœpit invocare in nomine Domini. *Certe invocabatur Dominus nomine aliquo, ab Adamo & Setho, ante Enos. Sed invocare cœpit Enos Dominum nomine alio, quo Adamus & Sethus illum invocaverant. Additam vero legimus circumcisionem Abrahamo. Et revelatum nomen* Jehovæ, *Mosi; Iudæis antea inauditum.*

Quas vero legimus, inquies, sancitas unquam fuisse leges Iudæis, ante legem Mosis? Leges asseram audacter illas, quas hoc loco Geneseos servavisse dicitur Abrahamus. Imo, secundum quas notum est, longe ante Mosem, honoratos fuisse parentes à filiis suis: animadversum in homicidas: prohibita adulteria: interdicta latrocinia: imo & vetitam concupiscentiam, scelerum causam & fomitem. Quæ omnia vulgus Theologorum putat initium habuisse à Mose tantum: quamvis certissi-

mum ſit, communia illa fuiſſe legum omnium divinarum & humanarum: inſtituta & obſervata longe ante Moſem. Vtpote quæ emanaverint, non à Moſe, ut vulgo creditur; ſed à jure ipſo naturali, gentium, & civili: imo à præcepto ipſo divino, longiſſime ante Moſem.

Lex ſane Moſaica jus ſuum, illudque præcipuum, habuit apud Iudæos; ſed ſuum ſucceſſive tempus, diſtinctum ab aliis & primis legibus Iudaicis. Qualis mos eſt apud omnes populos, quorum poſteriores leges priores antiquant. Imo proprie conſtitit lex Moſaica in cæremoniis peculiaribus; in peculiari ratione ſacrificiorum; & in peculiari jure Sacerdotii. Quæ non erant in uſu ante Moſem; & à Chriſto abrogata ſunt.

Nullibi autem ſcriptum eſt, peccatum fuiſſe imputatum omni generi humano, propter leges illas violatas, ſive naturales, ſive gentium, aut civiles: propter temeratas leges illas Dei quæ in deſuetudinem abierunt: propter abdicatam circumciſionem, & inobſervatum Moſem. Sed ſcriptum eſt diſertiſſime & conceptiſſime; peccatum intraviſſe in Mundum, per legem perruptam ab Adamo: Imputatam fuiſſe tranſgreſſionem legis illius omnibus hominibus: & per tranſgreſſionem legis illius mortem pervaſiſſe in omnes homines. Vnde innoteſcat, legem datam Adamo, tanquam generaliſſimam, & legem legum, Legem *ſimpliciter dici & audire debuiſſe hoc loco.*

CAPVT III.

De quatuor hominum ſtatibus : ſub natura : ſub lege : ſub gratia : ſub gloria. Tempus legis ſtatuendum eſſe ab Adamo , non à Moſe.

STatus hominum optime partiti ſunt , qui illos quadrifariam diviſerunt , poſueruntque hoc ordine : primum , ſub natura : ſecundum , ſub lege : tertium , ſub gratia : ultimum , qui erit ſub gloria. Allucinari mihi videntur qui numerant tempus legis à Moſe , quod ſtatui debuit ab Adamo. Tempus inquam legis illius de qua hic dedita opera egit Apoſtolus. Locutus enim eſt de lege illa, in cujus tranſgreſſione homines omnes peccaverunt : & de illo homine qui legem illam perfregit, in quo mors pervaſit in omnes homines. Quæ omnino conveniunt legi datæ Adamo , & Adamo ipſi : nullo modo autem legi Moſaicæ , neque Moſi ipſi. Iudæi enim ſoli peccaverunt in tranſgreſſione legis Moſaicæ. Iudæos ſolos affatus eſt Deus cum legem illam Moſaicam promulgavit. Neque juſte & juridice actum fuiſſet cum omnibus hominibus , ſi mors pervaſiſſet ex tranſgreſſione illius legis, in illos etiam homines quibus lex illa non data fuiſſet : atque adeo qui nullo pacto, & nullo fœdere ſancito, lege illa tenebantur.

Moſes certe miſſus fuerat Iudæis ſolis ; non ut in quo Iudæi peccarent : id eſt, non ut Iudæi peccarent in Moſe peccante : ſed ut unicuique Iudæo ſua ſibi legis illius Moſaicæ tranſgreſſio imputaretur. Res non ita ſe habuit in Adamo. Peccave-

runt omnes homines in transgressione legis illius quam Adamus egressus est. Peccatum illud quod sibi soli peccavisse visus est Adamus, transiit in omnes homines, qui peccaverunt in Adamo peccante. Ratio est; quia lex illa data Adamo, lata fuit omnibus hominibus. Et quo momento allocutus est Deus Adamum, cum legem illam suam ei dabat, allocutus est homines omnes. Ita ut juste & juridice egerit Deus cum omnibus hominibus; quando mors in illos pervasit ex peccato Adami, & transgressione legis illius quam Adamus violavit. Quia lex illa putata fuit data omnibus hominibus; qui involuti & astricti fuerunt pacto & fœdere illo, quod Deus cum omnibus hominibus in Adamo, tanquam Syndico & defensore omnium hominum, pepigerat, & percusserat.

Quæ cum ita sint, atque adeo certa ut de illis dubitare religio sit: fateor me non intelligere, qua ratione tempus illud legis quod quærimus, non debuerit assignari ab Adamo. Lex enim primum data Adamo, denotat evidenter, legem primum cœpisse ab Adamo. Imo legem illam de qua hic loquitur Apostolus; à qua fluxit imputatio peccati. Quæ imputatio cœpit esse ab Adamo, à quo & regnum legis cœpit esse.

Hujus autem rei veritatem quid attinet quærere per alium interpretem quam per Apostolum hoc loco? Nullum scilicet fuit regnum mortis, quod non prius penderit à regno peccati: nullum quinetiam regnum peccati, quod non prius penderit à regno legis: legis inquam illius, à cujus transgressio-

gressione peccatum imputari, mors regnare cœpit. Causa igitur antecedens & primigenia peccati & mortis, constituenda est Lex eadem. Atqui regnum mortis cœpit esse ab Adamo per Apostolum ipsum hoc loco. Regnavit mors ab Adam usque ad Mosem. *Cœperit ergo necesse est multo magis regnum legis ab Adamo ipso, per eundem Apostolum loco eodem. Regnavit lex data Iudæis in Mose, à Mose ipso. Regnavit lex data omnibus hominibus in Adamo, ab Adamo ipso. Regnavit inquam lex ab Adamo, usque ad Mosem: vel usque ad Iesum Christum. In quo scilicet lex omnis, Adamica & Mosaica, & tempus ipsum periit legis utriusque. Vtpote, à quo tempus Gratiæ cœperit esse.*

Conveniens ergo est ut definiamus & circumscribamus tempus Legis, ab Adamo ad Christum. Qua ratione definiemus & circumscribemus tempus Gratiæ, à Christo quando venit in carne, ad eundem Christum cum venerit in spiritu ad Gloriam: quæ erit in æternum.

CAPVT IV.

Peccatum fuisse imputatum ab Adamo usq; ad Mosem.

Sed neque illud assequi possum, quantumvis meditatione contendam: qua ratione probari possit, peccatum non fuisse imputatum per totum illud tempus quod fluxit ab Adamo usque ad Mosem. Contrarium enim colligitur ex locis omnibus Geneseos.

Incipiam ab Adamo ipso. Quare ergo peccatum fuit imputatum Adamo ipsi? Quare imputatum omnibus

omnibus hominibus, qui in illo peccaverunt? Quare fugatus Adamus, & in Adamo fusi omnes homines Paradiso? Quare maledicta terra propter peccatum Adami, nisi terra, & toti mundo fuit imputatum? Quare timuit Cainus qui occiderat fratrem suum, cum dixit Deo: Major est iniquitas mea quam ut veniam merear? *Quare major iniquitas, si non mage imputata? quare deneganda Caino venia, si non imputanda iniquitas? Quare dixit Lamech uxoribus suis:* Quoniam occidi adolescentulum in livore meo; septuplum ultio dabitur de Caino: de Lamecho vero septuagesies septies? *Quare ultio dabatur de peccato, quod non putabatur esse peccatum? quare ultionis, nisi fuissent imputationis gradus? Quare legimus Deum* flagellavisse Pharaonem plagis maximis, propter Saraï uxorem Abrahami: *nisi reputavisset Deus adulterium & Regi & regno? Quare dixisset Deus de Sodomitis:* Aggravatum est peccatum eorum? *Quæ fuit illa peccati aggravatio, nisi peccati imputatio? Et si tunc temporis nullæ fuissent imputationes; quare justitia decem Iustorum, si degissent Sodomis, reputata fuisset reliquis Sodomitis in justitiam: quæ illorum peccata, quæ peccatorum clamores & aggravationes, id est imputationes, sustulisset? Quare per illud tempus imputata fides Abrahamo, per quam imputatio peccati auferenda erat? Remedium certe præsupponit morbum. Imputatio fidei præsupponit imputationem peccati. Quare percussisset Deus Onanum eo quod fecisset* Rem dete-

stabi-

ſtabilem? *Quæ res illa deteſtabilis; ſi non imputanda, qua percuſſione vindicanda foret? Quare noluit Iuda* polluere manus ſuas ſanguine Ioſephi fratris ſui? *Quæ fuit illa pollutio quam timuit, ſi non eſt imputatio? Locuti ſunt ad invicem fratres Ioſephi, credentes non intelligi: remordebat eos quod in illum peccaverant.* Idcirco, *aiebant*, venit ſuper nos iſta tribulatio. *Et inferius Ruben*; Nonne dicebam? Nolite peccare in puerum. En ſanguis ejus exquiritur. *Nimirum, exquiſitio ſanguinis, imputatio effuſi erat. Quare Moſes & ipſe, ante legem ſuam latam, præcipiti curſu aufugit in deſertum, propter occiſum Ægyptium; niſi ſupplicium veritus eſt à Iudicibus Ægyptiis, qui ejus ſanguine parentaſſent occiſo Ægyptio? Quare ergo ab Adamo uſque ad Moſem, inſtituta fuerunt ſacrificia, quæ fuerunt peccatorum expiationes; niſi fuerunt per illud tempus peccatorum imputationes? Ratio enim poſtulat, ut quod remittitur, non imputetur, quod imputatur, vindicetur.*

Quod ſi demum nobis licet, ut par eſt, judicium ferre de reatibus & imputationibus peccati, per pœnas quæ ſequuntur reatus & imputationes peccati: nullum certe peccatum fuit æque imputatum, à Moſe uſque ad nos, qualia fuere imputata ab Adamo uſque ad Moſem. Non enim dicuntur cataractæ cœli effuſæ, vel fornaces ſuperæ deſcendiſſe & crepitaviſſe, in perniciem hominum peccantium à Moſe uſque ad nos; qualia leguntur de diluvio, & de conflagratione Sodomitarum, ab Adamo uſque ad Moſem.

CAPUT V.

Probatur idem quod ſuperiori capite probatum eſt.

VErum, quid procul à me quæro quod juxta me eſt, quodque in hoc textu eſt? Quare dixit Apoſtolus, peccatum intraviſſe in mundum per Adamum; & per peccatum mortem? Ad quid enim intravit peccatum in mundum, niſi ut mundo imputaretur? Quæ enim eſt irruptio illa peccati in mundum; ſi non eſt imputatio peccati, quæ ab Adamo involvebat mundum ſub condemnationem mortis, ex peccato Adami? Quod vero expreſſius argumentum imputationis expreſſiſſimæ potuit adduci quam illud; quo cenſentur homines omnes inimici, & facti hoſtes Deo? Quæ rurſus major imputationis nota potuit inuri peccato illi, vel potuit exprimi ab Apoſtolo; quam pœna mortis quæ tale peccatum ulta eſt? Quæ enim eſt relatio mortis ad peccatum, eadem eſt ultionis ad imputationem. Apoſtolus autem aſſeruit ipſiſſimis verbis hoc loco; Mortem regnaviſſe ab Adamo uſque ad Moſem. *Regnaviſſe; per imputationem peccati. Contra enim rerum ordinem regnaviſſet mors, per illud tempus quod interceſſit ab Adamo uſque ad Moſem; niſi per illud etiam tempus imputatum fuiſſet peccatum. Quorſum enim pœna, ubi non eſt reatus? Quid porro reatus eſt, ſi non eſt imputatio? Sunt certe hæc reciproca, pœna & reatus, mors & peccatum. Pœna præſupponit reatum; mors præſupponit peccatum. Regnavit mors ab Adamo. Recte concludetur,* Ergo *impu-*

tatum

tatum fuit peccatum ab Adamo. At si voluisset Apostolus, peccatum non fuisse imputatum ab Adamo usque ad Mosem, sed cœpisse imputari à Mose: nec debuerat dicere, mortem regnavisse ab Adamo. Imo illud tantum; regnavisse à Mose usque ad Iesum Christum, qui finis fuit legis Mosaicæ: per quod tantummodo tempus intelligunt Interpretes peccatum fuisse imputatum.

Hoc autem me magis movet: quod interpretes ipsi vertentes verba hæc versus 18 hujus capitis: Ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα: *transtulerunt hoc modo.* Sicut per unam offensam (*intelligunt autem offensam Adami*) reatus venit in omnes homines in condemnationem. *Quare subaudiverunt Interpretes reatum illum, qui non est in Græco? Quis est reatus ille ex offensa Adami, si non est imputatio ex offensa Adami? Patet ergo per ipsos etiam Interpretes: peccatum fuisse imputatum ab Adamo, per totum illud tempus quod ab illo usque ad Mosem interjectum est.*

CAPUT VI.

Infantes peccavisse ad transgressionis Adami similitudinem. Et de variis similitudinis acceptionibus.

AT, *quam facile abyssus abyssum invocat, tam proclive est, incommodum sequi incommodum. Hinc factum est quod Interpretes, qui noluerunt, peccatum fuisse imputatum ab Adamo usque ad Mosem; cum venerunt ad illam partem decimiquarti versus hujus capitis, qua dicitur,* Mortem

tem regnavisse, in eos etiam qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami: *cogitaverunt dissimilitudinem inter peccata adultorum, & peccata infantium: inter peccata actualia, & peccata originalia: de quibus nec minimam fecit hic mentionem Apostolus: hic enim non erat his locus. Voluerunt scilicet Interpretes, Apostolum intellexisse hoc loci; Infantes non peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami, quia non peccaverant actualiter quemadmodum Adamus peccaverat. In eos tamen mortem regnavisse sicut in adultos, qui peccaverant actualiter, quemadmodum (ut autumant) Adamus peccaverat: ac proinde (ut sibi volunt) ad transgressionis Adami similitudinem.*

Verum quærerem: Qua ratione potuisset mors actualiter regnare in Infantes, quemadmodum mors eadem regnaverat in Adamum: nisi Infantes actualiter peccavissent quemadmodum Adamus peccaverat? Qua ratione, inquam, potuissent Infantes mori revera & actualiter, ad similitudinem mortis quæ infligebatur ex peccato Adami: neque peccavisse revera & actualiter, ad similitudinem transgressionis & peccati ipsius Adami? Præsertim, cum mors sit peccati opsonium, *ut loquitur Apostolus capite 6. hujus epistolæ; & sequatur naturam, quæ similitudo est, peccati sui.*

Quærerem rursus: Qui fuissent illi adulti, vel qui fuissent illi infantes, ante Adamum geniti, qui peccavissent vel non peccavissent ad similitudinem peccati Adamici? Dixit enim disertissime Aposto-

Apostolus : Mortem regnavisse ab Adamo , in eos etiam qui non peccaverant. Ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. Τὸ, peccaverant, *denotat tempus præcedens tempus illud primum , quo mors regnare cœpit.* τὸ, etiam, *denotat aliquid quod extra ordinem videtur: Mortem scilicet regnavisse, retro etiam à suo principio. Neque sane tam facile esset expedire se ab his incommodis, si pressius urgerentur.*

Sed his omissis , ulterius progredior : proboque, Apostolum intellexisse ; Infantes etiam Adami nepotes peccavisse ad ejus transgressionis similitudinem. Dixit enim , omnes homines : *non ætatem distinxit : neque enim adultus magis est homo quam infans: dixit, inquam,* omnes peccavisse in Adamo. *At, si peccaverunt Infantes in Adamo : Ergo multo magis ad ejus transgressionis similitudinem. Censetur enim quasi in eandem Adami transgressionem impegisse, qui in transgressione Adami peccavit. Imo quotquot fuerunt adulti ut infantes, insiti à cunis ipsis in Adamo, & in radice transgressionis Adamicæ: per hanc suam insitionem participes facti fuerunt radicis , id est ipsius transgressionis. Ergo multo magis participes similitudinis ejus.*

Potuit rursus peccari ad similitudinem transgressionis Adami, vel similitudine spiritali , vel similitudine naturali. Similitudine spiritali, quæ imputatio est : qua spiritu & mente concipitur idem quis peccavisse quod alius peccavit. Similitudine naturali , quæ naturæ propagatio est : qua fortes creari fortibus, & peccatores peccatoribus generari putantur.

Simi-

Similitudo porro hæc naturalis, dicitur duobus modis. Primo sumitur pro imagine. Imo idem sunt similitudo & imago, Genes. 1. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram. *Atq; ea significatione, Infantes referre patres suos, & similes patribus suis dicuntur. Hinc illa sunt apud Iureconsultos repræsentationum sive imaginum jura, concessa infantibus ut adultis: imo nondum natis, ventres in possessionem missi. Sed de his satis. Sufficiat hic reposuisse, quod scriptum est Geneseos* 5, Adamum genuisse filium Sethum, ad imaginem & similitudinem suam, *ut ad rem, & expressim significans similitudinem illam, quæ est inter Infantes filios, & adultos patres qui illos genuerunt.*

Similitudo naturalis, secundo modo accepta, dicitur comparatio, sive proportio. Simile est, quid comparativum, quid proportionale.

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos
Noram: sic parvis componere magna solebam.

Secundum hanc significationem, similes figuræ definiuntur à Geometris; quæ circum angulos æquales latera habent proportionalia. Vnde filios Infantes, similes patribus suis adultis, ita definire possumus: Qui circum eandem & æqualem formam hominis, functiones habent corporis & animi proportionales. Eadem quippe est & æqualis forma hominis in infantibus, quæ est in adultis. Functiones autem corporis & animi, si non sunt eædem & æquales in Infantibus, quæ sunt in adultis; deprehenduntur certe comparatæ, & proportionales cum adultis. CA-

CAPVT VII.

Infantes peccaviſſe ad tranſgreſſionis Adami ſimilitudinem, ſecundum ſuperiores omnes acceptiones ſimilitudinis.

Certum eſt, Infantes peccaviſſe ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adami, ſimilitudine illa ſpiritali, qua intelligitur tranſgreſſio Adami imputata omnibus hominibus, infantibus ut adultis: nec non finguntur omnes homines idem peccaviſſe quod Adamus peccavit; ratione ſimilitudinis quæ imputatione peccati Adamici exprimitur. Neque enim exortes fuerunt imputationis illius infantes; quia enim tranſgreſſionis Adamicæ non mage puri quam adulti.

Probatur autem Infantes peccaviſſe ad eandem tranſgreſſionis ſimilitudinem, ſimilitudine naturali; ſecundum utramque acceptionem ſimilitudinis ipſius naturalis. Probatur inquam exemplo eodem quod propoſui Sethi Infantis, quem Adamus genuit ad imaginem & ſimilitudinem ſuam. *Id eſt, quem genuit ad imaginem organorum & functionum omnium corporis & animi, quæ fuerunt in Adamo adulto. Habuit ergo Sethus infans intellectum ad imaginem intellectus qui fuit in Adamo adulto. Habuit rationem ad imaginem rationis quæ fuit in Adamo adulto: habuit voluntatem ad imaginem voluntatis quæ fuit in Adamo adulto; peccatricem ſcilicet, & propenſam ad peccatum. Ergo intellexit Sethus infans ad imaginem intellectus Adami adulti. Ergo ratiocina-*

cinatus est Sethus infans ad imaginem rationis quæ erat in Adamo adulto. Ergo voluit & peccavit Sethus infans, ad imaginem voluntatis & peccati, sive transgressionis Adami adulti. Atqui imago, ut dixi, eadem est quæ similitudo. Peccavit ergo Sethus infans, ad similitudinem transgressionis Adami adulti.

Hæc autem similitudo qualis sit, clarius dignoscetur per alteram similitudinis acceptionem, quatenus est proportio: Qua nempe Sethus infans genitus est ad similitudinem Adami adulti. Id est, proportionalis cum Adamo adulto; si ratio habeatur eadem totius infantis ad totum adultum, quæ partium illius infantis ad partes istius adulti. Habuit ergo Sethus omnia organa corporis similia & proportionalia; functiones omnes animi similes & proportionales, cum organis omnibus & functionibus omnibus, corporis & animi, quæ fuerunt in Adamo adulto. Intellexit ergo Sethus infans ad similitudinem intellectus Adami adulti: Id est, secundum illam proportionem quæ est inter infantem & adultum: inter intellectum infantis qui vagit, & intellectum qui viget in adulto. Ergo ratiocinatus est Sethus infans ad similitudinem rationis quæ erat in Adamo adulto: Id est, secundum illam proportionem quæ est inter rationem infantis balbutientis, & rationem quæ regnat in adulto. Ergo voluit & peccavit Sethus infans, ad similitudinem voluntatis & peccati, sive transgressionis Adami adulti: Id est, secundum illam proportionem quæ est inter voluntatem teneram,

ram, & peccatum infantis nondum renati; voluntatem nodis & cortice duratam, & peccatum robustum quod est & luxuriat in adultis.

Quibus omnibus colligitur, peccatum procedere eadem similitudine & proportione, qua progrediuntur corpora, qua evadunt organa & functiones omnes corporis & animi, ab infantia ad adultam ætatem. Patet inquam infantes dici proprie peccare ad similitudinem transgressionis adultorum, secundum illam similitudinem, sive proportionem peccati, non secundum actum ipsum peccati. Quem scilicet actum non possunt infantes: & quem si possent, jam non peccarent ad similitudinem, sed ad veritatem ipsam transgressionis adultorum. Peccavisse ergo censendum est infantes ad similitudinem sive proportionem illam transgressionis Adami adulti. Demonstrabitur autem inferius nullam dari similitudinem peccatorum actualium, secundum illam acceptionem quæ similitudo intelligi hic debuit.

CAPUT VIII.

Anxietas Interpretum in explicatione horum versuum. Statuere primos homines creatos ante Adamum, neque officere doctrinæ Christianæ, neque historiæ Geneseos: imo utramque elucidare. Congruere omnino cum historiis & monumentis Gentium.

NEque vero mirum prorsus mihi videtur, quod Interpretes Versus illos Apostoli tractantes, feliciter minus elucidaverunt. Angebantur enim undique in explicatione hujus

loci, usque ad Legem. *Vel enim Lex illa intelligenda erat de lege data Mosi, vel de lege data Adamo. Si lex illa intelligebatur de lege data Mosi: asserendum erat, peccatum fuisse in mundo ante Mosem & usque ad Mosem; peccatum vero per illud tempus non fuisse imputatum. Si lex illa intelligebatur de lege data Adamo: statuendum erat, peccatum fuisse in mundo ante Adamum, & usq; ad Adamum: peccatum vero ante Adamum non fuisse imputatum. Ponendi ergo erant alii homines ante Adamum, qui quidem peccavissent, sed qui non peccavissent imputative; quia ante legem peccata non imputabantur. Inter utrumque incommodum positi Interpretes, dubitabant, neque plane sciebant quo se verterent. Quia vero minus grave apparebat asserere, peccata non fuisse imputata ante Mosem & usque ad Mosem; quam statuere alios homines fuisse vel creatos vel genitos ante Adamum: posthabuerunt illi secundum incommodum primo. Rejecerunt Interpretes fabulosos illos homines, qui Adamum præcessisse credendi erant: & sibi alios acciverunt qui non peccavissent imputative ante Mosem.*

Verum, si licet per Dominos & Magistros meos, Doctores orthodoxos; penes quos jus est summum inquirendi & statuendi de Theologicis, & quorum judicio, me, meaque omnia, obsequenti & cæca religione devoveo: experiar num facilior accommodetur his versibus explicatio, si dicimus, illud usque ad Legem, *intelligendum esse de Lege data Adamo.*

Non inficior, quin primo obtutu statuere primos homines ante Adamum conditos, præter communem Theologorum omnium sententiam, conturbare videatur conscientias, non in tranquillo illas collocare. Exhorrescent scilicet & refugient, non dicam dictu, sed cogitatu, quotquot sunt religiosæ vetustati addicti. Neque rursus illud me latuit, quam male multatus fuerit ille apud veteres, qui demonstrabat, homines esse Antipodas, & hemisphæria ad diametros nostri Orbis opposita. Metuendum nempe mihi fuisset temporibus illis antiquis & rigidis; neque felicius mihi cessisset nova tempora cogitanti, quam infeliciter cesserat novo illi Cosmographo, novos Mundos indaganti. At certe, nunc non est ut & olim fuit. Melioribus natus seculis & auspiciis, Deum veneror ut talem avertat invidiam: & tam benigne accipiantur quæ cogitavi super his, quam sincere, & ingenue, & exercitationis causa hic à me exhibentur.

Primum ergo, & præfiscine dicam: eo me lubentius animum appulisse ad investigandos alios homines ante Adamum creatos; quod putavi nullum hinc posse oriri incommodum fidei quæ est ex Euangelio. Idem enim fore concepi fatum positionis hujus apud Theologos, quale est celeberrimæ quæstionis de motu terræ apud Astronomos. Sive enim cœlos credimus circumagi, sive terram existimamus subverti; succedunt nihilo minus vice perpetua, & dies nocti, & diei nox: revolvuntur itidem statis & præscriptis temporibus, tempestates quæque anni: segetes florent vere, quæ æstate ma-

turæ fiunt; ſpumant vina autumno, quæ hieme deſæcantur. Pari eventu, ſive credimus Adamum fuiſſe creatum ſolum, & primum omnium hominum; ſive ponimus alios homines ante Adamum fuiſſe genitos: ſtabit ſemper ſuo loco, & ſuis myſteriis religio omnis Chriſtiana. Summa enim & fundamentum redemptionis noſtræ, quæ Religio Chriſtiana eſt, in eo conſiſtit; ut credamus homines omnes damnatos in Adamo, innocentes probatos in Chriſto. Quemadmodum autem non neceſſe erat, Ieſum Chriſtum fuiſſe ultimum omnium hominum, qui aulæa Mundi tolleret, ut Mundum & homines omnes abſolveret: ita neque neceſſe erat Adamum fuiſſe primum omnium hominum, qui Mundi proſcenia iniret, ut Mundum & omnes homines condemnaret. Manent ergo ſuis locis, primus Adamus & ſecundus Adamus: remanet ſemper inter Adamum & Chriſtum, typus ille ſanctus circa quem redemptio noſtra, & doctrina omnis Chriſtiana reciprocantur; etſi dicimus primos homines fuiſſe creatos ante Adamum.

Imo certe, ut perfectior conſtituatur antitypus inter Adamum & Chriſtum; commodius multo erit aſſerere, Adamum non fuiſſe primum omnium hominum, qua ratione Chriſtus non fuit ultimus omnium hominum. Commodius inquam erit aſſerere, imputationem ex peccato Adami (ſecundum quam culpæ Adamicæ rei facti ſumus) retroactam fuiſſe in illos homines qui Adamum præceſſerunt; qua ratione imputatio abſolutionis quæ eſt in Chriſto (ſecundum quam labe peccati Adamici dilui-

diluimur) retroacta est in illos homines qui Christum præcesserunt. Minus ergo perfecte constitueretur Adamus antitypus *Christi, si poneretur primus omnium hominum: neque eadem converteretur reciprocatio imputationis ex peccato Adami, cum imputatione absolutionis in Christo; nisi retroageretur peccatum Adami in primævos homines ante Adamum, quemadmodum retroacta est absolutio Christi de peccato illo in primævos homines ante Christum.*

Opinione, ut sæpe fit, & vulgato magis consensu, quam exquisita veritate credi videtur, Adamum fuisse primum omnium hominum qui in luminis oras prodierunt. Illud enim neque dicunt usquam, neque intelligunt sacræ & canonicæ paginæ. Imo è contra, colligitur ex iisdem, quod probare in promptu erit; alios homines Adamum antecessisse.

Adde, quod expositione hac, quæ statuit primos homines ante Adamum creatos, clarior multo apparet historia Geneseos. Conciliatur eadem cum se ipsa. Conciliatur item miris modis cum monumentis omnibus profanis, sive antiquis sive recentioribus; Chaldæis puta, Ægyptiis, Scythis, & Sinensibus. Conciliatur vetustissima rerum creatio, quæ exponitur capite primo Geneseos, cum hominibus Mexicanis, quos non ita diu Columbus penetravit. Conciliatur eadem cum hominibus illis Australibus & Septentrionalibus, qui nondum cogniti sunt. Quos omnes, sicut & illos primæ & vetustissimæ creationis rerum, quæ enarratur cap. 1.

Geneseos; probabile est creatos fuisse cum terra ipsa in terris omnibus, neque ab Adamo propagatos.

Per hanc rursus positionem, conciliatur fides cum recta ratione, quæ non patitur ut statuamus Mundum natum his initiis, à quibus, secundum Hesiodi computum, vix dimidia corvi unius ætas confecta est. Conciliantur demum hoc posito, quæ videntur contraria versibus his Apostoli, de peccato originis, in quo recumbit doctrina omnis Christiana; quod est maxime instituti nostri. Differam in aliud tempus probationes illas, quæ pro hac hypothesi peti possunt, tum ex historia Geneseos, tum ex historiis Gentium, tum & nupere lustratis terrarum populis. Quod vero instat, peragam, & totus insistam Versibus his Apostoli, quos hinc explicare incipiam.

CAPUT IX.

Textus Apostoli. Analysis versus duodecimi. De imputatione peccati, & de regno mortis.

VErsus XII. Sicut per unum hominem peccatum intravit in Mundum, & per peccatum mors: ita etiam in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt.

XIII. Nam usque ad legem peccatum erat in Mundo. Peccatum vero non imputabatur, non exsistente lege.

XIV. Regnavit autem mors ab Adamo usque ad Mosem: In eos etiam qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami.

HI VERSUS *explicari mihi videntur commodissime hoc modo.* Sicut

Sicut per unum hominem. *Per Adamum qui transgressus est legem Dei: sive per transgressionem legis quam Adamus violavit.*

Peccatum intravit in mundum. *Ortum & natum est peccatum, originem accepit; sive quod idem est, intravit in mundum, à transgressione legis quam Deus dederat Adamo. Peccavit enim Adamus ex quo violavit interdictam arborem, & ex quo transgressus est legem quam Deus illi dederat.*

Et per peccatum mors. *Intravit mors in mundum per peccatum, qua ratione peccatum intravit in mundum, per violatam legem ab uno illo homine Adamo.*

Ita etiam mors in omnes homines pervasit, in quo omnes peccaverunt. *Pervasit mors in omnes homines, per eundem hominem per quem omnes peccaverunt. Quæ vero proxime dixerat Apostolus,* Intravit peccatum in mundum, & per peccatum mors: *erant satis ad demonstrandum introitum peccati & mortis in mundum; ad demonstrandam item relationem quæ est inter peccatum & mortem; ut posito peccato, mors necessario poneretur & sequeretur. Verum, ut plenius significaret introitum illum, & totam relationem adimpleret, convertere voluit propositionem Apostolus: ut quemadmodum posito peccato, ponitur & sequitur mors; ita etiam reciproce, posita morte inferretur necessario peccatum.*

CAPUT X.

Analysis versus decimi tertii. Legem hic intelligendam, datam Adamo. Asseritur vulgata lectio.

SEquitur versus XIII. Nam usque ad legem peccatum erat in mundo. *Usque ad legem: intellige legem Dei datam uni illi homini Adamo: per ea quæ jam dicta sunt, & quæ dicentur inferius. Usque ad legem inquam illam, peccatum erat in mundo. Adde vero, vel subaudi: Et per peccatum, mors etiam erat in mundo. Voluit scilicet Apostolus, peccatum & mortem fuisse in mundo, usque ad legem Dei; sive usque ad transgressionem legis illius divinæ, quam unus homo ille Adamus violavit: Nullum jus tamen habuisse in mundo, ut illius dominium & possessionem invaderent, & in illo tyrannidem occuparent. Rationem reddidit hanc: quia* Peccatum non imputabatur non existente lege. *Quod idem est atque si dixisset Apostolus: Ante legem Dei, sive usque ad legem illam Dei quam violavit homo ille Adamus, peccatum & mors erant in mundo: nullum jus tamen in eo usurpaverant, nulla eis erat in possessione mundi legitima collocatio, nullum ejus legitimum dominium. Ratio est, quia ante illud tempus lex nulla data erat à Deo. Lex enim Dei sola illa fuit, cujus transgressio peccati imputationem effecit, & mortis regnum constituit: quæ reatum induxit peccato, & mortem instituit pœnam istius reatus: quæ peccatum fecit imputatum, mortem ulciscentem & regnantem.*

Le-

Legendum vero eſt hoc loco : Peccatum non imputabatur; *quamvis recentiores verſiones habeant*, Peccatum non imputatur. *Vetus enim & vulgata verſio legit expreſſim*, Imputabatur. *Et veriſimiliter oportuit veteres Græcos codices ita conceptos fuiſſe*, Ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖτο μὴ ὄντος νόμου. *Incuria vero Notariorum, qui primum pedem literæ* μ, *adverbii* μὴ, *continua ſerie ſcripſerant cum verbo* ἐλλογεῖτο *: reliquum vero literæ ejuſdem* μ, *longiuſcule, & disjunctum à primo pede: accidiſſe ut* ἐλλογεῖτοι *primum corruptius, deinde* ἐλλογεῖται *repoſitum fuerit : quamvis vere ſcribendum fuiſſet* ἐλλογεῖτο*: quod poſtulat brevior & genuina magis hujus loci ſententia.*

Vtrumque certe ut idem ſignificans, potuit legi impune; & utrumque ſemper erit hoc loco ſubaudiendum, ſive ἐλλογεῖται *ſive* ἐλλογεῖτο *ſcribatur. Poſito uno alterum conſequetur. Scribatur enim primo*; Imputatur. *Poſita hac præmiſſa :* Peccatum non imputatur non exiſtente lege: *elicienda ſemper erit hæc concluſio.* Ergo ante legem, vel uſque ad legem, peccatum non imputabatur. *Scribatur rurſus*, Imputabatur*: ut fiat hic ſenſus : Ante legem, vel uſque ad legem, peccatum erat in mundo; ſed peccatum tunc temporis non imputabatur. Ratio erit ſubaudienda, quam ſuppreſſit Apoſtolus, orator elegans :* Quia peccatum non imputatur non exiſtente lege. *Verius ergo, ut brevius & elegantius, legendum eſt hoc loco*, Imputabatur, *non* Imputatur,

CAPVT XI.

Analysis versus decimiquarti. De regno mortis ab Adamo usque ad Mosem. Mosem hic sumi pro lege data Mosi.

ADdit *Apostolus versu decimoquarto.* Sed regnavit mors ab Adamo, usque ad Mosem. *Regnavit mors: per imputationem peccati. Regnare incepit mors per imputationem peccati: qua ratione imputari cœpit peccatum, per transgressionem legis Dei. Ante legem Dei, & antequam Adamus temerasset legem Dei; peccatum erat in mundo, sed non imputabatur. Ante Adamum, & ante legem Dei, mors erat in mundo, sed non regnabat. Superiori versu, & hoc, ut patet, promiscue sumuntur, & idem sunt quoad tempus, Lex & Adamus. Lex enim Dei data fuit primum, & primo omnium hominum Adamo: & mors regnavit ab Adamo, ratione illa tantum qua lex Dei violata est ab Adamo.*

Vsque ad Mosem. *Regnavit mors ab Adamo: id est, à momento illo quo Adamus transgressus est legem Dei: usque ad Mosem: id est usque ad legem Dei datam Mosi; & quamdiu lex illa Dei data Mosi viguit. Moses enim sumitur hoc loci, pro lege data Mosi: quemadmodum sumptus est Adamus, pro lege data Adamo. Ita quando in divinis scriptis, Deus vocat populum suum Iudaicum,* filium suum Iacob, *sive Israël: intelligit Deus Iudæos, non filios carnis, sed filios promissionis. Et Iacob sumitur locis illis, pro promissionibus*

quas Deus fecerat patribus Iudæorum. Ita passim apud humaniores auctores, Decemviri sumuntur pro legibus duodecim tabularum. Sic in jure vulgare est, Ait Prætor. *Ubi prætor sumitur pro legibus remissioris juris, quas Prætores olim edixerant. Pari ratione Moses, est lex Mosaica. Voluit autem Apostolus, mortem regnavisse ab Adamo, sive à lege Adamica; usque ad Mosem, sive usque ad legem Mosaicam. Imo quamdiu lex Mosaica obtinuit. Vel clarius, usque ad adventum Domini nostri Iesu Christi: cujus mors utriusque legis fuit consummatio, & datæ Adamo, & datæ Mosi.*

Lex data Adamo, tanquam generalissima, & prima legum divinarum, indicta omni generi humano; illa fuit, cujus transgressione peccatum, & per peccatum mors, intraverunt in mundum, & pervaserunt in omnes homines: qua peccatum imputari, mors regnare cœpit in omnes homines. Lex data Mosi, appendix fuit legis illius generalissimæ, ad particularem usum Iudæorum. Christus autem moriens sustulit imputationem peccati, à violata prima illa lege in mundum invectam; & legem Mosis, quam Iudæus & ipse Christus observaverat, antiquavit. Qua ratione vero, sublata causa tollitur effectum, eadem Christus legi in genere obtemperans, & morte sua transgressionem legis expians; tollens imputationem peccati quæ erat per transgressionem legis, sustulit regnum mortis quod erat per illam peccati imputationem. Ita ut à morte Christi tantum

desierit regnum illud mortis, quod inceperat à peccato Adami.

CAPUT XII.

Duo tempora notari ab Apostolo. Vnum, à lege. Alterum, ante legem. Sive quod idem est. Vnum, ab Adamo. Alterum, ante Adamum.

PAtet ex prædictis, *Apostolum posuisse hoc loci duo tempora. Vnum, quo peccatum & mors primitus intraverunt in mundum, & pervaserunt in omnes homines: quo peccatum primitus imputari, mors regnare cœpit. Alterum, quo quidem peccatum & mors erant in mundo, sed non imputabantur, non regnabant: nullo jure pervaserant in omnes homines; non vivebant. Peccatum tunc temporis erat mortuum: mors erat mortua: & nullus erat sepulchri aculeus.*

Tempus primum exprimitur his verbis. Per unum hominem peccatum intravit in mundum. Mors in illo pervasit in omnes homines. *Item;* Regnavit mors ab Adamo. *Tempus secundum notatur per hæc verba.* Vsque ad legem peccatum erat in mundo: peccatum vero non imputabatur non existente lege. *Atque adeo non imputato peccato, non regnabat mors.*

Tempus autem illud primum, quo peccatum primitus imputari, mors regnare cœpit; fuisse illud quod incepit ab Adamo, à lege, & transgressione legis illius quam Adamus violavit, sive à peccato Adami; patet ex verbis ipsis Apostoli, &

luce meridiana clarius patet. Peccatum enim Adami illud, fuit omnium peccatorum, ut ita dicam, imputatissimum: imputatum omni generi humano. Peccatum illud, primum omnium vixit: & recte dictum est originale; *quia primum omnium intravit in mundum per Adamum. Verba illa,* intravit in mundum; *quasi nascens peccatum, & Adamum quasi parturientem significant. Sed quo inficiantem jugules: Imputatum fuit peccatum ab Adamo, quia* regnavit mors ab Adamo. *Peccatum Adami illud primum omnium regnavit; quia mortem intentavit omnibus hominibus. Ius gladii & mortis inferendæ, summæ est animadversionis, & nota meri imperii. Hac de causa usus est Apostolus verbo hoc,* regnavit; *ubi dixit,* Regnavit mors ab Adamo. *Et significavit, peccatum & mortem imputari cœpisse, vixisse, & regnavisse ab Adamo; sive à momento illo quo Adamus legem Dei prætergressus est.*

Iam vero investigemus tempus illud, quo peccatum, & mors erant in mundo; sed non imputabantur, non vivebant, non regnabant. Certe, quærendum illud erit ante legem: quod voluit Apostolus verbis conceptissimis. Vsque ad legem peccatum erat in mundo: peccatum vero non imputabatur non existente lege. *Vsque ad legem: intellige legem Dei datam Adamo: quæ lex Mundi, & Lex, simpliciter & sola dici potuit: utpote per cujus transgressionem solam peccatum potuit imputari & mors regnare toti mundo. Nequaquam vero intelligenda hic est lex data*

Mosi. Vt enim supra & fuse demonstratum est, imputabatur peccatum ante legem datam Mosi; & ex imputatione peccati, regnabat mors ante illam.

Quærendi ergo erunt alii homines ante Adamum, non ante Mosem; quorum neque peccata fuissent imputata; neque mors regnans: cum ab Adamo, non à Mose, imputari peccatum, mors regnare cœperit.

CAPVT XIII.

Creati homines ante Adamum non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami. Legendum hic, *peccaverant*, non *peccaverunt*.

A*Djuvat investigationem hanc quod proxime sequitur. Regnavit mors ab Adamo, &c.* in eos etiam qui non peccaverant ad transgressionis Adami similitudinem. *Notanda vero sunt curiose verba illa:* In eos etiam qui non peccaverant. ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας. τὸ ἁμαρτήσαντας, τὸ peccaverant; *denotat tempus præcedens, Græcis* ἀόριστον, *Latinis indeterminatum: præcedens inquam definitum illud tempus ab Adamo, à quo peccatum intravit in mundum. Denotat homines qui peccaverant ante Adamum, sed non ad transgressionis Adami similitudinem. Peccaverant quidem primi illi homines ante Adamum conditi, sed nullius in legem Dei admissæ fraudis rei erant: ad similitudinem Adami, qui primam fraudem legi Dei fecit. Nulla enim erat promulgata lex Dei ante Adamum:*

at-

atque adeo non existente lege Dei, nullum erat illorum hominum peccatum; quia non erat imputatum, quale fuit peccatum Adami.

Vulgata versio legit hoc loco, Peccaverunt, *non* Peccaverant. *Ut fieret vulgatus ille sensus: mortem regnavisse ab Adamo in Adami posteros; qui in illo, & ab illo, peccaverunt: sive peccavissent ad transgressionis Adami similitudinem, sive non peccavissent ad illam similitudinem. Quod si ita esset, nihil hic novi portavisset Apostolus. Quis enim nescit mortem regnavisse ab Adamo, in omnes Adami posteros qui in illo peccaverunt?*

Verum inquiunt interpretes: nihil hic vulgare vel jejunum attulit Apostolus; quando dixit mortem regnavisse ab Adamo, usque ad Mosem, etiam in eos qui non peccaverunt ad transgressionis Adami similitudinem. *Quippe qui intellexerit mortem regnavisse in Infantes, qui non peccaverunt ad transgressionis Adami similitudinem; quia non peccaverunt actualiter, quemadmodum Adamus peccavit.*

Refutavi hæc pluribus supra: & nullam hic cramben recoquere in animo est. Sed ne in illis deinceps vel minimus supersit scrupus, probandum est: Peccavisse actualiter quæ Adamus peccavit, non fuisse peccare ad hanc peccati sive transgressionis Adami similitudinem, de qua hic egit Apostolus. Evincendum insuper & hoc: Infantes Adami posteros, peccavisse actualiter ad hanc veram transgressionis Adami similitudinem.

CA-

CAPUT XIV.

Peccatum dari materiale & formale: non imputatum & imputatum. Similitudinem transgressionis Adami positam in imputatione, non actu, transgressionis ejus.

Utrumque autem brevi methodo absolvam, si licet uti verbis Scholæ, distinguendo peccatum in materiale & formale. Peccatum materiale voco illud, quod manat à natura nostra, à materia, à carne, & sensibus nostris. Peccatum formale illud, quod manavit à lege, cujus transgressione peccatum formam imputationis accepit.

Latini nomen peccati mutuati sunt à pecore. Quoties enim homo delirat à recta ratione illa quæ hominem constituit; quoties impulsu materiæ suæ quam habet communem cum brutis, quid agit dignum pecore & indignum homine; toties cadere videtur à specie sua, & incidere in speciem pecoris sive bruti. Quicquid enim fit ab homine, vel incuria numinis, vel ira, vel libidine, vel aliquo alio appetitu; commmune ei est cum pecudibus quas natura finxit ad terram pronas, neque ad cœlum conversas. Communis est homini cum brutis, rapacitas, sitis effera sanguinis; communes incestæ nuptiæ, libidinosæ illæ nefandarum venerum prurigines, & cætera de genere hoc, quæ leges Gentium naturali suo illo rectæ rationis ductu coërcuerunt: caverunt scilicet, ut qua possent homines, starent in suo gradu, in sua specie, nec declinarent in bruta.

Deus

Deus autem quid egerat sublimius cum homine. Voluerat ut homo qui pronis sensibus, & inclinante materia vergebat in brutum; vi spiritus & formæ suæ elevaretur in Deum: ut essentiæ quodammodo, sicut imaginis divinæ, fieret particeps. Legem ergo illi dederat qua id posset, si eam observaret: & ei imputaretur si violando legem illam, non ascenderet ad sublimem illum statum, & ad gradum illum gloriæ quem Deus illi adornaverat. Ex quo igitur legem illam transgressus est Adamus, eo nomine quo gerebat personam totius generis humani: peccatum quod per se & materialiter, absque lege Dei, non imputabatur, à lege Dei, vel à transgressione legis illius, cœpit formaliter imputari. Peccatum quod erat peccans simpliciter & materialiter ante legem, factum fuit peccans καθ' ὑπερβολὴν, *ut loquitur Apostolus, capite 7. hujus epistolæ, vers. 13. forma superveniente, vel adventu legis; sive per imputationem violatæ legis. Et hoc est verum peccatum formale quod peccavit Adamus, quod peccaverunt omnes homines in Adamo. Vnde manifesto constat, potuisse ante Adamum peccari actualiter quoad materiam, quemadmodum Adamus peccavit: non autem quoad formam & imputationem peccati: quæ est vera similitudo transgressionis Adami, de qua hic agitur. Ratio est, quia ante legem non imputabatur peccatum.* Vbi non est lex, *inquit Apostolus capit. 4. hujus epistolæ*, neque prævaricatio est. *Prævaricatio autem eadem est, quæ transgressio legis: illa ipsa*

pro-

proprie quæ peccatum imputationis labe infecit.

Quod ut compingatur in oculos: pecudes actualiter & materialiter eadem faciunt, quæ transgrediuntur homines; inceſtant, rapiunt, occidunt: nec erit tamen uſpiam adeo ſupinus qui dicat, pecudes peccare ad ſimilitudinem tranſgreſſionis hominum: quia pecudes quæ hæc peccant, ſequuntur tantum ſuam naturam, & ſuam materiam; neque legum tranſgrediuntur ullam, quia nulla eis data eſt cujus tranſgreſſione formetur in eis & imputetur peccatum. Peccaviſſe igitur actualiter quemadmodum Adamus peccavit, non fuit peccaviſſe ad ſimilitudinem illam trangreſſionis Adami, de qua hic loquitur Apoſtolus.

Hinc probare erit facile, Infantes peccaviſſe actualiter, ut ita dicam, ad illam ſimilitudinem. Nam ſi non peccaverunt infantes ut adulti peccant, quoad materiam, quia non habent actu æque vegetam: peccaverunt certe æque actualiter quoad formam, & quoad imputationem peccati. Actualiter enim imputatum fuit peccatum Adami infantibus ut adultis; & actualiter mortui ſunt infantes ut adulti, propter illud peccatum Adami, quod eis imputatum fuit. Quæ eſt vera ſimilitudo transgreſſionis Adami, de qua hic agitur. Peccaviſſe igitur Infantes actualiter cenſendum eſt, ad tranſgreſſionis Adami ſimilitudinem illam quam intellexit hoc loco Apoſtolus.

C A-

CAPUT XV.

Quæ ſit vera ſimilitudo transgreſſionis Adami, per Oſeam Prophetam.

SEd omiſſis diſtinctionibus Logicis; videamus manifeſtiſſime quæ fuerit ſimilitudo illa peccati Adamici, per Oſeam Prophetam, capite 6 verſu 7. Qui locus unicus occurrit in bibliis ſacris, ubi explicatur præciſe & lucide, quid fuerit peccare ad ſimilitudinem peccati ſive transgreſſionis Adami.

Objurgans Deus eo loci Iudæos, quod rupiſſent pactum ejus, ſive quod egreſſi eſſent legem quam dederat Moſi Dominus, hæc ait. Ipſi autem ſicut Adam tranſgreſſi ſunt pactum meum. *Quod idem eſt atque ſi dixiſſet Deus; Peccaverunt Iudæi ſicut Adamus peccavit: vel quod perinde eſt, peccaverunt Iudæi ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adami. Quare? Quia tranſgreſſi ſunt Iudæi pactum meum, ſive legem meam; ſicut, vel eadem ſimilitudine, qua tranſgreſſus eſt Adamus pactum meum, ſive legem meam. Quia tranſgreſſi ſunt Iudæi pactum meum, quod in Moſe cum Iudæis pepigeram; ſive legem meam quam dederam Iudæis in Moſe: ſicut, vel eadem ſimilitudine, qua tranſgreſſus eſt Adamus pactum meum, quod in Adamo cum omnibus hominibus pepigeram; ſive legem meam quam dederam omnibus hominibus in Adamo.*

Patet hinc perſpicue, longe ante Moſem pactum Dei fuiſſe conventum cum Adamo; ſive legem

Dei

Dei primam indictam fuisse Adamo. Quod pactum, sive quam legem Dei, primus omnium hominum rescindens & evertens Adamus; quicunque homines transgressi sunt alia pacta; sive alias leges Dei: dicti sunt homines illi peccavisse sicut Adamus peccavit: *vel quod idem est, dicti sunt peccavisse* ad similitudinem transgressionis Adami.

Concluditur hinc tandem: peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami; fuisse, transgredi pactum, transgredi legem Dei; sicut Adam transgressus est pactum, transgressus est legem Dei. Ergo non peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami, fuisse, nullum pactum Dei rupisse, nullam Dei legem perfregisse: quales illi homines non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami, de quibus hoc loco D. Paulus: quibuscum Deus nihil pepigerat: quibus nullam legem Deus indixerat: qui peccaverant ante legem Dei: qui nullo jure; qui nullo pacto divino tenebantur: qui non peccaverant imputative, quia ante legem peccata non imputabantur. Ante legem inquam illam quam Deus dedit Adamo: à quo peccatum cœpit imputari, quia lex ab illo cœpit esse.

CAPUT XVI.

Neminem potuisse unquam peccare actualiter sicut Adam peccavit. Infantes verius peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami quam adultos. Legem Mosaicam expressam ad similitudinem legis Adamicæ. Legem Adamicam hoc loco intelligendam.

Notanda porro sunt ex hoc loco Oseæ Prophetæ. Primum. Neminem unquam mortalium, vel adultum, potuisse, proprie loquendo, peccare actualiter sicut Adam peccavit. Ratio in promptu est: quia arbor scientiæ boni & mali evanuit ex oculis omnium hominum, ex quo Adamus Paradiso ejectus est. Ita ut impossibile fuerit ulli unquam mortalium vel adulto, carpere fructum illum vetitum quem Adamus comedit. Atqui, non alia ratione credendi sunt homines peccavisse in Adamo quam illa, qua censentur omnes comedisse fructum illum vetitum quem Adamus comedit. Ergo si non credendi sunt comedisse fructum illum vetitum actualiter, sicut Adam illum comedit; neque censendi sunt peccavisse actualiter sicut Adam peccavit. Restat igitur ut credantur omnes homines qui peccaverunt in Adamo, peccavisse ad similitudinem peccati Adamici. Credantur inquam Gentiles, quibus lex Dei nunquam innotuit, peccavisse per imputationem istius peccati; qua censentur peccavisse, non actu, sed similitudine manducati fructus prohibiti, & violatæ legis ab Adamo. Credantur porro Iudæi

dæi quibus lex Dei nota fuit; peccavisse secundum eandem similitudinem, dupliciter: Primo, quatenus transgressio Adami imputata eis fuit, æque ut Gentilibus: Secundo, quatenus & ipsi transgressi sunt legem Dei quam noverunt; sicut Adamus pater eorum primus, transgressus est legem Dei quam & ipse noverat. Et hoc est proprie quod voluit Oseas hoc loco, Iudæos peccavisse sicut Adamus pater eorum primus peccaverat.

Labitur hinc rursus in cineres quod ad hunc locum D. Pauli attulerunt Interpretes, ubi voluerunt adultos peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami, quia peccaverant actualiter quemadmodum Adamus peccaverat. Ex eo enim quo censentur adulti peccavisse actu peccatum Adami, non amplius censeri potuerunt peccavisse ad similitudinem peccati illius: quia plus est peccare actu, quam ad similitudinem; ratione illa, qua actus qui est veritas rei, plus est quam similitudo quæ est imago rei. Imo infantes verius censendi essent, secundum Interpretes, peccavisse ad similitudinem peccati Adamici, quam adulti. Certissimum enim est infantes peccavisse in Adamo. At nullo alio pacto potuit quis peccare in Adamo; quam vel actu, quo peccavit Adamus, & peccaverunt adulti secundum Interpretes; vel ad similitudinem istius peccati. Atqui infantes non peccaverunt actu peccatum Adami, secundum Interpretes. Peccaverint ergo necesse est, secundum Interpretes, ad peccati illius similitudinem.

Notandum insuper est, eandem esse rationem legis

legis ad legem, quæ peccati ad peccatum quod manavit à transgressione suæ legis. Ac proinde, si peccatum Iudæorum est similitudo peccati Adamici: consequi hinc, legem Mosaicam, quæ peccato Iudæorum causam præbuit, similitudinem fuisse legis illius quæ peccatum Adami fecit. Atque adeo legem Mosaicam, neque primariam neque originalem dicendam; sed secundariam ad similitudinem primariæ & originalis Adamicæ expressam.

Notandum ultimo est: legem Mosaicam subaudiendam esse, ubi agitur de peccato Iudæorum: legem vero Adamicam intelligendam, ubi agitur de peccato illo originali quod transiit in omnes homines, Iudæos & Gentiles, ex peccato Adami. Atqui egit hoc loco Apostolus de peccato illo originali. Ergo & intellexit hoc loco legem Adamicam, non Mosaicam.

CAPVT XVII.

Peccata facta ante legem, neque imputata, neque facta ad similiiudinem transgressionis Adami. Peccata facta post legem, imputata, & facta ad similitudinem transgressionis Adami. De peccato mortuo, & vivis hominibus ante legem & Adamum.

NOtandum præterea est diligentissime; nullam aliam his versibus, & toto hoc capite, sive distinctionem, sive differentiam, sive dissimilitudinem peccatorum, vel posuisse vel intellexisse Apostolum; præter illam quæ est inter peccata imputata, & peccata non imputata; inter peccata

cata facta post legem, & peccata facta ante legem. Peccata facta post legem, imputata: peccata facta ante legem, non imputata. Peccata facta post legem datam Adamo, imputata: peccata facta ante legem datam Adam, non imputata. Peccata imputata post legem datam Adamo, facta ad similitudinem peccati Adamici, à quo lex cœpit esse. Homines ergo qui non peccaverant ad similitudinem peccati Adamici, eos fuisse qui peccaverant ante legem & Adamum: sed quorum peccata non imputata fuerant, quia ante legem peccata non imputabantur.

Peccata eorum erant mortua ante legem. Quod voluit Apostolus infra capite 7. hujus epistolæ, versu 9. Absque lege *(vel ante legem, quod idem est)* peccatum erat mortuum. *Id est, non vivebat ante legem peccatum: nondum natum erat: nondum originem acceperat: nondum intraverat in mundum: nondum exierat in oras luminis: nondum erat dictum originale. Ergo neque factum erat ad similitudinem peccati Adamici: quia peccatum illud Adamicum factum fuit à lege data Adamo, & post legem ei datam: quia vixit peccatum ab Adamo: quia intravit in mundum per Adamum: quia originem accepit, & dictum est* Originale, *ab Adamo. A quo deinceps Adamo quicunque peccaverunt homines, dicti sunt peccavisse ad similitudinem peccati Adamici: peccati scilicet vivi, & originalis, quod fuit à lege, & post legem: non autem ad similitudinem peccati mortui, quod erat absque lege, & ante legem.*

Ego

Ego vero vivus absque lege quondam. *Subjunxit Apostolus loco eodem. Id est; Ego vero non mortuus absque lege, vel ante legem. Quemadmodum enim peccatum vocaverat mortuum, quod nondum natum erat: simili argumento vivos homines absque lege & ante legem vocavit Apostolus, qui non moriebantur propter imputationem prætergressæ legis. Dixit Apostolus vivos illos homines, apud quos peccatum erat mortuum: qua ratione mortuos homines ille idem alias pronunciavit, apud quos peccatum vixit.*

Introduxit autem hoc loco D. Paulus hominem loquentem absque lege, & ante legem: constitutum haud dubie sub statu illo naturæ, quem diximus præcessisse statum legis. Nam de se solo locutum hic Apostolum, nec verisimile est; cum lex utraq; & Adami & Mosis, fuerit longe ante illum: neque dici possit vixisse illum unquam absque lege.

Introduxit inquam hominem loquentem, quondam, ποτὲ, *indefinite, absque lege, & ante legem. Ergo ante Adamum, cum definite lex data fuerit Adamo.*

CAPUT XVIII.

Introducitur vivus homo absque lege, vel ante legem & Adamum, loquens secundum mentem D. Pauli.

I*Ntroducamus & nos ad exemplar D. Pauli, hominem eundem Præ-Adamitam, homines Adami posteros affantem. Fingamusque illum bifrontem, qui antecedentia Adamum & legem viderit tempora; quique sequentia Adamum*

& legem noverit secula. Qui viderit utriusque status homines: & sub statu naturæ creatos, & sub statu legis positos.

O vos! dicet ille, sub statu legis constituti: vos ego alloquor. Attendite & videte; quæ differentia fuerit inter me creatum ante legem, & vos à lege sive post legem progenitos. Vivebam ego quondam sub statu illo naturæ, qui à vestris præsentibus, sed neque dum cognitus fuit. Vivebam inquam sub statu illo, absque lege Dei. Et vivebam vita illa naturali tantum, quæ mihi communis erat cum ceteris animantibus. Vivebam absque cognitione veri illius Dei, qui creavit cœlum & terram. Et vivebam absque ulla cognitione voluntatis ejus.

Quicquid Dei notum mihi poterat esse, manifestum mihi erat lumine illo innato, & recta ratione illa quæ mihi à natura indita erat. a *Invisibilia Dei illius intellecta & conspecta mihi erant, à creatione mundi, & per ea quæ facta erant. Præsumebam Deum illum esse, indagine illa naturali quæ non nisi in uno principio creatore conquiescit: sed Deum illum non noveram. Incognitus mihi erat tunc temporis Deus ille; qualis idem erat incognitus tempore D. Pauli Atheniensibus.* b *Deus ille qui se toti naturæ, atque adeo hominibus manifestum dederat, per potentiam suam, & per mirabilia creationis: absconderat à me faciem suam, & nomen suum; nec se mihi confessus erat, qualem*

a Cap. 1. Epist. ad Rom.
b Actor. cap. 17.

lem se deinceps Adamo confessus est. Homini nempe illi quem ad hoc peculiariter formavit, ut se illi communicaret, & notam in illo faceret voluntatem & legem suam omnibus hominibus. Cognitio prima veri illius Dei: cognitio prima voluntatis & legis ejus, ab Adamo fuit. Quo momento notum se dedit Deus homini illi; ex eo notam fecit homini illi legem suam. Et lex Dei cœpit esse ab homine illo Adamo, cui primo omnium hominum Deus se approbavit, & quem primum allocutus est.

Peccabam ego absque lege, & ante legem illam Dei: sed non peccabam in Deum; quia nulla adhuc mihi lex Dei nota erat, quæ vetuisset peccatum. Remordebat me intrinsecus peccatum meum; quia me, dignitate & excellentia creationis meæ, supra omnia animalia positum, infra bestias ipsas traducebat. Pudebat scilicet me peccati mei, ante legem Dei; quam non noveram, quia nondum erat: eodem modo quo pudebat Socratem & Catonem peccati sui, post legem illam Dei; sed quam neque ipsi noverunt. a *Accusabatur & condemnabatur peccatum illud meum, natura ipsa, & me ipso judice: qua ratione & ipse mihi ipsi eram quodammodo lex à natura.*

Imo & illud: pigebat me peccati mei quondam: quia præter legem illam naturalem, quæ mecum nata erat, leges itidem aliæ præscriptæ mihi erant ante legem illam Dei, decretis hominum, jure gentium & civili. Quales deinceps & post legem illam Dei, præscriptæ itidem leges fuerunt, Gentili-

a Cap. 2. Epist. ad Rom.

bus illis quos vocatis hominibus; quibus, sicut & nobis, ante legem creatis, lex eadem illa Dei fuit incognita: quales inquam leges præscriptæ illis fuerunt, vel à Lycurgo, vel à Solone, vel à Decemviris. Nefas quippe mihi erat peccavisse in leges illas decretis hominum & judicum meorum mihi præscriptas: quale nefas erat vel Thracibus, vel Atheniensibus, vel Romanis, peccavisse in leges illas suas, à Legumlatoribus illis suis promulgatas.

Remordebat ergo me peccatum meum, natura ipsa & me ipso judice. Imo coërcebant peccatum illud meum Iudices ad hoc constituti, legibus illis suis gentium & civilibus. Sed peccatum illud meum mihi non imputabatur à Deo judice, quia Deus legislator mihi ignotus erat. Sciebam quid esset peccare in leges hominum: nesciebam quid esset peccare in legem Dei. Sciebam quid esset peccatum, hominibus illud prohibentibus: nesciebam quid esset peccatum, Deo illud prohibente. Peccabam in legem naturæ, & in leges illas hominum, gentium puta & civiles, quæ à natura ortæ erant: sed non peccabam in legem illam Dei, cujus transgressio mihi imputaretur à Deo, sicut imputata fuit Adamo: & cujus imputationis nota fuit illi & posteris ejus, mori morte: morte inquam regnante & duplici. Non idcirco quod peccabam, moriebar morte; sicut Adamus deinceps mortuus est, quando legem Dei transgressus est. Non moriebar ego ante legem illam Dei, morte illa regnante & duplici, quæ secuta est transgressionem legis

illius divinæ, & imputationem peccati Adamici. Mors mea, ante legem illam, mihi pure & unice erat naturalis; non regnans, non imputata, non duplex, ut morte morerer. Moriebar, sed non morte moriebar.

Hæc ita mecum gerebantur sub statu naturæ, ante legem & Adamum. Vobis autem sub statu legis constitutis; & ab Adamo, vel post Adamum genitis, res aliter longe se habuit. Peccatum enim illud quod mihi erat simpliciter & naturaliter peccatum, sub natura, ante legem & Adamum: peccatum idem illud à lege & Adamo, vobis cœpit esse imputatum & duplex. Peccatum quod mihi erat mortuum, quod non originem acceperat, quod non vivebat: quod cum patrabam, vivebam: sive quod perinde est, propter quod non moriebar morte, sub natura, ante legem & Adamum: peccatum idem illud, à lege & Adamo, originem accepit, intravit in mundum, & vixit in vobis. Mors quæ mihi naturaliter tantum contingebat, sub natura, ante legem, ante transgressionem legis, vel ante peccatum Adami: mors eadem illa, à lege & peccato Adami, cœpit regnare in vos, & imputationis causa vobis infligi. Mors mihi erat simplex ante legem & Adamum: mors vobis fuit duplex, ex quo cœpit esse regnans, à lege & Adamo, propter peccatum Adami.

Quibus omnibus, clarius patet Sole ipso cum sudum est; quid fuerit non solum peccare ad similitudinem transgressionis Adamicæ: sed etiam, quid fuerit mori ad similitudinem mortis Adamicæ.

CAPUT XIX.

Peccatum Adami fuisse retro imputatum primis hominibus ante Adamum conditis: & damnationem mortis ex illo peccato, retro regnavisse in illos. Qua de causa illud fieri debuerit.

Tale vero fuisse peccatum Adami dixit Apostolus hoc loco, ut retro imputatum fuerit, & mors, sive damnatio mortis, ex illa peccati imputatione in illos etiam homines retro regnaverit, qui vixerant sub statu naturæ, non sub statu legis: qui peccaverant ante legem, atque adeo ante Adamum.

Quod nimirum oportuerat, ratione mysterii ad salutem, non ad perniciem eorundem hominum instituti. Oportuerat enim primos illos homines, qui peccaverant impune erga Deum ante legem, quia nullius legis divinæ violatæ rei erant, reos fieri in reatu Adami, ut participes fierent salutis & gloriæ quæ est in Christo. Oportuerat primos illos homines peccavisse in Adamo, ut sanctificarentur in Christo. Quod ut fusius eloquar. Oportuerat, ut hominibus illis, ratione & virtute mysterii, censeretur retro imputatum peccatum Adami; & censeretur mors sive damnatio mortis, ex illa imputatione peccati in illos retro regnavisse; priusquam mors Christi, quæ peccati Adamici fuit expiatio, quæque gloriam salutis operatur, retro eis imputaretur: & priusquam salus quæ in Christo est, quæque vita ipsa est immortalis & æterna, retro regnaret in eosdem, ex illa mortis Christi im-

imputatione. Oportuerat ut quibus imputandus eſſet Ieſus Chriſtus, iiſdem prius imputaretur Adamus. Vt quibus imputanda foret mors ſecundi Adami, iiſdem prius imputaretur peccatum primi Adami. Ac demum, quæ virtute myſterii vivere eis daretur in Chriſto; eadem ratione imputationis, cenſerentur prius mortui in Adamo. De quibus veriſſime potuit illud uſurpari; Periiſſent niſi periiſſent.

CAPVT XX.

Peccata præcedentia, de quibus locutus eſt D. Paulus cap. 3. hujus epiſtolæ; eadem eſſe quæ facta ante legem & Adamum; quia legem & Adamum præceſſerunt.

P*Eccata illa quæ præceſſerunt peccatum Adami, illa eadem fuere, niſi me fallit conjectura, quæ vocavit Apoſtolus ſupra, capite 3. hujus epiſtolæ,* Peccata præcedentia: προγεγονότα ἁμαρτήματα; cum ait, Deum propoſuiſſe Ieſum Chriſtum placamentum per fidem in ſanguine ipſius; ad demonſtrationem juſtitiæ ſuæ, prætereundo peccata quæ præceſſerunt. διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων. *Quæ præceſſerunt: ſupple, legem. De quibus peccatis loquitur his noſtris verſibus Apoſtolus. Edixit enim peccata fuiſſe ante legem. At certe, quæ peccata præcedentia ſive antecedentia, intellexiſſet Apoſtolus loco illo capitis tertii, præter illa quæ legem præceſſerunt ſive anteceſſerunt? Ideo dicta commodiſſime* Antecedentia, *quia facta ante legem.*

gem. Quæ scilicet peccata ab initio nulla & irrita, quia facta ante legem & Adamum, ex postfacto Adami convaluerant: quibusque aspersa fuerat labes imputationis ex peccato Adami, quam sanguis Christi ablueret. Vel secundum mentem & verba Apostoli: quæ peccata antecedentia Iesus Christus placamentum ad hoc propositus præteriret & aboleret.

Mihi vero nihil agere videntur, qui volunt, Apostolum intellexisse hoc loco; Iesum Christum placamentum ad hoc propositum fuisse à Deo, ut præteriret peccata antecedentia legem Mosaicam. Tanquam ad hoc propositus videretur Iesus Christus, ut præteriret & deleret peccata facta in legem tantum à Mose promulgatam; ut solum extingueret legem Mosaicam, in quam Iudæi soli peccavissent: non autem ut maxime præteriret, & præcipue extingueret peccata facta in legem datam Adamo: atque in primis refigeret legem illam, in quam non solum Iudæi, sed homines omnes peccavissent. Certe nulla hic res fuit Apostolo cum Mose: tota illi fuit cum Adamo: qua ratione Christus dictus est, non secundus Moses, sed secundus Adamus. Neque intellexit Mosem, vel locutus est de Mose hoc loco Apostolus, nisi quatenus Iudæorum princeps ille, in cujus legis transgressione Iudæi soli peccaverunt, pependit, originem accepit, & derivatus est ab Adamo; non solum primo Iudæorum parente, sed & omnium hominum principe mystico: nimirum, in quo, vel in cujus transgressione homines omnes peccaverunt.

Patet

Patet ergo, locum illum capitis tertii, referri debuisse ad hos versus capitis quinti. Et peccata antecedentia de quibus illic egit Apostolus, eadem fuisse quæ hic intellexit facta ante legem: non imputata per se illorum auctoribus, sed illis mystice retro imputata ex peccato Adami: ut Iesus Christus placamentum ad hoc propositus, præteriret peccata illa; & gremio illo suo, absolutionis & gratiæ, auctores illorum susciperet.

CAPVT XXI.

Quomodo censeri possit, peccatum Adami fuisse retro imputatum primis hominibus ante Adamum conditis: nec non damnationem mortis ex illo peccato, retro regnavisse in illos.

AT *inquies. Quomodo censeri & cogitari potest, homines illos qui Adamum præcessisse intelligendi sunt, peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami; & mortem ex transgressione illa retro regnavisse in illos? Satisfaciam huic* quomodo, *per alias quæstiones factas in* quomodo. *Et solverit illam qui unam harum solvet.*

Quæro è contra. Quomodo per transgressionem illam Adami, per peccatum illud originale, censetur & cogitatur natura omnis corrupta, & labefactata omnis creatio? Quomodo censentur & cogitantur peccavisse, non dicam Infantes, sed neque dum etiam nati homines in peccato Adami? Illud enim; Omnes homines peccaverunt in Adamo: *denotat, collective omnes homi-*

nes in specie, & speciem totam peccavisse in Adamo: homines ergo omnium temporum & ætatum. Scripta sunt de morte, eadem quæ de peccato. Mortem in Adamo pervasisse in omnes homines. *Id est; mortem, ex quo Adamum perculit, pervasisse in omne genus humanum. Ergo in omnem speciem, & in homines omnium temporum. At quomodo censendi & cogitandi sunt decollati in uno hoc homine omnes homines, neque dum etiam nati? Nimirum intelligendi sunt primi illi homines ante Adamum conditi, peccavisse in Adamo, & damnationem mortis subiisse in Adamo; ratione eadem qua neque dum etiam nati peccavisse in illo putantur, & mortui in illo existimantur.*

Quæro itidem. Quomodo censetur & cogitatur peccatum Adami imputatum Gentilibus illis hominibus, qui nati sunt ab Adamo; sive post Adamum? Quomodo censetur mors regnavisse in illos ex peccato Adami? Quæro, inquam, quomodo censeantur Gentiles illi post Adamum geniti; peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami; & quomodo putentur mortui ad similitudinem mortis Adamicæ? Gentiles inquam illi, quos ex Præ-Adamitarum hypothesi, non ab Adamo, sed ab ante Adamum creatis hominibus, oriundos statuo: ad quos neque fando unquam pervenit, vel Deus Adami, vel lex Dei data Adamo, peccatum vel mors Adami; quin neque Adamus ipse: & quorum idcirco in his imputationibus Adamicis, par omnino & eadem causa est cum Gentili-

bus

bus ante Adamum conditis; quibus utique, neque Deus ille Adami, neque Adamus ipse unquam innotuit. Demonstrabitur autem paulo inferius, non ideo fuisse imputatum peccatum Adami, Gentilibus illis post Adamum genitis, quatenus illos Adamus genuit. Probabitur enim, non imputari quod manat ex traduce, sed imputari proprie, quod non materialiter generatur.

CAPUT XXII.

Analysis continua horum versuum Apostoli.

His ita explicatis, ut magis elucescant; eliciamus & contexamus hinc continuam, quam in partes secuimus, horum versuum analysin: quæ talis erit.

Versus XII. *Sicut per temeratam legem Dei ab uno homine, peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: ita mors opsonium peccati & proprium peccati inseparabile, pervasit in omnes homines; in hoc peccato, vel homine, in quo omnes peccaverunt. Quemadmodum per illam legis Dei transgressionem, peccatum imputatum fuit omnibus hominibus: ita mors, per illam peccati imputationem, regnavit in omnes homines.*

Versus XIII. *Certe, antequam lex Dei esset, antequam lex Dei esset violata; & usque ad legem Dei, usque ad legem Dei violatam, peccatum erat in mundo, & legem Dei præcedebat. Sed illud peccatum non erat proprie peccatum; quia peccatum, proprie est transgressio legis Dei: at non existente lege Dei, nullum esse censebatur peccatum:*

non putabatur, quia non imputabatur. Peccatum tunc temporis censebatur tantum, vitium inhærentis & innatæ corruptionis in homine; in carne, in materia & natura hominis corruptioni obnoxia. Mors vero putabatur tantum effectus naturalis corruptionis illius: nondum enim decreta erat contra peccatum, quia lex nulla à Deo lata erat, quæ imputationis notam peccato inussisset, & peccatum proprie dictum constituisset. Sed à momento illo quo lex Dei fuit, quo lex Dei violari cœpit; peccatum quod non antea putabatur, exin cœpit imputari: mors quæ antea privatio tantum erat, exin cœpit esse quid positivum, quid vivens, quid regnans. Mors eadem illa quæ falce instructa erat, ut secundum ordinem naturæ omnes homines demeteret: gladio armata est, ut secundum institutum legis, merum imperium in omnes homines agitaret.

Verum inquies; quod est illud momentum, à quo lex Dei fuit, à quo lex Dei violata fuit: à quo peccatum imputari, mors regnare cœpit?

Versus XIV. Regnavit mors ab Adamo. *Regnavit mors ab illa transgressione legis Dei, quam Adamus perfregit. Regnavit mors ab Adamo, quia imputari cœpit peccatum ab Adamo. Regnavit mors ab Adamo, & pervasit in omnes homines, ut peccatum Adami, & peccata omnium hominum qui in illo peccaverant, damnatione animadverteret.*

Constat de principio; videamus finem istius regni. Regnavit mors ab Adamo, usque ad Mosem.

ſem. *Vel uſque ad legem Moſis, & quamdiu lex Moſis obtinuit. Regnavit mors uſque ad mortem legis Moſaicæ: vel quod idem & clarius eſt; uſque ad adventum & mortem Domini noſtri Ieſu Chriſti: qui legis fuit conſummatio, peccati & mortis conſumptio. Nulla enim eſt imputatio peccati, nulla eſt damnatio mortis iis qui ſunt in Chriſto.*

Imputatio autem illa tranſgreſſionis Adami tantum valuerat; ut mors quæ ex ejus condemnatione ſequebatur, regnaverit non ſolum in illos, qui deinceps & poſt Adamum peccaverunt, ad morem tranſgreſſionis illius, ad morem peccati imputati: ſed etiam retro regnaverit in eos qui retro peccaverant; non ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adamicæ, ſed ad ſimilitudinem peccati non-imputati, quod erat ante legem illam quam Adamus violavit.

Ille vero Adamus typus erat, ſed typus oppoſitus futuri Adami; id eſt, Ieſu Chriſti. Ille erat primus Adamus: hic ſecundus Adamus. Quemadmodum per illum primum Adamum, peccatum quod erat ex tranſgreſſione legis Dei, intravit in mundum, & per peccatum mors; ita etiam per hunc ſecundum Adamum abſolutio de peccato illo intravit in mundum, ac per illam abſolutionem vita. Quemadmodum in omnes homines mors pervaſit, in illo primo Adamo in quo omnes peccaverunt: ita etiam in omnes homines vita pervaſit, in hoc ſecundo Adamo, in quo omnes peccati Adamici inſontes evaſerunt. Ac demum: quemadmodum mors quæ obtinuit à peccato primi

Adami, regnavit in illos homines qui non peccaverant ad similitudinem peccati imputati; sed qui peccaverant ad similitudinem peccatorum antecedentium; id est, non imputatorum; qualia erant peccata facta ante legem: Eadem ratione, vita quæ obtinuit per gratiam absolutionis illam, quam generi humano comparavit secundus Adamus, regnavit in eosdem. Sive, quod perinde est; præteriit & delevit Christus, placamentum ad hoc à Deo propositus, peccata illa antecedentia, infecta reatu & imputatione peccati Adamici. Quæ est absoluta comparatio inter utrumque Adamum, primum & secundum.

CAPUT XXIII.

Adamum dici primum hominem, qua ratione Christus secundus homo est.

O*Bjicitur, Adamum vulgo dici primum hominem. Sed facile erit responsum, si dicimus, Adamum esse primum hominem, qua ratione Christus dicitur & est secundus homo. Relative nimirum & typice dicuntur invicem Adamus & Christus; ille primus homo, hic secundus homo. Notandum porro illud est curiosius quod alias tetigi, & identidem inculcandum mihi est. Adamum & Christum propositos esse hominibus, tanquam duos oppositos imputationum terminos: unum, damnationis propter crimen: alterum, purgationis de crimine: ambos, qui homines omnes imputationibus suis involverint: homines, inquam, præteritos & futuros: & qui retro longissi-*

longissime ante illos creati erant, & qui post illos longissime progeniti sunt & progignentur.

Quod ut sensibilius comparatione intelligatur: concipiamus omnes homines, quotquot creati sunt à principio temporum, & procreabuntur usque ad finem seculorum, similes esse æsculo illi Virgilianæ,

-- Quæ tantum vertice ad auras
Aërias, quantum radice ad Tartara tendit.

Comparemus radices arboris illius, quæ ad terram & Tartara ipsa defiguntur; hominibus illis ante Adamum creatis, à principio temporum: quorum notitia sepulta, & seculorum ignorantia abscondita est. Comparemus comas illius æsculi ad cœlum usque luxuriantes; hominibus illis qui nati sunt à Christo, vel à tempore Christi, & qui nascentur usque ad finem seculorum. Comparemus denique truncum illius arboris; hominibus illis qui intercesserunt ab Adamo ad Christum. Trunco vero illi concipiamus duos surculos immissos, qui in truncum ipsum coaluerunt, inter radices & ramos æsculi: primum, Adamum: secundum, Christum. Ponamus Adamum primum surculum, trunco illi primo insitum, qui succo suo peccati & mortis arborem totam infecerit, ab imis radicibus ad summa usque ramorum fastigia. Ponamus Christum secundum surculum, trunco eidem illi & deinceps inolescentem; qui arborem illam medicaverit, eamque à radice ad verticem spiritu suo justitiæ & vitæ imbuerit. Ponamus, inquam, plan-

tas

tas duas illas trunco illi immissas, inter radices & ramos arboris: quales posuimus Adamum & Christum, inter homines illos qui à principio creati sunt, & eos qui ad finem usque porro gignentur. Condiscamus hinc tandem, quod quemadmodum non necesse fuit, Adamum secundum & ultimum, fuisse ultimum omnium hominum, ut præteritos tantum homines sub justitia sua comprehenderet. Ita neque necesse fuit Adamum antecedentem & primum, fuisse primum omnium hominum, ut futuros tantum homines sub peccato suo concluderet. Condiscamus, inquam, Adamum dici primum hominem, qua ratione dicitur Christus secundus homo.

CAPUT XXIV.

Adamum dici primum hominem, qua ratione primus homo peccator est. Imputationem peccati Adamici non fluxisse ex Adami traduce.

I*Mo inquies; non dicitur Adamus, ratione illa tantum, primus homo: sed & dicitur absolute, primus & pater omnium hominum. Respondeo; Adamum dici itidem posse primum & patrem omnium hominum, quatenus homines omnes in illo peccaverunt; & quatenus primus & pater omnium peccatorum est. Simili ratione dicitur Abrahamus pater omnium credentium: imo pater Adami ipsius, quatenus Adamus credidit, & quatenus ex fide justificatus est. Ita Christus vocatus est* primitiæ resurrectionis; *& primus omnium hominum qui resurrexerunt; quamvis*

vis alii resurrexerint longe ante Christum, scriptura sacra teste. Dicitur Abrahamus pater omnium credentium; quoniam fides imputatur omnibus credentibus ex fide Abrahami. Vocatus est Christus, primitiæ resurrectionis, & primus omnium qui resurrexerunt, quoniam resurgitur in Christo & per Christum. Simili argumento, nuncupatur Adamus primus & pater omnium hominum, quia primus homo peccator, quia pater omnium hominum qui peccaverunt, quia peccata fuere imputata omnibus hominibus ex peccato Adami, quia omnes homines peccaverunt in Adamo.

Neque vero necesse fuit, omnes homines duxisse originem ab Adamo, ut censerentur omnes peccavisse in Adamo, vel ut eis peccatum Adami imputaretur. Vitium certe naturale & materiale peccati, derivatur ex traduce; sive ex vitio naturæ humanæ, & materiæ ejusdem ex qua Adamus & ipse formatus est. Sed vitium imputationis, sive imputatio ipsa peccati Adamici, quæ pure est intellectualis, emanavit à transgressione legis quam Adamus violavit, nulla adhibita generatione naturali: quatenus intelligitur transgressio Adami mystice effusa in illa omnia quæ imputationi Adamicæ subjacebant.

Ita quando ira Domini sævitt in sexaginta mille Iudæos propter peccatum Davidis: putandumne ergo fuit, Iudæos illos oriundos ex Davide, ut eis peccatum Davidis imputaretur? Neutiquam. Imo illis peccatum Davidis imputatum fuit, quatenus

David

David princeps eorum & caput erat; quo nomine referebat populum omnem Iudaicum; & qua ratione populi dicuntur plecti propter deliramenta suorum Regum. Ita quando fideles omnes, Iudæi & gentiles, dicuntur filii Abraham; anne ideo censendum est, gentiles natos esse ex semine Abrahami, ut illis imputetur fides quæ est ex Abrahamo? Vel rursus: anne ideo censenda est imputata fides Abrahami Iudæis ipsis, quatenus Iudæi sunt semen Abrahami, & quatenus ab illo naturali generatione prognati sunt? Nihil minus. Sed dicuntur ratione spiritali, & mystica, Iudæi & gentiles, filii Abrahami: quatenus Abrahamus, quoad fidem, vices sustinuit omnium fidelium Iudæorum & gentilium: & qua ratione sola dictus est indefinite, pater credentium. Hinc nimirum est, quod tam subtiliter D. Paulus disputavit capite 9 ad Romanos: non omnes Iudæos ex semine Abrahami, reputandos in filios Abrahami: sed illos tantum qui sunt filii Abrahami, secundum promissionem & fidem: id est, secundum spiritalem Abrahami generationem. Idem prorsus statuendum est de imputatione quæ est ex gratia Christi. Nullos enim natos habuit Christus, natos inquam secundum carnem, quibus imputaret suam gratiam. Plures certe propagavit spiritales filios, super quos purgatio & gratia ejus spiritaliter & mystice effusa est; non materialiter, non carnaliter, neque ex traduce.

☞ *Sed & imputationem illam ex peccato Adami non fluxisse in omnes homines ex Adami semine,*

de-

demonstratur clarissime per exemplum Mundi totius, cui peccatum Adami fuit æque imputatum. Terra enim maledicta fuit propter peccatum Adami: & totus orbis labem imputationis accepit ex peccato illo. Nullus autem dixerit, Mundum oriundum vel natum esse ex Adamo. Sufficit nempe credidisse, Adamum mysticam induisse personam mundi totius & omnium hominum. Cui Adamo tanquam Syndico & defensori rerum omnium creatarum, significata lex Dei, censeretur significata toti mundo & omnibus hominibus. Quam legem Dei si violaret homo ille, nomine illo quod præferebat, & quo referebat creationem universam, imputaretur illi homini, & omnibus hominibus, & toti mundo; Imputaretur inquam peccatum illius hominis omnibus hominibus, præteritis, præsentibus, & futuris: qua ratione fides ex Abrahamo, imputata fuit fidelibus omnibus, præteritis, præsentibus, & futuris: qua ratione itidem Christi obsequium; quo vicem Adami pensavit, imputatum fuit omnibus hominibus, præteritis, præsentibus, & futuris.

CAPUT XXV.

Explicatur D. Paulus Actorum capite 17. Ex uno sanguine, non esse, ex uno Adamo.

N*On movet me quod introducitur D. Paulus in Areopago dicens, Actorum capite 17,* Deum fecisse totam hominum gentem ex uno

uno * sanguine. *Non enim concluditur hinc, ut vulgo receptum est, homines omnes oriundos ex Adamo. Imo illud tantum, Deum compegisse omnes homines, ex una eademque materia, ex una eademque terra, ex uno eodemque pulvere, ex una eademque carne, ex uno eodemque sanguine. Quæ locutio vulgaris est in sacris literis.* Ecce & me sicut & te fecit Deus: & de eodem luto ego quoque formatus sum: *aiebat Eliu ad Iob. Tale illud est Domini nostri D. Petrum alloquentis.* Simon Barjona, caro & sanguis hæc non retexit tibi. *Nec prætereundum est quod hoc loco Actorum, signate distinxit Apostolus materiam à progenie hominum. Materiam fecit ex sanguine: progeniem duxit à Deo. Vbi dixit,* Fecit ex uno sanguine totam hominum gentem. *Deinde conclusit;* Progenies ergo Dei cum simus. *Non dixit, Progenies Adami cum simus. Quippe qui alloquebatur, non Iudæos, sed Athenienses gentiles: & respiciebat, non particularem illam creationem Adami, qua Deus Iudæos in Adamo sibi peculiariter finxit & efformavit filios: sed generalem illam, qua Deus naturam ipsam, & omnes homines ad sui imaginem creavit: & secundum quam imaginem dicuntur indistincte omnes homines progenies Dei.*

C A-

* Vulgata editio vertit, *ex uno* simpliciter. sed in autographo Græco legitur expressim, ἐξ ἑνὸς αἵματος, *ex uno sanguine.*

CAPVT XXVI.

Exercitationis epilogus.

EXegi quæ habebam super his versibus Apostoli, de imputatione peccati, & de regno mortis, ab Adamo: nec non de hominibus illis qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami; quos peccavisse ante Adamum posui. In quibus tria sunt quæ benignus lector perpendat velim.

Primum est. Commodius multo responderi posse objectionibus illis, quas intentat in hanc nostram positionem vulgata opinio; quam responderi queat intricatis illis incommodis, quæ mea hæc positio attulit contra vulgatam opinionem.

Secundum est. Nullum prorsus oriri incommodum (quod mihi saltem visum fuerit) ex positione hac: imo è contra commoda multa ex illa percipi. Lucem magnam afferri, cum Euangelio, & versibus his D. Apostoli; tum etiam historiæ Geneseos. Conciliari Genesim & Euangelium, cum Astronomia veterum, Historia & Philosophia gentium vel antiquissimarum. Itaque si venerint Chaldæi ipsi, vetustissimi illi Astronomi, penes quos erant rationes cursus siderum, à multis retro centenis annorum millibus (ut aiunt) compositæ & confectæ: si venerint antiquissimi Ægyptiorum Chronologi, cum antiquissimis Regum suorum dynastiis: si venerit Aristoteles ipse: si venerint cum Aristotele Sinenses, philosophi & chronologi fortasse-

sean

sean eximii: vel si qui olim reperientur sagaces apud Australes & Septentrionales incognitos: quibus, sicut & Sinensibus, Ægyptiis, & Chaldæis, suæ sibi sint epochæ, à pluribus annorum myriadibus traditæ & cognitæ: Accipiant ultro illi omnes expositione hac historiam Geneseos, & fiant lubentius Christiani.

Tertium est quod unice benignum meum lectorem oratum volo. Vt quæcunque hic congessi, scripta putet Exercitationis gratia. Nibil enim ausim asserere de his quæ videntur parum convenire cum recepta opinione totius Ecclesiæ. Cujus præceptis, atque illud iterum edico, totum me sine fraude & devotissime addico.

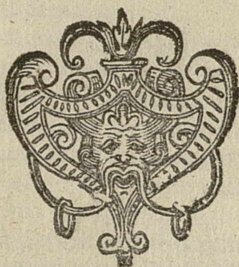
Deo duce & auspice.

SYSTEMA THEOLOGICVM,

EX

PRÆADAMITARVM HYPOTHESI.

PARS PRIMA.

ANNO SALVTIS,
M. DC. LV.

PROOEMIVM.

CONditi orbis epocham non ducendam esse ab illo principio quod vulgo figitur in Adamo; naturalis est suspicio, omnibus insita cognitione rerum vel mediocriter imbutis. Videtur enim altius & à longissime retroactis seculis petendum illud principum: tum ex antiquissimis Chaldæorum rationibus: tum ex vetustissimis Ægyptiorum, Æthiopum, & Scytharum monumentis: tum ex nupere detectis terrenæ machinæ partibus: tum & ex regionibus illis incognitis, ad quas novissime percrebuit navigando pervenisse Batavos: & quarum homines verisimile est non fuisse ab Adamo propagatos.

Illa eadem & mihi olim inciderat suspicio; cum puer adhuc vel audirem, vel legerem historiam Geneseos. Vbi Cainus foras egreditur: ubi occidit fratrem suum, cum essent in agro; nempe illud, more latronum, caute; ne à quopiam arbitro proderetur: Vbi timet, ubi fugit, pœnam fratricidii: ubi denique longe à patribus suis uxorem ducit, & civitatem ædificat. Sed quamvis hæc animò meo insideret dubitatio; nihil tamen de illa audebam proferre, quod non saperet receptam opinionem de Adamo primo omnium hominum creato: donec incidi in versus, duodecimum, decimum tertium, & decimum quartum, cap. 5. Epistolæ D. Pauli ad Romanos: quos abhinc viginti plus minus annis,

& mente & manibus verſo. Ac veluti qui per glaciem incedit, ſuſpendit greſſus ſuos, ubi aſtrictam minus, vel ſauciam, diffidit: ubi vero concretam, & acrius induratam ſentit, fortius figit pedem: timui primo, ne vel plantas mihi ſecaret dubia hæc diſputatio, vel in profundam hæreſim devolveret, ſi quando illi diutius inſiſtebam. Verum ubi tandem per hos verſus Apoſtoli ſcire licuit, peccatum fuiſſe in mundo antequam imputaretur hominibus: ubi deinceps noviſſe datum eſt, illudque inconcuſſe, peccatum cœpiſſe imputari ab Adamo; auſus ſum animo, & totam hanc diſputationem uſque adeo ſolidam expertus ſum, ut præter illam trepido minus pede vectus ſim. Reperi homines trans & ultra imputationem illam peccati quæ originem traxit ab Adamo; qui quidem peccaverant, ſed quibus peccatum non imputatum fuerat, ad ſimilitudinem Adami, cui primo omnium hominum peccatum imputatum fuit; atque ita imputatum, ut illi, & in illo omnibus hominibus, reputatum in crimen, & verſum fuerit in mortem.

At, quæ rerum natura eſt bene compactarum, tanta mihi apparuit hinc poſitionis hujus firmitudo; ut quo plures illam verti ad quæſtiones Theologicas, illaſque majores & intricatiores; hoc ſolidior, major, & purior mihi affulſerit Religio Chriſtiana:

—— *Qualiſque videri*
Cœlicolis, & quanta ſolet.

Cu-

Cujus rei experimenta quædam edidi in Exercitatione illa, quam ad elucidationem Versuum illorum Apostoli speciatim institui. Neque enim pro ratione opellulæ omnia potui. Exponere nunc in animo est, continua Exercitationis causa & gratia, Systema ipsum Theologicum, quo doctrina omnis Euangelii, ex Præ-Adamitarum hypothesi, fusius explicetur: & appareat, Positionem hanc, ne dicam Fidei quæ in Christo est, quoquo pacto officere: quin illam etiam tricis quampluribus, quibus implicatur, extricare; nec non oculis, & mentibus, ubique fere illustriorem exhibere. Quod nullo hiatu promitto. An vero expedire & exequi valeam, judicium esto Lectoris benevoli.

Non sum vero animi dubius, quin plurimi conspecto Operis hujus apice & lemmate, neque pellecto Opere ipso; voces continuo & manus intentent in hanc hypothesin, quia nova est: stylosque ocius stringant, ut quod non ceperint, carpant. Quibus omnibus jam nunc respondeo: *Quicquid scripserint, me nihil responsurum*. At si qui erunt sedatiores & cordatiores; quales & quamplurimos fore confido; qui sibi temperabunt: Et si quid illos in scriptione mea diligenter examinata offenderit; more humano & Christiano admonere me dignabuntur: Illis ego totum me adprobabo: & honore summo cumulatis plene satisfacere conabor. Hoc vero præcipue, & verbis conceptissimis recipio. Si quis causa cognita me errare demonstraverit.

 rit.

rit. Hoc est: me in aliquo vel minimo adversari historiæ Geneseos, aut quibuslibet locis aliis Scripturæ sacræ & orthodoxæ, quæ continetur in utroque fœdere: vel diversum abire, quantum latus unguis est, à quovis capite fidei Christianæ. Primum, habebo illi gratiam maximam quod me docuerit. Deinde vero, nomen meum non pudebit apponere; imo gloriosissime mihi versurum putabo, si illud totum & quadratis literis implevero, in ejurando tali errore meo: Quem abominor, si quis meus talis est. Quamvis enim mihi ipsi sim amicissimus, magis tamen mihi est amica Veritas. Quod unice profiteor. Nomen autem meum nunc reticeo, verecundia, non mali facti conscientia. Vereor enim, ne tam nobile & tam illustre argumentum culpa ingenii, & tenuitate orationis detrivero, neve omnino infra sit, quicquid super hac sublimi materia elaborare & concinnare studuero. Sed reputent qui me norunt, quibus & quantis erroribus actus fuerim, abhinc triginta annis; & quæ me fata per illud tempus traxerint & retraxerint. Ita ut meditando magis quam legendo, & literis ut par erat serio incumbendo, Opus hoc tandem inconditum & male dolatum extuderim. Oro itaque Lectorem meum hanc veniam: ut hoc qualecunque rudimentum boni consulat, & benigno animo accipiat.

AR-

ARGVMENTA CAPITVM SYSTEMATIS.

LIBRI PRIMI

Caput I.

ARGVMENTA CAPITVM
LIBRI SECVNDI.

CAPVT I.

ARGVMENTA CAPITVM
LIBRI TERTII.

CAPVT I.

PRobatur ex Geneſi origo gentilium diverſa ab origine Iudæorum. Gentiles creati fuerunt creatione illa quæ enarratur capite 1. *Geneſeos. Creata animalia omnia, & creati omnes homines, maſculus & fœmina, ſexta creationis die: ſicut & plantæ & arbores & volatilia, ſuis diebus; per univerſum terrarum orbem. Quare die illa non fuerit creatus unus homo & ſolus, in terris omnibus, à quo omnes homines naſcerentur.* 116

II. *Formatus fuit Adamus ſeorſim à primis hominibus, formatione illa quæ enarratur capite* 2 *Geneſeos. Adamus primus & pater Iudæorum, non omnium hominum. Diverſa omnino formatio Adami, à creatione primorum hominum. Eva non potuit ædificari eadem die qua Adam formatus eſt.* 121

III. *De mirabili formatione Adami. De mirabilibus Iſaaci & Chriſti conceptionibus. Adamus typus Chriſti factus fuit in omnibus ſimilis Chriſto, excepta juſtitia Chriſti. Eva ſponſa Adami, figura & ipſa Eccleſiæ ſponſæ Chriſti.* 126

IV. *Cain Agricola. Abel paſtor & cuſtos ovium. Cain, occiſo Abelo, timet. Fugit pœnam fratricidii. Fugit, more reorum omnium, ad orientalem plagam Edeni. Vxorem ducit, generat filium, & in plaga eadem orientali civitatem ædificat. Adam genuiſſe dicitur filios & filias, à Setho nato uſque ad mortem Adami ipſius. Non ſcriptum eſt genuiſſe illos vel illas, ab Abelo occiſo uſque ad Sethum natum.* 132

V. *Probantur, ex monumentis gentilium, gentiles genere diverſi à Iudæis, & à genere Iudæorum Adamico. Diſputatio de æternitate mundi in duas claſſes ab antiquis diſtributa. De tempore. De annorum faſciculis quos ſibi fecerent Chaldæi. De annis periodicis. De anno vertente & magno. Anni ſignificati per ſerpentes. De ſpelunca æ-*

vi

ARGVMENTA CAPITVM
LIBRI QVARTI.

CAPVT I.

AR-

ARGVMENTA CAPITVM LIBRI QVINTI.

CAPVT I.

Mori debuerunt homines, qui immortales evadere debuerunt. Moriuntur homines in Christo. Debuerunt prius peccare & condemnari in Adamo. Moriuntur homines in Christo spiritaliter, & ratione mysterii. De fictionibus & mysteriis juris. De mysteriis divinis; quæ fuere vel fictiones, vel parabolæ, vel similitudines mysticæ. Morimur spiritaliter ad similitudinem mortis Christi. Peccavimus spiritaliter ad similitudinem peccati Adamici. 256

II. *De peccato originali. Est inhærens. Est imputatum. Quid sit imputare. Imputatur quod communione quadam junctum est cum eo cui imputatur. De communionibus & conjunctionibus rerum, physicis, politicis, & mysticis. Christus mysteriorum omnium finis. Referri debuit Adamus ad Christum: non vice versa Christus ad Adamum. Imputari debuit Adamus hominibus, qua ratione Christus imputatur hominibus: spiritaliter & mystice.* 260

III. *De duobus imputationum mysticarum primoribus, Adamo & Christo. Medius inter illos intercessit Abrahamus. Itur à peccato Adami, ad justitiam Christi, per fidem Abrahami. Pœnæ inflictæ ex imputationibus mysticis, mystice & spiritaliter intelligendæ sunt. Nullus, neque Adamus ipse, mortuus est pro peccato Adami. Solus Christus pro peccato illo mortuus est. Intelliguntur homines omnes mortui in Christo spiritaliter & mystice.* 266

IV. *Non potest concipi alieni delicti imputatio, nisi quadam juris fictione. Imputatum est peccatum Adami omnibus hominibus, ratione mere spiritali, non propagatione naturali. Confundunt naturam & reatum Theologi, quæ separatim considerari debuerunt in peccato originali. Natura prior est reatu. Reatus non corrupit naturam:*

FINIS.

SYSTEMATIS THEOLOGICI

PARS PRIMA.

LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Versus Apostoli. Specialiter in illis tractatur de peccato originali. Lex eo loci intelligenda est Adamica, non Mosaica. De peccato naturali & legali, imputato & non imputato. De morte itidem naturali & legali. Leges humanæ institutæ sunt ut dirigant rectam rationem. Intra homines sunt. Lex divina supra homines est.

REponam versus ipsos Apostoli capite 5 ad Romanos, quia sunt Systematis hujus statumina.

12. *Sicut per unum hominem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pervasit, in quo omnes peccaverunt.*

13. *Vsque ad legem enim peccatum erat in mundo; peccatum autem non imputabatur cum lex non esset.*

14. *Sed regnavit mors ab Adamo usque ad Mosem: etiam in eos qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami, qui est typus futuri.*

PRINCIPIO notandum eſt, locum hunc ſingularem & unicum eſſe, quo tractatio peculiaris inſtituitur peccati originalis vulgo dicti, quod ab Adamo in omnes homines imputatione pertranſiit: neque alium ſignari in tota ſacrarum literarum mole, & quantus liber eſt utriuſque fœderis, quo perſpicue, & ex profeſſo, diſputetur de peccato illo Adamico. Comprobatur proinde hinc, Adamum intelligendum eſſe, per illum hominem de quo hic loquitur Apoſtolus; per quem peccatum intravit in mundum, & per peccatum mors: per quem itidem mors pervaſit in omnes homines, ut in illo omnes peccaverunt. At, quo argumento locutus eſt Apoſtolus de peccato Adami illo, quod reatum meruit omnibus hominibus; conſequens eſt ut legem etiam illam hoc loco intellexerit, cujus transgreſſio peccatum Adami fecit; quamque Adamicam nuncupo: nec non ut lex ipſa eadem intelligatur Adamica; quam datam omnibus hominibus in Adamo cenſendum eſt, ratione eadem, qua violaviſſe illam homines omnes in Adamo reputandi ſunt. Eliminabimus ergo hinc legem Moſaïcam, cui nullus erat locus in negotio peccati originalis, & Adamici: quia enim neque data fuerat Adamo, neque omnibus hominibus in Adamo: cujus utique transgreſſio imputari nequiverat Adamo, neque omnibus hominibus in Adamo. Et certe Moſaica lex Iudæis tantum lata & promulgata fuerat, neque vero cæteris hominibus: cujus utique transgreſſio Iudæis tantum imputari debuit, neque item cæteris Gentibus quæ non erant de tribu & familia Iudaica, quæque nullo pacto, & nullo fœdere-ſancito, lege illa tenebantur. *Annuntiavit verbum ſuum Iacob, & judicia ſua Iſrael. Non fecit*

fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis, canebat Propheta Rex psalmo 148. Tum quæ plurima ejus generis leguntur apud auctores sacros, quos ut brevis fiam prætereo. Si vero legem Adamicam, non Mosaicam, intellexit hoc loco Apostolus: Peccatum erat in mundo usque ad legem Adamicam, per eundem Apostolum. Ergo & ante legem Adamicam. Et incidant in meam hypothesin necesse est homines illi qui peccaverant ante legem Adamicam, vel ante Adamum, quod idem est.

Præterea; liquido igne liquidius patet, Apostolum statuisse his versibus duo genera peccatorum, tempore & qualitate distincta. Tempore distincta, ubi posuit peccatum ante legem, & peccatum post legem. Qualitate distincta, ubi voluit peccatum legem antecedens, non fuisse imputatum; peccatum legem pone sequens, fuisse imputatum. Ait Paulus, *usque ad legem peccatum erat in mundo, peccatum vero non imputabatur* (sive non imputatur, ut quidam vertunt) *non existente lege*. At si peccatum erat in mundo usque ad legem, erat & ante legem: Et peccatum illud quod legem violavit, post legem procul dubio fuit. Vides hic peccata tempore distincta, ante & post legem instituta. Rursus, si peccatum non imputatur non existente lege, quis peccatum illud dicat imputatum, quod ante legem fuit, vel quod ante legem patratum est? Sin parte alia, transgressio legis illa fuit, quæ imputationem peccato inussit, peccatum dicemus imputatum illud quod legem fregit, atque adeo post legem fuit. Vides hic peccata qualitate distincta. peccatum ante legem, non imputatum: peccatum post legem, imputatum.

Peccatum ante legem non imputatum, vocare liceat *Naturale* : quatenus à nulla prohibitione legis pependit, sed à puris & pravis naturæ humanæ appetitionibus ortum habuit. Peccatum post legem imputatum, vocare detur *Legale* : quatenus à mera legis transgressione originem duxit. Mortem rursus concedatur dicere illam *Naturalem*, quæ ex mea hypothesi peccatum naturale consequuta est. Mortem vero illam *Legalem*, quæ peccatum legale ulta est.

Quod ut clarius elucescat, sciendum est primo, Naturam humanam dupliciter considerari: rectam, & pravam. Rectam, quæ habuit Ideam recti & perfecti, quatenus homo rectus & perfectus creari potuit. Pravam, quæ deflexus fuit à rectitudine perfecti illius: Quod peccatum naturale esse aio. Notandum est secundo. Legem institutam fuisse, non ut perfectionem hominum constitueret, sed ut ad perfectionem illam corruptos & pravos homines reduceret. Non ut perfectum illud faceret, sed ut perfectum illud doceret & præscriberet: Et quos turpitudinis pudor non deterreret ab inhonesto, formido pœnæ intra honesti regulas coërceret. Perfectio hominum recta ratione, & lege dirigitur, Recta ratio, naturalis & nobiscum nata est. Lex, adventitia & nobis præscripta est. At illa ante nata est, quam hæc scripta esset: neque opinione, sed natura constituta est. Lex nos docet quod naturæ & rectæ rationis nostræ corruptione dedidicimus: neque enim sciremus quid esset peccatum, nisi lex nos illud docuisset. Atque hinc est quod Lex simpliciter dicta, vocatur *Pædagogus* Apostolo: tum leges omnes, documenta, mandata, & præscripta nominantur, apud utrosque auctores, sacros & prophanos.

Pec-

Peccabant homines peccato naturali tantum, ante legem & uſque ad legem; quoties deflectebant à perfectione illa, ad quam natura creationis ſuæ nati erant; nec non quoties aberrabant à recta ratione illa, quæ illos ad perfectum ſuum dirigebat. Peccaverunt homines dupliciter poſt legem, & poſtquam lex illis data eſt. Peccaverunt enim primo, contra perfectum illud naturæ ſuæ rectæ: peccaverunt ſecundo, contra præceptum & præſcriptum legis, quæ illos ad perfectum, & rectum ſuum revocabat. Et hoc eſt peccatum quod legale eſſe aio: quodque D. Paulus Rom. 7. voluit *fuiſſe peccans per mandatum* καθ' ὑπερβολὴν: id eſt, fuiſſe peccans per legem, ultra quam fuerat peccans per naturam.

Quodcumque autem poſitum fuerit peccatum, naturale, vel legale, ſua mors ſemper, vel naturalis vel legalis conſequuta eſt. Et peccati cujuſvis, ſive illud natura, ſive illud lege condias, individuum opſonium mors eſt. Mors naturalis, quam corruptio naturalis generat; antecedentem naturam corruptam, vel pede cito, vel pede claudo, nunquam deſerit. Mors legalis, quam tranſgreſſio legis facit, ultrix addita poſt legirupam ſedet. Ac veluti peccato naturali peccatum legale inditur: mors legalis morti naturali apponitur. Tum quo argumento peccatum legale peccato naturali inditum, reatum generat qui mente concipitur: mors legalis morti naturali appoſita, mortem civilem parit, quæ fictione & ſpiritu intelligitur.

Caverunt humanæ leges, ne homines extra fines recti & perfecti ſui vagarentur; ſed ut intra illos cohiberentur: Voluit divina lex, non illud tantum, ut ſtarent homines loco ſuo recti &

perfecti, sed ut supra rectum & perfectum suum eveherentur. Caverunt humanæ leges, ne homines, ut cæteræ animantes, ad pastum abjicerentur: Voluit divina lex, ut homines ad conspectum & gloriam Dei immortalem sursum raperentur. Humanæ leges intra homines fuerunt: Divina lex supra homines fuit. Humanæ leges naturam hominum continuerunt: Divina lex naturam hominum mutare constituit. Humanæ leges in natura insitæ, naturam curant, & naturam redolent: Divina lex supra naturam posita, nil nisi divinum & mysticum spirat: Naturam curat, ut illam purificet: imo ut humanam in divinam vertat.

Missas hic faciemus humanas leges, & de illa nobis sermo erit quam Deus dedit Adamo. Et enimvero, quoniam per legis illius dispensationem, non naturalem, sed mysticam, supra homines evadimus, & in Deos quasi transformamur: Quæ finis est Theologici & Christiani hujus Systematis: Peccatum itidem legale tractabimus illud, quod legem Dei rupit. Legem inquam Dei primam illam, quam Adamus hominum primus violavit: Quamque homines omnes in Adamo violavisse putati sunt.

CAPUT II.

Peccata hominum naturalia, vitia ipsa sunt naturæ humanæ. quorum causæ non sunt petendæ ex peccato Adami. Peccatum legale, imputatum hominibus ex peccato Adami, adventitium est. Spiritaliter concipitur, nec propagatur naturaliter.

SVnt qui putant, & bella, & pestes, & febres, & totas corruptionum naturalium cohortes, terris

terris incubuisse, ex imputatione peccati illius Adamici, quod primum omnium legem Dei infregit. Acriter nempe illud contendunt, ex non animadversa distinctione peccati naturalis & legalis. Peccatum enim naturale, quod naturæ ipsius pravum & vitium est, consequuntur naturaliter bella, pestes, & febres, & quæcunque de genere hoc conturbant & male urunt homines. Facile hoc vero illi perspicient, qui nubem inveteratæ præoccupationis, quæ visus eorum hebetat, sibi eripi tantisper patientur. Quis enim nescit bella ex his orta, quos vel inhians prædæ fames, vel effera vindictæ cupiditas, vel sacra regni ambitio, arma capescere incitat? Nempe ut naturales appetitiones & innatas libidines expleant. Tum pestes & febres quis nasci & inflammari non expertus est, vel ex naturali corruptione aëris, vel ex ipsa naturali corporis nostri corruptione? Notitiæ & veritatis hujus tot habemus testes, quot politicos & medicos: quorum auctoritates pene innumeras, parum refert hoc loci comprehendere.

Duplex igitur peccatum statuemus in Adamo, naturale, & legale. Naturale, quod naturaliter Adamo inhæsit, ex vitio naturæ suæ, & materiæ peccatricis qua formatus est: Legale, quod accidit & imputatum fuit Adamo, ex violata lege Dei. Naturale, quod affecit sensum, materiam, & naturam Adami corpoream: Legale, mysticum & spiritale, quod infregit legem mysticam & spiritalem, quæ non nisi ratione & spiritu concipi potuit. Quis enim reputet arborem scientiæ boni & mali? quis in animum inducat suum, manducationem scientiæ, manducationem boni & mali, nisi illa modo intellectuali & mystica ratione concipiat? Duplex itidem

dem peccatum considerabimus in omnibus hominibus, quale & duplex in Adamo statuimus: naturale, & legale. Naturale, quod sua sibi natura peccatrici hominibus omnibus innatum, visceribus eorum naturaliter & radicitus infixum est. *Quod prodiit ex adipe eorum:* ut eleganter locutus est psalmus 73. Legale, quod accidit & imputatum est omnibus hominibus ex transgressione legis Dei quam Adamus violavit. Naturale, quod affecit sensum, materiam, & naturam omnium hominum corpoream: Legale, quod pervasit in omnes homines ex peccato legali Adami, spiritaliter & ratione mysterii.

Concipimus autem pervasionem illam mysticam & spiritalem peccati legalis in omnes homines, ex peccato Adami alieno, ratione imputationis: qua intelligimus imputatum fuisse omnibus hominibus quod Adamus solus peccavit.

Imputatio ex alieno delicto, mera est juris fictio extra Theologos: apud Theologos mera est ratio mysterii. Quod exemplo accommodatissimo aperiam. Iuratus rex Iudæorum Sedecias fidem fefellerat Regi Assyriorum. Imputata fuit fraus illa Regis Iudæorum Iudæis omnibus; qui pejerasse reputati sunt in perjurio sui Regis; fictione illa juris Gentium, qua putantur populi delinquere in delictis suorum Regum. Iniverat Deus pactum cum Adamo, & in illo cum omnibus hominibus, tanquam in syndico, defensore, & principe omnium hominum. Pactum illud rupit Adamus: & adscripta fuit fraus Adami omnibus hominibus, ratione illa divini mysterii, qua putati sunt homines omnes deliquisse in delicto syndici, defensoris, & principis sui.

Non

Non ergo is ſum qui putem, imputationem peccati Adamici labefactaviſſe naturam hominum: neque rurſus illis aſſentior, qui nihil concedunt imputationibus. Suum ſibi locum relinquo naturalibus, & myſticis. Naturalia naturaliter accipienda exiſtimo: myſtica myſtice intelligenda cenſeo. Corruptio contracta ex materia omnium hominum corruptioni addicta, illa eſt quæ labefecit naturam omnium hominum. Imputatio myſtica peccati Adamici illa eſt, quæ myſtica condemnationis macula homines omnes infecit. Aſſero imputationes, ſine quibus tota funditus ruerent myſteria Chriſtiana: ſed illas intra limites ſuos myſticos coerceo, ne vagentur extra myſterium, extra intellectum & ſpiritum. Non ergo ex eo quod imputatum fuit peccatum Adami hominibus, crediderim homines morbis obnoxios, & omnibus quæcumque illos circumveniunt incommodis: ſed ex vitio naturæ ſuæ putridæ & putidæ. Vitium innatum hominibus, ſolida fuit & naturalis hominum calamitas. Et ſecundum Ezechielem cap. 28, *Productus eſt ignis de medio eorum qui illos exederet*. Quo nihil verius. Natura enim ſua eſt, quæ incendia facit in hominum cordibus. Quod ut clarius exemplis demonſtretur; Inauditum eſt, Adamum ipſum, crimen & caput (ut aiunt) malorum tantorum, vel minimo corporis morbo tentatum fuiſſe, totis triginta & nongentis annis quibus vixiſſe notum eſt: niſi forte credimus illi qui retulit ex auctore neſcio quo, Adamum mortuum arthritide qua laborabat, & quam à patribus ſuis tanquam hæreditario jure accepiſſe obtendit. Num vero ægrotavit Caïnus poſtquam occidit fratrem ſuum? Imo enimvero pancratice

valuit: aufugit in orientem Edeni, collegit ibi manum facinoroſorum hominum; cum quibus rapinas exercuit: Vxorem duxit, filium genuit, & civitatem ædificavit. Illa itidem querela eſt perpetua apud auctores ſacros, Electorum Deum veluti incuſantium, quod omnem quaſi poteſtatem ſuam oſtendat ut reprobos bonis cumulet: omnia illis congruere commoda, præter ſpem & optata etiam evenire: tum voluptates illorum & gaudia nullas contaminare ægritudines. Quin & Poëta elegantiſſimus Deos ſuos plane increpat, quod Domina ejus illos conteſtata pejeraſſet. At vero nihilo ſecius faciem illi eandem eſſe poſt perjurium, quæ fuiſſet ante perjurium: perjuram tam longos habere capillos, quam longos habuiſſet nondum perjura; eundem illi manere oris ruborem roſeum, eandem pedis exigui formam aptiſſimam, eoſdem argutos & radiantes oculos, poſtquam Deos læſiſſet, quos habuiſſet fide erga illos incontaminata. Imo, ſimul obligaverat perfidum votis caput, pulchrior multo enitebat. Et certe, plures captos ab hoſtibus reputavit civiliter mortuos fictio Romani juris, quos tamen bene valuiſſe naturaliter nihil prohibuit. Conſtat ergo, neque fictiones juris, neque rationes myſterii, vel hilum naturæ officere potuiſſe: neque imputationem peccati Adamici, quæ pure myſtica & ſpiritalis eſt, cauſam fuiſſe peſtium, febrium, & aliarum ægritudinum quas natura movet hominibus, ſed illa accidiſſe & accidere hominibus, ex materia prava, & figmento creationis ſuæ corruptioni deditæ.

CAPVT III.

Mors naturalis hominum, creatur ex natura ipsa mortali hominum: nec causatur ex condemnatione mortis decretæ in Adamum, quæ mors legalis est. Et spiritaliter, non naturaliter, intelligitur.

AT, qui mos est incommodorum omnium, ut aliud ex alio incidat: non desunt qui asseverent, homines nunquam morituros si Adamus nunquam peccavisset. Quasi vero immortalitas, quæ vita æterna est, & quam sola perficere potuit recreatio, quæ secunda creatio est; utpote penes quam solam immortalitatis potestas degat; comparari potuerit hominibus, vi & virtute creationis primæ, quæ natura sua corruptioni & morti obnoxia est: neque morituri naturaliter fuissent homines, qui naturaliter corruptibiles (ut cum Schola loquar) atque adeo mortales creati fuerant.

Imo, inquiunt, hoc edixerat Deus Adamo. *De ligno scientiæ boni & mali ne comedas. Ex quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Ergo insistunt: si mors data fuit pœna Adamo quo die peccaret in legem Dei, mortuus nunquam fuisset Adamus, si nunquam in legem Dei peccavisset. Negatur vero & pernegatur consequens. Quamvis enim decreto legis moriantur qui occidunt; non idcirco tamen immortales sunt qui non occidunt. Plenos & puros sanguinis eadem versat mortis fatalitas. Differentia, hæc est inter utrorumque mortem: quod puri & vitæ integri, naturaliter tantum & simpliciter moriuntur: scelerosi vero & nocentes, qui moriuntur ex decreto legis, dupliciter mori censentur: naturaliter, & legaliter: morte naturali,

& illa quæ, ex condemnatione legis, legalis & civilis appellata eſt. Certe, ſive quis ſententia judicis laqueo effocatus, ſive quis capite truncatus, ſive quis in equuleo poſitus, vita interfectus ſit: cenſetur primo ille morte naturali mortuus, utpote cauſis pure naturalibus; quales ſunt, intercludi, vel incidi vias ſpiritus. Deinde, ex eo quod addita eſt naturæ; condemnatio ex lege, cenſetur idem ille, propter notam mortis, ſecundo & morte civili mortuus.

Idem accidiſſe Adamo putandum eſt, damnato ex lege Dei, quod aliis hominibus damnatis ex legibus hominum. Debuit Adamus mori naturaliter, & cauſa pure naturali, ex quo materia corruptibili & mortali compactus eſt. Mortuus eſt Adamus idem morte legali, ex condemnatione legis, quo momento legem Dei attentavit. Mors naturalis Adami, peccatum naturale Adami, & vitium ipſum corruptionis, ex materia ejus corruptibili innatum, conſequuta eſt. Mortem legalem Adami peccatum legale effecit: Cauſa myſtica effectus myſtici, qui ſola ſpiritus & myſterii ratione concipi potuit.

Demonſtrabitur hoc evidenter per Adamum ipſum. Edixerat Deus Adamo: *In quocumque die comederis, morte morieris.* Mortuus ergo intelligitur Adamus, illo ipſo die, imo illo ipſo momento quo peccavit in legem Dei. Atqui, neque naturaliter neque corporaliter mortuus eſt Adamus, momento & die illo: conſtat enim, vixiſſe annos circiter nongentos, poſtquam peccavit. Mortuum ergo intelligemus Adamum, die & momento illo quo peccavit; morte legali, ſpiritali, & quæ ſola mente concipi potuit. Mortuus eſt Adamus morte legali & ſpiritali, quando legem

gem Dei transgressus est. Mortuus est Adamus morte naturali & corporali, quando exegit triginta & nongentos vitæ suæ annos, & hora illa composita qua naturaliter hæsit vitæ suæ terminus.

Sed & morte mortuum Adamum, & mortem spiritalem additam morti ejus naturali, facilius intelligemus; si percurrimus condemnationes alias, tum in Adamum ipsum, tum in Evam, tum in Serpentem, post & propter Adami transgressionem, à Deo sancitas. Hæc fuit Adamo pœna decreta post peccatum: *In laboribus comedes ex Terra cunctis diebus vitæ tuæ.* Atqui tulerat Deus Adamum ante peccatum in Paradisum, ut operaretur culturæ Paradisi. Ergo ut verteret & exerceret terram Paradisi, ante peccatum, & in laboribus ex ea comederet · sicut terram vertit & exercuit, & in laboribus ex ea vixit post peccatum. Nota hic labores ante & post peccatum. Labores ante peccatum, secundum naturam agricolationis, naturales: labores post peccatum, ex condemnatione mysticos, & qui mente sola concipi potuerunt.

Tale illud est quod Evæ pronunciavit Dominus: *Multiplicabo ærumnas tuas, & conceptus tuos in dolore paries: & sub viri potestate eris, & ipse tibi dominabitur.* Multiplicavit scilicet Dominus ærumnas fœminæ, quando ex condemnatione spiritales & mysticos dolores addidit naturalibus illis quibus naturaliter fœmina rumpitur cum parturit. Multiplicavit Dominus sujectionem fœminæ sub dominio viri, quando addidit condemnationem ex lege, legi illi naturali, quâ naturaliter sexus nobilior dominatur sequiori.

Sed in primis audire est operæ pretium quid de-

decreverit Deus in Serpentem, & quam pœnam illi constituerit, propter tentatam manducatione fructus prohibiti Fœminam *Quia fecisti hoc*, ait Dominus Serpenti, *super pectus tuum gradieris, & terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ.* Atqui, hoc erat inditum Serpenti à natura creationis suæ, ut reperet & serperet: quod est Serpenti, gradi super pectus suum, & terram comedere: creavit enim Deus ante peccatum, imo quinto creationis die, reptilia omnigena, è quorum numero Serpens fuit, & certe præcipuus. Repsisse igitur Serpentem intelligemus dupliciter: ante peccatum, & post peccatum. Repsisse ante peccatum, natura creationis suæ, naturaliter: repsisse post peccatum, ex decreto Dei, & condemnatione illa quæ spiritu constitit.

Simili prorsus ratione mortuum Adamum intelligemus dupliciter. Naturaliter, quando ex instituto formationis suæ quæ fuit ante legem, ultimum diem suum naturaliter obiit. Legaliter & modo spiritali, post legem: decreto legis, & condemnatione illa quæ spiritu cogitatur.

Duplicem utique putabimus mortem in omnibus hominibus, qualem & duplicem in Adamo concepimus. Naturalem, quæ naturaliter omnibus hominibus contigit, ex innata sua sibi natura corruptibili & mortali: legalem, quæ mystice homines omnes perculit, momento illo quo in Adamum decreta est. Naturalem, qua naturaliter moriebantur homines omnes ante legem: legalem, quæ in illos spiritaliter pervasit post legem, ex transgressione legis. Naturalem, quæ peccatum naturale hominum consequuta est: legalem quam effecit peccatum legale hominum, ex peccato legali Adami: Causa mystica effectus mystici, qui sola spiritus & myste-
rii

rii ratione concipitur. Et certe, ſicuti lex proſerpendi, decreta in Serpentes ex peccato Adami, nihil addidit naturæ reptili Serpentum, præter condemnationem meram & ſpiritalem: ita neque lex moriendi, decreta in homines ex peccato Adami, quicquam addidit naturæ mortali hominum, præter condemnationem mortis illam, quæ mente & myſterio reputatur. *Memorare*, aiebat David Pſalmo 89, *quæ mea ſubſtantia*. Et paulo poſt: *Quis eſt homo qui vivat, & non videbit mortem?* Quæ de morte naturali intellexit Propheta Rex: cujus cauſas petiit ex ſubſtantia & materia ipſa hominum, non ex peccato Adami. Adde his quæ D Paulus ſcripſit Rom.8. *Quod ſapit caro, mors eſt.* nec non, c.6. ejuſdem epiſtolæ. *Opſonium peccati mors*. Quo loco peccatum naturale, & mortem naturalem intellexit: quatenus mors naturalis peccato naturali intrita eſt: condimentum ſcilicet & opſonium quod ſapit caro, quæ natura & materia peccati eſt.

Ex diſtinctione porro illa peccati naturalis & legalis, nec non mortis naturalis & legalis, facilis exſurgit interpretatio loci illius Numer. cap.27. ubi filiæ Salphaad Moſem his verbis aggreſſæ ſunt. *Pater noſter mortuus eſt in deſerto, nec fuit in ſeditione quæ concitata eſt contra Dominum ſub Core: ſed in peccato ſuo mortuus eſt, &c.* Patrem ſuum mortuum aiebant illæ, non judicio illo quo abſorptus fuerat Core, qui in Dominum rebellaverat: ſed peccato & vitio naturæ ſuæ, quæ peccati & corruptionis ſemen erat: tum fato naturæ illo, quo mors rerum omnium corruptioni obnoxiarum ultima linea eſt. Non illum hauſtum aiebant legitimo ſupplicio illo, quo conjuratis Core omnibus tellus

ima fatiſcerat: ſed rebellionis puram vitam obiiſſe in deſerto; lege illa naturali qua debentur morti omnes homines, quaque ſimpliciter mors naturalis peccatum naturale manet.

Capvt IV.

Homines creati ſunt in principio ad imaginem Dei; & valde boni. De imagine Dei quæ primæ creationis eſt. Et de imagine Dei quæ ſecundæ creationis eſt. Homines creati ſunt in principio recti: ſed ex materia prava: & quæ facile in ſe ipſam redire poſſet.

QVod vero creationem hominum pravam, & corruptam, nomine dixi; congruere parum videtur cum eo quod ſcriptum eſt Geneſeos 1, Deum creaviſſe hominem ad ſui imaginem: nec non valde bona fuiſſe omnia quæ Deus creaviſſet. Vnde concludunt (& recte) interpretes, hominem ad Dei imaginem effictum, rectum & perfectum fuiſſe creatum. Et ſi valde bona fuerunt omnia quæ Deus creavit; hominem proinde, omnium creatorum excellentiſſimum, ſumme bonum fuiſſe creatum.

Ad hæc ut reſpondeam; Principio concedi mihi velim: aliam eſſe imaginem Dei quæ impreſſa eſt creationi primæ: aliam quæ recreationi, vel creationi ſecundæ indita eſt. Expreſſit Deus in creatione prima imaginem prototypi, ſive artis illius ſuæ mirabilis, qua Mundum & quæcumq; in eo ſunt, ſummis rationibus finxit, temperavit, & libravit. Expreſſit Deus in recreatione, quæ ſecunda creatio eſt, imaginem naturæ ſuæ ipſius, qua Mundum dilectione & caritate ſua communicavit. Exhibuit Deus, in creatione prima, opus ſuum exterius: ſed aperuit viſcera ipſa

ipsa caritatis suæ in secunda creatione. Creatio prima expressit imaginem Dei, quam dixisse liceat extimam: secunda creatio illam, quæ intima est. Nihil præterea in rerum natura extitit, quod Deus non participaverit imagine illa prototypi, & artis suæ mirabilis, quam expressit in omnibus creatis. Sed non omnia participare voluit imagine illa naturæ, dilectionis, & caritatis suæ: quam dignius expressit in hominibus, vel recreatis vel recreandis. Quæcumque porro materialia & corporea creata sunt; lege sua sibi naturæ, corruptibilia & mortalia creata sunt. Quæcumque vero ex materialibus & corporeis recreantur; secundæ illius creationis lege, incorruptibilia & immortalia evadunt.

Vt taceam materialia & corporea reliqua; certum est homines fuisse creatos in principio ad imaginem Dei creatoris illam, quam dixisse liceat, *imaginem creationis*: imo creatos fuisse ad imaginem creationis illam, quæ supra imagines creationis omnes, quibus cætera animalia efficta sunt, excellentissima est: quæque Deum creatorem expressius & nobilius exhibuit. Sed fatendum est, homines fuisse creatos primo ad imaginem Dei extimam, quæ longiore intervallo Deo proxima intelligenda est, respectu imaginis illius intimæ, quæ imago recreationis est. Verum est, homines fuisse creatos in principio perfectos, rectos, & summe bonos; quatenus homines vi & virtute creationis suæ primæ, perfecti, recti & summe boni creari potuerunt. Sed neminem fallere debuit, homines fuisse creatos in principio, ex materia corruptibili, & quæ facile à perfecto ad imperfectum, à recto in pravum, & à bono in malum converteretur. Quod nos experimento valido

&

& comprobato homines ipsi primo creati docuerunt, quo tempore perfectos creatos, tum natura figmenti sui, tum negligentia sua, alio illos detorsit.

Quoties ergo animum meum subit hæc cogitatio; homines ad imaginem Dei creatoris, & ad imaginem prototypi optimi primo creatos, perfectos, rectos, & summe bonos; vitio illo, quod natura insevit, à perfectis ad imperfectos, à rectis in pravos, & à bonis in malos degeneravisse: Toties concipio Horologium ab eximio artifice novissime expolitum, dentatarum rotularum partibus, secundum proportionem, curiose distinctum; nec non æquatis horarum momentis attemperate libratum: cum pyxide vel imaginibus ad vivum expressis exquisite picta, vel emblemate vermiculato ingeniose composita; quantum auro & electro valuit artifex. Horologium quippe illud omnibus sui partibus absolutum, tamdiu perfectione sua stare putandum est, quamdiu non corrumpitur, vel natura materiæ suæ corruptibilis, vel incuria domini in cujus potestate est. Simile fatum imputo hominibus, qui primum creati à Deo perfecti, recti & summe boni: vitio materiæ & acris quæ illos incendebat naturæ suæ impetigine, non manserunt in vestigio creationis suæ; qui perfectione sua abierunt, & à recto in pravum reflexi sunt.

——— *Sic omnia fatis*
In peius ruere, & retro sublapsa referri.

Comparaverim etiam lubens homines creatos in principio ad imaginem Dei, summe bonos; ædibus illis Comici, factis probe & amussitata opera, expolitis & paratis sedulo in firmitatem: in quam deinde immigravit nequam homo,

homo, & indiligens, & immundus, & instrenuus, qui curavit male bonas ædes. Venit siquidem tempestas, quæ confregit tegulas imbricesque, venit imber qui lavit parietes: perpluerunt tigna, putrefecit aër operam fabri. Tum demum ruêre parietes, & cum fundamento perierunt ædes totæ. Atque haud fabri culpa, ut expressim notavit Comicus; sed vecordis illius hominis qui illas habitavit ignavia: qui noluit alias tegulas pro fractis reddere, & per quem nequior factus est usus ædium.

Etenim tales creatos fuisse primos homines reputabimus, quales animo concipimus ædes novas illas fuisse constructas: creatos inquam, ad imaginem Dei, incorruptos, bonos, & rectos: summa cum ratione, summa cum virtute, & summa cum fide: neque quicquam addi potuisse ad perfectionem primæ illius creationis hominum. Verum postquam illi ipsi homines immigraverunt in se ipsos, & in ingenium suum: quæ sua fuit natura, quod suum fuit lutum, quæ sua fuit caro, quæ sua fuit materia terrestris & corruptibilis; quæ à peccata non temperat: continuo venit ignavia quæ perdidit operam creatoris, quæ deturbavit hominibus omnem rationis, virtutis, & fidei modum, quæque demutavit perfectionem creationis suæ. Atque haud creatoris culpa, quod sedulo notandum est: sed ignavia ipsorum hominum, per quam nequiores facti sunt; & boni creati se ipsos curaverunt male. Ignavia inquam illa, tempestas fuit hominibus, quæ illis grandinem imbremque attulit, quæ detexit illorum verecundiam, & per quam negligentes fuerunt se obtegere. Permanaverunt ergo usque in pectus hominum desideria prava, permadefecerunt

cor illorum cogitationes malignæ; simulque homines, & ratio, & virtus, & fides, deseruerunt; & vitiis tum demum suis putruerunt. *Discessit ab illis quod bonum erat ex creatione sua, & mansit malignum materiæ illorum additum*, ut loquitur Esdras libro 4. cap. 3.

CAPVT V.

De materia hominum corruptioni obnoxia. De creatione hominum recta. De reditu hominum ad ingenium naturæ, & materiæ suæ corruptioni deditæ.

TRia ergo consideranda veniunt in creatione prima hominum. Primum est, materia qua homines creati & concreti sunt. Secundum, creatio ipsa hominum. Tertium, transitus & recursus hominum ad ingenium illud suum, à sua sibi materia inditum.

Materiam qua homines in principio coagulati sunt, fuisse corruptioni deditam, res ipsa comprobavit: quando stare nesciverunt creatione sua perfecta, & à recto in pravum conversi sunt. Vocata hacpropter Caro, quæ materia hominum est, per se & simpliciter immunda, polluta, corruptio, & merum inquinamentum, apud omnes auctores sacros. Atque hæc in præsentia de materia hominum corruptioni obnoxia dixisse sufficiat: quippe qui tantis super hoc cingamur testimoniorum nimbis, ut illis obrueremur si effunderentur.

Veniamus ad creationem ipsam hominum. Creavit Deus homines in principio ad sui imaginem summe bonos & perfectos: sed statu illo tantum boni & perfecti, qua sunt & creati sunt homines. Creavit illos perfectos, & à quibus perfe-

perfectorum hominum nihil alienum esset: sed qui virtute & vi creationis suæ saperent tantum quod intra homines perfectos esset, non quod supra est. Quod hominum esset, non quod Dei est. De quo ut sine controversia inter omnes conveniat, nihil video quod obstet & repugnet.

Descendamus ad conversionem illam hominum in pravum, qua deflexerunt à perfectione creationis suæ, & retrocesserunt ad ingenium materiæ suæ corruptibilis, quaque perituri erant figmenti sui ominibus. Ac primum inspiciamus quid egerit Deus postquam creavit homines perfectos, illosque in terris constituit, rebus omnibus ad illorum usum perfecte itidem instructis. Cognoscere illud erit per ea quæ referuntur cap. 25. D. Matthæi: de Patrefamilias, qui peregre proficiscens, reliquit bona sua utenda servis suis. Peregre profectus est Deus postquam creavit homines perfectos. Id est, reliquit homines in manu consilii sui, in sui ipsius potestate & libero arbitrio, ut suo modo viverent. *Dimisit illos ingredi voluntates & vias suas*, ut scriptum est Actorum 14.

Videamus autem quid contra egerint homines facti sui arbitrii, & ut ita dicam, facti sui juris. Fecerunt quod illis in proclivi erat. Proclivis erat malis eorum animus; atque illos urebat peccati scabies. Non habuerunt vitæ suæ modum, sed animo suo morem gerentes, & cupiditatibus suis devincti, imminuerunt perfectionem creationis suæ. In vitium libertas excidit: Prosiluitque frænis non admotis natura hominum libera. Furiavit eos, & cœcos egit caro sua. Idonei neque inviti in malas partes adducti sunt; & deteriores facti licentia, recurrerunt

ad

ad naturam materiæ suæ ad malum propensæ. *Transierunt* à perfectione sua, *in affectum cordis sui*, ut loquitur Psalmus 78. Creati fuerant recti adversum ingenium suum; & inflexi fuerant natura sua prava, pravi, in rectum. Reflexi sunt, contortione & vi creationis suæ rectæ recti, sponte & natura sua prava, pravi, in pravum. Retrahebat homines rectos vitium naturæ & materiæ suæ corruptibilis à recto in pravum. Non obnisi sunt contra, ut par erat rectis creatis. Sibi ipsis indulserunt: neque fuerunt usque adeo sibi imperiosi, ut responsarent cupiditatibus suis, atque illis obfirmate resisterent. Non belligeraverunt cum geniis suis. Remiserunt pedes & manus: tum vero ut tulit naturæ carneæ corruptela, rapuit illos suus alveus in præceps: & sibi facile imperaverunt ut corrumperentur. Non illis tantillum pensi adfuit, quam vitæ rectitudinem insisterent. Pejus melius, prodesset obesset; nihil viderunt, nisi quod animo collibitum fuit suo: & sibi peccatorum omnium gratiam fecerunt. Ruerunt homines per suum nefas; atque ut loquar cum Ieremia capite 28, Conversi sunt habenis liberi, ad ingenium suum, *tanquam equi impetu currentes ad prælium.*

Redierunt vero homines ad suam naturam hac propterea de causa; quod in prima creatione emendatum & correctum fuerat tantum, neque penitus excisum vitium in natura, sive in figmento hominum; quod non omnino sublatum, recurrere usque valuit. Abiit autem in hominibus arbitrio suo mancipatis, quod bonum erat ex emendatione vitii, sive ex perfectione creationis: remansit vero quod malum erat ex vitio luti & figmenti sui. Defecit rectitudo hominum,

minum, & bene creatos dedecoravit peccatum ſuum. Vitium autem relictum, neque penitus exciſum, in creatione prima hominum, fermentum fuit in illorum pectoribus, creatione potentius, quo toti intumuerunt, & depravati ſunt. Adde, quod fortiora ſunt quibus interius agitamur, quam quibus exterius afficimur. Perfectio creationis hominum à Deo promanaverat: atque adeo tanquam alienum quid à carne & materia hominum, imo illi ex adverſo contrarium, extrinſecus acciderat hominibus. Vitium è contra, luti & figmenti ſui, tanquam proprium quid & naturale hominibus, interius illis adhæſerat. Redierunt ergo homines ad naturam ſuam, quia fecerunt ingenium ſuum: quia intus monſtratum erat: tum quia fortius illos agitavit vitium figmenti ſui interius, quam afficere potuit extrinſecus petita creationis perfectio. Imo, quia caro & materies hominum, terra fuit reproba: noverca boni ſeminis, mater autem mali graminis: noverca virtutum omnium quas perfectione creationis ſeminaverat Deus in cordibus hominum: mater autem vitiorum omnium quæ naturaliter in illis germinant, tanquam in nativo ſuo ſolo. Quæque tanquam herba irrigua ſuccreſcunt uberrime. Odit autem noverca averſatrix privignos ſuos: mater vero indulgentiſſima fovet & amplectitur filios ſuos. Accidit hinc, quod averſata eſt natura & caro hominum, lectum illud & ſpectatum ſemen perfectionis qua creati erant: tum etiam quod natura eadem rediit in ſe ipſam qua porta illi data eſt. Atque adeo, quod hominibus male facere, nimio levius fuerit onus, quam bene. Horruit vero hinc pectus hominum, rubis & ſentibus vitiorum omnium, luti & figmenti ſui.

Rever-

Reversio illa hominum à perfectione creationis, ad vitium naturæ & carnis suæ, peccatum illud est naturale quod statuimus. Sive illud naturale vocamus, quia naturaliter nobis inhæret: vel ut loquitur D. Paulus, *quia in nobis habitat*: *quia nobis adjacet*: *quia lex est in membris hominum captivans homines in lege peccati, quæ in membris illorum est.* Vbi nota, legem peccati naturalis membris hominum infixi: vel legem naturalem peccati, carni & materiæ ipsi hominum inhærentem. Quo sensu intelligendum est caput 7 ad Romanos. Sive illud peccatum naturale dicimus, quia deflexus fuit à natura & lege perfectionis illius, qua homines in principio creati sunt. Qua ratione, & magis proprie, peccatum dici potuit.

Perfectionis hujus vestigia quædam restare in cordibus hominum: imo homines naturali & tacita illius percelli conscientia, argumento est; quod peccatum & vitium omne naturaliter aversantur, quicunque meliore & perfectiore luto formati sunt: qui studio virtutis perfectionem illam à qua deflexerunt, & ad quam se creatos sentiunt, odore consequi & venari videntur. Quo sensu intelligendus præcipue est D. Paulus, locis illis quibus voluit, *homines se ipsos naturaliter incusare, & sibi ipsis legem esse.*

CAPUT VI.

Homines rectos creatos, & in pravum naturæ suæ reflexos, Deus creatione secunda in melius restituit. Et ab hominibus ad Deos evehit. De productitio & factitio. De immutabili & mutabili: immortali & mortali, &c. De spiritu qui ex Deo est; & de spiritu mundi.

HOmines autem à perfectione creationis suæ in lutum suum revolutos, & peccato collutulatos, Deus neque despexit neque deseruit. Neque rursus illos eatenus restitui passus est in integrum statum illum perfectionis suæ veteris: quatenus homines perfecti in principio creati sunt. Sed illos recreare, illorumque perfectionem supra hominum perfectionem evehere decrevit. Præcipitati fuerant homines à splendore perfectionis suæ, ad illuviem suam, quod idem brutorum inquinamentum est. Homines jussit Deus à brutis ad Deos (ut ita dicam) secunda & nova creatione transcendere: A corruptione ad incorruptionem, à morte ad vitam immortalem prætervehi: Et quod exquisitissimum Dei fuit erga homines beneficium; à pravis, malis, & impurissimo cœno mersis, ad perfectionem sanctitatis & gloriæ suæ extolli: ad quam spiritu recreationis, curru velut igneo raperentur. Imo si consilium & decretum Dei recta reputamus via: novissimum fuisse reperiemus in mente ejus, creare homines corruptibiles & mortales; antiquius, recreare illos incorruptibiles & immortales. Divinum erat creatio: excellentius, & ut ita dicam, divinius quid erat recreatio. Intervallo scilicet proportionis illo, quo incor-

ruptum corrupto, & immortale mortali intereſt.

Verum enimvero, ut rem omnem, quanta eſt doctrina Chriſtiana, à primordio repetam: Sciendum eſt, duo occurrere notatu digna in creatione & compoſitione rerum; quæ non demonſtrantur per cauſas; ſed deſignantur in ſacris literis, & patent per effectus ſuos. Vnum, quod nullo intercedente medio à Deo emanavit: alterum, quod medio intercedente à Deo creatum eſt. Vnum, productitium: alterum, factitium. Vnum, ſpiritale: alterum, animale, materiale, carnale & corporeum. Vnum, permanens, ſtabile, & æternum: alterum, mutabile & vanitati obnoxium, quod ὑπετάγη τῇ ματαιότητι. Vnum, incorruptibile, quod purificat: alterum, corruptibile, quod inquinat. Vnum, quod olet vitam: alterum, quod redolet mortem. Vnum, quod patiens eſt cœleſtis illius fulguris, quo Deus coruſcat, quodque ſplendeſcit in ejus conſpectu, tanquam aurum in ignibus: alterum, quod Deus urit ſplendore ſuo; quodque ad ejus radios, tabeſcendo abit in ſpumam, in fumum, in cineres. Vnum, quod Deus diligit: alterum, quod faſtidit. Vnum, quod eligit: alterum, quod reprobat. Vnum, quod D. Paulus, Corinthior. 1. capite 2, vocavit *Spiritum qui ex Deo eſt*: alterum, quod Apoſtolus idem vocavit, loco eodem, *Spiritum hujus Mundi*. Duo hæc contrariis legibus, & æternis diſſidiis inter ſe pugnantia, ex quo Deus omnia miſcuit, cum dedit omnibus vitam & halitum.

Spiritum qui ex Deo eſt, ſpiritum recreationis dicemus illum, qui nullo interjecto medio emanat & producitur à Deo: qui mere ſpiritalis, ſtabilis, incorruptibilis, & æternus eſt: qui paſcitur

ſcitur igne viſionis Dei, quem Deus unice diligit & eligit. Spiritum hujus Mundi, ſpiritum creationis conſtituemns illum, quo Mundus animatus eſt, & qui toti ſe ejus machinæ in creatione miſcuit. Spiritus ergo ille eſt, qui medio interpoſito creatus à Deo, qui animalis, materialis, carnalis, & corporeus eſt, quatenus materialia, carnalia, & corporea vivificat: qui mutabilis & vanitati obnoxius, qui corruptibilis eſt: qui mortem redolet, qui ſtupet & liqueſcit ante oculos Dei: quem Deus faſtidit & reprobat.

Deus quo tempore creavit Mundum, afflavit creata & viventia Mundi omnia Spiritu illo Mundi & creationis per quem vivunt. Sed non item infudit Mundi creatis & viventibus omnibus Spiritum illum recreationis, per quem creata & viventia obſoleta renovantur, corrupta recreantur, mortua in vitam æternam reſurgunt. Imo illo tantum numerum certum Electorum, & ſibi certo cognitum, communicavit; eo conſilio & decreto, ut quæcunque ex electis informaret Spiritus ille; in gratiam, & potentia illius, immortalitate donarentur, & patientia fierent cœleſtis illius ignis qui probaturus eſt omnia; Die illa qua omne vitium Mundi excoquetur; qua amovebuntur & conſumentur, qua peribunt factitia omnia, mutabilia vana, mortalia & corruptioni mancipata, quæ Deus faſtidit & reprobat.

CAPUT VII.

De uno Deo: & de uno ſpiritu qui ex Deo eſt. De variis ſive diis, ſive ſpiritibus.

SPiritus recreationis idem qui ſpiritus qui ex Deo eſt, & ſpiritus Chriſti, per quem recrea-

tio eſt; unus eſt, impatiens conſortis & numeri. Spiritus creationis plures eſſe, tum in cœlo tum in terra, demonſtravit Apoſtolus, Corinthiorum 1. cap. 8. quos eo loci vocavit *Deos & Dominos*. Verba D. Pauli hæc ſunt. *Nullus Deus niſi unus. Nam etſi ſunt qui dicuntur Dii, ſive in cœlo, ſive in terra: ſiquidem ſunt Dii multi & Domini multi: nobis tamen unus Deus eſt.* Deos & Dominos illos in cœlo & in terra, vocavit Apoſtolus idem Romanorum 8, ὕψωμα καὶ βάθος, *altitudinem & profunditatem*: quos ibi recenſet inter creationis ſpiritus: ſubjunxit enim, οὔτε τις κτίσις ἑτέρα. Et certe, qua ratione Paulus idem, Epiſtola ad Ephеſios, conſtituit nequitiæ Spiritus in cœleſtibus, non incommode putaveris nequitiæ Spiritus dari in terreſtribus. Quia enim ſcriptum legas Samuelis 1. cap. 28. *Magam vidiſſe Deos*, id eſt Spiritus, *de terra aſcendentes*; Spirituum illorum præcipuus ille eſt, quem ſacri Codices vulgo indigitant, Diabolum, Satanam, Belial, Mammona, Principem poteſtatis aëris, ſeculi & mundi hujus. Cuique datos fuiſſe Spiritus ſatellites & Angelos, ſacri itidem utriuſque fœderis libri paſſim teſtantur. Spirituum illorum principem, nec non Spiritus omnes Angelos illi ſubmiſſos, creatos fuiſſe in principio ad imaginem Dei creatoris, bonos & rectos, nec non creatione mutabili & corruptibili conflatos, docuit nos Iuda Apoſtolus, Epiſtola ſua catholica. Quo loci diſerte ait, *Spiritus illos non ſervaviſſe Principatum ſuum, ſed domicilium ſuum dereliquiſſe.* Habuiſſe ergo illos præſumendum eſt, principatum bonum quem non ſervaverunt, & domicilium rectum quod dereliquerunt. Hinc illud eſt Iobi 4. *Ecce qui ſer-*

viunt

viunt ei, non sunt stabiles: Et in Angelis suis reperit pravitatem.

Spiritus illi omnes ut afflaverunt quæcunque creationis legibus subjecta fuerant, *& in illis operati sunt*, ut loquitur Apostolus Ephesior. 2, credibile est, omnia Mundi creata degeneravisse à perfectione boni & recti creationis suæ, quo momento spiritus illi principatu & domicilio suo recto ceciderunt. Atque hinc factum esse, quod primæ creationis homines, Dei creatoris sui obliti, nec non spiritibus illis creationis corruptæ incitati, aberraverint à rectitudine creationis primæ, & evanuerint in cogitationibus suis. Hinc certe illa fuit obscurati sui cordis insipientia; qua Deum creatorem suum non putaverunt; qua Spiritibus impuris se dediderunt; qua illos coluerunt; qua *servierunt creaturæ potius quam Creatori*, qua denique *mutaverunt gloriam Dei incorruptibilis in similitudinem imaginis hominis corruptibilis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum.* Rom. 1.

Sacerdotes & Philosophi è Gentibus, qui Deum patrem, & creatorem ignoraverunt: varios observaverunt Spiritus & Deos, quos Reges & duces variorum ordinum constituerunt: quosque vel in cœlo, vel in sideribus, vel in igne, vel in aëre, vel in aquis, vel in terris, imo & sub terris collocaverunt: & quorum imagines variis sacrorum & incantationum ritibus evocari potuisse non negaverunt. Consideraverunt scilicet cognationem quandam, compassionemque Spirituum illorum, cum rebus omnibus creatis, quas sympathia & similitudine sua afficerent. Animalia & vegetabilia quæque, ab arboribus ad metalla & lapides, spiritibus illis tangi & duci voluerunt. Imo cuncta precari, hymnosque

que concinere ad Ordinis sui duces. Itaque, aiebant illi, Solisequa movetur ad Solem: acsi quis posset audire pulsationem ab ea in aëre circuitu factam, sonum quendam erga Regem suum compositum animadverteret, qualemcunque potest planta conficere. Lotus ad planetam eundem explicat & implicat folia sua, gradatim, ut gradatim ascendit & descendit Sol: quem planta illa motu foliorum, tanquam labiorum, videtur honorare. De Selenetropiis vero quæ vertuntur ad Lunam, eadem illi jactavere, quæ de Heliotropiis quæ vertuntur ad Solem. Noti sunt Gallorum plausus & cantus ad Solis adventum; quos vocaverim planctus, cum Sol decedit vel absconditur. Canes Lunam allatrant, & Syrio inflammati ad rabiem efferuntur. Quid præterea dicam de lapide Helitide, qui radiis suis aureis Solares radios imitatur? Nec non de lapide Selenite, qui figura Lunæ corniculari similis est, & sui mutatione Lunarem sequitur motum? Quid denique de lapide Helioseleno, qui Solis & Lunæ congressus exhibere videtur? Taceo metalla septem, quibus singulis, singuli septem planetæ assignantur. Tum quercus Iovi sacras, lauros Apollini, oleas Minervæ, populos Herculi: equos Neptuno, sues Cereri, hircos Baccho, oves nigras Iunoni inferæ, Serpentes Epidaurio: & quæcunque de genere hoc, adeo sunt multa, delassare valerent enumerantem.

Hominem omnium animantium mage compositum censuerunt Mystæ illi antiqui: atque idcirco Microcosmum dictum, quia rerum omnium creatarum naturam participaret. Hominum itaque alios Saturno caperari, alios Iove hilarescere: alios Marte irasci; hos Sole rutilare,

lare, illos Venere lascivire: unos Mercurio fallere, alteros Luna deficere. Sed & alios, ut pecora Arcadica, rudere; alios canibus similes, hos porcis, leonibus illos rapacibus, columbis unos, alteros serpentibus. Imo homines versos in bestias ipsas, in arbores, in lapides, tradiderunt fabulæ: Secundum puta varias aptitudines, similitudines, & participationum sympathias, quas hominibus esse cum rebus omnibus creatis proditum est. Sed & Pythones in ventribus hominum confessos: nec non hominibus datos, his Spiritus mendacii, illis Spiritus soporis, aliis vertiginis, sacræ nos docuerunt paginæ. Tum Spiritus veteratores, seductores & illusores, homines in tentationem inducere, manifestum ex eo est, quod Dominus ipse discipulos suos hortatus sit, *ne cuivis Spiritui crederent*. Imo & illos increpuerit, *quia nescirent quo Spiritu ducerentur*. At socrum D. Petri, *Spiritu febrili* vexatam, Euangelio teste comprobatum est.

Homines ergo post creationem suam à Deo relictos, ut sui arbitrii evaderent: tum variis Spiritibus, Diis, & Dominis, qui illos incitarent, permissos: quis mirabitur tam multiplices, & tam variis rerum creatarum formis, sibi constituisse & coluisse Deos? si reputaverit cognationes & compassiones pene innumeras, quas homines cum Spiritibus, Diis, & Dominis illis, nec non cum rebus omnibus creatis, superis & inferis, habuisse compertum est.

Spiritus & Deos illos, à rectitudine & perfectione creationis in mutabile suum revolutos, abominatus est Deus abominatione illa, qua rectissimo & optimo prava & mala cordi esse non possunt. Deos hacpropter legas illos Codici-

bus sacris nominitari, Spiritus nequam, & nequitias: Spiritus erroris: Spiritus malos, & pessimos. Quale illud est Iudicum 9. *Misit Deus Spiritum pessimum inter Abimelech, & habitatores Sichem.* Deos præterea vanos & mendaces, improba: Idola fallacia, abominationes, immundicias, pollutiones, prostibula, stercora. Imo sopores, & furores Domini. Tale illud Samuelis 1. cap. 26. *Irruerat sopor Domini super Saul & suos.* Sopor vero Domini idem est hoc loco, qui Spiritus nequam à Domino, superiori capite 16 ejusdem libri, ubi legas, Spiritum Dei recessisse à Saulo, & exagitavisse illum *Spiritum nequam à Domino.* Tale itidem illud & Samuelis 2. cap. 24. *Addidit furor Domini irasci contra Israel.* Quod liber primus Paralipomenon de eadem re loquens expressit his verbis. *Consurrexit Sathan contra Israel.* Vbi Satan idem est qui furor Domini, sive à Domino.

Quin & Spiritus, Deos & Dominos illos, lege creationis suæ mutabilis & corruptibilis, mortales esse, imo & morti æternæ damnatos, libri ipsi sacri testes sunt idonei. Apud quos facinorosi & nequam homines, vocati sunt *filii Belial.* Filii Heli dicti sunt *filii Belial*, Samuelis 1. cap. 2: nec non Nabal homo nequam, Filius Belial infamatus est, libro eodem cap. 25. At idem filius Belial, vocatus est *Filius mortis*, Samuelis 2. cap. 12. Et libro eodem cap. 23 torrentes mortis, vocati sunt *torrentes Belial*: ubi David in cantico suo hæc ait. *Circumdederunt me contritiones mortis: torrentes Belial terruerunt me.* Quibus locis Belial non solum mortalis, sed mors ipsa dicitur: Vtpote qui Spirituum omnium princeps, nec non Spiritus ipsi

ipsi omnes administri ejus, mortales, & morti ex qua non resurgitur in vitam, adjudicati sint. Quis vero non credat Spiritus illos morti æternæ destinatos? Si Deus ipse professus sit, extremo illos rerum corruptibilium judicio damnandos, & in ignem æternum cum reprobis præcipitandos?

CAPUT VIII.

Homines Spiritibus pravis emoti, ceciderint è statu suo recti quo creati erant, in pravum naturæ suæ. Restituti in melius per Spiritum recreationis, qui unus ex Deo est, norunt Deum quem ignorat caro & sanguis: Sanctitatem assequuntur, quam non poterant creatione sua prima adipisci. Et mortem suam naturalem immortalitate supernaturali redimunt.

LAbem omnem peccatorum quæ pessundedissent homines, hinc maxime deducit Apostolus, capite 1 Epistolæ ad Romanos, quod Deum creatorem missum fecissent, & sese Diis illis & Dominis Spiritibus impuris permisissent; Hinc nimirum occœcatas illorum mentes, nec non suis sibi traditos desideriis, turpibus & nefandis contra naturam exarsisse cupidinibus. Tum quas meruissent erroris sui mercedes, in semet ipsis recepisse. Tantam vero inde fenestram patefecisse ad nequitiem & turpitudinem, ut per illam tandem ad omne peccatum abiissent. Et sicuti Deum nosse posthabuissent suæ libidini: tradidisse vicissim illos Deum in sensum reprobum, ut facerent homines quæ indigna essent hominibus. Hinc scilicet iniquos factos, malos, fornicatores, avaros, nequitiæ deditos, invidiæ & sanguinis

plenos, litigatores, fraudulentos, malignos, susurrones, detrectatores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, scelerum inventores, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectu, absque fœdere & sine misericordia.

Homines certe Spiritibus illis emoti, necnon concitatione eadem suis sibi appetitionibus impulsi, pro affectione & compassione quæ his cum illis est: Homines inquam sua peccatorum mole oppressi, & lutulento cœno mersi, desperavissent de salute sua, neque plantas evellere inde potuissent, ni Deus illos auxilio levavisset, & potentes manus suas, quæ miseros inde elicerent, de cœlo tetendisset. At non illa mens Deo fuit, quæ pluribus hominibus, qui infortunio gravatos præsentibus malis eripiunt, nec deinde solliciti sunt ut res illorum lapsæ in melius referantur. Auctius & melius fecit Deus hominibus. Emersos luto suo flumine vivo primum abluit: candidatos deinde & albatos mento levavit: illosque tandem ab infamia volutabri ad cœli sui gloriam excepit: nec non participes fecit cognitionis, sanctitatis, & immortalitatis divinæ, quæ in felicissimo ejus conspectu est. Illud autem vi & virtute Spiritus illius qui ex Deo est, quique Spiritus ipse Dei est, secunda & nova creatione perfecit: puro puto ejus placito, benigna mente, benigno erga homines animo, & mero beneficio. Quod donum Dei, & pura puta ejus gratia, proinde insignitur.

Consistant ergo hic quicunque se bene nosse cupiunt, & grato in Deum redhostire satagunt animo. Gustent & videant quam dulcis & suavis Dominus; Recolant quantis beneficiis, non homi-

hominum merito, homines promeritus sit. Cogitatione defigant, se animales esse, *& animales non percipere illa quæ sunt Dei, neque intelligere posse quæ spiritaliter examinantur.* 1 Corinthiorum 2. 14. Sapientiam animalem, *Diabolicam* dici, D. Iacobo cap. 3. & sapientiæ divinæ ex adverso oppositam. *Carnem & sanguinem mysteria Dei non retegere, sed Deum qui in cælis est.* Matthæi 16. Considerent proinde secum in animo, quantaquanta sit illorum imbecillitas in Deo cognoscendo. *Se nebulas esse turbinibus exagitatas,* qui, ut loquitur D. Petrus, *omni vento doctrinæ circumferuntur,* neque uni Deo affiguntur. Non posse illos ex sese accipere *Spiritum veritatis, quia non vident eum, neque sciunt eum.* Ioannis Euangelio, cap. 16. Quin neque se ipsos nosse: *ignorare quæ sit via Spiritus, & qua ratione impacta fuerint ossa sua in matrum suarum uteris.* Ecclesiastæ 11. At *si non intelligant vias suas, qua ratione intelligant vias Domini?* Proverbiorum 20. *Investigabiles* idcirco dici *divitias Dei*, Apostolo, quia *homo animalis non capit illas.* Imo quia neque illas propter exsuperantiam splendoris & altitudinis capere potest. Se ipsos ergo reputent, ex se ipsis orbos auxilii, opumque, ad Deum assequendum: cœcos & tenebricosos in cognitione ejus: quibus propterea secundum suum meritum, & dictum D. Petri 2. 2, *Caligo tenebrarum reservaretur.* Occasionem vero hinc arripiant benedicendi Deo, usque adeo bono & facili, qui advorsum & obviam ierit hominibus eum nescientibus, qui se illis ultro obtulerit & noscendum præbuerit. Imo qui illos vias suas docuerit, & sicut amicus amicum solet, quam familiariter affatus est.

Meditentur rurſus, quam prava ſit affectio cordis eorum. *Homines omnes*, *ſicut & Mundum totum*, *in maligno poſitos*, D. Ioannis 1. cap. 5. Materiæ ſuæ, *& fæcibus ſuis defixos*, Sophoniæ 1. Peccatum potare ſicut piſces aquam potant. Senſus & cogitationes hominum in malum pronas eſſe *ab adoleſcentia*, Geneſeos 8. hoc eſt, indole & natura ſua innata. At qua ratione Æthiops non mutat pellem ſuam, neque Pardus varietatem, quia illis innatæ ſunt: Ieremiæ 8. ita neque homines benefacere poſſe, cum malum didicerint, & malum illis innatum ſit. Naturæ ſuæ opera malos eſſe, & ſuapte malitia. Voluntatem carnis, voluntati Dei contrariam; atque idcirco ſapientiam carnis inimicitiam Deo eſſe. Legi divinæ non ſubjici, *neque poſſe ſubjici*, edicente Apoſtolo cap. 8 ad Romanos. Duros ſe eſſe, & cervicem ſuam nervum ferreum; qui rectum & perfectum creationis ſuæ detractaverit, & ſeveriori legis divinæ jugo ſubmitti non potuerit. Recordentur parte alia, Deum non ſolum bonum & rectum eſſe; quales homines in principio creati fuerant boni & recti: ſed, quod ſupra homines excelſiſſimum eſt, ſanctiſſimum: cui averſa ad nauſeam, & inimica ſint prava, maligna, & peccata omnia. Benignitatem igitur & liberalitatem Dei extollant, qui nihilo ſecius ita ſe cum hominibus comparaverit, ut ad illos pravos, malignos, & peccatores accedere non piguerit; particulamque illis ſanctitatis ſuæ, juſtitiæ & pacis oſculo, afflare non dedignatus ſit.

In hanc demum cogitationem veniant, *Hominem putredinem eſſe*, *& filium hominis vermem*, Iobi 25. Tum quam vane conſtituerit Deus homines. Fœnum omnes eſſe, & tanquam flores

agri

agri deflorescere. Imo fœni ad instar, cujus simulacrum habent, de mane usque ad vesperam succidi. Homines, homunciones, non homines, qui toti nihil sunt, habitare domos luteas, quæ terrenum habeant fundamentum; quæque consumantur velut à tinea. Substantiam illorum vanam, stipulam esse, quæ ignito deflatur spiritu: illosque tandem, ex peccato naturæ suæ corruptibilis, mortem necessario consequi: vel, quod idem est, anancæo & morte, quod necessitatis poculum est, creationis suæ fato, dari omnibus quod bibant. Naturam præterea illorum, ut ita dicam, stupeam ante Deum, qui ignis consumens est, & cujus ante oculos compages humana labat, miraculo transformari in Dei ipsius naturam igneam: cujus virtute, contemplatione ejus gloriosissima, pascantur. Et quod palmarium hominibus est, mortalitatem eorum immortalitate commutari, ut in æternum gloria illa satientur.

Reputent ergo illud sedulo & semper apud se: creatos se quidem in principio rectos & perfectos: sed rectitudine & perfectione illa tantum, quæ peripheria hominum continebatur: Atque ingenio usque adeo corruptibili; ut à summitate circuli sui, & perfecti, ad centrum corrupti & imperfecti præcipitati sint. Quodsi recti & perfecti creati, rectitudinem & perfectionem suam non tenuerunt: quanto minus pravi & imperfecti potuere illi attingere ea quæ supra rectitudinem & perfectionem suam posita fuerunt? Supra, inquam, toto intervallo quo terra cœlo, creatio creatore, homo Deo distat. Imo data illis fuerit scala qua cœlum scanderent, vel alarum pernicitas qua ad Deum transvolarent. Quo suo intellectu, vel qua sua men-

tis acie potuere illi cognitionem Dei consequi; cujus negata omnino hominibus via est; quique nullam, vel minimam, sui ipsius notitiam habent? Qua naturæ suæ indole sanctitatem Dei adipisci, *qui malum & ipsum quod nolunt, inviti faciunt?* Rom. 7. Qua meriti confidentia, vel qua Virtutis suæ conscientia, immortalitatem divinam præripere; cujus causas tam procul habent, ut neque momento, neque momenti, si fas est dicere, ramento, depactos vitæ suæ terminos prolatare possint? Se igitur virium innatarum inopes, & nullo modo potes fateantur, ad beneficia tanta conquirenda, & tanta rerum intercapedine à se dissita. Eoque Deum submissius & sanctius venerentur, quo benignius & liberalius inopiæ & debilitati eorum indulserit.

Caput IX.

Recreatio hominum, gratia & donum Dei est. Non *omnibus datur hominibus recreari. Sed electis tantum. Electio in rebus naturalibus est. Electio divina in electis Dei est. Qui sint Electi. Et qui dicantur Reprobi.*

Fixum igitur ratumque sit, cognitionem, sanctitatem, & immortalitatem divinam, quibus salus hominum constat, & beatitudo cœlestis perficitur; comparari nusquam potuisse hominibus, vi & virtute creationis primæ, qua homines perfecti conditi sunt: utpote quæ supra humanam perfectionem posita sint. Verum illa hominibus dono dari, mera Dei liberalitate & beneficentia: nec non eos ad possessionem bonorum tantorum abripi, potentia & spiritu recreationis, quæ secunda hominum creatio est.

At

At quamvis Deus, ut ante dixi, non ſufflaverit ſpiritum recreationis illum rebus omnibus creatis, ſed eum ſpeciatim hominibus indiderit: neque totam idcirco ſpeciem hominum donavit ſpiritu illo, cujus virtute detur omnibus Deum noſſe ſicuti eſt: cujus efficacitate liceat omnibus eſſe ſanctis, quemadmodum Deus eſt ſanctus: cujus denique potentia, vitam omnes æternam, quæ immortalitas divina eſt, adipiſcantur. Imo ſpiritum illum impertivit Deus Electis tantum hominibus, quos è loco & ordine hominum, ad locum & ordinem ſupra homines excelſiſſimum evexit, quos divinis ſuis dotibus, cognitione & ſanctitate ſua celebravit, & quos ſibi tandem immortales, & quaſi Deos cooptavit. Ita ut veriſſime, & ad hanc rem accommodatiſſime uſurpari poſſit; Deum, qui omnium rerum Dominus eſt, perpaucorum tamen, & Electorum hominum eſſe Deum.

Electio in rebus omnibus creatis eſt. Electiora ſunt animata inanimatis. Animatorum rurſus, ſenſitiva vegetativis, rationalia ſenſitivis præſtant. Sed in lapidibus & metallis, exquiſitior eſt lapis lapide, & metallum metallo pretioſius. Terra item datur electa, & terra datur reproba. Delectus eſt in floribus, tum colore tum odore, electioribus. Electior eſt cedrus arbuto, vitis labruſca, & mites arborum fructus ſilveſtribus dulciores ſunt. Animantium, leones, fortitudine præcellunt, cervi celeritate antideunt, agni manſuetudine eximii ſunt. Volucrum, luſcinia cantu, aquila volatu ceteras vincit. Tum pecudum & avium carnibus, ſapidiora alia aliis condiuntur edulia. Quid porro dicam de hominibus? Alii aliis ſunt genoroſo honeſto commen-

mendaciores; alii aliis ſublimiores, pulchriores, nobiliores, honoribus & divitiis fortunatiores: alii aliis tum virtutis ſtudio, tum ingenii perſpicacitate, tum rerum notitia excellentiores. Electio itidem in vita & duratione rerum eſt. Quædam repente exoriuntur, & repentino occidunt. Cornix juſtam ſeneſcentem vitam hominum novies implere dicitur: cervus cornicis annos quater egreditur: corvus ter in vitam cervi ſuperexit: Phœnix ætatem corvi novies multiplicat: &, ſi credimus antiquiſſimis ante Heſiodi tempora fabularum traditionibus; Hamadryades vita ſua longiſſima Phœnicis ævum decies prævertunt. Adde his vitam, ſi placet, vel durationem cœli & terræ, tum æviternum conjugium illud, quo cœlum in gremium terræ deſcendit, & quo terra perpetuis in cœlum germinibus repullulat: tum à ſempiterno manantem ſtellarum in cœlis ordinem: tum Solis & Lunæ motus indefeſſos, quibus indeſinenter rapiuntur, & quibus ipſa temporum æviternitas ſignatur.

In his vero creatis omnibus Electio divina non eſt. Electio inquam illa qua Deus non omnes ſibi elegit homines: quæ non eſt de genere & ſanguine creationis primæ: quæ genus omne creatorum tranſcendit, & toto cœlo ſupra eſt: quæque recreationis, id eſt ſecundæ, non primæ creationis, Electio eſt. Certe ſi quid eſt in creatione prima vel exquiſitum, vel pretioſum, vel delectum, vel delicatum, vel forte, vel ſublime, vel pulchrum, vel nobile, vel fortunatum, vel ſapientia reconditum, vel duratione & vita ſempiternum: illud eſt in recreatione vel creatione ſecunda, longiſſime exquiſitum ultra exquiſitum, longiſſime pretioſum ultra pretio-

tio-

tiosum, longissime delectum ultra delectum, longissime delicatum ultra delicatum, longissime forte ultra forte, longissime sublime ultra sublime, longissime pulchrum ultra pulchrum, longissime nobile ultra nobile, longissime fortunatum ultra fortunatum, longissime sapiens ultra sapiens, longissime sempiternum ultra sempiternum.

Sed de his Baruc audiendus est, capite 3 libri sui. *Vbi sunt*, inquit, *Principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram: qui argentum thesaurizant, & aurum, quo confidunt homines? Exterminati sunt. Filii Agar exquisierunt scientiam quæ de terra est, fabulatores & exquisitores intelligentiæ. Ibi fuerunt Gigantes nominati illi, qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum. Non hos elegit Dominus.* Ait ille, Electionem divinam non degisse penes Reges & principes gentium: penes doctos & sapientia humana pollentes: penes divites & nobiles: penes fortes & heroas, clara & nominata bellorum fulmina. Quia, inquit, perierunt, & exterminati sunt. Quia legem illam naturæ & creationis primæ, qua homines ad mortem omnes nati & creati sunt, impleverunt: nec compotes evaserunt vitæ illius æternæ, quæ Electionis divinæ potentia, & secundæ creationis virtute constitit.

Dicitur Deus homines illos eligere & sibi assumere, quos denuo fingere, & secundo creare instituit: quibus se notum dedit & confessus est: quos sanctitate sua donavit: quos immortalitatis suæ, quæ vita æterna est, participes fecit: quosque proinde ab hominibus ad Deos evexit. Dicitur porro deus idem homines illos reprobare & ejicere, quos creare tantum nec

recrea-

recreare dignatus est: quorum cordibus non splenduit: quos tabo & inquinamento carnis suæ turpatos vivere sivit: quos morte donabiles morte non redemit: quos denique nihil supra homines sapere voluit.

Non eligere, *reprobare*, & *ejicere* dicitur. Quod vulgare est apud auctores sacros. Admissus Samuel ad ædes Isaï, ut, quem non noverat ex filiis ejus unum, in Regem Israel ungeret: quamprimum vidit Eliab primogenitum filiorum Isaï, cujus ore regium decus eminebat, electum ilicet à deo credidit. Sed admodum deus Samuelem. *Non respicias*, inquit, *vultum Eliab, quoniam abjeci eum.* Samuelis 1.cap. 16? *Abjeci eum*, eo loci, vere & reapse est, non elegi eum. Manifestius evadet hoc per Euangelium D. Matthæi, cap. 24. de judicio ipso Electorum & Reproborum, quod fiet in die Domini. *Tunc*, ait Euangelista, *unus assumetur, & unus relinquetur. Relinquetur*, eo loci, manifesto idem est, quod *reprobabitur* & *ejicietur*. Hæc orabat Salomon Regum 1. capite 8. *Sit Deus noster nobiscum, non derelinquens nos, neque projiciens: sed inclinet corda nostra ad se.* Vbi nota primo, *derelinquere & projicere* eadem fuisse Regi sapientissimo. Nota secundo, *Deum inclinare corda hominum*: quæ vicissim cum non inclinat, *obdurare* dicitur: nec non *odisse* cum non diligit. In quam bonam partem accipiendum illud est; *Dilexi Iacob, odio autem habui Esau.* Eximius demum locus est apud Ieremiam Prophetam, ubi Deum introducit exitium Iudæis minitantem. *Dorsum*, inquit Dominus, *& non faciem ostendam eis, in die perditionis eorum.* Ibi, dorsum vertere Iudæis, occursare Iudæis fuit. Iudæos relinquere, deserere, & fuge-

re;

re; Iudæos fuit deturbare, sternere, pessundare.

Rejecti ergo & reprobi homines, Deo sunt proprie, derelicti, vel quod idem est, non electi, nec assumpti. Qui mos loquendi Iureconsultis non ignotus est: apud quos *accrescere*, *non decrescere* est, & quibus *jus accrescendi*, jus proprie est *non decrescendi*. Simili apud Theologos, converso licet argumento; quicquid accrescit Electis felicitatis & gloriæ ex recreatione sua, præter & ultra prærogativam creationis suæ; decrescere dicitur reliquis hominibus, quibus tantum licet esse hominibus; sed quibus nihil concessum est præter & ultra homines.

Causam vero eximiam Electionis hujus reddidit D. Paulus, exquisito Romanorum loco illo, quo res omnes creatas in manibus dei posuit, ut lutum est in manibus Figuli: nec non eandem potestatem in res omnes creatas deo tribuit, quam habet Figulus in lutum; cum ex eadem massa, aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam facit. Atqui, si bene calculum ponas, nunquam ita magnifice de dei bonitate & clementia dicemus, quin superet beneficentia & benignitas ejus, erga opera sua omnia; sive illa creationis honore tantum impertiverit, sive & illa recreationis gloria dignatus sit. Imo nihil est tam vile in rerum natura, quod non in honorem, & in honorem magnum creatum sit, qua ratione in honorem Dei creatum est. Ac veluti Figulus contumeliose non agit cum luto illo, quod non ad honorem & ornamentum abacorum effingit: nisi ratione comparationis illa, qua vas forsitan ad usum non dicam contumeliosum, sed minus honestum, rota exiit. Deus item, nullam vel inju-

injuriam vel contumeliam decrevit rebus illis creatis, quas minus honorabiles effinxit: nisi contumelia putetur illa, quæ verius honoris privatio est. Honor est, verbi gratia, inanimato, creatum esse à Deo: sed eidem contumelia putatur, non creatum esse in honorem animati. Honor est vegetativo, animatum esse: sed eidem contumelia putatur, animatum non esse in honorem sensitivi. Honor est sensitivo, animale esse: sed eidem contumelia putatur, animale non esse in honorem rationalis. Honor est homini rationali, ceteris ratione sua præstitisse animantibus: sed eidem contumelia putatur, Electum non fuisse in honorem secundæ creationis illum, quo intellectus ratione, & homo homine, excelsissimo gloriæ intervallo interest. At vero, ô homo, tu quis es qui de Deo quereris, & cum illo expostulas, qui te creationis honore dignatus est; si te præterea ad recreationis gloriam non elegerit? Numquid dicet figmentum ei qui se finxit, Quid me fecisti sic?

CAPUT X.

Electio divina dupliciter consideratur: in Deo, & in Mysterio. Illa ab æterno est. Hæc mysticis temporum occasionibus dispensatur. Illa homines omnes indistincte admittit. Hæc Iudæos primo elegit, & in Iudæis Gentes terrarum omnes assumpsit.

ELectio divina illa quæ recreatione conficitur, & quæ proprie hominum transitus est ab hominibus ad Deos, dupliciter consideratur: vel in deo, vel in mysterio. Electio in deo ab æterno est: edicente Apostolo cap. 1 epi-

epistolæ ad Ephesios: quo loci Electos statuit *ante ipsam Mundi constitutionem*. Vbi porro nullus habetur respectus, vel ad gentem, vel ad personas: secundum illud D. Pauli, asserentis cap. 3 ad Colossenses; *Apud Deum non esse Gentilem, neque Iudæum, neque circumcisionem, neque præputium, neque Barbarum neque Scytham, neque servum neque liberum.* Quo refer & illud Romanorum 2, *Non esse acceptionem personarum apud Deum.*

Electio in mysterio, mystica seculorum dispensatione peragitur; respectu mystico habito ad gentem, vel acceptione mystica personarum habita; qua hominibus peculiariter electis Electionem suam mysticam deus primo impertivit; & à quibus Electionem eandem illam, tanquam à suo fonte, in ceteros deinceps gentium omnium homines derivari & effundi voluit. Mysterio & consilio nobis incognito, quod deus apud se condidit, *& signavit in thesauris suis*; ut loquitur Moses in cantico suo. Cujus propterea vias investigabiles insistere posse, temere ne præsumamus: & de illo nihil proferamus, quod Scripturas sacras non sapiat, quantum in illis sapere concessum erit hominibus.

Illud autem pro certo & indubitato paginis sanctis traditum est: Deum præ ceteris gentibus, & ceteris gentium omnium hominibus, elegisse gentem Iudaicam, & Iudæos homines, quos primum, & ante omnes gentium omnium homines, Electione sua donaret. Electione inquam illa, quæ vera dei cognitione, quæ sanctitate divina, quæ recreatione, & resurrectione in vitam, quæ vita æterna constitit. Cujus rei testimoniis scatent libri omnes quot-

quotquot ſunt utriuſque fœderis: & quorum locos præcipuos in proceſſu hujus Syſtematis, ſuis locis, & quemque ſuo ordine (ſi deus faverit) non perfunctorie attingam. Effuſos quinetiam ex fonte illo Electionis myſticæ, quæ manavit à Iudæis & gente Iudaica, electionum rivos myſticos, ſuper gentes omnes & gentium omnium homines, Codicibus itidem ſacris manifeſtum eſt. Quod evidentiſſimis in promptu erit expedire argumentis, ubi de Electione gentium tractare locus erit.

Electio illa quæ in Deo ab æterno eſt, Chriſto conſtat: quatenus Chriſtus ſpiritus pure ex deo eſt: Spiritus emanans, ſtabilis, incorruptibilis & æternus: per quem indiſtincte Iudæi & gentiles electi, recreantur & reſurgunt. Electio in myſterio, quæ myſtica temporum partitione revelatur, Chriſto eodem perficitur: quatenus ſpiritus ille, homo & caro factus eſt: quatenus inquam homo Iudæus, ex ſemine electo Iudæorum, à quibus myſtica Electio procedit, natus eſt: quatenus item à Iudæis ejectus, damnatus, & crucifixus, Iudæos viciſſim abjecit, & ſibi Gentes non electas aſcivit: quatenus porro Iudæos & gentes plene aſſumet, cum venerit in ſpiritu: quatenus denique ubi tempus erit, utroſque, Iudæos & Gentiles, ſanctitate perfecta recreatos, reſurrectione donabit, & vita æterna coronabit. Iudæos deus & gentiles indiſtincte elegit, nulla Iudæorum & gentilium acceptione habita, Electione illa quæ ab æterno eſt. Potiores Deus Iudæos gentibus habuit, Electione illa quæ myſticis ſeculorum occaſionibus impertitur. Imo gentiles in Iudæis primo electis, ſibi deinceps elegit deus electione myſtica: quatenus extraneos in Iudæorum gentem

tem & familiam adoptavit, vel quatenus Oleastros in Iudæorum Oleam insevit: quæ D. Pauli comparatio est, Romanorum cap. 11.

Iudæos Deus & gentiles sibi elegit illos Electione æterna, quos sine delectu gentis donavit spiritu Christi: vel quibus infudit ab æterno spiritum illum qui ex Deo est: spiritum emanantem, stabilem, incorruptibilem, & æternum, cujus virtute recreentur & gloria immortalitatis decorentur. Infunditur autem spiritus Christi animabus electorum, ratione eadem, qua facultas vegetativa arboribus & plantis innascitur: qua facultas sensitiva, animarum vegetativæ inseritur: qua denique facultas rationalis, vegetativis & sensitivis inditur & additur hominum facultatibus. Animarum rursus spiritalior illa est, quæ pluribus constat sive componitur facultatibus. Verbi gratia. Anima bruti spiritalior est anima plantæ, quia brutum superat plantam facultate sensitiva. Anima hominis spiritalior est anima bruti, quia homo superat brutum facultate rationali. Spiritalissima proinde est anima electorum, supra animas reliquorum hominum, quia electi superant reliquos homines spiritu Christi, spiritu recreationis, & spiritu illo qui ex deo est. Quem idcirco Propheta Rex vocavit *spiritum principalem*. Psalmo 51. Cujus scilicet virtute electi dicuntur per excellentiam *Spiritales*. Imo corpore ipso spiritales, per resurrectionem in vitam spiritalem & æternam.

Dispar omnino ratio est compositionis materiæ, & compositionis Spiritus. Crassior nimirum exsurgit materia illa, cui multa superingeruntur materialia. Defæcatior vero & purior evadit spiritus ille, qui pluribus componitur

nitur Spiritibus. Ac veluti in Arithmeticis, minutiam multiplicare, minutiam est minuere & subtiliorem efficere: subtilior evadit Spiritus ille, qui pluribus multiplicatur & diluitur Spiritibus. Multiplicatur vero, imo subtrahitur, & additur Spiritus Christi in Electis: qualis multiplicatus fuit Elisæo, qualis item subtractus fuit Mosi, & additus septuaginta viris de senioribus Israel: Numerorum 11. Sed hæc non sunt hujus loci. Crediderim certe, spiritum Christi, qui Electis infunditur, fermentum illud fuisse tribus satis farinæ absconditum; de quo D. Matthæi Euangelium est, cap. 14. *Fermentum*, inquam, quia crescit & multiplicatur in Electis. *Absconditum tribus satis farinæ*; quia immiscetur tribus illis animæ facultatibus, quæ sunt in homine; rationali, sensitivæ, & vegetativæ.

Spiritus Christi qui ab æterno Electione æterna in Electis est, sine delectu Gentium: virtus & potentia in illis est recreationis, resurrectionis, & vitæ æternæ. Virtus illa exeritur, nec non potentia illa in actum reducitur, Electione mystica, & mysticis seculorum dispensationibus; quibus Iudæi primum electi sunt, posthabitis & neglectis Gentibus; quibus vicissim, ejectis & neglectis Iudæis, Gentes in Iudæorum locum suffectæ sunt; quibus deinceps Iudæi & Gentiles concorpores, in Electionem unam coalescent; quibus denique recreatio utrorumque perficietur: ut tandem in consummatione seculorum, utrosque resurrectione & vita æterna donet Deus, sine delectu Iudæorum & Gentium. Qui erit reditus ab Electione mystica, ad Electionem æternam. Introitus, & Mysteriorum omnium consummatio.

Meta ergo Systematis hujus, quæ terenda & circumvertenda mihi erit, constituetur in Electione mystica illa, quæ Iudæis primo competiit, & in cujus deinceps partem Gentes vocatæ sunt expunctis Iudæis; ut in unam denique & plenam, Iudæi & Gentiles, salutem coëant. Disputatio inquam tota hæc erit, de Judæis, & de Gentilibus. De Judæis, qui, nemine discrepante, originem suam duxerunt ab Adamo: Et de Gentilibus, quos, ex mea hypothesi, ante Adamum conditos statui. De Judæis Adamitis: Et de Gentilibus Præ-Adamitis.

SYSTEMATIS THEOLOGICI

LIBER SECVNDVS.

CAPVT I.

De electione Iudæorum. Electio Iudæorum incepit ab Adamo primo Iudæorum patre. Iudæi primogeniti, quia primo electi. Electi autem non suo merito, sed mero Dei eligentis & volentis beneficio. Formati ex eadem terra communi, qua ceteri homines creati sunt. Deus matrimonio conjunctus Ecclesiæ Israelitidi. Iudæorum pater. Iudæi Dii habiti, qua filii Dei. Deus Iudæorum mater. Amicus Iudæorum. Iudæi amici Dei.

Gentiles non oriundus esse ex stirpe & prosapia Judæorum; imo genere diversos, dignoscere erit, ex illis quæ de Electione Judæorum & Gentium dicemus. De utraque vero seorsim. Principium erit ab Electione Judæorum.

Electio Iudæorum super omnia rerum creata, extollitur Deuter. cap. 10. ubi Moses Iudaico populo hæc commemorat. *En Domini tui cœlum est, & cœlum cœli; terra & omnia quæ in ea sunt. Et tamen patribus tuis conglutinatus est Dominus. Elegitque semen eorum post eos.* Convenit de hac re Deuteronomio cum epistola ad Hebræos; ubi hæc legas scripta, capite 2. *Christum nusquam apprehendisse Angelos: sed semen Abrahæ apprehendisse.* Electionis enimvero mysticæ fundamenta locavi in Christo, quatenus ex semine Abrahæ & Iudæus factus est. Typus autem Christi ponitur Adamus, seminis Abrahæ & Iudaici princeps. Typus, inquam, prototypum suum antecedens, ordine & tempore. Qua ratione mysterium Adami peccantis, præjudicium fuit de mysterio illo, quo Christus pro peccato Adami mortuus est; & quo electio mystica peragitur. Repetenda ergo erit Electionis origo mysticæ, secundum ordinem, & dispensationem temporum, ab Adamo primo Iudæorum parente. Et quo argumento salus à Iudæis est; salutis illius origo ab Adamo Iudæorum patre erit. Ab Adamo inquam eodem ipso, à quo & perditio fuit. Quam nimirum salutem omnibus hominibus propositam in Adamo, nunquam accepissent homines, nisi Adamus illam perdidisset. Recreatio certe, quæ secunda creatio, salus hominum, & eorundem Electio est, originem sumpsit à lege data Adamo; & à morte illa quæ ex transgressione legis illius creata est. Morte inquam Christi, quæ primæ creationis extinctio est; quæque ab Adamo ipso invaluit. Sed de his alias pensiculatius.

At quo mysterio, Electionis origo fluxit ab Adamo

Adamo in omnes homines, propagata eadem est ab eodem, tanquam à stirpe sua, in filios & nepotes suos, Iudæorum ramos omnes. Propterea enim Iudæorum semen elegit Deus, quia prius eorum patribus conglutinatus est; supra laudato Deut. cap. 10. Sive quod idem est, quia prius Iudæorum patres elegit Deus. Glutinum quippe illud quo Deus Iudæorum patribus adhæsit, eorundem Electio fuit. Scriptum quidem est Exodi 3. *Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Hoc nomen mihi est in æternum, & hoc memoriale meum in generatione & generationem.* Adverte tamen ad illa quæ dicebat Laban Iacobo, Geneseos 31. *Deus Abraham, & Deus Nachor judicet inter nos, & Deus patris eorum.* Vbi nota, Deum, non tantum Abrahami Deum fuisse; sed & Nachor fratris Abraham; imo & Thare patris Abraham & Nachor: Deumque itidem reputandum patrum omnium Thare, usque ad Adamum. Electio igitur Iudæorum, ab Adamo, tanquam à primo patre suo, & primo Iudæorum principe, revocanda erit. Et quamvis proprie Iudæi dicantur prognati ex Iuda, natu quarto ex duodecim filiis Iacob: Iudæos tamen, late sumto nomine, dicemus & illos, quicunque ab Adamo usque ad Iudam derivati sunt. Elegit ergo Deus Iudæos, semen Abrahami & Adami: quia Abrahamo & Adamo, patribus eorum, conglutinatus est. Nimirum, quia Iudæos formavit in Adamo, & Iudæis benedixit in Abrahamo.

Electionis hujus mysticæ, & Iudaicæ, pacta deprehenduntur, ab Adamo usque ad Mosem ante & post diluvium, patribus Iudæorum multoties & multifariam repetita. Sed peculiari magis fœdere Iudæis ipsis sancita in

Mose. Tale illud est Deuteronomii 7. Vbi Moses populum Iudaicum alloquens; *Te*, inquit, *elegit Dominus Deus tuus, ut sis ei Populus peculiaris, de cunctis populis qui sunt super terram*. Populum vero illum, Primogenitum suum vocavit Deus ipse, Exodi 4. *Primogenitus meus Israel*. Nec non, *Primitias frugum Domini*. Jeremias capite 2. Vtrumque ratione illa, qua primogenita omnia, & primitiæ omnes, Electionis jure ad Deum pertinent. Tum quia Judæi, primi omnium hominum, Electionis gratia & mysterio donati sunt. Quo sensu Isaias accipiendus est capite 49. *Dominus ab utero vocavit me*. Nec non Propheta rex Psalmo 22. *Tu es qui extraxisti me de ventre. Spes mea ab uberibus matris meæ. In te projectus sum ab utero. De ventre matris meæ Deus meus es tu*. Vocavit scilicet Deus & elegit Israelem suum ab utero Electionis mysticæ. Id est, Judæos habuit Electione prima, tanquam naturales Electionis suæ mysticæ filios: neque illos loco Gentilium tenendos censuit, qui non ab utero vocati, neque Electi, neque tanquam naturales filii habiti: sed qui Electione secunda, in Electionem mysticam adoptati, adoptionis tantum filii reputati sunt. Hinc nimirum est quod Apostolus Romanorum 2. *Salutem, honorem, & gloriam* (quæ Electio est) *Judæo primum* tribuit, *deinde Græco*: id est Gentili: Græcus enim eo loci Gentilis politior est.

Donatos fuisse Judæos Electione illa prima, non suo merito, sed pura Dei gratia & misericordia, patet hinc; quod Electio hæc mystica, ab Electione illa æterna nata est, qua Judæi ab æterno electi sunt: hoc est, cum nondum nati essent, cum neque aliquid boni aut mali egissent. *Non ex operibus eorum*, ut loquitur D. Paulus,

lus, sed mero dei vocantis & eligentis beneficio. Electionem illam æternam intellexit Isaias cap. 63. *Tu*, inquit, *Domine, pater noster es, & Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos.* Abraham vero & Israel sumuntur indistincte hoc loco, pro patribus Judæorum. Significavit autem Propheta, Deum patrem fuisse Judæorum nondum natis patribus Judæorum ipsis, quo tempore nesciebat Judæos Abrahamus, & Israel ignorabat illos. *Elegit te Dominus, quia dilexit te.* Deut. 7. *Non propter Iustitiam Iudæorum* elegit illos. De quo vide cap. 9. Deut. ejusdem. *Salvum me fecit, quia voluit me.* Psal. 18. *Ipse fecit nos, & non ipsi nos*, canebat David Judæorum rex, Psalmo 100.

Si ad materiam spectes, qua Judæi facti sunt, nihil erit quare illos propterea Electionis primatu dignos censeas. Constat enim, carne eadem, & sanguine eodem dilutos, quo Gentiles coaluerunt: nec non eodem luto subactos, quo ceteri homines compacti sunt. *Sicut lutum in manu Figuli, sic vos domus Israel in manu mea*: dicebat deus, Ieremiæ 18. Alludebat vero Propheta ad lutum ipsum quo Adamus primus pater Judæorum formatus erat. Lutum, inquam, *commune & immundum.* quod notandum est. Docemur hoc capite 3. Genes. Quo deus dicitur *ejecisse Adamum de Paradiso voluptatis*, quæ Terra erat electissima: *Vt operaretur Terram de qua formatus erat.* Terram scilicet non electam, terram communem & immundam, de qua Adamus formatus est, & de qua ceteri homines creati sunt. Commune enim, non electum, & immundum, idem sunt Actorum 10: nec non locis aliis quam pluribus utriusque Testamenti. Ratione porro illa qua Adamus luto communi & immun-

do formatus eſt, dicitur Deus inveniſſe Iſraelem, *in loco horroris*, *& vaſtæ ſolitudinis*; Deuteronomii 32.

Iudæos item natos eſſe naturaliter immundos, ſicut ceteri homines naturaliter immundi nati ſunt & naſcuntur: teſtis eſt Ezechiel capite 16, ubi deus ſponſam ſuam Iſraelitidem, id eſt Iudæos, & Iſraelem ipſum, his verbis aggreditur. *Radix tua & generatio tua de terra Chanaan. Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa. Et quando nata es, in die ortus tui non eſt præciſus umbilicus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis. Non pepercit ſuper te oculus ut faceret tibi unum de his miſertus tui. Sed projecta es ſuper faciem terræ, in abjectione animæ tuæ, in die qua nata es. Transiens autem per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo.* Et paulo poſt. *Expandi amictum meum ſuper te, & operui ignominiam tuam. Et juravi tibi, & ingreſſus ſum pactum tecum, ait Dominus, & facta es mihi, & lavi te aqua, & emundavi ſanguinem tuum ex te, & unxi te oleo.* Quo textu celeberrimo patet, Iudæos ex eadem radice productos, atque ex eadem terra communi compoſitos, qua gentiles omnes producti & compoſiti ſunt. Amorrhæi namque & Cethæi, pro quibuſvis gentilibus hoc loco uſurpantur: nec non terra Chanaan, pro terra nondum electa, pro terra communi & immunda ſumitur. Intellexit inquam Deus, Iudæos, patre & matre terra non electa genitis, genitos & ipſos non electos: natos immundos, & ſanguine creationis primæ turpatos: nudos & expoſitos. Benignitate autem dei tranſeuntis qui illorum miſertus eſt, lavatos, amictos, & in fœdus electionis myſticæ aſſumptos.

Nul-

Nullo potiore significatu potuit exprimi dilectio Dei erga Iudæos: vel potius amor ille sanctus quo deus electione sua mystica Iudæis adhæsit: quam matrimonio illo mystico: quo Deus expandisse dicitur amictum suum super sponsam suam Israelitidem. Neque enim dari potuit amoris copula sanctior & arctior illa, qua duo Amantes matrimonii glutino, animarum quoque mixturam faciunt, ut duo unum fiant. Hinc suaves illæ collocutiones Amantium veluti comparium, quibus amatorium suum libellum aspersit Salomon: ubi Deus sponsus, sponsam suam Iudaicam amatorie compellat: atque ubi vicissim sponsa Iudaica Deum sponsum suum veneratione & amore incensa obtestatur. Hinc & illa ornamenta & dona mystica, quibus Deus sponsam suam Iudaicam celebravit, ut illam è luto formationis suæ ad splendorem divinæ gloriæ elevaret. Ezechielis cap. 16. *Vestivi te*, ait Dominus, *discoloribus, & calceavi te ianthino, & cinxi te bysso, & indui te subtilibus, & ornavi te ornamento; Et dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum; Et dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & Coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro & argento: Et vestita es bysso, & polymito, & multicoloribus. Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis; & profecisti in regnum.*

Pietatem rursus patriam erga Iudæos testificatus est Deus, quando illos sibi in filios elegit, & illorum pater factus est. Imo electionem suam ambitione donavit, quando illos sibi assumpsit in filios honorabiles. *Filius honorabilis mihi Ephraim.* Ierem. 31. Quos & nomine suo vocavit Deos. *Vocavi te, ô Israel, nomine meo.* Isai. 43. Solenni scilicet more illo, quo filii nomine patrum suo-

rum appellantur. De quo & Psalmus exstat 82. *Ego dixi, Dii estis, & filii Excelsi omnes.* Quæ de Judæis Christus ipse interpretatus est, divi Joannis Euangelio, cap. 10. Lapidabant eo loci Christum Judæi quod se deum fecisset. Judæos increpans Christus hæc illis objiciebat. *Nonne scriptum est in lege vestra, Ego dixi, Dii estis? Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solvi scriptura: Quem pater sanctificavit, & misit in mundum, vos dicitis quia blasphemat, quia dixi, Filius Dei sum?* Quæ sic facilius & rotundius tornare liceat. Si vos, ô Judæi, deos dixit scriptura, ad quos verbum dei pervenit: Quidni dicar ego filius dei, qui ipse verbum dei sum? Adnecte his quæ scripta sunt in capite Psalmi ejusdem. *Deus stetit in Synagoga Deorum. In medio autem Deos dijudicat.* Quæ de Judæis intelligenda sunt. Synagoga enim illa in cujus medio stetisse dicitur hic deus, Templum Dei fuit: *locus ille solii Dei, & locus vestigiorum pedum ejus, ubi habitavit in medio filiorum Israel.* Ezechielis 43. In quo templo synagoga & ecclesia Judæorum celebrabatur. Dii igitur Judæi erant; & synagoga deorum, synagoga Judæorum erat. Deus item Judæos judicabat, qui deos judicavisse in synagoga illa dicitur hoc loco. Minitabatur porro Deus psalmo hoc, diis illis & Judæis, morituros illos sicut homines: id est, sicut gentiles. *Vos autem sicut homines moriemini.* Homines eo loci gentiles sunt, ut infra docebitur. Rationem autem reddidit hanc David idem in principio hujus Psalmi, quare Judæis mori incumberet, sicut gentilibus. Quia, inquit, Judæi *iniquitatem judicarent, & facies peccatorum sumerent.* Hoc est, quia Judæi legis Dei obliti, iniquitates gentilium imitarentur:
quia

quia se in facies gentilium verterent, & se à Iudæis sanctis in gentiles peccatores transformarent. Peccatores enim gentiles sunt, ut infra demonstrabitur. Dii vero dicti sunt Iudæi, Psalmo hoc, ratione illa qua filii Dei sunt: & qua filii non tantum nomina, sed personas patrum suorum gerere dicuntur. *Ego dixi, Dii estis, & filii Excelsi omnes.*

Filii autem Deo dilecti & carissimi fuerunt Iudæi. Quos dicitur Deus *portavisse sicut homo portare solet puerum suum.* Deuteron. 1. Nec non *erudiisse sicut homo filium suum erudit.* Deuter. 8. Quos *circumduxisse, & custodiisse quasi pupillam oculi sui.* Deut. 32. Quod latine fuit, *tulisse & gestavisse in oculis.* Neque illos solum dilexit Deus, sicut pater diligit filios suos: sed & viscera ipsa caritatis suæ Iudæis aperuit, more matrum quæ dulces natos suos ad pectus premunt. Quos & *portavisse* dicitur *in utero suo, & gestavisse in vulva sua. At si natorum suorum mater esset immemor, Iudæorum tamen non oblivisceretur Deus.* Isai. capite 49.

Quid præterea dicam de amicitia illa qua jungi Deus Iudæis voluit? *Conglutinatus est Deus Iudæis, & amavit illos.* Deuter. 10. *Semen Abrahæ amici mei.* Isaiæ 4. Israelem quinetiam, delicias suas, vocavit Dominus, *Puerum suum vernam, puerum delicatulum.* Ierem. 3. Quod ut simplicius & verius significem, adhæsit Deus Israeli amicitiæ nexu illo, quo *anima Ionathæ conglutinata est animæ David*, Samuelis 1. cap. 18. nec non quo Dominus ipse Iesus Christus Ioanni dilecto discipulo suo bene voluit. Appellatus propterea Israel, *amantissimus Domini*, Deuter. 32.

Dicitur itidem Deus Iudæorum Pastor: & Iudæi dicuntur Oves pascuæ ejus. *Nos populus*

pascuæ Domini, & oves manus ejus. Psalmo 95. Quod certe eximium fuit Electionis symbolum. Novit enim oves suas bonus pastor, & numerum earum recenset. Novit etiam Electos, & numerum eorum recenset deus. *Duxit item Deus & consolatus est Iudæos virga & baculo suo; quos in loco pascuæ collocavit, & super quas refectionis educavit.* Psalmo 23. Nullum denique, vel amoris, vel pietatis patriæ, vel caritatis maternæ, vel amicitiæ, vel pastoriciæ sollicitudinis exemplum est, quod Deus non moverit in amore, in pietate, in caritate, in amicitia, & sollicitudine, qua Iudæos elegit, dilexit, pavit, curavit & prosecutus est.

CAPUT II.

Deus Iudæorum rex. Iudæi populus Dei. Deus Iudæorum dominus. Iudæi servi Dei. Iudæi dicti sancti. Dicti Iusti. Iudæi electi in populum sempiternum. Separati de universis populis terræ, in sortem & hæreditatem Domini.

AFfectus ille quo Rex bonus in populo suo commovetur, ceteros hominum omnium affectus complectitur. Rex etenim bonus, pater, & pastor, & amicus populi sui est. Imo caput populi sui, ratione eadem qua Vir caput mulieris est. Atque illo respectu Ierusalem, per quam populus Iudaicus significatur, quæque Civitas magni Regis dicta est; Regina & Princeps, & sponsa incedit Regis illius, apud auctores sacros. Rex itaque populi Iudaici Deus est; & populus Iudaicus, populus Dei est sui Regis. Neque vero Rex tantum, sed Deus est Iudæorum Deus: quatenus Iudæi Electi, uncti sunt & ipsi in Reges: & quatenus

tenus Deus est supra Reges, sicut Reges sunt supra suos greges.

Dominus autem factus est Iudæorum Deus, non solum Electione, & animo; sed fœdere & pacto, multoties sancito & repetito: de quibus alias, & fusius dicemus. Tale illud est Deuteronomii 26. *Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus*; *Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris*. Tum capite 27. *Factus es hodie populus domini Dei tui*. Deus ergo, qua supra Reges est, & qua Deus non solum bonus, sed optimus, commotus est in populo Iudaico, affectibus omnibus, amoris, pietatis, & sollicitudinis supra affectus omnes quibus boni Reges commoventur in populis suis.

Dilectio illa, qua Dominus Iudæos sibi elegit in populum, cum imperio, & dominio fuit, quatenus Rex eorum & Deus idem factus est. Quatenus inquam Regum imperium & dominium est in suos populos: Reges vero in ipsos imperium, & dominium, Dei est. Quo nomine & jure audit Deus *Rex regum*, *& dominus dominantium*. Imperium sed enim & dominium Dei in Iudæos, majestatis & potestatis fuit, ad illorum securitatem & salutem; non tyrannidis, ad illorum contritionem & interitum. *Noli timere*, dicebat Deus Abrahamo, Geneseos 15. *Ego sum protector tuus, & merces tua magna nimis*. Adde & Deuteronomii illud capite 33. *Beatus es tu Israel. Quis similis tui, popule, qui salvaris in Domino, qui scutum auxilii tui, & gladius gloriæ tuæ?*

Summum ergo imperium & dominium Dei est in Iudæos populum suum. Quare & nomine uno, *Dominus Deus* Iudæorum, nuncupatur: & vicissim Iudæi, populus Dei, populus peculiaris, & peculium ipsum Domini appellantur.

Populus, respectu Dei, jure imperii & Regiæ potestatis. Peculium, respectu domini, & jure dominii. Qua itidem significatione Iudæi, sors & hæreditas Domini indigitantur. *Hæreditas mea Israel.* Isai 19. Ad cujus partem servi veniunt: & qua ratione Judæi servi Dei sunt. *Semen Israel servi mei.* Paralipomenon 1.cap.16. Et, *Dixi tibi Israel, Servus meus es tu.* Isai 41. Tum psalmo 123. *Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum; sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ: ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* Vbi nota, Deum esse *dominum & dominam* Judæorum, sicut illorum supra *pater & mater* fuit. Adeo vero tritum est, Judæos dici populum Dei, peculium, sortem, & hæreditatem domini: tum possessionem, servos, vineam: nec non vasa & supellectilem Domini, & quæcunque in hæreditatem & dominium cadunt: Hæc omnia, inquam, libris omnibus sacris ita crebro occurrunt, ut operam ludere esset si in illis recensendis diutius immorarer.

Judæis obnoxius fuit Deus, & ut loquitur Deuteronomium cap.7. *Iunctus est illis Dominus;* elegit & dilexit illos: ut vicissim eligerent Deum Judæi, ut Deo obnoxii essent, ut Deo jungerentur, & Deum penitus diligerent. *Diliges dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota fortitudine tua.* Deuteron. 6. Imo quæ relatio, quæ compassio, quod vinculum necessitudinis fuit arctissimum, inter Deum & Judæos: Exaltavit Deus Judæos in nomen, in laudem, & gloriam; ut à nominatis, à laudatis, & gloriandis celebraretur. Rectos decet collaudatio. Psalmo 33. *Sicut adhæret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel,*

rael, ut esset mihi in populum, & in nomen, & in laudem, & in gloriam. Jerem. 13.

Sed in primis elegit Deus & vocavit Judæos ad sanctitatem, ut à sanctis sanctificaretur. *Estote sancti ut ego sum sanctus.* Deuteron. 12. *Eritis mihi sancti, quia sanctus sum ego Dominus.* Levitici 20. item Exodi 19. *Vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta.* Quin & Judæos passim legas unctos & electos, in Reges, in Sacerdotes, & Prophetas: quæ sunt exquisitissima, & electissima sanctitatis nomina.

Ratione illa qua Judæi ad sanctitatem electi sunt, dicuntur vulgò *gens sancta*, & *populus sanctus*, in bibliis sacris. Imo & simpliciter *sancti.* Quo sensu D. Paulus intelligendus est Ephesiorum 3, ubi de se ipso loquens hæc ait, *Mihi autem Sanctorum minimo.* Id est, mihi Judæorum minimo. Neque enim is erat Paulus, humilitatis Christianæ typus eximius, qui ratione habita ad sanctitatem suam, sanctum se propterea gloriaretur. Intellectu eodem legendum illud est Actorum 16. *Vt gentes sortem accipiant inter Sanctos.* Id est, ut gentes participes fiant benedictionis & electionis Iudæorum. Sancti enim eo loci Iudæi sunt. Explicavit sortem illam, & Sanctos illos D. Petrus, epistola sua 2. cap. 1. in principio. *Petrus*, inquit, *Apostolus his qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in Christo.* Petrus autem scribebat ad gentiles universos qui æqualem cum Iudæis sortiti erant fidem, benedictionem, & electionem in Christo. Quapropter & Epistolæ D. Petri catholicæ dictæ sunt. Adjunge his quæ D. Paulus ad gentiles Colossenses scripsit, cap. 1. *Gratias agentes Deo, qui dignos nos facit in partem sortis Sanctorum, in lumine.* Annumeravit se in gentilibus gentilem Apostolus,

ſtolus, quando ſcripſit, *qui dignos nos fecit. In lumine*, D. Paulo, idem fuit quod *in Chriſto* D. Petro. Elucidantur porro hæc per D. Ioannem Iudæum & ipſum, Epiſtola ſua 1. catholica, ſive ad gentiles univerſos ſcripta, capite 1. *ut & vos ſocietatem habeatis nobiſcum beatitudinis. Nobiſcum*, id eſt, cum Iudæis. Sancti ergo, Iudæi ſunt. Et gens non ſancta, gentiles ſunt. Pſalmo 33. *Iudica me Deus, & judica cauſam meam, de gente non ſancta.* Id eſt, non Iudaica, & gentili.

Propter ſanctitatem illam qua Iudæi Sancti dicti ſunt, erudiit populum ſuum Deus; nec non propter illam, *Annuntiavit verbum ſuum Iacob; Iuſtitias & judicia ſua Iſrael.* Pſalmo 147. Atque illo reſpectu quo Iudæi ad Iuſtitiam Dei vocati ſunt, dicti fuere *Generatio juſta*, pſalmo 14, *Dominus in generatione juſta eſt.* Id eſt, Dominus in gente, & generatione Iudaica eſt. Dicti etiam Iudæi, *juſti* ſimpliciter. Qua ſignificatione accipe verba illa uxoris Pontii Pilati, monentis eum ut inhiberet manus ſuas à Chriſto. *Nihil tibi & Iuſto illi.* Id eſt, Iudæo illi. Eo refer & illa Lucæ 20. *Et obſervantes* (Iudæi) *miſerunt inſidiatores qui ſe Iuſtos ſimularent, ut caperent eum in ſermone*, &c. Qui ſe *Iuſtos* ſimularent. Id eſt, qui ſe *Iudæos* ſimularent. Vtpote quibus Iudæis (ſecundum mentem ſacerdotum & ſcribarum) Chriſtus Iudæus facilius aperiret ſuam ſententiam, de non ſolvendo tributo Cæſari. Quin & hiſtoriæ Iudæorum, *libri Iuſtorum* dictæ ſunt, Ioſuæ 10. ubi de miraculo Solis & Lunæ, qui ſteterant in cœlo. *Nonne ſcriptum eſt in libro Iuſtorum?* id eſt, in libro qui de Iudæorum factis inſcriptus erat.

Illud itidem fuit quod Iudæos Deus intimos habuit: quod legem illis ſuam, & oracula ſua credi-

creditit: quod ad arcana Dei admissi: *quod populus sapiens & intelligens* dicti sunt, Deuteronomii 4. *neque esset gens alia sic inclyta, ut haberet ceremonias, justaque judicia, & universam legem*, cap.eod. *Quid est omnis caro, ut audiat vocem Dei viventis, qui de medio ignis loquitur, sicut nos audivimus, & possit vivere?* exclamabat Moses Deuteronomii 5. Vbi nota prærogativam Iudæorum electorum, & secundæ creationis hominum; quæ non concessa est carni, id est, primæ creationi: quia enim tabescit caro, & prima creatio, ad auditum & conspectum Dei. Audi Mosem eundem cap. eod. *Ecce ostendit nobis Dominus Deus noster majestatem & magnitudinem suam. Vocem ejus audivimus de medio ignis. Et probavimus hodie, quod, loquente Deo cum homine, vivet homo.* Expleri nequibat Propheta sanctus, meditando rudimenta & primitias recreationis Iudaicæ; quæ illorum futura esset plena Electio: cujus virtute verba Dei ignita hauriebant oculis & auribus: quaque splendebant neque ardebant cœlesti fulgure. *Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te; ex die quo creavit Deus hominem super terram, à summo cœlo usque ad imum ejus: si facta est aliquando hujusmodi res, aut unquam cognitum est, ut audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis, sicut tu audivisti & vixisti.* Deuteronomii 4.

Hinc illud est, quod eximii & primi apud Deum habiti, quod dicti sunt Iudæi *Populus Deo appropinquans*, psalmo 14: quod *gens magna* insigniti: *neque esset alia natio tam grandis, quæ haberet Deos sibi appropinquantes*, cap. eod. 4 Deuteronomii. Hacpropter legas, *portavisse illos Deum super alas Aquilarum*, Exordi 9: nec non crebro, *liberavisse*, & *assumsisse illos*, *in manu fortì*

forti & brachio extento. Quæ est gens ut populus tuus Israel, propter quem fecisti magnalia, & horribilia super terram, ut redimeres eum? Samuelis 2. cap. 7. Illud denique fuit, quod *constituerat Deus Iudæos in caput, & non in caudam populorum.* Deuter. 28.

Neque vero ad tempus, ut sunt imperiorum & populorum fata, apud omnes gentes: sed in æternum elegit Deus Judæos in populum. *Firmavisti tibi populum tuum Israel, populum sempiternum:* prophetabat David Samuelis 2, cap. 7. Tum quæ plurima ejusdem argumenti leguntur apud Prophetas: quæque alias & suo loco tractanda mihi erunt.

Quod denique spectatissimum fuit Electionis specimen: noluit Deus Judæos confusione & mixtura gentium contaminari: *Sed illos separavit in hæreditatem de universis populis terræ:* Regum 1 capite 8. *Separavi vos a cæteris populis, ut essetis mei.* Levitici 20. Hinc nimirum est quod Deus Judæos, tanquam possessionem, agrum, & vineam suam, sepivisse, circumvallavisse & pariete materiæ cinxisse prædicatur. Hinc est quod Ecclesia & sponsa Judaica, *Hortus conclusus*, & *Fons signatus* dicta est in Cantico: ne scilicet in trivio posita, calcaretur & turbaretur à prætereuntibus: neve Austri floribus, neve Apri liquidissimis aquis immitterentur. Nam quia gentes consortes non erant Electionis illius mysticæ, qua Judæos Deus elegerat: noluit item Deus Iudæos societatem inire cum gentibus, corpore nec animo, matrimonio nec religione; jure civitatis, nec cultu divinitatis. *Non inibis cum gentibus fœdus, nec sociabis cum eis conjugia.* Deuter. 7. *Filiam tuam non dabis filio ejus, nec filiam ejus accipies filio tuo.* ibidem. Nempe il-

lud;

lud: ne gentibus immiscerentur Judæi, idolorum cultum docentibus.

CAPVT III.

Iudæis electis Terra data est electa. Terra sancta, quia terra Sanctorum. Et terra promissionis, quia promissa juramento patribus Iudæorum. Descriptio Terræ sanctæ. Electa terra illa, non sua natura, sed Dei benedicentis & eligentis placito. Iudæorum terra. Et quam Iudæi soli habitarent.

IVdæis electis terram dedit Deus *electam*. quæ & *sancta* dicta est, quia sanctorum terra fuit. Terram dari electam & benedictam; terram itidem dari reprobam & maledictam; testis est Epistola ad Hebræos, capite 6. *Terra*, inquit, *sæpe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam opportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo. Proferens autem spinas, & tribulos, reproba est, & maledictioni proxima; cujus consummatio in combustione*. Quod Euangelium D. Matthæi expressit his verbis, capite 13. *Deus non amat terram illam quæ est in via*, (id est, communem, conculcatam, & immundam) *neque petrosam, neque spinis obsitam, sed amat bonam terram, in qua seminet filius hominis bonum semen*. Neque vero sum nescius, allegorice dicta hæc fuisse de cordibus Electorum. Sed neque illud nesciendum est, Deum expressisse hoc loci ad literam, terram sanctam, in qua Iudæi sanctificati (qui hic intelliguntur per bonum semen) seminabuntur per Jesum Christum. Quam seminationem pluribus suo loco explicare dabitur.

Terram Chanaan quam Iudæi habitaverunt, ter-

terram fuiſſe electam illam, benedictam, & dilectam Domino, demonſtratur capite 8. Deuteronomii; ubi Moſes vocavit illam *Terram rivorum, aquarum, & fontium: in cujus campis erumperent fluviorum abyſſi. Terram frumenti, ordei, & vinearum: in qua fierent malogranata, & oliveta naſcerentur. Terram olei, ac mellis: ubi abſque penuria comederent panem ſuum Iudæi, & rerum abundantia perfruerentur.* Terram quam Ezechiel capite 20 vocavit *Egregiam inter omnes terras, & præcipuam terrarum omnium.* Quamque idcirco terram Excelſam prædicavit Deuteronomium capite 32. *Conſtituit Iſraelem Deus ſuper terram excelſam, ut comederet fructus agrorum; ut ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo; butyrum de armento, & lac de ovibus, cum adipe agnorum & arietum filiorum Baſan; cum medulla tritici, & ſanguinem uvæ biberet meraciſſimum.* Vocata eſt Chanaan, *Terra excelſa*, non propter ſitum ſuum: Convallis enim eſt, juxta illud Numerorum 14, *Amalecites & Chananæus habitant in vallibus.* Quod ſuperiori & 13. capite dixerat: *juxta mare & circa fluenta Iordanis.* Quare & *foveam* appellavit terram illam Eſdras libro 4. capite 5. *Ex omni*, inquit, *Terra orbis elegiſti foveam unam.* Id eſt, Chanaan, quæ vallis eſt. Excelſa ergo vocata fuit propter fertilitatem ſuam, & excellentiam bonitatis, qua ſupra alias terras elata erat.

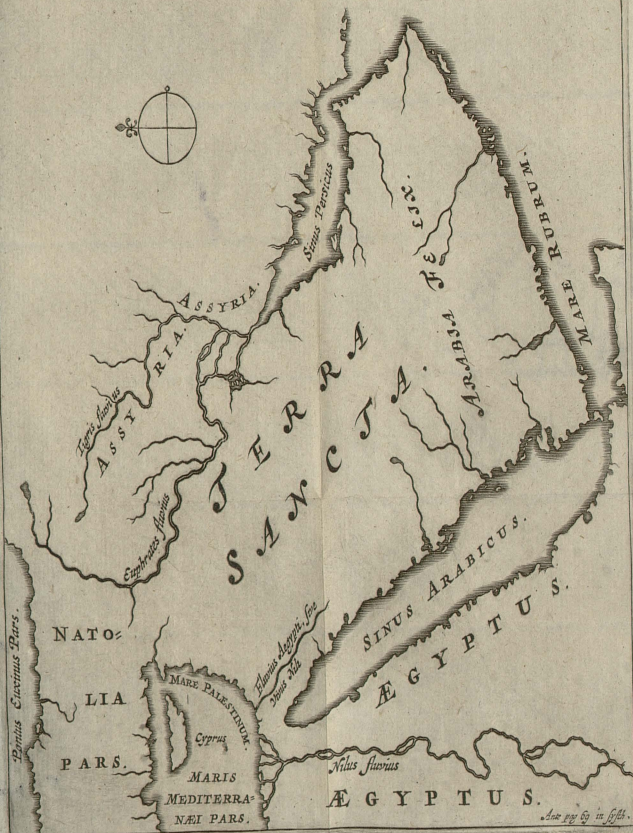
Dicta etiam fuit terra Chanaan, *Terra promiſſionis*: quia peculiari pacto Deus illam patribus Iudæorum promiſerat. Scriptum eſt Geneſ. 12, Deum apparuiſſe Abrahamo cum veniſſet in terram Chanaan, ad quam illum manu apprehenſum duxerat, & dixiſſe illi, *Semini tuo dabo terram*

terram hanc. Tum capite 15. *In illo die pepigit fedus cum Abrahamo Dominus, dicens, Semini tuo dabo terram hanc.* Repetitum fuit promissum hoc Isaaco, filio Abrahami, capite 26 Geneseos, his verbis. *Quiesce*, aiebat Dominus Isaaco, *in terra quam dixero tibi.* (Terra illa erat Chanaan.) *Tibi enim & semini tuo dabo universas regiones has, complens juramentum quod spopondi patri tuo.* Tertio & illud sancitum est in Iacob, Isaaci filio, cum in eadem terra dormiens, & videns scalam in somnis, *Terram in qua dormis*, dixit illi Deus, *tibi dabo & semini tuo.* Hinc psalmus ille 104. *Recordamini in sempiternum pacti ejus sermonis quem præcepit Deus in mille generationes, quem pepigit cum Abrahamo, & juramenti ejus cum Isaac, & constituit illud Iacob in perpetuum, & Israël in pactum sempiternum, dicens, Tibi dabo terram Chanaan, funiculum hæreditatis vestræ.* Iuramentum illud manifestius exhibuit Deus ipse Exodi 4. *Pepigi fœdus cum Iudæis, ut darem illis terram super quam levavi manum meam, ut darem illam Abraham, Isaac, & Iacob.* Dicta vero est Chanaan psalmo 104 *Funiculus hæreditatis Iudæorum*, significatu eodem, quo populus Iudaicus Deo benedicebat psalmo 16, *Quia fines cecidissent illi in præclaris.*

Terram illam promissionis, juramenti, vel sacramenti; quæ vulgo & improprie dicta est Chanaan, quia Chanaan regio tantum vel provincia illius fuit: Terram inquam illam descripserat Deus Abrahamo capite 15 Geneseos, his verbis. *Dabo tibi terram hanc, à fluvio Ægypti usque ad fluvium magnum Euphratem.* Et de illa dicebat Deus Iacobo in visione scalæ, *dilataberis in ea ad Orientem & Occidentem, ad Septemtrionem & Meridiem:* Plagæ autem illæ desi-

designatæ sunt in longitudinem & latitudinem, Exodi 23, his limitibus. *Ponam terminos tuos à mari rubro, usque ad mare Palæstinorum: & à deserto usque ad fluvium.* Quo refer & illud Psalmi 89. *Ponam in mari manum ejus: & in fluminibus dexteram ejus. In mari.* Intellige utroque, mari rubro, & mari Palæstinorum, juxta Exodum dudum laudatam; *Ponam terminos tuos à mari rubro usque ad mare Palæstinorum.* Intellige etiam per mare hoc rubrum, non sinum Arabicum, qui & vulgo mare rubrum dicitur: sed totum illum Oceani tractum qui circumlegitur à sinu Arabico ad sinum Persicum. Quod mare est, sive rubrum, sive Erythræum, & proprie magis Idumæum, ab Esau sive Edom: cujus posteri Idumæi, maris illius oras incoluerunt. Edom Ebraice, qui & Græce Erythræus, Latine ruber est: à quo mare hoc rubrum nomen accepit, non à colore, sed à Principe tralatitium. Additur Psalmo 89. *In fluminibus ponam dexteram ejus.* Flumina illa intellige, Nilum & Euphratem, secundum Genesim supra laudatam, cap. 15. *Dabo tibi terram hanc, à fluvio Ægypti, usque ad fluvium magnum Euphratem.* Nilus per excellentiam fluvius Ægypti est. Quamvis enim in conterminis terræ sanctæ & Ægypti, detur torrens qui *fluvius Ægypti*, & *rivus Nili* nomine dicitur: Intellige tamen hic Nilum ipsum, ut fiant limites terræ sanctæ magni & augusti; à fluvio maximo ad fluvium magnum, à Nilo ad Euphratem. Nilum vero accipe hic, non qua Africam secat, sed oram maris Alexandrini in quod Nilus influxit. Ora vero hæc maris Alexandrini dicitur Nilus; quia mare hoc ipsum mutari dicitur in Nilum, & accipere colorem & saporem ipsius Nili, qua fluvius hic

TERRÆ SANCTÆ DELINEATIO.

Ante pag 69 in syst.

hic per ſeptem ſua oſtia in mare illud irruit. Hinc Lucanus ſub finem libri 1.

Qua mare Lagæi mutatur gurgite Nili.

Deſertum vero ducitur ab ora maris Alexandrini, per oram perpetuam ſinus Arabici, qui & late ſumpto apud Hebræos fluvii nomine, *fluvius Ægypti* dici potuit, qua ſe in mare rubrum exonerat. Atque illud fuit quod voluit Exodus 23. *Ponam terminos tuos à deſerto uſque ad fluvium.* Id eſt, ab ora maris Alexandrini (qui Nilus eſt) & ora ſinus Arabici, uſque ad Euphratem, qui hic ſimpliciter dicitur fluvius. Fines ergo hi ſunt poſiti à Deo terræ ſanctæ. Mare rubrum, qui Oceanus eſt; & mare Palæſtinorum Mediterraneum, è regione una: Nilus & Euphrates ab altera. Ceterum, hic vere fuit hortus Judæorum concluſus: neque enim concluſior dari potuit illo, quem duo maria, & fluvii duo magni circumambiunt. Subjiciam tabulam terræ ſanctæ chorographicam, ut res ipſa non animo tantum, ſed oculis oboriatur.

In primis vero animadvertere eſt, quod ſicut Judæi communi luto compoſiti, electi fuere non ſuo merito, ſed Dei gratia: Ita & Judæorum terra, bona & electa facta eſt, non ſua natura, ſed Dei benedicentis & eligentis placito. Docuit nos illud Moſes ipſe capite 11 Deuteronomii. *Terra*, inquit, *illa non eſt ſicut terra Ægypti, ubi jacto ſemine, in hortorum morem aquæ ducuntur irriguæ: ſed montoſa eſt & campeſtris, de cœlo expectans pluviam, quam Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt, à principio anni uſque ad finem ejus.* Fertilis ergo terra illa fuit, non ſuo ingenio & ſua natura; ſicut terra Ægypti, quæ natura & ſitu fertiliſſima terrarum apud gentes habita eſt: ſed quia Deus ei benedixit, quia

tri-

tribuit illi pluviam in tempore suo, & *aperuit ei thesaurum suum bonum*, ut loquitur Deuteronomium cap. 29, vel cap. 33. *quia Cœlum caligavit rore super illam*: atque ut verbo absolvam, quia plurimus in illam Deus descendit.

Terram electam illam *providerat Deus Iudæis* electis, Ezechielis 20. Vt illam *habitaret Israel confidenter & solus*, Deuteronomii 33. *Solus*, id est, mixtura gentium incontaminatus. Quæ refer ad jus illud Electionis præcipuum, de quo superiori capite egimus: quo nempe separavit sibi Deus Iudæos, in populum & gentem peculiarem, de populis & terrarum omnium gentibus: quosque electos, tanquam in partem suam & funiculum hæreditatis suæ, in Terra itidem electa constituit Deus, ut illam soli, & separati ab aliis populis habitarent.

CAPVT IV.

Ierusalem civitas sancta terræ sanctæ. Templum in Ierusalem positum. Et in monte Sion bicipiti. Colles æterni. Civitas David. Civitas magni Regis. De Regibus Iudæorum. Explicatur Samuel de jure Regis.

IErusalem, quæ præcipua fuit civitatum terræ sanctæ, cum magnitudine, tum electione: caput suum inter illas extulit, & *Princeps provinciarum* dicta est, Ieremiæ Threnorum 1. Vtpote quam ad hoc Deus peculiariter elegerat ex omnibus provinciis & civitatibus Israel. Dicta erat *Iebus*, id est, *conculcatio*, cum inter civitates gentium numerabatur: Electa vero & Iudæorum civitas facta, *Ierusalem*, id est *visio pacis*, à Deo appellata est. *Deus enim illam nominavit*. Baruc. 5. *Fundamenta ejus in montibus*

tibus sanctis, *& de illa, gloriosa dicta sunt.* psalmo 87. Vrbs propterea fidelis vocata est, urbs sancta, & electa: nec non titulis eximiis insignita, quibus super illa impleri sacros Codices vulgare & notum est.

Templum vero in illa positum sanctitatis electissimæ elogio decoratum est. *Elegi & sanctificavi locum istum. Vt sit nomen meum ibi in sempiternum; & permaneant oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Paralipomenon 2. capite 7. Templum illud fundatum erat in monte Sion. *Montem vero Sion fundavit Deus in æternum.* Psalmo 48. *Hinc Colles illi æterni*, Deuteronomii 33, nec non Geneseos 49. Qui verisimili conjectura duo sunt in monte Sion bicipiti. Super quos Templum Dei extructum, & juxta Templum Dei, Civitas David, sive Regis, ædificata esset. Quapropter & Ierusalem *fundata dicitur in montibus sanctis*, psal. 87, dudum laudato.

Vocatum est Templum Domini, *Requies Domini*, & *scabellum pedum suorum. Locus solii Dei, & locus vestigiorum pedum ejus, ubi habitet in medio filiorum Israel.* Ezechielis 43. Quocirca & mon Sion, *Civitas Dei* dictus est, quia Deus illum habitaret. *Magnus Dominus & laudabilis nimis in Civitate sua, in Monte sancto suo. Hic Deus est, Deus noster, in seculum seculi.* Psal. 48. Imo, *Magnificus solummodo Deus in Sion*, exclamavit Isaias in excessu mentis suæ, capite 3. *Solummodo.* Id est præcipue, per excellentiam, & super alios locos magnificus. Quo sensu & mons ille, *mons pinguis & coagulatus* dictus est, psalmo 68. Cætera quippe terræ Chanaan & Ierusalem, fluerent lacte Electionis & sanctitatis Domini; Mons vero Sion, cremor lacteus, lac ipsum

ipſum foret coactum & coagulatum; caſeus pinguis, è lacte electionis & ſanctitatis Domini expreſſus. Sed & *Civitas ſolennitatis Iudæorum*, dictus eſt mons ille Iſai. 33. quia in illum confluebant Judæi omnes, ut vota ſua ibi & ſolenniter Deo redderent; nec non ut ſolennes ibi lætitias & epulas celebrarent. Juxta Dei ipſius edictum Deuteronomii 12. *In Sion lætabimini coram Deo veſtro, vos & domus veſtræ, in quibus benedixerit vobis Dominus. Ibi epulabimini coram domino Deo veſtro, vos, filii, filiæ, & Levitæ. Ibi erit requies Domini, & requies veſtra.*

Junguntur vero plerumque templum, & Jeruſalem, ut Regum 2 cap. 21. *In templo hoc & Ieruſalem ponam nomen meum in ſempiternum.* Tum Joël 2. *In monte Sion & in Ieruſalem erit ſalvatio. Qui invocaverit ibi Dominum, ſalvus erit.* Audienda vero deprecatio Salomonis, qua Deum obteſtabatur ſuper Jeruſalem & templo. Reg. 1. cap. 8. *Quocumque* aiebat, *miſeris populum tuum, orabunt te contra viam Civitatis quam elegiſti, & contra domum quam ædificavi nomini tuo, & exaudies in cœlo orationem eorum.* Plura dicam de Terra electa & ſancta, de Jeruſalem, & de Templo Dei, ubi tractabo de reditu Judæorum; quæ plena illorum erit Electio.

Jugo montis Sion alteri inſidebat Arx Regia, quæ *Civitas David* dicta erat: quamque Dominus ipſe *Civitatem magni Regis* vocavit. De illo autem David, & de illo magno Rege grandis olim nobis ſermo erit. Nonnulla interim ſunt dicenda de Regibus Judæorum, qui ſuper ſolio excelſo civitatis David ſederunt: quorum origo hæc fuit. Diximus ſupra, Dominum, Deum fuiſſe & Regem Judæorum. Deum, qui illos cœleſtibus juvaret auxiliis. Regem, qui pro illis ſtaret

in

in acie, ſcutum protenderet, gladium ſtringeret, & Judaici nominis hoſtes profligaret. Quia vero invaleſcente Judæorum pervicacia, non raro eveniebat ut averteretur ab illis Deus; & peregre proficiſcens, ut loquitur Euangelium, abſentivus diutius foret: tum vero Judæi ſine Rege & defenſore, hoſtium ſuorum patebant incurſionibus, qui illos diriperent, & crudelem in modum ad internecionem delerent. Metuentes illi ne quid tale experirentur mortuo Samuele Judice ſuo, qui jam ſenuerat; & filiis ejus *quos & Iudices Iſrael poſuerat*, non ambulantibus in viis ejus: petierunt ſibi Regem, *qui judicaret eos more cæterarum gentium*; *qui egrederetur ante illos, & bella ſua pugnaret pro illis*. Quod nimirum male Samuelem habuit. Neque vero petitionem Iudæorum neglexit Dominus. *Audi vocem eorum in omnibus quæ loquuntur tibi. Non enim te, ſed me abjecerunt.* Samuelis 1, cap. 8. Quæ ſic reſolve. Factus eram pacto, ait Dominus, Judæorum Deus, idem & rex. Judicem vero te, ô Samuel, & filios tuos, poteſtate illa Regia quæ mihi in Judæos eſt, ſuper eos conſtitueram. Quia ergo judicem te, & filios tuos renuerunt: non te judicem à me ſuper eos conſtitutum, ſed me qui te conſtitueram, abjecerunt. *Et ſicut me dereliquerunt, ſic faciunt etiam tibi.* Atque adeo quod in te peccant, prius & gravius in me peccaverunt. Hinc enim plane mentem ſuam aperuerunt, quam parum mihi credant, & quam non ſatis confidenter in me Rege ſuo ſpes ſuas ſitas habeant. At quoniam ita fert increduli & obdurati ſui cordis inſipientia: *Audi vocem eorum, & conſtitue ſuper eos Regem.* Illud certe interea receperat Deus in deſerto, poſiturum ſuper Judæos Regem, quando ter-

ram ingressi essent quam daret eis, illamque possiderent. Edixeratque ut constituerent sibi Regem, *quem Deus ipse elegisset de numero fratrum suorum*; Deuteronomii 17. Imo & Reges promiserat Deus Iudæis, quo tempore Abrahamo, & Iudæis in Abrahamo, benedicebat. *Egredientur ex te Reges.* Nec non Iacobo prophetante atque omnibus Iudæis in filiis suis benedicente, *Non recedet sceptrum à Iuda.* Dedit ergo Iudæis Regem deus. Super enim dominationes omnes Regiam amat. Nulla quippe est quæ tantum instar Dei habeat, quam potestas Regia. *Verumtamen*, edicebat deus Samueli: *Contestare eos, & prædicito eis jus Regis.* Ius vero Regis illud; quod jus mere regium erat; quodque apud Reges Asiaticos maxime obtinebat, penes quos summum & merum imperium fuit: Ius inquam Regis illud Samuelici eo pertinebat. Vt Iudæis rex suus dominus esset: & vicissim Iudæi subditi & servi essent regi & domino suo. Cui obedirent etiam dyscolo. Cui subjecti essent, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Et contra quem si rebellarent, non contra Regem suum, sed contra Deum ipsum rebellarent. Neque illis permissa licentia rebellandi contra Regem dyscolum; sed clamandi ad Deum à facie Regis sui. Neve Regis sui tactio illis esset. Imo illi parcerent tanquam rei Deo sacræ. Regem esse supra homines, ut supra Regem Deus est. Regemque regnare super populum suum, ratione illa qua supra populum suum est. Atque adeo ultorem Deum solum Regis tyranni existere. Et regem Aquilam esse, cui legum humanarum retia non tenderentur. Vnctione demum divina Regem perfundi, ut supra homines, & medius inter Deum & homines con-

consisteret. Vnctionis porro hujus electissimæ tanta religio per animos Iudæorum pervaserat, ut Reges suos tanquam Deos haberent, & adorarent. Religione illa David perterritus, inhibuit manus suas à Saule Rege suo, tyranno licet & reprobo, & sibi hosti infensissimo. *Neque enim Deus sinat*, aiebat ille, *ut manum meam mittam in Dominum meum, quia christus* (sive unctus) *Dei est*. Excanduit vero David idem in filium Amalecitæ advenæ, qui se jactaverat de occiso à se Saule Iudæorum Rege. *Quare*, inquit, *non timuisti mittere manum tuam, ut occideres Christum Domini?* Quem postquam jussisset ante oculos suos confodi, hæc superingessit. *Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est adversum te, dicens, Ego interfeci Christum Domini*. Inde illud celebre interdictum. *Christos meos ne tangite*. Id est, unctos & Reges meos ne tangite. *Suos* autem vocavit Reges Deus: quia ditionis divinæ, non humanæ sunt. Hinc solium regum Israel, *Solium Domini* dictum est, Paralipomenon 1 capite 29. *Stetitque Salomon super solium Domini in Regem, pro patre suo David*. Sub Regibus fuerunt Iudæi Electi, bonis vel malis; prout tulerunt commoda vel difficilia Electionis suæ tempora: nec enim Electionis Iudaicæ tenor sine nube fuit. Sed de illis pluribus alias in tempore.

CAPUT V.

Electi gentiles in Iudæis, electione mystica. Filii Dei habiti, quia adoptati in Iudæis. Et insiti in Iudæis.

POstquam egimus de Electione Iudæorum, consentaneum est ut ordine dicamus de

Electione gentium, quæ à Judæis est. Edicente illud conceptissimis verbis domino ipso Jesu Christo Samaritanæ mulieri, Euangelii D. Joannis capite 4. *Salus ex Iudæis est.* Salus autem Electio est. Electio ergo ex Judæis est. Quod vero edixit Deus filius gentili mulieri; illud ipsum retro longissime Deus pater patribus Judæorum promiserat. Abrahamo primum, capite 12 Geneseos. *Benedicentur in te universæ cognationes terræ.* Tum capite sequenti 18. *Benedicendas esse in Abrahamo nationes omnes terræ,* Angelus qui Dominus ipse erat, testatus est. Illud idem promissum dedit Deus Isaaco, his verbis: *Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ.* Gen. ejusdem 26. Tum Jacobo, c. 28. *Benedicentur in te, & semine tuo, cunctæ tribus terræ.* Constat ergo, in patribus Judæorum, nec non in semine eorum, & Judæis ipsis, benedicendas omnes *Cognationes*, omnes *Nationes*, omnes *Gentes*, & cunctas *Tribus* terræ. Cognationes vero, nationes, gentes & tribus illas; Gentes simpliciter, vel gentiles dicemus illos, qui sunt extra cognationem, extra nationem, extra gentem Judaicam, sive extra tribus Iudaicas.

Benedictio illa qua benedicti sunt gentiles in Judæis, Electio Dei est in mysterio; quæ Judæis primo competiit, quæque derivatione & participatione, à Judæis in gentes effusa est. Itaque si primi sint Judæi apud Deum, Electione mystica; hæreant gentes secundæ apud illum, Electione eadem. At nullo conjunctiore titulo adhæserunt Deo Judæi quam illo, quo filii Electionis mysticæ geniti sunt. Genitura illa Judæorum mystica, natura quædam fuit mystica, qua Judæi naturales tanquam filii habiti sunt. Quocirca & dicitur Deus *portavisse illos in utero suo,*

&

& gestavisse in vulva sua: Isai. 46. Ad quam partem, vel ad quem gradum naturæ, quia gentiles neque vocati, neque electi sunt; Adoptio illis concessa fuit, *quæ imitatio naturæ est*: per quam adoptati in Judæorum familiam, Iudæorum filii habiti sunt; non secundum carnem & naturam, sed secundum adoptionem illam quæ Electione mystica perficitur. Electione inquam eadem, qua Iudæi, filii Dei sunt gradu naturæ primo: quaque gentiles adoptati in Iudæis, filii etiam Dei dicuntur: sed quia secundo adoptionis gradu veniunt, qua adoptivi tantum dicuntur & reputantur filii. Quo sensu intelligendus est D. Paulus Ephesiorum 1. ubi ait, *Deum prædestinavisse*, sive elegisse, *Gentiles in adoptionem filiorum Dei*, id est Iudæorum.

Adoptati sunt gentiles adoptione illa mystica in Iudæorum familiam; quo tempore filii Abrahami facti sunt. Et filii Abrahami facti sunt quo tempore mutatum fuit nomen Abrahamo, & Abraham ex Abramo appellatus est: atque adeo quo tempore Abrahamus pater gentilium constitutus est. *Appellaberis Abraham*, dixit Deus Abramo Geneseos 17. *quia patrem multarum gentium constitui te*. Pater autem gentilium factus est Abrahamus, adoptionis jure eodem, quo gentiles filii Abrahami, & filii Iudæorum in Abrahamo, facti sunt. Adoptionem illam intellexit Ioannes Baptista, loco illo quo Iudæos increpans, Deum asseruit *potuisse ex lapidibus ipsis suscitare filios Abrahamo*. Nam qui potis est vivificare lapides: qui potis est *vocare non entia tanquam entia*, ut ad hanc rem locutus est D. Paulus, Romanorum 4, id est, qui potis est vocare homines ex lapidibus, & lapides ipsos vertere in homines: lapides autem

qui toto viventium genere differunt ab hominibus, Deus, inquam, qui illa potis est, quæ præter & supra naturam sunt, potis idem fuit adoptare filios Abrahamo, quod naturam fuit imitari.

Adoptio, aiebat ille, sancta res est, quæ beneficium naturæ imitatur. Sed quanto veritas sanctior est imitatione, tanto natura sanctior est adoptione. Natura & adoptio faciunt filios: natura veros, adoptio fictitios. Adoptio homines transfert ex una familia in aliam, & ex uno nomine in aliud. Gentem mutat; quod fictionis & imitationis est: Genus vero non mutat; quod naturæ & veritatis est. At neque generis conditionem mutat adoptio. Verbi gratia, filios facit; sed non facit ex libertis ingenuos, vel ex servis liberos. Hæc ita geruntur in adoptione civili. Res aliter se habet in adoptione mystica: cujus virtute, natura gentilium vertitur in naturam ipsam Iudæorum. Imitatio naturæ quæ in adoptione civili est, natura ipsa est in adoptione mystica. Et veritas, cujus imaginem fictio juris præfert, mysterio adoptionis, re ipsa generatur. Genus ergo ut gentem mutant gentiles, adoptione & translatione sua in Iudæorum gentem & familiam. Et qua genus suum mutant, generis itidem sui conditionem mutant. Fiunt enim gentiles, adoptione illa, non tantum filii; sed è servis liberi & ingenui evadunt. Efficacia quippe tota adoptionis hujus, in libertate posita est: & proclamant ad libertatem suam, quicumque ad libertatem filiorum Dei, id est Iudæorum, adoptionis jure illo accedunt.

Mysterium illud, virtus & potentia spiritus Christi est, quo gentiles mutantur in Iudæos spiritales

ritales, & in veros filios Abrahami: non ſecundum naturam carnis, ſed ſecundum naturam promiſſionis & ſpiritus: quæ vera gentilium adoptio & Electio eſt. Imo promiſſio, Electio illa eſt, per quam ſolam Iudæi ipſi ſunt id quod ſunt: per quam ſolam Iudæi ipſi, filii Abrahami, veri Iſraëlitæ, & veri Iudæi ſunt: non ſecundum carnem, ſed ſecundum promiſſionem & ſpiritum. *Non enim omnes qui ex Iſrael ſunt, ii ſunt Iſraelitæ; neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii. Sed in Iſaac vocabitur tibi ſemen. Id eſt, non qui filii carnis, hi filii Dei*, ſive *Iudæi*; *ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine.* Romanorum 9. Promiſſio inquam illa eſt, quæ veros Iſraelitas, & veros filios Dei, id eſt Iudæos, facit. Quin & ſine illa Iudæi ipſi familia ſua, quæ familia Dei eſt, & patre ſuo Abrahamo cadant: deſinant eſſe id quod ſunt: à Iudæis in gentes abeant; &, contraria generis ſui mutatione, à filiis Dei in filios hominum degenerent.

Converſionem generis gentilitii in genus Iudaicum, ſignificantius expreſſit Scriptura ſacra, ubi voluit gentiles non ſolum in Iudæis adoptatos, ſed etiam in Iudæis inſitos. Vt quemadmodum arbor inſita, coaleſcit cum arbore cui inſeritur: ſive per fiſſuram, ſive per emplaſtrum inſitio fiat: quemadmodum, inquam, inſitione arbor mutatur in arborem, & ex duabus una conſurgit: Gentiles item inſitione ſua cum Iudæis coaleſcant; nec non inſitionis illius virtute, in Iudæos ipſos mutentur; & ex duobus populis, in unum populum Dei inoleſcant.

Diſſimilis præterea inſitionum ratio eſt, arboris in arbore inſitæ; & gentilium in Iudæis inſitorum. Non enim arbor infertilis in arbore fertili,

tili, vel agrestis miti & ingenuæ inseritur. Gentiles autem frutices, & sanctitatis infertiles, in Judæis sanctis, & sanctimoniæ operum feracibus insiti sunt: nec non agrestes mitibus & ingenuis immittuntur. Quod Apostolus nos docuit Romanorum capite 11. Vbi comparavit gentilem oleastro: Judæum vero cui gentilis immittitur, oleæ bonæ & ingenuæ. Oleastrum itidem illum fecit D. Paulus loco eodem, socium succi & pinguedinis, quæ in radice est oleæ mitis & ingenuæ. Itaque sanctificatus gentilis, sive oleaster in oleam versus, miretur novos operum suorum fructus; dulces & non suos succos.

CAPVT VI.

Gentiles genere & origine diversi à Iudæis, qua adoptati & insiti in illis. Gentiles athei, quia sine Deo. Homines simpliciter appellantur. Et filii hominum. Insipientes, stulti, iniqui, &c.

GEntiles origine & genere diversos à Iudæis inducere erit, tum ex illorum adoptione, tum ex eorundem in Iudæis insitione. Adoptio enim extranearum familiarum est. Arborum autem diversi generis, hæc in illa inseritur. Neque vero me latet, adgnatos, & proxime consanguineos, adoptari potuisse in filios. Sed notandum est, D. Paulum Ephesiorum 2 Gentiles, in Iudæorum gentem & familiam adscitos, constituisse *peregrinos*, *extraneos*, *alienos*, *& longe semotos*, à Iudæorum familia: Quam eo loci πολιτείαν vocavit Apostolus; nec non respectu eodem gentiles ibidem dixit, *Cives & συμπολίτας Sanctorum*, id est, Iudæorum: Sed quæ πολιτεία, familia intelligen-

ligenda eſt; qua ratione Judæi & gentiles, domeſtici & filii Dei ſunt.

Notum itidem habeo: arbores ejuſdem generis, mites in mitibus, & ingenuas in ingenuis potuiſſe inſeri. Verum illud advertendum eſt, duplicem dari inſitionem D. Paulo Romanorum 11. Secundum naturam, & contra naturam. Exemplum dedit Apoſtolus eo loci inſitionis ſecundum naturam, cum dedit illam, qua Judæi inſerentur olim in ſua Olea. Et *ſecundum naturam* vocavit illam, quia Judæi, ſecundum naturam ſui generis, Olea ingenua in Olea ingenua, inſerentur. Exemplum rurſus inſitionis contra naturam edidit idem illud, quo gentiles in Judæis inſiti ſunt. *Et contra naturam*, inſitionem vocavit illam, quia gentiles, diverſi origine à Judæis, contra naturam ſui generis, Oleaſter in Olea ingenua inſiti ſunt. Natura ergo, quæ origo & genus eſt gentilium, diverſa nec eadem eſt cum natura, origine, & genere Judæorum.

Atqui nulla diſtinctiore vel congrua magis differentia, potuere notari gentiles, origine & genere diverſi à Judæis; quam ex hypotheſi illa, quæ ſtatuit originem gentilium, ſive primorum hominum, à principio illo quod determinari non potuit ab Adamo; illoſque cenſuit ab innumerabilibus ante Adamum conditos ſeculis: Quæque rurſus Judæos, reſpectu gentilium neotericos, in Adamo patre eorum primo formatos poſuit: A quo uſque ad nos, ſecundum vulgare computum, quinque tantum annorum millia, ſexcenti & decem & ſeptem numerantur anni.

Imo, inquies; ſi adoptio quæ naturam imitatur, juniores tantum in ſeniorem admittit familiam,

miliam, ut ſunt filii juniores patribus ſuis: Quod monſtrum adoptionis illud eſt, quo Iudæi juniores, gentiles antiquiſſimos adoptaverunt ſibi in filios? Et rurſus, ſi reſpectu eodem ætatis habito, arbor adoptare dicitur ſurculum, in qua ſurculus inſeritur: ſi planta, inquam, tenera & novella, valenti & annoſo ramo immittitur; quis novus inſerendi modus ille eſt, quo gentiles annoſiſſimi inſiti ſunt in Iudæis novellis, &c. ſi ad gentium originem ſpectes, hornotinis? Reſpondeo, gentiles creatione & natura ſua, Iudæis quidem ſeniores; ſed iiſdem Electione myſtica juniores conſtitutos. At enim vero, ratione illa tantum Electionis myſticæ, non creationis & naturæ, poſitos gentiles in Iudæis adoptatos, & in illis inſitos. Cujus rei luculentam figuram nobis exhibuit Geneſis in Eſau: qui natura, Iacobo major natu; Electione, minor fuit.

Gentiles, qui ex mea hypotheſi primæ creationis homines poſiti ſunt, vocavit Apoſtolus Epheſiorum 2. *Atheos*, & *ſine Deo*: ratione oppoſitionis illa, qua Deus ille verus, creator cœli & terræ, non erat gentilium deus, qualis Iudæorum erat; quaque gentiles, Deum illum non habuerunt Deum, qualem Iudæi habuerunt. Atque illud propterea, quia ſe Deus genti Iudaicæ, & ſoli, notum dederat; reliquis porro gentibus non item. Quocirca & dicti ſunt Iudæi, *populus Dei*. Hinc & illos amice compellabat Deus Ezechielis 34. *Vos greges mei, vos greges paſcuæ meæ, vos homines mei eſtis*.

Homines Dei, Iudæi ſunt. *Sciant vero gentes, quoniam Homines ſunt*: e dicebat David pſalmo 19. Dicti ſunt gentiles, *Homines*, ſimpliciter;

non

non *Homines Dei*: ratione illa qua homines primo & simpliciter creati, Deum (ut ante dixi) creatione sua sapere non potuerunt; Deus enim supra homines est. Atque adeo, quia Deum sapere & attingere non potuerunt, sine Deo utique fuerunt; neque homines Dei dici meruerunt. Quare & homines (ut plurimum) simpliciter dicti, gentiles sunt, apud auctores sacros. Tale illud est psalmo 66, *Imposuisti homines super capita nostra.* Hoc est, misisti nos sub jugum gentium. Quæ de Iudæis victis à gentibus intelligenda sunt. Quo refer & illud Ierem. 49. *Dedisti Israelem in gentibus, contemptibilem inter homines.* ubi *Gentes*, & *Homines*, iidem sunt. Hortabatur Iudæos Isaias capite 51. *Nolite timere opprobria hominum.* id est, gentilium. Tum capite 6. de Iudæis restituendis & fugandis gentibus loquens: *Longe*, ait ille, *Deus faciet homines, & multiplicabitur quæ derelicta fuerat in medio terræ. Homines* eo loci, gentiles sunt, quos Deus ex terra Iudæorum expelleret, ut in illam Judæi restituerentur. At qua ratione gentiles, *Homines* simpliciter dicti sunt, *Filii hominum* vocati etiam fuerunt. Cujus rei tot fere habemus testes, quot capita utriusque fœderis: Quorum idcirco locos pene innumeros referre, hoc loco parum refert. Dicti vero sunt gentiles, *Filii hominum*; ratione oppositionis eadem qua Iudæi, *Filii Dei* vocati sunt.

Qui dicti sunt gentiles athei, & sine Deo; vocati sunt impii, insipientes, corrupti, & abominabiles in iniquitatibus. Psalmo 9. *Increpasti gentes, & peribit impius*: Id est, gentilis. Tum psalmo 14, qui & 53 est. *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus.* Quæ de gentili atheo in-

telligenda sunt. *Corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus. non est qui faciat bonum. Deus de cælo prospexit super filios hominum, ut videat si est intelligens, aut requirens Deum. Omnes declinaverunt. Simul inutiles facti sunt. Non est qui faciat bonum. Non usque ad unum.* Pictura hæc fuit graphica gentilium, qua sunt & dicuntur simpliciter homines, & filii hominum: quaque natura sua nihil sunt ad Deum intelligendum & assequendum. Gentiles autem intellexit psalmo illo Propheta Rex, ut patet per sequentem versum. *Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui devorant plebem meam ut cibum panis?* Quæ non nisi de gentilibus Iudæos deglutientibus potuere accipi. Scio, D. Paulum psalmum hunc laudavisse Romanorum 3, ut ostenderet, Iudæos & gentiles omnes, sub peccato involutos. Sed notandum est, D. Apostolum capite illo accepisse Judæos, non quatenus Electi erant, sed quatenus simpliciter homines, iidem erant cum gentilibus, & materiæ ejusdem vitio, peccato eodem inquinabantur.

Vocavit psalmus hic gentilem, *insipientem*; quem psalmus 92 vocavit *stultum. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* Quare & minabatur Deus Iudæis, *provocaturum illos in gente stulta*, Deuteronomii 32. Quæ *gens stulta*, gentiles sunt pro una gente sumpti, & opposita genti Judaicæ, quæ *gens sapiens* dicta est. Vocantur etiam hoc loco gentiles, *iniqui, & abominabiles in iniquitatibus.* Quos Samuelis 2. capite 7. vocatos legas, *Filios iniquitatis. Non addent filii iniquitatis ut affligant Iudæos sicut prius.* Scriptum est idem illud Paralipomenon 1. capite 17. his verbis. *Non atterent eos filii iniquitatis, sicut à principio.*

pio. Quibus ſignificatur, Judæos jugum gentium olim excuſſuros. Filii enim iniquitatis locis illis gentiles ſunt. Senſu eodem intellige Actorum illud capite 24: ubi Paulus hæc de ſe ad Iudæos. *Spem habens*, inquit, *in Deum*; *quam & ipſi expectant, reſurrectionem juſtorum & iniquorum*. Per Iuſtos, intellige Iudæos, de quibus ſupra. Per iniquos, gentiles. Hoc enim volebat gentilium Apoſtolus, Gentes participes futuras benedictionum Iudaicarum, ſecundum fidem Iudæorum; participes etiam futuras reſurrectionis Iudæorum, ſecundum ſpem Phariſæorum. Vtpote quam reſurrectionem Phariſæi expectabant: quamque D. Paulus communem futuram Iudæorum & gentilium, ex doctrina Euangelii prædicabat. Iudæos autem Electione ſua ſtantes, contrario quo gentiles argumento, vocatos audias, non impios, ſed veri Dei cultores; non inſipientes & ſtultos, ſed ſapientes, ſanctos, non corruptos; Iuſtos, non abominabiles in iniquitatibus apud omnes auctores ſacros.

CAPVT VII.

Gentiles dicti Peccatores.

TRitum eſt gentiles vocari etiam *Peccatores*, libris utriuſque fœderis. Nimirum ratione oppoſitionis eadem, qua Iudæi ſancti, & juſti vocati ſunt. Voluerat hoc unum Deus, ut averterentur Iudæi à conſortio & moribus gentilium. *Beatum* idcirco dicebat illum David, pſalmo 1, *qui non abierat in conſilium impiorum, & in via peccatorum non ſteterat*; *ſed cujus voluntas in lege Domini eſſet*. Hoc eſt, beatum canebat Iudæum illum, qui

non abieeat ad gentiles; qui ſteterat loco Electionis & ſanctitatis Iudaicæ; qui Iudæus erat, non ſecundum carnem, ſed ſecundum ſpiritum, & totus erat in meditatione divinæ legis. Iudæus enim hoc loci eſt, qui legi divinæ addicitur: Gentiles autem per impios & peccatores intelliguntur. Peccatores ubique fere, apud eundem Prophetam Regem, gentiles ſunt. Pſalmo 37. *Obſervat peccator juſtum.* Nec non paulo poſt. *Conſiderat peccator juſtum, & quærit morti dare illum.* Id eſt, inſidiatur gentilis Iudæo. peccator enim, gentilis; Iuſtus Iudæus eſt. Imo & pſalmum totum hunc de Iudæis & gentilibus accipe: Antitheſis enim perpetua eſt inter Iudæum & gentilem.

Inſignis locus eſt pſalmo 85 de calice miſti, quem Deus, Iudæos ulturus, dabit in fine ſeculi bibere gentibus; & de quo Apocalypſis capite 14, & 18.. *Bibent*, ait Pſaltes *fæcem ejus omnes peccatores terræ.* Quæ de gentilibus intelligenda eſſe demonſtrabo ſuo loco; & pluribus locis ſcripturæ ſacræ. Pſalmus itidem cantatur 109, de extrema rejectione & maledictione populi Iudaici: ubi hæc inter cetera legas. *Conſtitue ſuper eum peccatorem.* Hoc eſt, conſtitue gentilem ſuper Iudæum, & deſinant Iudæi in caudam, qui in caput poſiti erant.

Expreſſius notavit gentiles novum Teſtamentum per peccatores. In primis D. Paulus Galatarum 2, ubi hæc ad D. Petrum. *Nos*, inquit, *natura Iudæi, & non ex gentibus peccatores.* De ſe vero & D. Petro loquebatur, qui natura & origine erant Iudæi, non gentiles. Eo refer quæ dicebat Dominus Luc. 6. Iudæos alloquens. *Si bene facitis iis qui vobis bene faciunt, quæ vobis gratia erit? ſiquidem & peccatores hoc faciunt.* Peccatores

eo

eo loci gentiles sunt. Gentilitium siquidem & humanum est, benefacere benefacientibus nobis. Imo & ceterarum animantium commune, par pari referre, quod naturale hostimentum est. *Cognoscit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui.* Isai. 1. Naturale ergo est, gratiam referre, & beneficium pro beneficio. Supernaturale vero, beneficium pro maleficio rependere. Atqui ad supernaturale hoc vocabat Iudæos suos Dominus. Adde his sequentia D. Lucæ ejusdem, capite eodem. *Si mutuum dederitis his à quibus speratis recipere, quæ gratia vobis erit? Nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia. Veruntamen diligite inimicos &c.* Quod idem est atque si dixisset dominus, gentiles gentilibus amicis suis usuræ & fœnori dant, at vos ô Iudæi, mei homines, neque gentilibus inimicis vestris date fœnori, sed mutuo date illis, sine usura & spe lucri. Imo communia vestra sint omnia gentilium tanquam amicorum. Quod vestri officii erit; Electis quippe & sanctis Domino; quibus utique indecorum & turpe esset, gentilium neque Electorum, neque sanctorum, facta æmulari.

Reputabant Iudæi Christum, gentilem, non Iudæum, eo quod cœcum die Sabbati sanavisset. Ioannis Euang. capite 9. *Non est*, aiebant illi, *hic homo à Deo, qui Sabbatum non curat, sed peccator.* Quod perinde erat dixisse, Non est hic homo Iudæus, sed gentilis. Homo enim à Deo, sive homo Dei, Iudæus est, de quo supra. Peccator vero, gentilis est. Notum itidem, Iudæos numerare solitos Christum inter voraces & helluones gentiles, eo quod amicus esset *Publicanorum & Peccatorum*, nec non apud illos intraret, atque eorum epulis accum-

beret:

beret: tum quia publicanos & peccatores reciperet. Vtrumque autem nefas Iudæis, & intrare apud gentiles, & recipere illos. Publicani vero & peccatores junguntur pluribus locis Euangelii: quia Publicani, sive redemptores vectigalium, quæ Iudæi pendebant Romanis, gentiles, vel è gentibus peccatores erant.

Expendendum præterea est responsum quod Dominus ipse dabat Iudæis, discipulos suos interrogantibus, Quare cum publicanis & peccatoribus decumberet & comederet? *Non veni*, inquit, *vocare Iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Quod est: non veni vocare Iudæos, sed gentiles. Prophetabat scilicet Christus vocationem futuram peccatorum sive gentilium, qui vocem ejus audituri essent: Rejectionem vero Iustorum, sive Iudæorum, (de quibus supra,) qui in illum non crederent. Ejusdem notæ est quod legitur Matth. 26. *Tradetur filius hominis in manus peccatorum.* Quod Euangelista idem capite 20 dixerat, *Tradetur in manus hominum.* Traditus enim est filius hominis in manus, sive hominum, sive peccatorum, sive gentilium; qui iidem sunt: ut à Romanis gentilibus, non à Iudæis, morte damnaretur, & cruci affigeretur.

Elicitur porro ex notatione hac *Peccatorum*, sensus eximius loci illius ad Galatas, capite 2. ubi hæc legas. *Quodsi quærentes justificari in Christo, inventi sumus & ipsi peccatores; nunquid Christus peccati minister est?* &c. Quæ sic resolve & intellige. Quodsi nos Iudæi quærentes justificari in Christo, (agebatur enim hic de Iudæis, quibus non ita cordi erat more gentilium vivere) si nos Iudæi, inquit, quærentes justificari in Christo gentilium Deo,

in-

inventi ſumus & ipſi gentiles, & è Judæis ſanctis degeneramus in gentiles peccatores: Numquid Chriſtus cauſa erit, quod contra Dei vetitum, è Judæis in gentes abierimus? Quod legem Dei abdicantes, diverterimus ad conſilium impiorum, & in via peccatorum ambulaverimus? Abſit, ait Apoſtolus, ut quid tale ſtatuamus. Non enim peccati gentilitii miniſter eſt Chriſtus; ſed fidei, quam gentiles, qui in Chriſtum credunt, habent in Chriſto. Deſtruit Chriſtus peccatum gentilium: ſed idem fidei gentilitiæ miniſter eſt; & fidem illam ſuſcitat, quam revelavit gentilibus; jam tum nomine tenus peccatoribus; fide autem ſua electis, & ad ſanctitatem Judæorum vocatis. Quid tum ergo, ſi habeamur gentiles, dummodo inhæreat nobis fides gentilium, & juſtificemur in Chriſto gentilium Deo?

CAPUT VIII.

Gentiles dicti infantes, parvi, & pauperes.

CONſiderate attendendum eſt quod legitur Proverbiorum 8. ubi Chriſtus ſapientia patris, gentiles, quos olim homo futurus vocaturus erat, his verbis aggreditur. *Vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes animadvertite.* Sapientia vero clamabat hæc, ſtans in compitis & triviis; gentiles triviales, communes, atque adeo immundos alloquens: quique aperte hoc loco deſignantur per *filios hominum*, nec non per *inſipientes*. Quos & *parvulos* hic etiam dici liquet. Eoſdem nimirum parvulos intellexit vox eadem de cœlo audita, quæ Judæos & gentiles in unam gentem & eccleſiam coactos, hortatione

tione hac incendit, Apocalypseos capite 19. *Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus, & qui timetis eum, parvuli & magni.* Hoc est, laudate Dominum Iudæi & gentiles, quales olim eritis concorpores & unanimes. Vel, ut vertit & retulit D. Paulus Romanorum 15, *Iubilate gentes cum populo ejus.* Sed de conspiratione illa Iudæorum & gentium in laudando Domino, pluribus suo loco agemus.

Gentiles dici parvulos, manifestum est psalmo 64. *Sagittæ parvulorum factæ sunt plagæ eorum.* Hoc est, confixi sunt gentiles suo ipsorum telo quod in Iudæos direxerant. Vel secundum psalmum 35. *Captio quam gentiles Iudæis absconderant apprehendit illos, & laqueum cecidere in ipsum.* Exclamat sapientia, Proverbiorum capite 1. *Vsque quo parvuli diligitis infantiam, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odio habebunt scientiam?* Parvuli eo loci, stulti, & imprudentes, gentiles sunt, qui more infantium balbutiunt, qui sibi noxia cupiunt, & scientiam quæ Dei est aversantur. Parvulos Salomon eosdem habuit nequam & improbos homines, capite 7 ejusdem libri, ubi hæc ait. *De fenestra domus meæ per cancellos prospexi, & video parvulos: considero vecordem juvenem, qui transit per plateam, juxta angulum, gradiens in obscuro, advesperascente die, &c.* Parvulos accipe hic, non infantiæ conterminos; sed vecordes, voluptatis robustæ, & improbos homines, qui meretricibus se applicant: quod sequentia ostendunt.

Pusilli autem & parvi dicti sunt gentiles, respectu Iudæorum, qui vocati sunt *gens magna, neque alia esset Natio tam grandis*, Deuteronomii 4. *Tum cæteris gentibus excelsior*, Deuteronomii

nomii 26. Magni vero, grandes, & excelsi dicti sunt Iudæi, non ratione staturæ suæ. *Locustæ enim videbantur* comparati Chananæis, quos exploratores lustraverant: quique Numerorum 13, *filii Enac*, de genere erant Giganteo, *proceræ staturæ homines*, & monstra hominum, respectu ad Iudæos homunculos habito. Magni ergo Iudæi quatenus electi, & Deo dilecti erant; & quatenus ratione illa ceteris populis & nationibus præcellebant. Gentiles è contra, neque electi, neque Deo dilecti, opposito argumento; *humiles, parvi*, & *pusilli*. Illo confer quæ scripta sunt Apocalypseos capite 24. *Et vidi mortuos magnos, & pusillos*. Quæ non refer vel ad ætates, vel ad staturas eorum qui resurgent: sed ad resurrectionem futuram Iudæorum & gentilium, quam D. Paulus vocaverat Actorum 24. *resurrectionem justorum & iniquorum*: de qua superius. Rationem reddidit hanc Salomon, quare gentiles parvi & pusilli dicerentur, libro illo quem aiunt inscripsisse Sapientiam, capite 12. *Quia*, inquit, *in erroris via errarent, Deos æstimantes quæ in animalibus sunt supervacua. Infantium insensatorum more viventes. Propter quod, tanquam pueris insensatis, judicium in derisum Deus illis dedisset.*

Sensu illo accipe quæ profitebatur Dominus in Euangelio D. Matth. cap. 11. *Confiteor tibi pater, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus: & revelavisti ea parvulis.* Hoc est, quia Euangelium quod notum non fecisti Iudæis, revelavisti illud gentilibus. Sapientes enim & prudentes Iudæi sunt; juxta illud Deuter. 4. *En populus sapiens & intelligens.* Parvuli autem, gentiles intelliguntur. Venerat siquidem Christus, non Iudæis quos rejiciebat, quia

in

in illum non credebant; sed gentilibus, quos homo factus vocabat, & sibi assumebat. Ad vocationem & assumptionem illam gentiles invitaverat Sapientia eadem, Proverbiorum 9, his verbis. *Si quis est parvulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam, & vivite, & ambulate per vias prudentiæ.* Invitavit nimirum Christus gentiles, quos eo loci per *insipientes & parvulos* denotavit; ad participationem Euangelii, ad manducationem corporis sui, & potum sanguinis sui; quibus infantia & insipientia hominum ejuratur, vita æterna ingeneratur, & prudentia quæ Dei est acquiritur.

Indignabantur Principes Judæorum, quod pueri in templo Jesum dicerent *filium David*; id est, Regem; & clamarent illi *Hosanna*. Alludens vero Jesus à pueris ad gentiles, qui parvuli & infantes dicebantur; hæc Judæis respondit. *Vtique nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Nempe illud volebat Dominus. Vos, ô Judæi, me rejicitis & infamatis. At gentiles, ut scriptum est, me accipient, & laudem meam perficient. Per *infantes* enim & *lactentes*, gentiles intellexit, qui *pueri* & *parvuli* dicti sunt.

Figurate etiam accipienda sunt D. Lucæ illa capite 18. Euangelii sui. *Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos. Talium enim est regnum cælorum.* Quod est, Sinite gentiles venire ad me; illi enim vocem meam audient, & nomini meo credent. At *talium*, id est, eorum qui me audient, & mihi credent, *Regnum cælorum est.* Infantum certe & puerorum, quæ & primæ creationis simplicitas est, non illa est simpliciter per

quam intratur in regnum cœlorum, vel per quam electio & salus est, sed gratia Euangelii, & quæ gentilium fides est in Christo. Quod ut clarius concipias, animo hauri quæ sequuntur. *Quicunque*, ait Christus, *non acceperit regnum Dei sicut puer, non intrabit in illud.* Quæ sic verte & resolve. Quicunque non acceperit doctrinam Euangeli sicut puer, id est, sicut gentilis; qui mihi credet, & gratiæ meæ humiliter confidet, non sicut Judæus, qui Mosi credit, & operibus legis Mosaicæ gloriose addictus est; ille non erit particeps salutis & gloriæ quæ est in regno Dei.

Altercabantur discipuli Jesu, Iudæi & ipsi, quis major esset in regno cœlorum. Matth. 18, *Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum, & dixit. Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli; non intrabitis in regnum cœlorum. Quicunque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic erit major in regno cœlorum.* Certum est, parabolam fuisse quicquid fere ageret aut loqueretur Christus. Parabolice ergo & figurate significavit hoc loco Iudæis, inani gloria turgidis, quia magni & gens magna dicebantur: nisi detumesceret illorum jecur, & gentilitiæ humilitatis more in parvulos & ipsi converteruntur; nullum illis fore aditum ad regnum cœlorum. Parvulos autem manifeste gentiles intellexit hoc loci Dominus, ubi dixit verbis mox sequentibus. *Qui scandalizaverit unum de parvulis istis qui in me credunt*, &c. Quod neque de infantibus neque de pueris, ætate infantibus & pueris, accipi potuit: utpote quorum fides balbutiens esset: sed de gentilibus adultis, qui in Christum crederent, ut adulti & rationis maturæ homines

in

in illum credunt. Iudæi porro ſcandalizare ſoliti erant gentiles: quos nimirum viles, humiles, minimi pretii, & deſpicatos habebant.

Gentiles præterea typos fuiſſe humilitatis Chriſtianæ, quæ per infantes & pueros repræſentatur; Iudæos autem inanis gloriæ fabulas; palam eſt ex parabola & illa, qua Phariſæus gloriosus magnifice in Templum ſe inferebat, ſua in Deum jactans merita. Luc. 18. *Domine*, aiebat, *gratias ago tibi, quia non ſum ſicuti ceteri hominum, raptores, injuſti, adulteri; velut etiam hic Publicanus. Iejunio bis in Sabbato: decimas do omnium quæ poſſideo. At Publicanus à longe ſtans, nolebat nec oculos ad cœlum levare: ſed percutiebat pectus ſuum*, *dicens*: *Deus propitius eſto mihi peccatori*. Phariſæus eo loci non dubio Iudæus erat. Quocirca aiebat: *Non ſum ſicut ceteri hominum*: id eſt gentilium. Publicanus autem gentilis erat. Aiebat enim, *propitius eſto mihi peccatori*: id eſt gentili. Tum qui exigebant Iudæorum vectigalia publicani, gentiles erant, ut monuimus ſupra. Humilitas certe gentilitia, quæ vitium erat abjectionis & vilitatis ante Euangelium, evaſit in virtutem Chriſtianam ſub Euangelio. Gloria ex adverſo illa, qua ſe in gentem magnam efferebant Iudæi ante Euangelium, verſa eſt in fumum inanis ſuperbiæ ſub Euangelio. Atque hinc factum eſt, quod gentiles humiles, in Iudæos vere magnos exaltati ſunt. Iudæi è contra glorioſi, abierunt in gentiles humiles & abjectos. *Dico vobis*, aiebat Dominus: *deſcendit publicanus juſtificatus in domum ſuam*. Luc. eodem. Juſtificatus, id eſt, juſtus & Judæus, è gentili factus. Phariſæus è contra non exauditus, deſiit eſſe juſtus & Judæus; & in gentilem diſceſſit. Quo refer

D. Matth.

D. Matth. illud nuper laudatum, capice 18. *Quicunque humiliaverit se ſicut parvulus* (& gentilis) *hic erit major in regno cœlorum.*

Notandum inſuper eſt curioſe D. Pauli & illud, Romanorum 2. *Tu*, ô Judæe! *confidis te ipſum eſſe ducem cœcorum, lumen eorum qui ſunt in tenebris, eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium.* Per cœcos, per eos qui ſunt in tenebris, per inſipientes, & per infantes, certum eſt intelligi hoc loco gentiles: quorum Judæi ſe duces, præeuntes, eruditores, & magiſtros præſumebant; Prærogativa illa, qua ſe *in lucem gentium datos* exiſtimabant. Iſai. 42. Totum ſcilicet Romanorum caput hoc, in Judæos (ut legere erit) qui gentiles parvi pendebant, & nihili faciebant, inſtitutum eſt. *Magiſter* ille *infantium*, Divo Paulo, idem eſt qui *Doctor parvulorum*, Iſai. capite 33. *Vbi eſt*, inquit ille, *literatus, ubi legis verba ponderans, ubi doctor parvulorum?* Literatus, & legis verba ponderans, doctor Judæus eſt; qui & parvulorum, id eſt gentilium doctor dicitur hoc loco: quatenus advenas, & proſelytos ſuos gentiles, legem ſuam docebant Judæi: quatenus, inquam, ſe in lucem gentium datos ventilabant, & lumen eorum qui erant in tenebris: id eſt gentilium, qui & ipſi tenebricoſi, & quibus Deus habitabat in nebula, neque ſeſe manifeſtum dabat.

Qui Græcis Νήπιος eſt, Latinis infans dicitur: qui fari neſcit: quique pro ſtulto & ignaro vulgo uſurpatur. Stultus enim & ignarus nihil habet, quod dicat. Gentiles ſtultos & ignaros prædicabant Judæi, quia neſcirent legem ſuam: neque illud loqui putabant quod non loqueretur legem Dei. *Domine labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam.* Mutum ſe ilicet

cet Propheta Rex credidiſſet, ſi quicquam locutus eſſet præter laudem Dei, juſtitiam & legem ejus: quod præcipuum erat Iudæorum electorum officium. Quorum idcirco labia *circumciſa* dicebantur. Gentiles autem labii erant *incircumciſi*. Proinde vere νήπιοι & infantes habebantur.

Dicti ſunt gentiles parvi, ratione & illa qua pauperes habebantur; neque illis, ſicut Iudæis, aperuiſſet Deus theſauros electionis ſuæ & gratiæ. Parvus & tenuis, pauper idem eſt. Servius ad illud Virgilii, *Setoſi caput hoc apri tibi, Delia, parvus Et ramoſa Micon vivacis cornua cervi* &c. Parvus Micon: id eſt pauper. Per pauperes deſignantur maxime gentiles apud auctores utriuſque fœderis. Pauper & mendicus non erat apud Iudæos, vetante illud lege. Et qui intra portas Iudæorum mendicabant, advenæ, id eſt gentiles erant. Neque vero tam anxie pauperes commendabat Chriſtus Apoſtolis ſuis, qua inopes erant: inopes enim & ipſi Apoſtoli quo pacto inopes adjuvaſſent? ſed qua gentiles per pauperes intelligebat, quos adventu illo ſuo Chriſtus vocabat ad participationem electionis & gratiæ quæ à Iudæis eſt, & quibus oſtium Euangelii ſui aperiebat.

CAPVT IX.

Gentiles dicti filii iræ. Inimici & hoſtes Dei. Beſtiæ, & beſtiæ habiti à Iudæis: imo beſtiæ immundæ. Oppoſitionis comparatio inter Iudæos & gentiles.

EPheſios Gentiles vocavit, *filios iræ*, D. Paulus, Epheſiorum 2. Et ſe gentilibus permiſcuit, gentilium Apoſtolus, quando dixit,

dixit, *Et nos eramus natura filii iræ.* Gentiles natura ſunt filii iræ: ſive illos creationis primæ filios concipimus, quam Deus faſtidit: ſive eoſdem reputamus Judæis oppoſitos, qui natura electionis myſticæ, *filii dilectionis* habentur.

Vocantur etiam gentiles, *inimici*, & *hoſtes Dei*: quatenus prima creatio quæ caro eſt, inimica Deo eſt: vel quatenus gentiles naturali animorum averſatione Judæis infenſi ſunt. *Pereant omnes inimici tui*, canebat Debora, quæ gentiles, Dei & Judæorum hoſtes, deleverat. Sed de gentilibus Deo inimicis, & Judæorum hoſtibus, ubi locus erit, pluribus agam.

Ceterum, quod ſummum fuit gentilium dedecus, comparati ſunt paſſim beſtiis apud auctores ſacros: & beſtiæ, infra homines, reputati ſunt; ratione illa oppoſitionis omnium maxima, qua Judæi ſupra homines, dii nominati ſunt. Hæc de gentilibus qui Iſraelem impetiverant querebatur pſalmus 22. *Circumdederunt me vituli multi. Tauri pingues obſederunt me, aperuerunt ſuper me os ſuum, ſicut Leo rapiens & rugiens.* Tum pſalmo 57. *Eripe animam meam de medio catulorum Leonum. Filii hominum, dentes eorum arma & ſagittæ.* Imo & *Beſtias* nomine dixit gentiles pſalmus 74. *Ne tradas beſtiis animas confitentes tibi.* Id eſt, ne tradas Judæos qui te Deum ſuum confitentur, gentilibus Judæorum hoſtibus, qui te neque norunt, neque confitentur. Quo refer & Baruc Prophetæ illud, capite 3. *Vbi ſunt Principes gentium, & qui dominantur ſuper beſtias terræ?* Principes ibi dicuntur gentium, qui dominantur ſuper beſtias: id eſt, ſuper gentiles, greges, & populos ſuos.

Celebris de hac re locus est apud Isaiam capite 43. *Honorabilis & gloriosus factus es in oculis meis*, dicebat Deus populo Iudaico: *Ego dilexi te, & dabo homines pro te, & populos pro anima tua.* Quod est; Expiabo & redimam te morte hominum, & populorum, id est gentilium; quos in vicem bestiarum pro te immolabo. Nil vero majus concedi potuit Iudæis, honore illo & gloria illa; quo honorabiles & gloriosi fierent ante oculos Dei. Annumerantur quinetiam gentiles inter bestias & animantia terram calcantia, Isaiæ ejusdem capite 42. *Hæc ait Dominus creans cœlos, dans flatum populo qui est super terram, & spiritum calcantibus eam.* Populus eo loci calcans terram, indistincte sumitur pro hominibus & bestiis. Qua ratione gentiles, *populus non populus*, dicti sunt, Deuteronomii 32. *Provocabo vos in gente quæ non est gens, & in populo qui non est populus.* Quibus verbis gentiles intellexit Deuteronomium, nec non homines creationis primæ illos, qui proprie magis greges, ferarum more, componunt: præcise minus civitates, & societates hominum legitimas constituunt.

Iudæi non æstimabant homines ex ratione, sed ex intellectu. Intellectu inquam illo quo Dei veri notitia elicitur, & qui supra rationem est. Intellectu quinetiam eodem illo, qui manifestatione divinæ legis populo Iudaico datus erat; quique spiritus Christi immissione, Christianis revelatus est. Hinc illud est celebre promissum Israeli factum psalmo 32, *Intellectum tibi dabo, & instruam te in via qua gradieris.* Tum seriatim ibidem, præceptum datum Iudæis iisdem. *Nolite fieri sicut mulus & equus, quibus non est intellectus.* Et certe, intellectus divinus illc

ille eſt, qui tota ſpecie differre facit homines à brutis. Neque enim ratio illud potuit. Quam ſi excellentiorem habent homines mulo & equo; communem tamen aliquatenus habent cum mulo & equo. Nempe illud tam alte ſederat Iudæorum mentibus, ut gentiles non putarent homines, quia illos putarent intellectus Dei omnino expertes.

Deputatos ſed enim cernere erit gentiles inter beſtias immundas, Matth. 15. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* aiebat Dominus mulieri Chananææ & gentili. Quo loci, *Filii*, Iudæi ſunt. Gentiles, *Canes* dicuntur. Eo reſpiciens Dominus idem, edicebat diſcipulis ſuis Iudæis, apud eundem Matth. capite 7. *Nolite dare ſanctum canibus; neque mittere margaritas veſtras ante porcos.* Id eſt, nolite quæ Sanctorum & Iudæorum ſunt, dare gentilibus; quos Euangeliſta vocat hic *Canes*, & *Porcos*. Debuerunt ſcilicet Apoſtoli Iudæis ante omnes prædicare Euangelium; & priuſquam ad gentes converterentur. Exquiſitum denique eſt quod monebat Dominus Luc. 12. *Deus*, inquit, *curat paſſeres & corvos.* Quæ de Iudæis & de gentilibus dicta ſunt, quos Deus haberet & curaret nullo diſcrimine. De Iudæis, qui hic deſignantur per *Paſſeres mundos*: & de gentilibus, qui per *Corvos immundos* ſignificantur.

Immundi habebantur gentiles à Iudæis, Actorum 10: ubi hæc D. Petrus. *Vos ſcitis quomodo abominandum ſit viro Iudæo, conjungi aut accedere ad alienigenam.* (qui gentilis eſt.) *Sed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.* Hoc nimirum edixerat Angelus Petro, ibidem. *Quod Deus purificavit*,

tu commune ne dixeris. Antequam ergo Deus purificaret gentiles; id eſt ante Chriſtum mortuum, communes & immundi erant gentiles: ſed à Chriſto mortuo, & ex quo purificavit Deus gentiles, neminem communem aut immundum dicere licuit hominem.

Verum ut quæcunque hic congeſſi de Judæis & de gentilibus, ſynopſi comprehendam: nec non ut exhibeantur gentiles genere & natura diverſi à Judæis. Inducamus in animum noſtrum gentiles undequaque, & ex adverſo, Judæis oppoſitos. Judæos Electione, & formatione ſua, Deorum loco poſitos: gentiles, creatione ſua homines ſimpliciter æſtimatos. Judæos, filios Dei: gentiles, filios hominum. Judæos, ſanctos: gentiles, iniquos & impios. Judæos, juſtos: gentiles, peccatores. Iudæos, ſapientes, & intelligentes: gentiles, ſtultos & inſipientes. Judæos magnos & excelſos: gentiles, parvulos & homunciones. Judæos, divites: gentiles, pauperes. Judæos, filios dilectionis: gentiles, filios iræ. Judæos, amicos: gentiles, inimicos. Judæos, mundos habitos: gentiles, immundos, & beſtias immundas infamatos.

At ſi quandoque legimus Judæos & ipſos *Homines* ſimpliciter dici: nec non *filios hominum, iniquos, impios, peccatores, inſipientes, parvos & nihili homines, filios iræ, inimicos, immundos, beſtias*: & ceteris elogiorum carbonibus impleri, quibus gentiles inducuntur: accipienda illa ſunt de Judæis qui transfugerant ad mores gentilium; Qui, ut loquitur pſalmus primus, *abierant in conſilio impiorum*; qui *in via peccatorum, non in lege Dei, ſteterant.* De Judæis *qui ſe dicebant Iudæos, & non erant, ſed Synagoga Satanæ.* Quales vocantur cap. 2. Apocalypſeos.

CAPVT X.

Iudæi formati à Deo in Adamo. Gentiles creati à Deo. Et creati verbo Dei ſicuti ceteræ animantes; nec non eadem die qua ceteræ animantes. Iudæi peculiariter formati manibus Dei. Deus Iudæorum plaſtes dictus. Adam primus pater Iudæorum. Iudæi filii Adam vocantur.

IVdæi filii Dei ſunt, electione & formatione. Electione, quæ myſtica generatio fuit. Formatione, quæ ad naturam propius acceſſit. Formavit Deus Judæos in Adamo, quemadmodum apprehendit illos in Abrahamo, & manu duxit in Chanaan. De quo Iſaias capite 41. *Et tu Iſrael ſerve meus, ſemen Abrahæ amici mei. In quo apprehendi te ab extremis terræ, & à longinquis ejus vocavi te.* Introduxit Deus Judæos ad terram ſanctam in Abrahamo; myſterio promiſſionis illo, quo terram illam dedit Judæorum primo Abrahamo, & promiſit cum juramento illam ſemini ejus. Quo reſpectu, Abrahamus primus Judæorum pater, quoad promiſſiones, jure habetur. Formavit Deus Judæos in Adamo, ratione illa qua Adamum primum Judæorum patrem formavit: eumque, quoad formationem, auctorem & parentem primum Judæorum eſſe voluit. Quare & *plaſtes Iudæorum* dictus eſt Deus, Iſai. 45. *Hæc dicit Dominus, ſanctus Iſrael, plaſtes ejus.* Plaſtes fuit Deus, Iſrael; quatenus plaſtes fuit patris primi Iſrael: Adami ſcilicet, quem formavit de limo terræ. Quapropter & prædicatur Deus, Deuteronomii 26, *Feciſſe Iudæos excelſiores omnibus gentibus quas creaverat.* Creaverat nempe Deus gentiles primo, & primæ creationis homines.

Formavit deinceps Iudæos, promiſſionis & ſecundæ creationis filios.

Conſideratione dignum eſt, quod primæ creationis homines, (qui ex mea hypotheſi gentiles ſunt) ſicut & mundus totus, creati fuere *Verbo*. Notavit illud expreſſim caput primum Geneſeos; quod primæ creationis caput eſt: *Et dixit Deus, faciamus hominem ad imaginem noſtri.* Dixit, *faciamus*. Et verbo fecit. At non verbo, ſed manu, & lutum manibus ſubigendo, effinxit Deus Adamum, capite 2 Geneſeos: Quod caput peculiariter inſtitutum eſt ſuper formatione Adami, & formatione Iudæorum in Adamo. Quorum ſcilicet hiſtoriam ſcripturus Moſes, incepit illam ab limo Adami, patris primi Judæorum: ut ſolenne eſt hiſtoricis omnibus, qui gentis ſuæ hiſtorias literis tradunt, à primis illius auctoribus ordiri illas.

Et formavit Dominus Deus Adam de limo terræ: ait Geneſis capite 2. Non creavit Adamum verbo: ſed manu formavit illum de limo terræ. Fuit limus ille quo Adamus formatus eſt, in manu Domini Dei, *ſicut lutum eſt in manu figuli*, ut ad hanc rem locutus eſt Jeremias. Quocirca & ſcriptum legas apud Iſaiam cap. 45 dudum laudato, *ventura interrogate ſuper filios meos, & ſuper opus manuum mearum mandate mihi.* Vbi, filii Dei, & opus manuum Dei, manifeſto Judæi ſunt. Scio, ſcriptum eſſe apud eundem Iſaiam capite 48. *Manus mea fundavit terram, & dextra mea menſa eſt cœlos.* Nec non capite 19. *Opus manuum mearum Aſſyrius*. Sed notandum eſt, manus Dei ubi leguntur creationi adhibitæ, uſurpatas locis illis ſecundum vim linguæ Hebraicæ, pro virtute & potentia illa Dei, quæ verbum ipſum Dei eſt. Atque illo reſpectu

ver-

verbum Dei,qui filius Dei; quique virtus, vires, & magna Domini potentia solus est; non solum *manus*, sed *brachium Domini*, vocatum est: quod alias pensiculatius examinandum mihi erit. Verum ubi manus Dei, plasticæ, & tanquam figulo adhibentur: tunc vere & proprie sumuntur pro manibus ipsis, quibus figulus lutum perdepsit, & plasma effingit. Qua ratione igitur dictus est dominus *Iudæorum plastes*, Isai. 45. dicti sunt Judæi significatione eadem vere & proprie, *opus manuum Domini*; apud eundem capite eodem.

Numeratur certe Adamus primus, & pater Judæorum, in genealogia Christi, quæ deducitur à Christo ad Adamum, capite 3 Euangelii secundum Lucam. Vbi adverte sedulo, Adamum, auctorem, primum patrem, & stirpem Judæorum, *Filium Dei* insignitum. Scriptum enim est sub finem capitis illius 3. *Qui fuit filius Henos, qui fuit filius Seth, qui fuit filius Adam, qui fuit filius Dei.* Adam ergo filius Dei fuit. Formatione scilicet, & ratione illa qua de limo terræ formatus, opus manuum Dei fuit. Qua itidem formationis ratione, Judæi omnes Adamitæ, id est Adami filii, formati à Deo, & opus manuum Dei in Adamo, filii etiam Dei intelliguntur. At certe, quidni Judæos Adamitas dicam, si dicuntur iidem Jacobitæ, Isaacidæ, Abrahamitæ? Argumento nimirum eodem, quo Adamus Abrahami ipsius, Isaaci, & Iacobi pater fuit.

Vocantur Iudæi nominatim, filii Adam, psalmo 58. *Si vere utique justitiam loquimini, recta judicate, filii Adam. Etenim in corde vestro iniquitates operamini. In terra injustitias manus vestræ concinnant.* Increpat hoc loco Iudæos

Propheta Rex, quos ſecundum textum Hebraicum *filios Adam* vocat. Quia juſtitiam loquebantur, & legem Dei ore tenus profitentes, prava judicabant: nec non corde & affectu iniquitates gentilium operabantur. Quod opprobrium Judæis ingeſtum ſæpe legas. Tale illud eſt Iſai. 49. *Appropinquat populus iſte, & labiis ſuis glorificat me. Cor autem ejus longe eſt à me, & timuerunt me mandato hominum & doctrinis.* Id eſt, coluerunt me juxta ritus, mandata, & doctrinas gentilium. Secundum probrum objectum Judæis hoc pſalmo eſt, *Quod manus eorum injuſtitias concinnarent in terra.* Quæ terra intelligenda eſt, electa, ſancta, *& terra ſanctorum,* id eſt Iudæorum, Iſai. 26. Magnum crimen erat Iudæis, concinnaviſſe injuſtitias; ſed multo majus, concinnaviſſe illas in terra Domini, electa & ſancta: *quam repleviſſe iniquitate*, ut loquitur Ezechiel cap. 8, irritaviſſe Deum fuit. Hinc & illud improperatum Eccleſiæ Iudaicæ, Ierem. 3. *Polluiſti terram in fornicationibus & malitiis tuis.* Quod alibi idem dixit, *Contaminaviſti terram.*

Intelliguntur ergo hic Iudæi per filios Adam, qui juſtitiam ore loquerentur, prava autem judicarent, nec non corde iniquitates operarentur, & injuſtitias in terra ſancta & electa concinnarent. Quod erat Judæis, gentilium more vivere. Atque ut filios Adam, id eſt Judæos, deterreret David à talibus & gentilium factis: exhibuit eis gentiles quales eſſent, & quas pœnas pro ſceleribus ſuis expectarent, pſalmo eodem, & verbis proxime ſequentibus. *Alienati ſunt*, inquit, *peccatores à vulva, erraverunt ab utero, locuti ſunt falſa*, &c. quæ lege eo loci. Peccatores *alienatos à vulva*, & *errantes* dixit *ab utero*; eadem

eadem mente qua D. Paulus Ephesiorum 2 gentiles statuit, *Natura filios iræ.* Idem enim est, à natura, quod à vulva, & ab utero. Additur hic, *locuti sunt falsa.* Quæ gentilibus solis competere potuerunt: loquebantur enim psalmo hoc filii Adam, id est Iudæi, *justitiam, & vere. Si vere utique justitiam loquimini, filii Adam.* Imo veritas Iudæis concessa est, juxta illud Micheæ, capite 20. *Dabis veritatem Iacob.* Veritas illa, Lex, & justitia Dei fuit. Quocirca & dicti sunt Iudæi penes quos Lex Dei erat, *Gens justa, & custodiens veritatem.* Gentiles è contra intellige hic, per *peccatores qui falsa locuti erant.* secundum illud psalmi 5, *Non est in ore Gentilium veritas.* Atque ibidem, *Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Tum psalmo 62. *Vani filii hominum, & mendaces in stateris.* Vani & mendaces junguntur. Atque ubi D. Paulus scripsit Romanorum 1, *Creationem omnem subjectam esse vanitati,* intellige creationem primam, quæ per se vana, & mendax, & volucri somno similis est. Quapropter & gentiles creationis primæ homines, natura eadem, *vanos, mendacesque improba finxit.* Filii ergo Adam, Iudæi, qui vere justitiam loquebantur. Peccatores, gentiles qui falsa locuti erant.

CAPUT XI.

Iudæi vocantur à Mose, filii Adam. Explicatur caput 32 Deuteronomii. Explicantur Isaias & Oseas, super Adam patre primo Iudæorum. Gentiles dicti alienigenæ. Iudæi species hominum distincta à specie gentilium. Gentiles terrigenæ. Explicatur psalm. 49. Abraham habuit servos vernaculos, & emptitios, qui non erant ex stirpe sua: id est, Adamica. Filii hominum,

qui? Filius hominis, quis? Differentia inter fratres Iudæorum, & gentiles alienigenas.

INsignis locus est Deuteronomii 32, quod & Mosis canticum: quo Iudæi prophetice restituti in terram suam, separantur ab universis populis & gentilibus. Populi autem & gentiles divisi à Iudæis (quos scilicet Iudæi medii inter illos positi olim diriment) constituuntur juxta Iudæos, & terræ Iudaicæ hinc & inde contermini. *Quando*, ait Moses, *dividebat altissimus gentes. Quando separabat filios Adam. Constituit terminos populorum juxta numerum filiorum Israel. Separavit* ibi Moses Iudæos, quos vocat *filios Adam*, ab aliis gentibus: juxta illud Salomonis Deum pro salute Iudæorum deprecantis: *Separavisti illos tibi in hæreditatem, de universis populis terræ.* Divisit gentiles Moses, ratione illa qua gentiles inter Iudæos interjecit. *Constituit populorum terminos juxta numerum filiorum Israel:* vel quod perinde est, *juxta duodecim tribus Iudaicas:* intellectu eodem quo scriptum legitur Isai. 14. *Adjungetur advena ad eos, & adhærebit domui Iacob. Domui Iacob*, id est duodecim tribubus Iudaicis: qui numerus est filiorum Israel. Tum capite 54. *Ecce accola veniet qui non erat mecum: Advena quondam tuus adjungetur tibi.* Adjungentur & adhærebunt gentiles Iudæis; juxta Iudæos, & juxta Iudæorum terminos constituentur: sed non illis miscebuntur. Quod nota. Nempe illud authentice decretum & promissum fuerat, Deuteron. 33. *Habitabit Israel, confidenter, & solus. Solus*, id est, mixtura gentium incontaminatus. Quod nondum fuit, sed futurum esse demonstrabitur suo loco.

Rationem addidit Moses hanc, separationis Iu-

Iudæorum à gentilibus, cantico hoc eodem, & verbis individue ſequentibus. *Pars autem Domini populus ejus. Iacob funiculus hæreditatis ejus.* Id eſt, quamvis benedicat dominus in die illa gentilibus omnibus, illoſque in Electione erciſcunda, hæreditate ſua impertiat: quamvis in die illa, ſecundum promiſſum datum Abrahamo, benedicatur gentibus omnibus in ſemine Abrahami: Iudæi tamen, qui ſunt ſemen ipſum Abrahami, primo & ante gentiles benedictum; pars erunt potior hæreditatis Domini, & in hæreditatem Deo peculiarem reputabuntur. Separantur vero electiora à minus electis, quemadmodum vas electionis ſupra alios electos eximium D. Paulus, *ſeparatum* vel *ſegregatum* ſe dixit *in Euangelium Dei*, capite 1. epiſtolæ ad Romanos.

Accommodantur porro hæ prophetiæ Iſaicæ, necnon explicantur per illam capite 19. *In die illa erit Iſrael tertius Ægyptio & Aſſyrio; benedictio in medio terræ cui benedixit Deus. Benedictus populus meus Ægypti, & opus manuum mearum Aſſyrius. Hæreditas autem mea Iſrael.* Vbi nota, Ægyptium trans Nilum & ſinum Arabicum, Aſſyrium trans Euphratem; Poſitos hinc & inde Iſraeli conterminos. Iſraelem vero tertium, inter Ægyptium & Aſſyrium, & intra limites ſuos fluviales, interjectum: Nilum ſcilicet & Euphratem. Nota, inquam, Iſraëlem poſitum *tertium*, & medium inter Ægyptios & Aſſyrios; nec non *benedictionem in medio terræ*, illius ſanctæ, *cui benedixiſſe* hic dicitur Deus. Ægyptios ergo & Aſſyrios cernere erit, hinc & inde *conſtitutos juxta numerum filiorum Iſrael*, & propter ripas tribuum Iudaicarum collocatos. Filios vero Adam, ſive Iudæos ipſos, ſe-

paratos ab Ægyptiis & Assyriis: quos inter nimirum positi, Nilo & Euphrate dividunt. Synopsi vero illud perspicua exhibetur in Tabula chorographica Terræ sanctæ, capiti tertio hujus libri inserta, quam vide pag. 69. Separati igitur Mosis cantico filii Adam, Iudæi sunt. Divisæ autem gentes à Iudæis interjectis, & constituti juxta numerum filiorum Israel populi, Ægyptii & Assyrii gentiles intelliguntur.

Dicti sunt Iudæi, Adami filii, relatione eadem qua Adamus dictus est Iudæorum pater, Isai. 43. Increpitans Deus Israelem capite illo, propter peccatum suum, hæc illi objiciebat, *Pater tuus primus peccavit*. Quæ de patre Iudæorum, neque vero gentilium, intellexit Propheta. Alloquebatur enim Israelem tantum. Proinde vero, *Pater tuus*, ô Israel, dixit: Non pater idem & promiscue gentilium. Pater autem primus ille Iudæorum, non dubio Adamus est. Quia peccator non datur prior, neque posterior intelligendus est. Audiamus sed enim Oseam Isaiæ interpretem, capite sexto prophetiæ suæ; quo Deus probrum hoc idem Iudæis iisdem oggerit. *Ipsi*, ait, *sicut Adam, transgressi sunt pactum meum*. Adam ergo ut Iudæorum pater primus, ita & peccati Iudaici prototypus; ad cujus exemplum Iudæi peccatores, & patre peccatore prognati, pactum Dei transgressi sunt. Et qua ratione Adam primus pater Iudæorum est; Iudæi vicissim omnes revera sunt filii Adam. Tum qua Adam filius Dei, & genus Dei est, Iudæi item, filii Dei & *Genus Dei* sunt. *Væ genti insurgenti contra genus meum*, canebat Iudith gentium victrix. Id est: Væ gentibus contra Iudæos insurgentibus.

Alienigenæ è contra dicti sunt gentiles, quibus

bus genus non eſt ab Adamo & Deo. Ad quos alienigenas & gentiles nefas erat Iudæis accedere. Actorum 10. *Abominandum Iudæo conjungi aut accedere ad alienigenam*: id eſt, ad gentilem. Peregrini præterea, hoſpites, & advenæ, Judæis habiti ſunt: ratione illa qua alienati non ſolum à gente & familia, ſed etiam à civitate Iſrael; neque in fratres, neque in cives ſanctorum, id eſt Iudæorum, reputabantur: Epheſiorum 2. *Ædificabunt filii peregrinorum muros tuos*. Iſai.60. Tum cap.61. *Et ſtabunt alieni, & paſcent pecora veſtra: & filii peregrinorum, agricolæ & vinitores veſtri erunt*. Quæ de gentilibus, vel Iudæorum famulis, vel mercenariis intelligi debent. Quibus adde ſexcenta ejuſdem generis alia, quæ paſſim occurrunt apud auctores ſacros.

Sed neque genere tantum, & ſignificatione illa generis, diſtinxit Deus Judæos à Gentilibus: ſed etiam ſpecie ipſa differre utroſque voluit. *Elegit nos hæreditatem ſuam, ſpeciem Iacob, quam dilexit*: Pſalmo 47. Vbi nota Judæorum ſpeciem diſtinctam à ſpecie gentilium, quam neque dilexerat neque elegerat Deus in hæreditatem ſuam. Diſtincta certe eſt apud Philoſophos hominum ſpecies à brutorum ſpecie. Diſcreta vero eſt apud ſcriptores ſacros, illoſque Iudæos, Judæorum ſpecies à ſpecie gentilium: quos paſſim confuſos legas cum brutis animantibus, & beſtias æſtimatos, reſpectu ad Iudæos habito; qui vel *homines* per excellentiam; vel excellentiori titulo, *homines Dei* indigitantur. Iudæorum ſpeciem ſibi ipſi à Domino peculiariter effictam, & formatam deprehendas in Adamo. Gentilium ſpeciem gregatim creatam cernas cum animantibus; uno eodemque neque

distincto creationis die: quod diligenter notandum est. Nimirum, ut non distingueret creationis dies, quos natura creationis non distinguebat.

Iudæi proprie, & seorsim à rebus omnibus creatis, secundæ creationis plasmata & figmenta fuere in Adamo. Gentiles proprie, & promiscue cum rebus omnibus creatis, creationis primæ fuere genimina: & terræ ejusdem progenies, quæ cæteras germinaverat animantes. Itaque gentes conclamabat Propheta Rex his verbis, Psalmo 49. *Audite hæc omnes Gentes. Auribus percipite omnes qui habitatis terram. Quique Terrigenæ, & filii hominum, &c.* Gentiles autem, filios hominum, & terrarum habitatores omnium, manifesto alloquebatur David: quos & *Terrigenas* vocavit: ad differentiam Iudæorum, qui non Terrigenæ, vel terra geniti, ut gentiles, à principio rerum creati; sed terra formati fuere in Adamo. Gentiles porro illos jumentis insipientibus psalmo hoc comparatos, similes illis factos aiebat Psaltes. Vtpote qui jumentorum more, morti devoti essent: morti inquam æternæ, à qua non resurgerent in vitam. *Sepulchra eorum, domus eorum in æternum*: inquit Psalmus. Nec non ibidem. *Vsque in æternum non videbunt lumen.* Ab illis præterea distinctos habuit Iudæos David idem Psalmo eodem: quos nempe hortatus est ne Terrigenas & bestias illas timerent. In quorum scilicet greges Iudæorum olim futurum esset imperium. *Dominabuntur eorum Iusti in matutino.* Iusti, Iudæi sunt; de quibus supra. Dominatio porro illa Iudæorum in gentes, nec non *matutinum* illud, explicabuntur suo loco. Rationem reddidit hanc Psalmus idem, quare gentiles terrigenas,

&

& primæ creationis homines, non timere debe-rent Iudæi, verbis seriatim sequentibus. *Auxilium*, inquit, *eorum veterascet in inferno à gloria eorum. Verum tamen Deus redimet animam meam de manu inferni; cum acceperit me.* Animam suam cum Iudæorum animabus, confundebat Iudæorum Propheta & Rex David. Nullus, aiebat ille, gentilium animas redimet. Iudæorum animas redimet Deus, cum Iudæos acceperit: vel quo tempore Iudæos ejectos receperit. Resurgent gentiles in mortem æternam: vel quod idem est, morientur in æternum; creationis suæ fato. Resurgent Iudæi in vitam æternam: vel quod idem est, vivent in æternum; recreationis & electionis suæ prærogativa. Parvi igitur pendant Iudæi vita æterna donandi, gentiles morti æternæ ascriptos.

Tanta vero intercapedine cognationis & generis distabant Iudæi à gentilibus, ut qua ratione plures dantur regionibus incognitis animantium incognitæ itidem species; plures etiam datæ fuerint gentes Iudæis ignoratæ: in regionibus puta illis quas Iudæi ipsi ignoraverunt. Neque tantum Iudæis ignoratæ gentes illæ, sed & illorum patribus incognitæ. Patribus, inquam, numeratis ab Adamo. Quo respiciens Deus hæc interminabatur Iudæis, Deuteronomii 28. *Ducet te Dominus, & Regem tuum in gentem quam ignoras, tu, & Patres tui.* Patres indeterminate dixit. Quo nomine Adamus ipse venit; primus pater, & primus Iudæorum limus. Ergo non omnes gentes ab Adamo, & posteris Adami Iudæorum patribus, cognitæ: imo fuere illis omnino ignoratæ, Mose ipso teste. Atqui non ignorant homines suas progenies. Neque ignoratæ Iudæis fuissent, eorumque patribus, gen-

tes

tes illæ; si ab illis, vel eorum patribus, progenitæ fuissent. Gentes vero illæ Iudæis & Iudæorum patribus incognitæ fuere verisimiliter, Americanæ, Australes, Groenlandicæ: & ceteræ ad quas neque dum vel Iudæis, vel Christianis gentilibus, penetrare licuit. Adnecte his quæ de Rege Judæorum scripta sunt, psalmo 18. *Populus quem ignoro serviet mihi.* Et de Psalmo eadem interpretare & conjice, quæ de Deuteronomio.

Atque ut vero verissimo vincam; Gentiles, genere, & prima sui origine, diversos à Iudæis: attende cogitate ad illa quæ edicebat Deus Abrahamo, quo tempore circumcisionem illi, & toti domui ejus indicebat, Geneseos 17. *Circumcidetur*, inquit, *vernaculus & emptitius*, *& quodcunque non fuerit de stirpe vestra.* Id est, quodcumque non fuerit de genere Adamico. Adam enim STIRPS & origo prima fuit Abrahami. De quo Genesis: & de quo Euangelium D. Lucæ est. Empticii ergo illi de quibus loquebatur Deus Abrahamo, qui non erant de stirpe Abrahami; neque erant de genere Adami, quæ STIRPS Abrahami erat. Alienigenæ erant: ab alio, quam Adamo & stirpe Abrahami, oriundi. Neve frustra hic contendas, per *stirpem* Abrahami, Abrahamum ipsum intelligendum, quatenus pater Iudæorum, & pater Iudæorum primus intelligitur, ratione habita ad Promissiones, primo Iudæorum factas Abrahamo: quo etiam intellectu ponitur primus, & tanquam stirps Iudæorum statuitur capite 1. D. Matthæi, quæ est Genealogia Christi. Nec non ut tibi constet, & tute ipse fateare, *stirpem* hoc loco Abrahami, ad Adamum patrem Abrahami ipsius revocandam: lege quæ scripta sunt in fine capitis

pitis ejusdem 17 Geneseos. *Et omnes viri domus illius* (id est Abrahami) *tam vernaculi quam emptitii, & alienigenæ, pariter circumcisi sunt.* Habuit ergo Abrahamus ipse domesticos populares, vernaculos, & eodem genere Adamico, atque ille, oriundos: Tum vero emptitios, & *Alienigenas*; id est qui erant generis alieni & stirpis alienæ, à genere & stirpe Abrahami: qui originem suam non ducebant ab Adamo, stirpe Abrahami: vel quod idem est, qui non erant Adamitæ. Quos tamen circumcidisse hic dicitur Abrahamus, *pariter*, id est, æque atque si fuissent Adamitæ, & de stirpe Abrahami.

Gentilium & populorum omnium stirps & origo prima, confusa & incognita hac de causa est; quod à principio incognito, & à seculis innumerabilibus Aborigines creati in terris omnibus, increscente propagationis luxurie, qua alii super alios trusi & retrusi sunt; nec non multiplici compositione, qua invicem permisti & concreti sunt; ortus sui primi notitias conturbaverunt. At, quid tale Judæis non accidit. Illorum etenim propria & certa constituitur origo, & stirps, in Adamo, à principio cognito, neque usque adeo longe petito; continua itidem à gentilibus separationis serie ad hæc usque tempora dirivato. Veritatis hujus vadem habemus Josephum Judæum, & rerum Judaicarum scriptorem accuratissimum: ubi contra Appionem, propriam suæ genti asseruit originem, quam ille eo loci vocavit ὑπόστασιν: quamque idem in antiquitatibus suis Judaicis deduxit ab Adamo.

Gentiles qui ex mea hypothesi Aborigines creati à principio in terris omnibus, *Filii hominum*,

minum, ubique fere ſemper vocati ſunt: propter hoc ipſum, quod ſtirpes & origines ſuas primas duxerunt, non ab uno homine, ſed ab innumeris creationis primæ hominibus. *Filius vero hominis* ſimpliciter dictus, Iudæus eſt: qui & *filius Adam*, & *filius Iſch*, promiſcue vocatus eſt. Filius nempe Adam patris primi Iudæorum, & gentis Iudaicæ auctoris unici: nec non illius hominis filius, qui *Iſch*, id eſt *Vir*, per excellentiam appellatus eſt; & cujus uxor *Iſcha*, id eſt *Virago* nuncupata legitur Geneſeos 2.

Vulgata opinio eſt, gentiles oriundos eſſe ex hominibus illis Iudæis, qui à Iudæis in gentes abierant. Verbi gratia; ex filiis Caini, qui ſe ipſum familia patris ſui Adami abdicaverat: ex filiis Cham, cui Noe maledixerat: ex filiis Iſmael nothi: nec non ex filiis Eſau reprobi. Sed omnibus notum eſſe debet, generis hujus Iudæos, nuſquam in alienigenas & gentiles; ſed in Iudæos, & in fratres Iudæorum reputatos. Cujus rei locuples teſtis Moſes eſt Deuteronomii capite 23: ubi agit de his qui aſcribi in civitatem Iudæorum idonei eſſent. *Non abominaberis*, inquit, *Idumæum, quia frater tuus eſt: neque Ægyptium, quia advena fuiſti in terra ejus.* Nota hic diligenter, Idumæos ſeceſſione ſua à filiis Abrahami, capite minutos, reſtitui in cives Iudæorum, tanquam fratres Judæorum, & ejuſdem generis Judaici. Ægyptios vero in cives eorundem adſcitos, tanquam hoſpites, tanquam alienigenas, & generis gentilitii. Fratres Judæorum credidit Idumæos Moſes idem: quando miſit nuntios ad Regem Edom, qui dicerent, *Hæc mandat frater tuus Iſrael.* Numerorum capite 20.

Annu-

Annumerantur & inter fratres Judæorum, Ismaelitæ: qua ratione semen Abrahæ dicuntur, Geneseos capite 21. *Filium ancillæ faciam in gentem magnam, quia semen tuum est.* Eadem argue de Ammonitis, & de Moabitis; quatenus sunt semen Lothi, eodem patre oriundi quo Abrahamus natus erat: Thare nimirum, patris Abrahami. Eadem reputa de filiis Cain, & de filiis Cham: & reliquis quibus secessus fuit à Judæorum civitate alienus: utpote eadem stirpe, & eodem Adamo ortis quo Abrahamus ortus erat.

Dicti sunt Fratres, Judæi omnes: quia ejusdem generis Adamici, & patre uno Adamo sati sunt omnes. Gentiles autem neque fratres omnes inter se, & invicem, neque fratres Judæorum reputati sunt. Non fratres inter se & invicem omnes: quia invicem fere omnes diversis omnino patribus, ex innumera primorum hominum creatione prognati sunt: quapropter & *Filii hominum* vocari meruerunt, ad differentiam Judæorum, qui omnes patre uno Adamo claruerunt; atque eapropter *Filii hominis* insigniti fuerunt. Non numerati sunt gentiles inter fratres Judæorum: quia enim alterius generis, & diversi à genere Adamico, alienigenæ, advenæ, & peregrini; nusquam vero fratres Judæorum habiti sunt. *Non poteris alterius generis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus*: edicebat Deus Judæis, Deuteronomii 17. Id est, non poteris gentilem qui non est frater tuus, quia alterius generis est, constituere tibi in Regem. Sed eum tibi constitues, *Quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum*: id est, Judæorum. Quod ibidem scriptum est.

Gen-

Gentiles ergo statuamus genere & stirpe diversos, à genere & stirpe Judæorum. Quod probandum mihi incubuerat.

SYSTEMATIS THEOLOGICI

LIBER TERTIUS.

CAPUT I.

Probatur ex Genesi origo gentilium diversa ab origine Iudæorum. Gentiles creati fuerunt creatione illa quæ enarratur capite 1 Geneseos. Creata animalia omnia, & creati omnes homines, masculus & fœmina, sexta creationis die; sicut & plantæ & arbores & volatilia, suis diebus; per universum terrarum orbem. Quare die illa non fuerit creatus unus homo & solus, in terris omnibus, à quo omnes homines nascerentur.

AGe vero, ut nihil intentatum relinquam, quod ad celeberrimæ disputationis elucidationem conducere & conferre valuerit; demonstrabo, Gentiles genere diversos à Judæis, ex Genesi ipsa. Cujus scilicet lectione bene intellecta, Sole clarius appareat, primæ creationis homines longissime creatos ante formatum Adamum: quem ex mea hypothesi stirpis Judaicæ auctorem statui.

Verum enimvero, legere id quod vel opinione inductus, vel superstitione præoccupatus, neque velis neque audeas intelligere, nec lege-

legere eſt. Fidem ego hic quæ adhibetur myſteriis ſacris interpello: ſed fidem illam quæ bonæ mentis ſoror eſt, qúæque rectam rationem amat. Faceſſant ergo hinc Miracula incompoſita, & male conciliata, quæ ſibi illi fingunt, qui ad fidem otioſam recurrunt, & non neceſſariam Dei omnipotentiam, ſi quando ratione minus poſſunt. Hoc illi proficiunt, ut cum omnia ſine delectu credant, nihil illis credatur. Vbi enim ratio tota enervatur, ibi cadit tota fides. Præcipue in illis quæ naturalem, rationalem, & hiſtoricam ſeriem continent. Qualia ſunt quæ enarrantur capitibus primis Geneſeos, de creatione primorum hominum, de formatione Adami & ædificatione Evæ uxoris ſuæ, nec non de Caino & Abelo fratribus. Quorum omnium ſummos hic tantum apices attingam.

Conſtat ergo ab initio Geneſeos; ſexto die illo, quo terra produxit animantia omnia, Deum eodem die *feciſſe hominem*; *& creaviſſe illos maſculum & fœminam. Fecit hominem*; loquitur Geneſis de homine in ſpecie. *Creavit illos*; enarrat individua. *Maſculum & fœminam*; declarat, unicuique homini maſculo, creatam fuiſſe ſuam fœminam. Maſculus enim & fœmina eo loci, pro uno homine ſumuntur. Declarat etiam, non abrupta ſerie, ſed uno actu, eodemque tenore creationis, productos à Deo fuiſſe homines, maſculum & fœminam; quippe qui duo, unus homo erant. Vocavit autem Geneſis, hominem illum maſculum & fœminam, Adam. Nam ſi quando, vel hominem indiſtincte, vel genus ipſum hominum deſignare opus habet Scriptura, proprio & innato Adami nomine, omnes ex æquo ſignificare conſuevit.

Porro;

Porro; qua ratione creationis Terra germinaverat herbam, qua ratione prodierant arbores; qua ratione animata fuerant animantia omnia; qua ratione inquam producta hæc omnia fuerant, secundum species suas; per suos dies; una eademque progressione creationis, super omnem terram, sive notam atavis nostris, seu novissime, sive nondum cognitam: inducendum est, eadem analogia creationis, formatos à Deo fuisse homines, masculos & fœminas, uno die, una eademque nec intermissa creatione, & ubicunque terrarum: neque regionem ullam fuisse in terris, quæ germinavisset herbam, quæ produxisset arbores & jumenta; quæ intra sextum & ultimum absolutæ creationis diem non habuisset suos homines & suos dominos. Ad hoc certe creata illa fuerant, ut servirent homini suo domino, loquendo in specie; vel hominibus suis dominis, enarrando individua. Deus autem fecisse quid frustra videretur, & quid non conveniens; si eo ipso die quo destinaverat illa ut servirent homini; nec creavisset eodem tempore homines, qui vel eis usi fuissent, vel uti potuissent, ubicumque terrarum & illa producta fuerant.

At, si ponimus Adamum, primum & unicum hominem, à quo deductæ & effusæ deinceps fuerunt per totum orbem coloniæ omnes hominum: ad quid per illud immensissimum spatium temporis, quo potuit universus orbis, per unam & solam hanc prosapiam, habere suos colonos & suos dominos: ad quid, inquam, regiones Mesopotamiæ antipodes, germinavissent herbas & olera? quibus dominis pependissent fructus arborum natarum in terris illis? quos juvissent earum jumenta, sic creata & nuncupa;

cupata ut juvarent homines? Vel enim per illud longissimum tempus, si non frustra, certe ad alium usum ad quem non destinaverat ea Deus, fuisse creata illa; vel fatendum est, ibidem creatos fuisse homines eodem tempore, qui eis dominarentur, qui eis uterentur.

Creatus fuerat Mundus in principio, undecunque perfecte ornatus, undecunque perfecte bonus, atque adeo undecunque perfecte pulcher. Creatus vero mundus fuisset in principio, undecunque inornatus, undecunque imperfecte pulcher, atque adeo imperfecte bonus, quod nefas esset cogitavisse; si quotquot sunt terræ in mundo caruissent in principio suis hominibus. Deformes nempe fuissent terræ omnes, si caruissent in principio suo gramine, suis arboribus, & suis animantibus: sed informes omnino evasissent, si caruissent in principio decore & ornatu suo præcipuo & suis hominibus; propter quos terræ ipsæ omnes creatæ erant, & quicquid in terris nascitur. Tum & si defuissent terris ipsis manus, cultum poscentibus.

Quale autem fuerit super hoc Dei consilium in creatione mundi; deprehenditur ex Dei ipsius consilio, in conservatione & regimine mundi ejusdem. Scriptum est Exodi 23, Deum, quo tempore educebat Israelem suum ex Ægypto, ut illum ad terram Chanaan intromitteret, hæc illi cavisse. *Non ejiciam populos terræ Chanaan à facie tua anno uno, ne terra in solitudinem redigatur, & crescant contra te bestiæ. Paulatim expellam eos de conspectu tuo, donec augearis & possideas terram.* Scriptum illud idem est Deut. 7. his verbis: *Consumet Deus nationes has in conspectu tuo, paulatim, atque per partes. Non poteris eas delere pariter, ne forte multiplicentur contra te bestiæ terræ.*

Du-

Duplex ibi cernitur cautio, quare nollet Deus ex intervallo anni unius, neque uno omnes impetu ejicere nationes terræ Chanaan, quarum in locum ſufficiebat populum ſuum Iudaicum. Prima erat; quia nolebat terram illam cui benedicebat, informem & indecorem ſolitudine evadere: horror enim, non decor eſt in ſolitudine; imo nota eſt maledictionis ſolitudo. Proinde lamentabatur Propheta ſuper Jeruſalem maledicta. *Quare ſedet ſola civitas plena populo*? Et inferius idem. *Egreſſus eſt à filia Sion omnis decor ejus. Abierunt ejus Principes, abierunt ejus virgines & juvenes ejus in captivitatem.* Tum Iſaias capite 64. *Civitas ſancti tui facta eſt deſerta. Ieruſalem deſolata eſt.* Secunda cautio erat: ne creſcerent & multiplicarentur beſtiæ terræ Chanaan contra populum Dei. Prima cautio decoris erat: ſecunda ſecuritatis. Nolebat Deus nutu & momento, quod potuerat, nationes terræ Chanaan delere: ſed eas paulatim expellere, donec augeretur populus Judaicus, & plenus eſſet numerus terræ illius ſuorum hominum & ſuorum habitatorum: qui foret terræ decor. Volebat dominus augeri populum ſuum ad numerum illum ſufficientem & plenum habitatorum; quo potis eſſet vindicare ſe à beſtiis terræ Chanaan: quæ foret populi ſui ſecuritas.

At ſi duplex fuit illa Domini cautio, eaque diligens, ſuper terræ tantum Chanaan decore, & ſecuritate populi ſui Iudaici: quamvis numero abundarent Judæi, & tunc temporis ad multa centena millium excreviſſent: Quid non caviſſe Deum putabimus in creatione mundi, ſuper decore, non terræ tantum unius, ſed terrarum omnium quotquot ſunt in mundo, ne in ſolitu-

litudinem redigerentur, ſi creaviſſet in principio, vel creare inſtituiſſet hominem & fœminam, ſolos in terris omnibus? Et ſi noluit Dominus exponere multa centena millium Judæorum, beſtiis terræ ſive regionis unius: an veriſimile exiſtimabimus, Deum expoſuiſſe hominem & fœminam ſolos, beſtiis terrarum omnium? Certe, ſi nimium creviſſent & multiplicatæ fuiſſent beſtiæ terræ Chanaan, contra centena millia multa Judæorum qui illam habitarent: quidni creviſſent nimium & multiplicatæ fuiſſent beſtiæ terrarum omnium, contra Adamum & Evam, ſolos in terris omnibus?

CAPVT II.

Formatus fuit Adamus ſeorſim à primis hominibus, formatione illa quæ enarratur capite 2 Geneſeos. Adamus primus, & pater Iudæorum, non omnium hominum. Diverſa omnino formatio Adami, à creatione primorum hominum. Eva non potuit ædificari eadem die qua Adam formatus eſt.

EXpeditis & perfectis capite primo diebus creationis ſex, qui numerorum primus eſt perfectus: incipit auctor Geneſeos ſecundum caput à ſanctificatione Sabbati, qui dies eſt ſeptimus, & reſumit quæ primo capite dixerat de creatione univerſi, cui nihil deeſſet amplius enarrandum. Quia vero Judæorum gens ſegregata erat ab aliis & univerſis terræ gentibus: quia elegerat illam Deus, *ut eſſet ei populus peculiaris de cunctis populis qui ſunt ſuper terram*: quod repoſuimus ſupra ex Deuteronomio, capite 7: Auctor idcirco Pentateuchi, Judæus & ipſe, cujus inſtitutum erat ſcribere originem, propaginem, leges & chronologiam gen-

tis suæ: seorsim à creatione universali totius mundi & gentium omnium, incepit formationem particularem primi hominis Iudæi, à quo gens illa peculiaris & electa derivata est. Nimirum, ex qua gente salus oriretur gentibus omnibus in Christo, quemadmodum ex eadem perditio emerserat gentibus omnibus in Adamo.

Et formavit Deus hominem, Geneseos 2. *Hominem*, id est, Adamum. Sed enim, quia narratio hæc per ET incipit, creditur vulgo formationem hanc Adami patris primi Iudæorum, specialiorem fuisse explanationem creationis illius hominis in specie, de qua egerat Moses capite I. ubi dixit, *Faciamus hominem*, &c. Sed non advertunt qui hæc autumant, particulam ET, principium fuisse rei novæ apud Hebræos, non seriem ante actæ: qualia frequentissime reperias narrationum principia apud omnes auctores sacros. Imo & libros per ET incipientes. Prophetiæ Ezechielis principium hoc est. ET *factum est anno trigesimo*. Item Ionæ. ET *factum est verbum Domini ad Ionam*.

Formationem hanc Adami patris primi Iudæorum, de qua agimus, non fuisse primam illam creationem hominis, de qua mentio fit superiori capite Geneseos: Hanc inquam formationem Adami secundam, & secundi capitis Geneseos; non fuisse primam illam, & primi capitis creationem; hinc maxime præsumitur: Quod pro indubitato & confesso sit, primam illam creationem & primi capitis, quæ ex mea hypothesi primorum hominum creatio est, confectam fuisse uno illo sexto & ultimo creationis die; qualis describitur capite illo primo. Impossibile sed enim est, transacta fuisse illa omnia quæ narrantur capite secundo, ab Adamo formato

mato usque ad Evam ædificatam, per id temporis quod potuit adhiberi à vespere ad mane unius diei: Ergo multo minus per dimidium diei illius sexti, quo Deus creavit primum animalia omnia, deinde hominem. Numeremus certe momenta singula, quibus declarare Deus voluit facta fuisse illa omnia cum tempore, quamvis potuisset agere sine tempore: nihil tale reperiemus in prima creatione hominum: non acta intercisa creationum masculi & fœminæ, qualia sunt longo tempore interrupta ab Adamo usque ad Evam.

Dicitur primo, Deum formavisse Adamum *de limo terræ*. Vbi nota, Deum qui primo capite hominem creaverat, non ex terra simpliciter, sed ex eadem illa prima materia qua terram ipsam creaverat; in hoc secundo capite formavisse Adamum de limo terræ. Nota, inquam, Deum qui se in primo capite creatorem primorum hominum præstiterat; in hoc secundo capite plastem Adami se exhibuisse. Quocirca & plastes Iudæorum dictus est Deus, Isai. 45. *Hæc dicit Dominus sanctus Israel, plastes ejus.* Plastes Israel, quia plastes Adam patris primi Israel. Sed de illis supra satis superque egimus.

Dicitur secundo: *Deum inspiravisse in faciem Adami spiraculum vitæ.* Tertio: *Tulisse eum in Paradisum.* Attende serio ad illa verba Geneseos. *Plantaverat autem Dominus Paradisum voluptatis à* PRINCIPIO, *in quo posuit hominem.* Principium vero illud intellige, non de tempore illo quo Deus formavit Adamum: sed de Principio illo retro longissimo, de quo scriptum est ad aperturam capitis primi Geneseos, *In principio creavit Deus cœlum & terram*: quo etiam creavit hominem in specie, id est homines

primæ creationis omnes, qui terram à principio creatam illo coluerunt. Certe, si Adamus hic fuisset homo ille creatus *in principio*: & triduo post terram creatam; non dixisset Genesis super hoc Adamo quem tulit Deus in Paradisum, *Plantaverat Dominus Paradisum à principio*: imo vero illud: plantaverat *nudius quartus* Paradisum. Tertio etenim creationis die apparuit Arida, & plantatus fuit Paradisus: die autem sexto creatus est homo ille in specie.

Scriptum est quarto: Deum dedisse Adamo huic leges: præcepisse illi quid comederet, quid non comederet: quid faceret, quid vitaret. Nota vero hic curiose, nullam legem datam primæ creationis hominibus, quæ enarratur capite 1. Geneseos: nullamque hominibus illis interminatam arborem. *Dixitque Deus; Ecce dedi vobis omnem herbam afferentem semen super terram, & universa ligna, quæ habent in semet ipsis sementem generis sui: ut sit vobis in escam.* Interminata est arbor scientiæ boni & mali, secundæ creationis homini Adamo, quæ enarratur capite 2. Præcepitque ei Deus; *Ex omni ligno Paradisi comede. De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Illa autem, ut diversa instituta, ita manifesto diversa tempora arguunt.

Quinto: balbutiens nobiscum Scriptura, demonstrare voluit, Deum didicisse quasi experimento, & per quoddam tempus elapsum, Adamum solum sine adjutorio, nec coluisse, nec custodiisse commode Paradisum. Proinde vero dixisse Dominum; *Non est bonum, hominem esse solum. Faciamus illi adjutorium simile sui.*

Sexto: *Adduxit Deus ad Adamum omnia animalia terræ, & universa volatilia cœli.* Quæ non veri-

verisimile est convenisse per dimidium unius diei. Eo quippe venturi erant Elephanti, ex remotis Indiæ & Africæ regionibus, quibus lentus & gravis incessus est. Quid porro dicam de innumeris fere animalium & volatilium speciebus, hemisphærio huic nostro incognitis; quibus tantum maris tranandum, & terræ metiendum erat, ut ex America in Mesopotamiam venirent, & suum ibi nomen sortirentur?

Septimo: *Vidit Adamus quid vocaret ea. Vidit.* Id est, ut apposite quæque nominaret, in qualibet appellatione ratiocinatus est: Id est, exercuit mentis operationes illas quæ discursu & tempore distinguuntur. Neque illud possibile est, Adamum intra diei unius dimidium, vidisse animalia & volatilia cœli omnia, tum vero nomina illis omnibus convenientia ratiocinando accommodavisse: qui neque nomina illa distincte pronunciando, & continua serie enarrando, intra breve adeo tempus enuntiare potuisset.

Octavo: *Immisit Deus soporem in Adamum: cumque obdormisset:* id est, longum & profundum præ sopore dormiisset Adamus: *tulit unam de costis ejus Deus, & replevit carnem pro ea.*

Nono: *Ædificavit costam in mulierem.* Neque vero crediderunt Judæi Hellenistæ, ædificatam fuisse costam Adami in mulierem eodem die quo Adamus formatus est. Asseverant enim, Adamum formatum fuisse prima Luna; id est, primo die Lunæ: Evam autem ædificatam secunda Luna; id est, secundo die Lunæ. Quod retulit illustrissimus SALMASIUS in annis suis climactericis; superstitionemque Judæorum refutavit: Mentem vero eorundem aperuit, qua diffito diei intervallo Evam post Adamum ædificatam fuisse crediderunt.

Decimo: *Adduxit Evam Deus ad Adamum.* Horum vero omnium si rite fiat summa; non dicam dimidium diei, sed non dies solidus, non hebdomas, non mensis, dimidio horum sufficerit.

Neque illud prætereundum est, quod Adamus vocavit mulierem illam *Viraginem*, quia ex Viro sumpta erat, nec vocavit eam *Hominem*, quemadmodum in prima creatione vocatæ fuerant fœminæ hominum: *Creavit hominem masculum & fœminam.* Vir quippe hic secundo formatus, tantum excellebat super alios homines primo creatos, & deinceps progenitos: quo nomine primus & pater futurus erat gentis Iudaicæ Deo electissimæ; nec non quo Dei consilio vicem exhibebat totius generis humani: Vt suum adjutorium non invenerit *Vir ille* inter hominum fœminas; sed viro illi ædificanda fuerit *Virago*, ceteris fœminis excellentior. Atque hinc in posterum tam rigide interdicta matrimonia Judæorum cum fœminis gentium: prohibitæ nuptiæ filiorum Dei cum filiabus hominum. Ne scilicet contaminaretur populus sanctus & electus, cum gentibus profanis & gregatim creatis.

CAPUT III.

De mirabili formatione Adami. De mirabilibus Isaaci & Christi conceptionibus. Adamus typus Christi factus fuit in omnibus similis Christo, excepta justitia Christi. Eva sponsa Adami, figura & ipsa Ecclesiæ sponsæ Christi.

QVi sedulam navant operam lectioni sacrorum codicum, & serio illis incumbunt; deprehendunt tres homines peculiari & mirabili formatione productos. Primus est, Adamus. Secundus, Isaacus. Tertius, Iesus Chri-

Chriſtus. Primus, Adamus; cui terra mater, Deus pater fuit. Secundus, Iſaacus; cui Abrahamus pater, Deus mater fuit: *deſierant enim Saræ fieri muliebria*, Geneſeos 18. Quo reſpiciens Deus, Iſaiæ 46, & Judæos Iſaaci filios alloquens, ait ſe *illos portaviſſe in utero ſuo, & geſtaviſſe in vulva ſua*. Tertius eſt, Jeſus Chriſtus; cui Virgo mater, Deus pater fuit. Vtriſque, Adamo & Chriſto, qui totum orbem ſub imputationes ſuas mitterent, Deus pater fuit. Filius Dei fuit Adamus: filius Dei fuit Chriſtus, & Filius Deus. Peccator fuit Adamus: Juſtus fuit Chriſtus. Cetera ſimiles fuerunt Adamus & Chriſtus. Fuit Adamus, typus Chriſti, & terminus Chriſto oppoſitus. Fuit Iſaacus, medius inter Adamum & Chriſtum, & figura Chriſti. Fuit Chriſtus, Iſaaci prototypus, & Adam antitypus.

Vulgata opinio cenſuit, Adamum fuiſſe formatum à Deo grandem, ad perfectam ſtaturam hominis: & quo die natus eſt, attigiſſe annos triginta tres, quibus Chriſtus mortuus eſt. Facilius ſane inducerer ut crederem, Adamum fuiſſe *in omnibus* ſimilem Chriſto, excepta juſtitia Chriſti: qua ratione Chriſtus factus eſt *in omnibus* ſimilis Adamo, excepto peccato Adami: atque adeo Adamum, non illico, & primo die; ſed ex intervallo, ſucceſſive & per ætates ſuas, provectum fuiſſe ab infantia & adoleſcentia, ad virilem ſtatum; iiſdem gradibus & annis, quibus Chriſtus pervenit ad eandem ætatem; quibus Iſaacus illam attigit, mirabili & ipſe conceptione effictus, quibus denique ceteri homines conſueto modo geniti, provehuntur ab infantibus ad viros.

Imo & hoc veriſimillimum comperiet, qui ſeriam contemplationem injiciet ſuper hiſtoriam

ipſam Adami, à formatione ejus, uſque ad ædificationem Evæ, uxoris ſuæ. Formavit enim Deus Adamum extra Paradiſum: quem deinde tulit in Paradiſum, *ut operaretur illum*, ait Geneſis. Formatum fuiſſe Adamum *Infantem* extra Paradiſum, hinc conjicio; quia delatum doceor in Paradiſum, *ut operaretur illum.* Eo igitur pubertatis & ætatis ſuæ anno, quo potuit operari culturæ Paradiſi.

Paradiſum rurſus illum conjicio regionem fuiſſe illam terræ ſanctæ, quæ Arabia felix eſt. Terminatur enim cap. 2. Geneſ. Tigride & Euphrate fluminibus, quæ junctis confluentibus, qua Arabiam reſpiciunt, in ſinum Perſicum exonerantur. Arabia item felix intelligi videtur, *Paradiſus Domini*, loco illo Geneſeos 12. Vbi Lot elevatis oculis vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univerſa rigabatur, *ſicut Paradiſus Domini*, *& ſicut Ægyptus venientibus in Segor.* Comparaviſſe enim & junxiſſe credibile eſt Geneſim Arabiam felicem & Ægyptum, regiones vicinas, & omnium amœniſſimas.

Delatum conjicio Adamum ad terram illam ſanctam, ratione eadem qua manu correptum à Deo Abrahamum comperio, & deductum ad terram eandem. Nempe, ut terræ illius naturalem poſſeſſionem iniret primus, & pater Judæorum omnium, Adamus: quamque deinceps, ſtrictiori quodam jure, & peculiari magis pacto, promitteret & daret Deus Abrahamo, Judæiſque ejus poſteris: ſemini quippe Adami & ſuo.

Adoleſcente Adamo, & operante culturæ Paradiſi, cogitavit Deus de adjungenda ei Vxore: Et tanquam incertus quam illi propriam diceret, *Adduxit ad eum cuncta animantia terræ, & univerſa volatilia cæli, ut videret quid vocaret*

caret ea. Omne enim quod vocavit Adamus animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus.

Duo hic conjicio. Primum: ex eo quod ſcriptum eſt, *Vt videret Adam quid vocaret ea.* Τὸ *videret*, denotat, Adamum uſum fuiſſe ratiocinatione ſua, in nominibus propriis & ſignatis, quæ dedit animantibus & volatilibus omnibus. Atque hinc conjicio, Adamum ephebum apprime edoctum fuiſſe naturalem omnem hiſtoriam animantium & volatilium. Quale notum eſt de Moſe expoſito, quem legimus cura filiæ Pharaonis eruditum in omni Ægyptiorum ſapientia. Quin & Rabbi Moſes Ben-Maymon refert libros anteceſſorum ſuorum, qui mentionem faciunt Præceptoris ipſius Adami, quem dicunt fuiſſe nomine *Somboſcer*. Et quamvis parum credam Rabbinorum fabulis: nihil tamen adeo fabuloſum eſt, quod non antiquam redoleat veritatem.

Deinde; ex eo quod ſcriptum eſt, *omne quod vocavit Adamus animæ viventis, ipſum eſt nomen ejus*; conjicio, Adamum, quo tempore naturam animantium & volatilium omnium concipiebat, eodem momento ſcriptis illam mandaviſſe; nec non in Commentaria redegiſſe nomenclaturas omnium. Quomodo enim fieri potuiſſet, ut omne quod vocaviſſet Adamus, ipſum fuiſſet nomen ejus, tempore Moſis; niſi Adamus eodem momento, quo ſuis nominibus vocabat animantia & volatilia omnia, Dictionaria illorum nominum compoſuiſſet, ad uſum poſteritatis, & ne exciderent memoria Adami ipſius multorum animantium & volatilium nomina, quæ nunquam forte deinceps viſurus erat? Non enim fert unaquæque tellus & regio omnia animantia & omnia volatilia.

Appellavit Adamus nominibus suis cuncta animalia & universa volatilia, & omnes bestias terræ. *Adæ vero*, ait Genesis, *non inveniebatur adjutor similis ejus*. Absurdum autem videretur, quæsitum fuisse adjutorem Adamo similem, inter bestias terræ & volatilia cœli. Quæ enim vel similitudo vel relatio est homini cum quadrupede & volucri? Verum advertendum est, annumeratos fuisse hoc loco gentiles, & primos illos quos posui creationis primæ homines, inter cetera viventia; ratione eadem qua illos indistincte cum bestiis vocatos legas, *Populum qui calcat terram*, Isaiæ 42. Imo & bestias à Iudæis habitos & traductos. Quod supra & plus satis demonstratum est. Illud ergo voluit Genesis, adjutorem non inventum fuisse Adamo, inter *animalium*, id est *gentilium illorum fœminas*. Eximio nimirum homini illi Adamo, qui *Isch* erat, eximia uxor obtingere debuerat, quæ *Ischa* esset; neque vero generis gregarii & gentilitii fœmina.

Adæ ergo ædificata fuit uxor. At non exsurgit neque absolvitur tam cito ædificium, ut habitari possit illo eodem die quo ædificari incipitur. Ita neque ædificatam concipio Evam eo perfectionis & ætatis provectæ, qua nubilis & habitabilis esse potuit, illo eodem die quo extracta fuit ex costa Adami.

Adde quod Eva sponsa Adami, figura fuit mystica Ecclesiæ sponsæ Christi; argumento eodem quo posuimus, Adamum, typum fuisse Christi ipsius. Imo & illud certissimum est, matrimonium ipsum Adami & Evæ, fuisse sacramentum & mysterium in primis significans conjunctionem illam unanimem, qua Deus adhæret Ecclesiæ suæ. Ædificatam rursus intelli-

gimus

gimus Ecclesiam sponsam Christi, capite 16. D. Matthæi; quemadmodum ædificatam legimus, capite hoc Geneseos, Evam sponsam Adami. Quibus autem sive gradibus, sive ætatibus, sive temporibus, creverit Ecclesia Dei, videre est apud Ezechielem capite 16; ubi Deus ipse Ecclesiam suam alloquitur his verbis. *Multiplicatam quasi germen agri dedi te. Multiplicata es & grandis effecta; & ingressa es, & pervenisti ad mundum muliebrem. Vbera tua intumuerunt, & pilus tuus germinavit. Et ecce, tempus tuum, tempus amantium.* Crevisse Evam sponsam Adami concipio, ab infantia ad adultam ætatem, paulatim: quemadmodum exsurgit ædificium; quemadmodum multiplicantur & crescunt arbores, quæ vocantur hic *agri germina*; à surculis puta ad ramorum luxuriem; & qua ratione crevisse hoc loco legimus Ecclesiam sponsam Dei.

Adduxit Evam Dominus ad Adamum. Evam autem conjicio puberem, & viri potentem factam, adductam fuisse ad Adamum, tempore illo quo Adamus & ipse vir plenæ maturitatis effectus est; annum circiter ætatis suæ trigesimum tertium. Vt peccavisse putetur Adamus eodem anno, quo creditur mortuus Christus pro peccato Adami.

Quæ omnia si ita se habeant; qualis amabo differentia fuit, inter formationem Adami & ædificationem Evæ, quæ recensentur capite 2. Geneseos: & creationem hominum, quos creavit Deus masculum & fœminam, à principio rerum, sexto & ultimo creationis die; quæ recensetur capite 1. Mosis ejusdem?

CAPUT IV.

Cain agricola. Abel pastor & custos ovium. Cain, occiso Abelo, timet. Fugit pœnam fratricidii. Fugit, more reorum omnium, ad orientalem plagam Edeni. Uxorem ducit, generat filium, & in plaga eadem orientali civitatem ædificat. Adam genuisse dicitur filios & filias, à Setho nato usque ad mortem Adami ipsius. Non scriptum est genuisse illos vel illas, ab Abelo occiso usque ad Sethum natum.

NOn dubio ita est. Excepta formatione Adami, qui factus est de limo terræ, & excepta ædificatione Evæ, quæ educta fuit ex costa Adami: probabile est Adamum & Evam crevisse & vixisse in reliquis omnibus, eadem ratione qua homines à longissimis temporibus creatos, crevisse & vixisse notum est. Imo qua ratione Christum, & ipsum Adami antitypum, & modo mirabiliori conceptum, crevisse & vixisse perspicuum est. Quod ut clarius per Genesin ipsam intelligatur, persequamur quod superest historiæ Adamicæ. Postquam peccavit Adamus, *timuit; eo quod nudus erat. Fecitque Dominus Deus Adæ, & uxori ejus, tunicas pellicas, & induit eas.* Tunicas, nempe ex pellibus occisarum animantium: qualibus indui consuevisse homines illius temporis credibile est. At enimvero, quis non inde conjiciat fuisse tempore eodem coriarios, alutarios, & pelliones?

Cognovit Adam uxorem suam Evam, quæ concepit & peperit Cainum primogenitum; deinde Abelum natu minorem. Divisitque Adamus bona sua filiis suis adultis. Quod fieri solet inter homi-

homines civili jure utentes. Terras ſcilicet arandas dedit Caino Adamus; oves paſcendas Abelo. Erat ergo tunc temporis, *Meum*, & *Tuum*. Quale fuit & eſt in ſocietate hominum, à longiſſimis temporibus bene & legitime inſtituta. Patrimonia ſua & fundos ſuos habuit Cainus primogenitus, quos coleret. Suum peculium & ſuas oves Abelus natu minor, quas paſceret & cuſtodiret. Qualis partitio uſu fit apud bonos omnes & æquos Patres familias.

Fuit Cainus agricola. Abelus paſtor ovium. Qui dicit Aratoriam artem, multas alias ſupponit artes: & qui dicit Agricolam, innumeros fere præſupponit artifices. At ſi nulli præter Cainum agricolam fuere tunc temporis artifices: maximus ſane fuit ardelio Cainus. Ergo ſibi ſolus fodit ferrarias; fornaces excitavit; ſibi incudem & malleos fabricavit, & alia ferramenta quibus vomerem cuderet & procuderet; ſecures ſibi acuit, quibus cæſæ arbores formas acciperent vel aratri, vel raſtri, vel plauſtri, vel ceteri id genus. Tum ſi ex farre quod meſſuerat, panem, ut credibile eſt, confecit: ſibi ſolus ergo cavavit lapicidinas Cainus, unde molas erueret: vel ſi tunc temporis nullus erat molendinorum uſus, eo deductus fuit ubi flent nequam homines qui polentam pinſitant, & ſibi piſtrinum conſtruxit ubi panes torreret. Fuit ergo Cainus ſolus, arator, meſſor, & piſtor: Eas ergo Cainus artes ſolus exercuit, ad quas innumeri pene & ſervi & artifices requirebantur: quæ non niſi longa meditatione, & longiſſimo uſu reperiri potuerunt. Parva illa ſunt. Nobiliſſimus omnium hominum, qui referebat Deum avum, & Terram aviam, deputatus fuit ad ferrarias & lapicidinas, vel in piſtrinum ad tundendas

segetes; quo damnati ad metalla, vel servi pœnæ deportabantur.

Veniamus ad Abelum. Scriptum est, fuisse pastorem ovium. Atqui Pastor ovium, idem est qui custos ovium. Pascebat & custodiebat Abelus oves suas. Sed quare custodiebat illas Abelus? Quos fures timere debuerat, præter patrem, matrem, & fratrem, si nulli præterea fuissent homines in terris? Ab lupis autem & feris rapacibus, quæ gregem suum invasissent, plus Abelo ipsi, quam ovibus suis, timendum fuisset: ne in illum scilicet, neglectis ovibus, insurrexissent.

Verisimile porro est, Adamum degisse tunc temporis, vel in pago circumsepto, vel in oppido muris cincto. Postquam enim certum fixumque fuit in animo Caini, infandum illud quod meditabatur facinus; *Dixit ad Abelum fratrem suum; Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus fratrem suum, & interfecit eum.* Illud, *Egrediamur foras*, denotat Cainum & Abelum conclusos fuisse, vel intra septa vici cujusdam, vel intra muros cujusdam oppidi. Intra quæ septa, vel intra quos muros, timuit Cain apprehendi, & obtorto collo rapi in carcerem, si palam & in conspectu vel paganorum vel civium, occidisset fratrem suum. Interfecitque eum cum essent in *Agro*; qui opponitur *Urbi*. Quod nota. Interfecit eum cum essent in solitudine, clam arbitris. Quod facere solent grassatores & facinorosi homines, qui flagitia, & homicidia maxime perpetrant. Præmia autem tempore illo benefactis decreta, & supplicia malefactis, hinc apparet; quod Deus iratum & obstipo capite Cainum alloquens, quia potior illo Abel erat, hæc illi dixit. *Quare iratus*

tus es, & cur concidit facies tua? Nonne, si bene egeris, recipies: sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? In foribus, id est, in portis. Notum enim est locis quam plurimis scripturæ sacræ, judicia apud Orientales exerceri solita in portis. Imo etiamnunc apud eosdem, Porta eadem est quæ Curia. Significabat autem Deus Caino, si male ageret, rapiendum ad judices, qui pœnas sceleris sui ab eo reposcerent. Quod docte admodum animadvertit, & quo me liberaliter communicavit MICHAEL MAROLIVS, Abbas à Villelong, prosapia illustri, & multiplici eruditione nobilis.

Vrgeamus. A quibus latronibus acceperat Cainus ensem, quo verteret sanguinem Abeli fratris sui? Item, quos timuit Cainus postquam intellexit, palam esse quod patraverat fratricidium? cum dixit Deo: *Omnis qui invenerit me, occidet me.* Timuit enimvero judices suos, & leges quibus capite plectendus erat. Effugit ergo jurisdictionem in qua occideret fratrem suum: atque adeo in qua sistendus erat judicio. Et aufugit more reorum omnium, qui sciunt se rem malam meruisse, & pedibus illico perfugium pariunt: Aufugit, inquam, in aliam regionem. *Ad orientalem plagam Edeni*, ait Genesis. Notari vero digna sunt verba ipsa, quæ cum Deo habuit Cainus antequam fugeret. *Ejicis me hodie à facie terræ.* Terra autem illa intelligenda est sancta, à qua ejiciebatur Cain. *Et ero vagus & profugus in terra.* Terra rursus illa, intelligenda est peregrina & gentilicia; ad quam effugiebat, & in qua vagaretur, ut sedem in illa quæreret. *Omnis igitur qui invenerit me.* Nota, in terra illa peregrina & gentilicia. *Occidet me.* Nimirum neque se bene tutum credebat in terra

terra extera, sceleris sui conscius Cainus. Neve putemus illum timuisse incassum homines & Iudices sui temporis; cavit ei Dominus, dixitque eam ob rem duntaxat; *Omnis qui occiderit Cainum, septuplum punietur. Posuitque signum in Caino, ut non interficeret eum omnis qui invenisset eum.* Incassum autem timuisset Cainus, & in vanum posuisset Dominus signum in Caino, ne occideretur à quopiam homine, si vacuæ hominum fuissent terræ illæ ad quas Cainus confugisset.

Scitu digna sunt quæ ad hanc rem scripsit Iosephus, Iudæus ipse, & antiquitatis Iudaicæ vindex acerrimus: quique nihil scripsisse putandus est, quod non, vel fando longinqua traditione accepisset, vel inquirendo lectione accurata didicisset. Profugum refert in Oriente Edeni Cainum, non in melius vitam mutavisse, sed facultates domesticas per vim & rapinas accumulavisse: *Accitis*, ait ille, *undiquaque latrociniorum & nequitiæ sociis: nec non Magistrum illis ad facinorosam vitam effectum.* Monuit me Clarissimus, idemque doctissimus ISMAEL BVILLALDVS, se eadem fere legisse in Msc. Græco Bibliothecæ Regiæ, ex Chronico Hebraico translato: quæ latine reddita ita sonant. *Cum vero multum itineris confecisset Cain, in quendam locum Cainan appellatum venit, omniaque scelerum genera patravit; prætereuntes ex insidiis invadens & occidens: Ex quorum spoliis ingentem pecuniarum summam conflavit.*

At, qui genus amabo fuere homines & socii illi, quos ad partem prædarum suarum undiquaque accivisse Cainum memorat Iosephus? Num potius Caini nepotes vocavisset homines illos, si illos Caini nepotes Iosephus credidisset?

Sed

Sed enim quia non credidit Caini nepotes, simpliciter vocavit illos, *Caini socios vel comites.* Quales vocantur milites, à suis vel ducibus vel magistris. Item, contra quos accivit manum illam facinorosorum hominum Cainus? Anne armavisset nepotes suos contra suos itidem alios nepotes? Neque vero illam fuisse Iosephi mentem existimandum est. Ad quid vero armavisset nepotes suos contra nepotes suos? Nempe ut dominii sui fines extenderet? Sed neque illud verisimile esset in tanto terrarum vacuo, quale fuisse intelligendum foret, si Mundum & primos homines recens tunc temporis, vel creatos vel genitos supponeremus. Adde quod hoc loco Geneseos, quæ propria historia est Judæorum, nulli alii memorantur vel formati vel nati homines Judæi, præter Adamum, Evam, & Cainum: illosque Judæos, de quo non ambigitur. Neque dum enim fœminam ullam genuisse Adamum legimus; ex qua & fratre suo Caino prognatos conjiceremus homines illos quos quærimus.

Quam ergo uxorem duxisse Cainum dicemus, ex qua genuisse Henochum novimus, cum esset in orientali plaga Edeni? Certe, si non ex familia Adami patris sui & patris primi Judæorum; quod non potuit Cainus, quia nondum nata erat filia Adamo: Censendum est, duxisse uxorem illam ex filiabus gentium; oriundam ex prima creatione hominum, quæ enarratur capite I. Geneseos. Impius scilicet fratricida ille degeneraverat à sancta sua origine, & profanis se gentibus immiscuerat.

Ad hanc orientalem plagam Edeni appulsus Cainus, ædificavit civitatem; vocavitque nomen ejus ex nomine filii sui, *Henoch.* Nimirum, ut

ut distingueret illam ab aliis civitatibus orientalis plagæ Edeni, quæ sua utique habebant nomina. Sed quibus architectis & fabris Vrbem illam posuit Cainus? Quibus civibus illam composuit? si non accersiti operarii, si non aliunde quam ex familia patris sui Adami deducta colonia, quæ urbem suam habitaret?

Orbus erat tunc temporis Adamus. Abelus occisus erat, Cainus effugerat. Et genuit deinceps Sethum Adamus, *annos natus triginta & centum.* Quem ut peperit Eva, dixit Adamus, *Posuit mihi Deus semen aliud, pro Abelo quem occidit Cainus.* Quibus verbis palam est, nullum aliud semen, nullam aliam propaginem suffectam fuisse Adamo in locum Abeli, nisi trigesimo & centesimo ætatis suæ anno. Quo tempore Cainus jam tum uxorem duxerat, & urbem ædificaverat. Addit Genesis; *Et facti sunt dies Adami postquam genuit Sethum, octingenti anni. Genuitque filios & filias.* Quod dixisset haud dubie de tempore illo quod interelapsum erat ab Abelo ad Sethum, si per illud tempus vel filios vel filias genuisset Adamus: Quia vero neque illos, neque illas, intra illud tempus genuit: idcirco dixit Adamus genito Setho; *Posuit mihi Deus semen aliud, pro Abelo quem occidit Cainus.* Id est, substitutus est mihi Sethus in locum Abeli mortui.

CAPVT V.

Probantur ex monumentis gentilium gentiles genere diversi à Iudæis; & à genere Iudæorum Adamico. Disputatio de æternitate mundi in duas classes ab antiquis distributa. De tempore. De annorum fasciculis quos sibi fecerant Chaldæi. De annis periodicis. De anno vertente & magno.

gno. Anni significati per serpentes. De spelunca ævi à Claudiano descripta. De seculorum seculo.

Vidimus supra gentiles, genere, & affectione generis, ex adverso Judæis oppositos: stirpe alia quam stirpe Judæorum satos: nec non alienigenas à Judæis ipsis dictos & habitos. Vidimus gentiles & primos homines, capite 1. Geneseos, creatos cum cœlo & terra; cum Sole & Luna, temporum & seculorum patribus: in principio illo cujus nullum datur hominibus determinatum principium.

Vidimus parte alia Adamum, à quo gens Judaica est, capite secundo Geneseos, seorsim formatum à primis illis, primi capitis, & primæ creationis hominibus. Vidimus Evam Adami fœminam, discontinua serie, neque illo ipso die ædificatam, quo Adamus formatus est. Vidimus Cainum agricolam. Abelum pastorem ovium. Fratres duos, pensa diversa, usu reperta & stabilita obeuntes munia. Abelum occisum à Caino, cum egressi essent foras: occisum in agro, clam hominibus, & hominum frequentia semotum. Vidimus Cainum perterritum, propter occisum fratrem suum; homines sui temporis, id est Judices suos pallentem: Patria sua profugum, & in Natione extera latronum ducem; uxorem ducentem, fundamenta urbis locantem: neque vero urbis sine nomine, sed cui nomen esset dedicationis egregium, à primogenito suo Henoc. Quod ut clarius aperiam: Vidimus Adamum & Evam aliter formatos à Deo, atque creati fuerant gentiles, & primi creationis primæ homines. Vidimus Cainum domo patris sui Adami, & familia Dei extorrem, ad gentiles remotos & alienigenas transfugam.

Vidi-

Vidimus denique tum ex Genesi, tum ex locis aliis selectis utriusque testamenti, probationum strues, quibus abunde demonstratur, gentiles genere diversos ab Adamo, atque adeo à Judæis Adami posteris, constitutos. Quia vero fama est, juncta fortius ire argumenta; adnectere lubet his ratiociniis sacris, gentilium ipsorum monumenta, quæ in numerato sunt quamplurima, super creatione Mundi & primorum hominum: quos antiquissimi & melioris notæ Philosophi & Historici, non ab Adamo nupere formato, sed ab æterno, vel à seculis posuere innumerabilibus.

Et enimvero, in duas classes distributi fuere, qui de Mundo disputaverunt. Vna fuit asseverantium, Mundum ortus & interitus expertem, fuisse ab æterno; & futurum in æternum. Altera differentium, Mundum, & principium habuisse, & finem habiturum: utrumque autem, & principium & finem ejus, neque certum, neque cognitum. Qui Mundum posuere æternum, numen esse crediderunt; neque genitum, neque interiturum unquam. Imo Deum & Mundum voluere unum quid esse; & Deum, Mundum induisse. Iovem propterea Deorum summum, Mundum fuisse universum: animantem ex animantibus, & Deum ex diis, tanquam sui partibus, compositum. Mundi enim partes ipsas in Deorum æternorum numero reposuerunt. Deos quippe dari æternos. Inter quos, Sol & Luna, & reliqua cœli sydera, æterno & irrequieto ambitu circumagerentur; neque sui ortus principium haberent, neque unquam desitura essent. Æternum vero fuisse universum hoc, affirmavere hacpropter illi, quia si genitum esset, ex eo quod nusquam est, genitum fuis-

fuisset. Nihil autem fieri ex nihilo, pro confesso habebant. Æternitatem quinetiam Mundi conjecere illi, per æternum tenorem illum, & perseverantem constantiam, qua Mundus permanet, & qua semper sui similis est. Quocirca & immutabilem dixere illum: quia talis semper fuerit, & talis semper futurus sit, qualis nunc est. Quo refer Ecclesiastæ illud, capite 1. *Quid est quod fuit? ipsum quod futurum est. Nihil sub Sole novum. Nec valet quisquam dicere; Ecce hoc recens est. Iam enim præcessit in seculis quæ fuere ante nos.* Et si Sol alius, idem tamen nascitur. Nimirum, illud ipsum fuit; quod erant adulteræ ante Helenam, quod erant duces ante Idomeneum,& Sthenelum, & quod Troia capta fuit ante Agamemnonem.

Deus æternitatem: æternitas Mundum effecit: aiebat Mercurius in Pimandro. Deus ergo ante æternitatem: æternitas ante Mundum fuit. Verum ut Sol causa diei, non ante diem, sed cum die nascitur: & sicut Deus causa æternitatis; non tam ante æternitatem, quam cum æternitate ab æterno fuit: Similiter æternitas quæ Mundum effecit, non tam ante Mundum fuit; quam cum Mundo fuit ab æterno. Quare Pimander idem volebat, æternitatem esse in Deo; & Mundum in æternitate. Imo æternitatem animam esse Mundi; qua ratione Deum, animam æternitatis constituebat. Mundum ergo opus fuisse æternitatis asseverabat: factum non aliquando, sed semper & ab æterno: cum vero nunquam cesset æternitas, nunquam etiam Mundum cessaturum.

Actio porro in Deo, potestas semper fuit insuperabilis: neque enim unquam otiosus fuit Deus. Quod ex Mundo ipso percipimus, qui imago

Dei eſt. Nullum quippe otium datur in nullis Mundi partibus. Mundus enim & ſemper prægnans eſt, & ſemper parturit; ſecundum loci & temporis cujuſque naturam. Mundum propterea non natum concipiemus, ſi Deum reſpicimus: in quo ab æterno Mundus & creaturæ omnes erant, unde naſci debuerant: quarumque Deus voluntate ſua ſemper & ab æterno prægnans fuit. At ſi Deum ſemper & ab æterno Mundum geſtaviſſe in mente & voluntate ſua credimus: credibile utique putabimus, Deum, poteſtate illa inſuperabili, qua ſemper agit & ſemper parturit, Mundum ab æterno generaviſſe.

Qui parte alia, principium Mundo aſſignavere; exordia rebus fuiſſe, & illarum formas Univerſum hoc paulatim ſumpſiſſe docuerunt. Tum vero tenerum Mundi concreviſſe orbem, & primis prorepſiſſe terris animalia; terraſque novo Sole illuceſcente ſtupuiſſe putaverunt. Sed & naturæ ipſius lanuginem eleganter expreſſit Porphyrius, ubi de primis & antiquiſſimis Ægyptiorum egit ſacrificiis. *Infinitum*, inquit, *videtur fluxiſſe tempus, ex quo Ægyptii, genus hominum longe ſapientiſſimum, ad focum domeſticum, ſacra diis cœleſtibus facere cœperunt: non myrrhæ, non caſiæ, thuriſque cum cocco miſtorum, primitiis; ſed virentis herbæ: cujus ſic, tanquam naturæ genitalis primævam quaſi lanuginem, manibus ſublatam efferebant*. Infinitum, dixit Porphyrius, non fluxiſſe tempus à principio rerum: *ſed videri fluxiſſe*. Quod nota. Secundum opinionem eorum, qui mundum *ab immenſo ævo, perpetua commotione volvi ſtatuebant*: *neque certo aliquo tempore generatum eſſe*. *Certo*, id eſt, cognito. Quo ſenſu Sanchoniato, qui ante Trojanam cladem vixerat; Principia mundi infinita fuiſſe dixe-

dixerat: Mundumque, nullum, *nisi longo seculorum inervallo*, terminum habiturum.

Perpetuam commotionem illam qua Mundus volveretur, tempus volubile itidem, generavisse censebant. Tempus, inquam, quod lapsum esset ab immenso ævo, & in ævum laberetur immensum. Temporis porro illius partes constituerunt, momenta, horas, dies, menses, annos, secula, seculorum secula: tum denique componi ex illis seculum seculorum; sive Ævum illud, quod extenditur à seculis in secula; quodque à principio rerum ortum est, & fine earundem desinet. Datæ præterea fuerunt, annorum hebdomades, & menses, apud auctores sacros. Dati etiam annorum anni: Chaldæorum dodecaëterides; & Græcorum tetraëterides, octaëterides, enneadecaeterides, &c. Curiosa sunt & electa, quæ stupendæ Vir eruditionis, CLAVDIVS SALMASIVS, scripsit in Præfatione ad annos suos climactericos. Chaldæos, ait ille, adeo liberales & largos fuisse, in computandis Regum suorum temporibus, ut non per annos ea numerarent, sed per diversas summas ex multis annis constantes. Tria, inquit, earum fuere genera & nomina. Σάρος, Νῆρος, & Σῶσος. Ex quibus, Σάρος, ut reperit scriptum, sex millia annorum continebat. Νῆρος, sexcentos annos. Σῶσος, sexaginta. Solenne itidem fuit Mexicanis & Peruanis, tales annorum strues congessisse, in digerendo ætatis Mundi computo: ætatemque illam per Soles numeravisse. Sol autem unus, referente Gomara, octingentis & sexaginta constabat annis. Et si qua fides illis est; Sol ultimus apud eosdem, numerari debuit ab anno Christi millesimo quadragesimo tertio. Quod scriptum dedit in commentario suo regio, Garcil-

cillaſſus à Vega, ex regia Incarum origine, Mexicanus ipſe.

Dicuntur & anni, variæ ſtellarum, tum fixarum, tum errantium, periodi; quibus vel curſus ſuos peragunt, vel invicem conjunguntur. Annus enim, definiente Scaligero, circuitus eſt ejus periodi, cujus cognominis ipſe eſt. Maxima omnium periodus putata illa eſt, quæ ad motum octavæ Sphæræ componitur; quæque abſolvitur, cum ad idem punctum unde ſemel profecta ſunt, cuncta redeunt ſidera. Quem *Annum vertentem* Cicero appellavit. Cujus tempora cum numerare vellet, ſubſtitit ipſe, adeo multa deprehendit. *In illis*, ait ille, *non audeo dicere, quam multa hominum ſecula teneantur.* Magnum illum annum, *vertentem* idcirco vocavit Cicero; quia exactis immenſis illis ſiderum omnium, tum curriculis, tum conjunctionibus, verteretur ille, iteraretque vices ſuas; ad inſtar ſingularium ſiderum, quæ vias & conjunctiones invicem ſuas, indefeſſis motibus, eunt redeuntque.

——— *Conſumpto Magnus qui dicitur anno,*
Rurſus in antiquum redeunt vaga ſidera curſum,
Qualia diſpoſiti fuerant ab origine Mundi.

Quæ ſunt elegantiſſimi poëtæ Auſonii. Quo refer quæ de Ægyptiis poſt Herodotum ſcripſit Pomponius Mela. Ipſi, ait, mandatum literis ſervant, dum Ægyptii ſunt, quater curſus ſuos vertiſſe ſidera. Quod eſt quatuor magnos annos & vertentes elapſos, ex quo Ægyptii eſſent.

Magnum illum annum, qui, Cicerone judice, tam multa continet hominum ſecula, graphice deſcripſit Claudianus, Panegyrico Stiliconis 2.

Eſt

Est ignota procul, nostræque impervia menti,
Vix adeunda Diis, annorum squallida mater,
Immensi spelunca ævi; quæ tempora vasto
Suppeditat revocatque sinu. Complectitur antrum,
Omnia qui placido consumit numine, Serpens:
Perpetuumque viret squamis; caudamque reducto
Ore vorat, tacito relegens exordia lapsu.

Tralaticium est, annos cujusvis generis significari solitos per Serpentes, caudam in orbem ori insertantes. Ratione scilicet figuræ circularis, quæ in se ipsam perpetuo revolvitur & recurrit: sicut anni omnes perpetuo in se ipsos revolvuntur & recurrunt. Immensum propterea Serpentem assignavit Claudianus, immenso & magno anno: nec non Speluncam illam suam, immensi ævi matrem annosam & squallidam, serpentem illum complecti voluit: tum reducto ore caudam suam vorare finxit; quia magnus ille annus, cæterorum & minorum annorum more, in se ipsum recurreret, inciperetque semper illic ubi desineret. Imo quia, ut ipse loquitur, *vestigia sua lapsu tacito relegeret.*

Neque vero annorum perennitas repræsentabatur per Serpentes, propter figuram tantum, qua in rotundum inflectebantur: sed etiam propter naturam ipsam suam qua immortales quodammodo esse, & longissimo confecto annorum curriculo, in se ipsos resolvi putabantur: quæ erat Phœnicum & Ægyptiorum fides. Magnus ille Serpens, qui speluncam magni anni complectitur, *perpetuum virere squamis*, Claudiano dicitur: quia hoc genus animantis, propter vim & copiam spiritus quo abundat, non solum exuto senio juvenescere, verum etiam ma-

jora simul virium accipere incrementa creditur. Tum quia natura ejus ignea & vivida est. Quare Serpentes *sanguine & igne suffectos*, pinxit Virgilius. Quæ cum magno anno mire consentiunt. Senectus enim illi est cruda & viridis, quæ vastissimo sinu suo tempora indesinenter ducit & reducit, revocat suppeditatque.

Quæ diximus de Serpentibus caudas suas remordentibus, conveniunt annis illis periodicis, quibus certa & cognita principia, tum certi & cogniti fines deputantur: sive illi sint minores anni, sive ille sit magnus annus, quem periodicum, & terminis certis definitum statuimus. Non sic se habet cum Maximo illo anno, qui repetitas periodos annorum omnes, & magni, & minorum complectitur: quod seculum seculi dictum est, sive Ævum illud, à principio fluens, & in finem usque seculorum deducendum. Ævum enim hoc nulla certa & cognita periodo continetur. A principio pendet non intellecto. Et quamvis ad finem suum irrequieta volutione properet; nunquam tamen illum assequitur. Ævo propterea illi non Serpens Claudiani convenit, caudam suam vorans; sed vere magis Ursa illa Lucani, quæ dentes in caudam retorquens, ut infixum tergo ferrum morsu extrahat, secum fugientem circuit neque apprehendit cuspidem. Apposite ad hanc rem Jamblichus. *Mens opifex*, inquit, *celeri rapacitate circulos cœlestes convertens, suam ad se machinam flexit. Eamque volvi à principio ad finem absque fine præcepit.*

Ævum illud, quod à principio rerum creatarum excurrit, & fine earundem hærebit: quod proprie Tempus solidum, & Systema ipsum est, præteritorum & futurorum omnium; *Corpus tem-*

temporum, Tertulliano dicitur, Apologetici 26. *Seculum* vero *ſeculorum*; & *ſeculum*, ſimpliciter: tum, *Dies ævi*, & *Dies ſeculi*, auctoribus ſacris appellatur. At ſi magnus & vertens Ciceronis annus, attonitum ejus percuſſit animum, in enumerandis illius ſeculis: ſi ſpelunca Claudiani, eadem quæ magnus Ciceronis annus, *ignota*, & *hominum menti impervia*; ſi *Diis ipſis vix adeunda*, Poëtæ illi dicta eſt: Qua numerorum caligine hebetari putabimus hominum mentes, in recenſendis ſeculis illis omnibus; quæ Ævum ipſum componunt? Ævum inquam illud, quo ſecula præterita & futura omnia, in unam congeriem revocantur: Quodque ſpeluncam ipſam Claudiani haurit, ut boletum gula voracior; nec non annum Ciceronis vertentem torquet, ut figulus rotam ſolet.

Nimirum illud fuit, quod de Ævo illo ſcripſit auctor Eccleſiaſtici, quod vocavit *ſeculum*, capite 1, à limine. *Arenam maris, & pluviæ guttas, & dies ſeculi, quis dinumeraverit*? Tum capite 18, de die ævi. *Qualis gutta aquæ maris, & ſicut calculus arenæ, ſic exigui anni mille in die ævi*. Furioſos quocirca pronunciabat Socrates illos, qui de Mundi origine curioſius diſputabant. * Ille ſe nihil in ea intelligere profitebatur; tantum illi contemplatio ipſa cœcitatis offuderat. Scientia illa de origine mundi, quæ ſoli Deo competit, homines fallit, quia hominibus abſcondita eſt: neque enim poſſumus tempora & faſtos mundi evolvere. Et ſi filius Dei qua homo fuit, finem mundi neſciit; qui poſſumus homunciones, indagare mundi exordia? Eadem enim eſt præteriti quæ futuri ratio. *Ab omnipotente non ſunt abſcondita tempora*;

 Iob.

* *Plato, dialogo de Animo.*

Iob. 20. *Neque est nostrum novisse illa*; Actorum primo. Eapropter scriptum est Ecclesiastæ 1, *Priorum non est memoria*. Fuere fortes, aiebat Lyricus, ante Agamemnonem: sed omnes illachrymabiles, quia ignoti, longissima oblivii nocte urgentur.

CAPUT VI.

Ignorant homines primas suas historias & origines. De Chaldæis. De stupendo annorum numero, quem posuisse dicuntur Chaldæi, in componendis tabulis suis Astronomicis. De Ægyptiis. Et de annorum myriadibus per quas regnavisse dicuntur Ægyptiorum reges, Dii, Heroes, & Homines.

OPTIME Senex ille:

Ignaras hominum suspendunt numina mentes.

At, qui mos est Geographis, maria terris inducere quas ignorant: solent affines eorum Chronologi præterita obliterare quæ ignorant secula. Regiones illi ignotas submergunt: hi tempora incognita atroci stylo confodiunt, & negant quæ nesciunt. Divisere tempora Græci Chronologi, in ἄδηλον, quod est absconditum: μυθικὸν, & ἡρωικὸν, quod fabulosum est: Ἱστορικὸν, quod pro vero & comperto habuerunt. Ἄδηλον, & absconditum illis fuit, quod à conditu rerum ad diluvium fluxit: Quod tempus, sive habuit initium, sive semper fuit; certe quot annorum sit, non potest comprehendi: auctore post Varronem Censorino. Μυθικὸν, & ἡρωικὸν, fabulosum fuit; quod à diluvio ad primam Olympiadem dimanavit: Incognitum itidem: neque enim plane scitur, quantum distet, vel

Inachus ab Ogyge, vel Codrus ab Inacho. Ἱστορικὸν, & compertum numeratur, quod à prima Olympiade commentariis relatum est.

Quæcunque autem sapimus in humanarum rerum notitia, Græcos sapimus tantum, & qui eas secuti sunt, auctores Latinos. At enimvero, nova apud Græcos omnia; & ante unum alterumve diem, aiebat ille, extitisse reperias urbium molitionem, excogitationem artium, legumque perscriptionem. Omnium vero novissimi ad scribendam historiam sese contulerunt. Ægyptiis autem, Chaldæis, & Phœnicibus, vetustissimam atque constantissimam rerum suarum mansisse memoriam, Græci fatentur ipsi. Iidem sero admodum, vixque tandem, literarum naturam didicerunt à Phœnicibus, & Cadmo Phœnice illos eas docente. Dubitatumque proinde est, utrum literis uterentur Græci, Trojanæ expeditionis tempore. Quod Josephus contra Appionem scripsit. Sed qui res suas vix à prima Olympiade pro veris habuerunt Græci; neque pro compertis potuerunt dare ceteras, quæ primam Olympiadem præverterunt. Fando tamen & legendo ad illos pervenerant, quæ de Chaldæis, Ægyptiis, Phœnicibus, & Scythis, nobilissimis populis, jactata & scripta fuerant. Sed per satyram, & confuse adeo vulgata, ut quæ ab antecessoribus turbata acceperant, turbata decessoribus eadem tradiderint. Et si singula, sigillatim spectata, parvam faciant fidem; juncta nihilominus evincant, gentes illas à retroantiquissimis seculis regnatas fuisse, & belli & pacis artibus longe claruisse.

Diodorus Siculus, vir clarissimus habitus, & opinionem doctrinæ magnam apud omnes literatos consecutus: legendo, percunctando

& peregrinando, Europam, Asiam, & Africam, per quadraginta annos peragravit; Bibliothecamque suam, pluribus & vetustissimis, nec non exquisitioribus bibliothecis instruxit. Hæc ille de Chaldæis refert: Mundi illos naturam ab antiquissimis temporibus credidisse sempiternam; quæ neque principii sui ortum haberet, neque corruptionem ullam deinceps tempore admitteret. Genusque hominum fuisse ab æterno, sine ullo generationis principio. Sydera credidisse æterna. Tum ex longa & diuturna syderum illorum æternorum observatione, nec non exacta motuum atque virium cujusque cognitione, qua universos præstabant mortales, multa hominibus eventura prædixisse. *Numerum autem annorum, quibus Chaldæorum collegium asseverabat se vacavisse considerationi mundi, haud facile credideris*, ait Diodorus. *Nam usque ad expeditionem Alexandri in Asiam, quadringenta & septuaginta annorum millia numerabant, ex quo sydera observare cœpissent.* Difficile illud creditu, sed non impossibile factu, putavit Diodorus: quippe qui motum æterni circuitus crederet ipse, lege æterna, stellis & syderibus esse definitum. Nempe illud fuit quod Cicero, in cujus ætatem Diodorus incidit, hæc eadem fere scripsit, quæ Diodorus, de Chaldæis, quos Babylonios dixit, 2 de Divinatione. *Nam quod aiunt*, inquit, *quadringenta & septuaginta millia annorum, in periclitandis experiundisque pueris, quicunque nati essent, Babylonios posuisse, fallunt. Si enim esset factum, non esset desitum. Neminem autem habemus auctorem, qui aut fieri dicat, aut factum sciat.* Refutavit loco illo Cicero, non annorum computum, quod non impossibile putavit, alioquin per impossibile ipsum refutavisset:

sed

ſed nugas divinationis Babylonicæ, pericula & experimenta illa uſque adeo anxia, & per tot millia annorum continua ſerie tradita, in digerendis puerorum genituris; quæ non probabilia Ciceroni viſa ſunt. Quare enim, ait ille, deſiiſſent Babylonii, tales & continuas ætate ſua ponere Geneſes? Stupendus porro annorum numerus ille, quem referunt Diodorus & Cicero Chaldæos impendiſſe, vel in obſervationibus ſyderum, vel in geniturarum diathematibus, non aberrat à faſciculis temporum illis, quibus uſos fuiſſe Chaldæos ſuperiori capite oſtendi, in computandis Regum ſuorum faſtis. Nimirum tantus erat temporum illorum numerus, & tantum in præterita ſecula recurrebat, ut non per annos, ſed per plura annorum millia; non per ſecula, ſed per multiplices ſeculorum ſummas, Regum ſuorum annales numerarent.

Ægyptii, Chaldæorum in Aſtrologicis æmuli, credidere, motum æternum ſtellis, & ſyderibus omnibus, tum univerſis, tum ſingulis, ab æterno fuiſſe deputatum. Motuum vero illorum deſcriptiones, per incredibilem annorum numerum cuſtodiiſſe eos, aſſeruit idem ille Diodorus. Sed & Regum ſuorum hiſtorias, per incredibilem itidem annorum ſeriem, ſervaviſſe compertum eſt. Quos ſcilicet habuere, & Reges Deos, & Reges heroas, & Reges homines. De quorum antiquiſſimis dynaſtiis, mira ſunt quæ narrantur ab Herodoto & variis rerum Ægyptiarum ſcriptoribus. Græcorum & Romanorum doctiſſimus SALMASIUS, vetuſtiſſimi auctoris meminit, qui triginta dynaſtias Ægyptiorum regum poſuit; eaſque per annorum *Myriadas tres* duraviſſe ſcripſit. Myriadas vero illas expoſuit, millies decies millia, cum tri-

bus annorum millibus. Sunt qui periiſſe dicant apud Ægyptios tempora Vulcani Dei, regis ſui: quem per infinita ſeculorum ſpatia in Ægypto regnaviſſe contendunt, Solem vero Vulcani filium, imperium Ægypti tenuiſſe, poſt patrem ſuum, per annos ſexcenta millia ſexcentos ſeptuaginta ſex: numerum referente, indagatore rerum acerrimo, præfatione ad annos climactericos, CLAVDIO SALMASIO.

Neque eſt quod Herodoti, vel aliorum de rebus Ægyptiacis ſcriptorum, ſugillemus fidem; eo quod Diodorus ſcripſerit: *Portenta illos narrationum pro veritate amplexos.* Diodori enim verba hæc alio referenda ſunt, quam ad rationes illas temporum pene infinitas. In ſe enim ipſum portenta illa convertiſſet Diodorus ipſe: qui non dubitavit, difficilia itidem creditu, quadringenta & ſeptuaginta retuliſſe annorum Chaldaicorum millia. Probabile certe eſt, Herodotum ſcriptorem elegantiſſimum, & in pluribus accuratiſſimum; nec non alios hiſtoricos diligentes; ſicut & Diodorum ipſum, veritatis hiſtoricæ aſſertorem, nihil de rationibus illis expoſuiſſe; quod non vel audiviſſent, vel à Sacerdotibus Ægyptiis in commentarios relatum legiſſent, penſiculate examinaviſſent, imo & vidiſſent in Ægypto. Quod nimirum de ſe religioſe profeſſi ſunt, tum Herodotus, tum Diodorus. Quin & Diodorus ipſe de Ægyptiis hoc retulit, neque portentum credidit, ſecunda parte libri 1. Bibliothecæ ſuæ, *Reges indigenas, ultra quatuor mille & ſeptingentos, Ægyptum gubernaviſſe.* Quorum ſcilicet tempora, ſexaginta annorum millia ſuperaviſſe comperiemus, ſi reputamus, exactos eſſe mille ducentos

&

& ultra annos, nondum exactis sexaginta quinque Regibus Francicis.

Sed enim dicere, millia annorum illa, nec non myriadas quas retuli annorum illas, intelligendas esse de annis lunaribus; vel de tertia parte anni; qua annum, vere, æstate, & autumno divisum quondam aiunt; objectionis operam ludere est. Præcipue cum Diodorus ipse de Chaldæis hæc affirmet: *Dicere illos, Solem, & Lunam, per duodecim signa cursitare. Solem, anno; Lunam, mensis spatio orbis sui iter emetiri.* Tum Herodotus de Ægyptiis diserte hæc ait. Didicisse ex Heliopolitanis, qui Ægyptiorum omnium solertissimi habebantur: *Ægyptios primos hominum omnium annos comperisse, & distinxisse in duodecim menses.* Partitionem illam annorum & mensium, intellexit caput primum Geneseos, ubi de creatione Solis, & Lunæ, hæc ait. *Fiant luminaria in Firmamento cœli, & dividant diem ac noctem: Et sint in signa & tempora, & dies & annos.* Dies enim hoc loci sunt menses, qui dividuntur in 30 dies: anni autem, qui 12 componuntur mensibus. Sol nimirum luminare majus, majorem, id est annorum partem sortitus est: Luna vero, luminare minus, minorem, id est mensium divisionem consequuta est. Partitio ergo illa annorum & mensium, creatione & natura, Soli & Lunæ, à Deo ipso indita est: neque ulla alia obtinuit apud Chaldæos & Ægyptios, hominum omnium in cognitione sydeerum experientissimos & peritissimos.

Sed tantum abest ut Chaldæi annos suos (quos Solares semper posuerunt) ad augendos temporum suorum numeros, in menses, & lunares, ut vocant, annos fregerint: Quin è contra, ex annis ipsis Solaribus, fasciculos annorum compsue-

posuerunt, quibus usi sunt ad commoditatem computi, & facilius multo compendium. Abeant ergo hinc, cum suis annorum minutiis & quisquiliis, quicunque tales annorum strues, vel manipulos, neque noverunt, neque novisse huc usque sategerunt. Vtut erit, si ad myriadas, quas notavi, annorum illas diligentius spectes: pro comperto semper habebitur, vel minutissimam rationum illarum, longissime excessuram principium creationis, quod vulgo statuitur in Adamo.

CAPVT VII.

De Regibus Ægyptiis hominibus. Laudatur Plato in Timæo super bellatoribus Insulæ Atlanticæ. Filii hujus seculi prudentiores filiis lucis. De prodigiosa Sinensium periodo secundum Scaligerum.

ESto sane: oscitaverit in multis, & indiligens fuerit Herodotus: odio & favore scripserit: fabulas tradiderit, atque illas Cicero 1. de legibus posuerit innumerabiles: Adeone illum præterea veteratorem, & subiestæ fidei putabimus; quem Cicero idem *Patrem historiæ* vocavit; ut neque ei credamus de illis, in quibus nihil sua interfuit; quæque auritus & oculatus testis, testibus aliis adhibitis, & probatis indiciis, memoriæ tradere instituit? Narravit ille in Euterpe, Introductum se à Sacerdotibus Ægyptiis in grande cœnaculum: vidisse hinc, trecentos quadraginta unum Colossos ligneos; quos enumerando Sacerdotes illi demonstrabant imagines prætulisse totidem *Regum hominum*, qui regnavissent in Ægypto: Parem & inde numerum Colossorum è ligno, qui totidem repræsentavissent Pontifices Ægyptios.

Cum-

Cumque inter loquendum Hecatæus quidam originem ſuam recenſeret, illamque ad ſextumdecimum Deum referret, occurriſſe è diverſo, progenies itidem ſuas recenſentes, & in enumeratione non admittentes quod ab Hecatæo diceretur, *hominem progenerari à Deo*. Conveniebant ceterum in repetenda Regum illorum hominum progenie; quod dicerent, unicuique Coloſſorum regum, fuiſſe *Piromin* patrem; id eſt, honeſtum & bonum; ex alio *Piromi*, id eſt honeſto & bono patre genitum. *Piromis* enim apud Ægyptios, honeſtus & bonus fuit. Eos itaque Reges homines, quorum Coloſſi illi imagines erant, demonſtrabant, Sacerdotes, tales omnes exſtitiſſe; ſed multum à Regibus diis diſtantes. Stabant parte alia Pontifices ſub imagine, vita qua quiſque vixerat. Enumerantes igitur Sacerdotes, imagines eorum ſingulas gradatim percenſendo, donec omnes expoſuiſſent; *oſtendebant mihi*, ait Herodotus, *unumquemque eorum fuiſſe filium defuncti Sacerdotis*. Tempus autem per quod homines Reges illi regnaviſſent, numerabant Sacerdotes, *decem millia trecentos & quadraginta annos*. Intra quod tempus negabant ullum Deum forma humana extitiſſe Regem in Ægypto. At vero in his & ſimilibus recenſendis computis, ſibi ipſi curioſe, & hunc in modum, præcavit Herodotus, Euterpe eadem. *Et hæc*, inquit, *Ægyptii pro compertis aſſeverant; ſeque ſcire, aſſiduè ſupputando, ſemperque annos deſcribendo*. Quibus verbis patet, quam religioſi & bonæ fidei fuerint Ægyptii, rerum ſuarum Chronologi: Quam religioſus itidem & bonæ fidei rerum Ægyptiarum ſcriptor & ipſe Herodotus extiterit; qui in illis referendis cautiones has diligenter adhibuerit.

Esto etiam; attexuerit Plato, cognomento licet *Divinus*, quamplurimas Philosophiæ suæ fabulas. Historiamne propterea & illam; quæ non est opinionis, sed facti, in fabulam reputabimus, quam enarrabat apud illum Critias, Dialogo qui Timæus inscribitur? Quamque probabili omni ratione veram & certam demonstrabat Critias: utpote qui illam continua traditionis serie didicisset; ille à patre suo; pater ab avo Critia; Critias avus à proavo suo Dropida; Dropidas & ipse à Solone familiari suo. Narrabat ille, Sacerdotem Ægyptium, grandem natu, ludibrio excepisse Solonem, qui illi narraverat antiquissima Atheniensium suorum gesta; Phoronei & Niobes, ante diluvium; Deucalionis & Pyrrhæ, à diluvio. Risisse, inquam, pueriles nugas illas, quas Solon vetustissimas credebat & recensebat historias. Primo, quod unius tantum inundationis meminisset; cum multæ aliæ præcessissent. Secundo, quod genus majorum suorum clarissimum & optimum ignorasset. Quod ignorasset, Athenas alias, vere suas, & vetustissimas, extitisse, ante exitialem illam quam retulisset terræ illuvionem: neque pervenissent ad ejus aures instituta, & præclara facinora, quæ gessissent inclyti cives illi Athenienses, per tempus quod rotundabat, *decem retro mille annorum, ante diluvium*. A quibus, vis innumera una collecta bellatorum Insulæ Atlanticæ acerrimorum, Ægyptum & Græciam, & quicquid inter Columnas Herculis continebatur, invaserat. Et contra quos omnes, solius civitatis Atheniensis virtus, inter omnes gentes, tunc temporis enituerat. Laudatur, neque refellitur, historia hæc eadem, apud

Arno-

Arnobium, excelsi scriptorem spiritus; ubi pro Christianis adversus gentes, his verbis insurgit. *Nos*, inquit, *fuimus in causa, ut ante annorum millia decem, ab Insula quæ perhibetur Atlantica Neptuni, ut Plato demonstrat, magna erumperet vis hominum, ut innumeras funditus deleret atque extingueret civitates.*

Redeamus ad Solonem. Miratus est Solon narrantem Sacerdotem Ægyptium; neque dubitavit de illis quæ audiverat; quippe quia de illis inquirere ei datum fuisset, serio & sedulo, in fontibus ipsis, in Ægptiorum historiis plenis fidei: quas scilicet tam religiose conditas servabant in Templis suis; in divinis illis Myrotheciis, & sacris Bibliothecis, quas vocabant *animi medicamentum*; ut erat inscripta Bibliotheca Osimandii, vetustissimi Ægyptiorum regis. Crediderat Solon, antiquissimam, & à longissime retroactis seculis petitam, Deucalionei diluvii historiam; neque putaverat cogniti quicquam fuisse ante illam. Miratus est Ægyptiorum historias, quas retro longissime grassatas, trans & ultra diluvii illius memoriam, comperiebat. Neque vero amolitus est Solon ille, cui Græcia palmam septem Sapientum concesserat, jocosam Sacerdotis Ægyptii sannam; qua illum, & Græcos omnes, in cognitione historiæ suæ *Pueros* vocitaverat: quippe cui compertum fuisset, neque Solonem, neque quemquam alium Græcorum, de vera antiquitate quicquam unquam cognovisse. Vbi enim Athenas revenit Solon, in errore suo convictus, & omnino persuasus de illis quæ in Ægypto audierat & didicerat; versus meditatus est in honorem Heroum illorum Atheniensium, qui tam præclara peregissent facinora, decem retro

mille annis, ante vetustissimum Deucalionis diluvium.

Summæ certe dementiæ esset, asserere gentiles ullam unquam Dei veri cognitionem assequutos, præter illam, quæ per visibilia creationis, in medio posita, obviam esse potuit. Invisibilia Dei illius veri, revelata fuere primis hominum Iudæis; quibus Deus ille se notum dedit & confessus est: Adamo primum, & ceteris deinceps Iudæorum patribus. Gentilibus vero, absconditus & incognitus fuit Deus idem. Qualis ara fuit apud Athenienses, *Deo incognito* dicata. Cœcutierunt ergo gentiles in cognitione veri Dei. Sed quis eos cœcutiisse dicere audeat, in cognitione mundi, & rerum quæ in orbe terrarum gerebantur! Fuere illi in rebus divinis cœci & Thamyræ: sed quis eos fuisse in rerum humanarum notitia non fateatur argutos & lynceos? *Filii hujus seculi, prudentiores sunt filiis lucis, in generatione sua*, aiebat Dominus ipse, Lucæ 16. Quo loci, *filii seculi*, gentiles sunt; *filii lucis*, Iudæi intelliguntur. Qua significatione vidimus supra, vocatum Israelem, *Lumen eorum qui essent in tenebris*; Roman. 2. *Ægyptiorum* porro *sapientiam* commendavit D. Stephanus, Actorum 7. Neque fabulam idcirco putavit omnem illorum humanam scientiam. Prudentiores ergo fuere, sapientiores, & perspicaciores, filii seculi & gentiles, filiis lucis & Iudæis: non in cognitione Dei; sed *in generatione sua*, ait Dominus. Id est, in rebus illis quæ genus gentilium, originem, & creationem suam, spectabant, quæ historiam terrarum orbis, quæ naturam hominum, quæ scientias humanas, quæ res ab hominibus gestas, & inventas, pure sapiebant.

Solon

Solon ille, ſapientum ſui temporis ſapientiſſimus & doctiſſimus habitus; cujus ætas media fere interciderat à nobis ad Adamum, quamque à noſtris temporibus non uſque adeo diſſitam numeramus: qui hiſtorias plurium annorum millium, ut credibile eſt, Sacerdoti Ægyptio recitabat; ignoraviſſetne principium mundi, ſi fuiſſet ab Adamo; à quo uſque ad Solonem, tria nondum exacta erant annorum millia? Nonne refutaviſſet argumento illo invictiſſimo, Ægptiorum nugas & fabulas, quæ tempora memoriæ Solonis vetuſtiſſima, decem retro mille annis tranſcendebant?

Sacerdotes porro Ægyptios, judicio vel ipſo D. Stephani, *Sapientes* ſancitos; adeone rerum imperitos fuiſſe putabimus, ut tam recens mundi principium ignoraviſſent, quale ſtatuitur ab Adamo? vel adeone ſycophantas, ut quas pro compertis habuiſſent fabulas, pro compertis hiſtoriis obtrudere voluiſſent; ſi quid tale de principio illo vel noviſſent, vel dubitaviſſent? Quid præterea dicam de tot viris egregiis, & tanti nominis Philoſophis, non minus prudentia, quam eruditione præſtantibus; qui ad Sacerdotes illos confluebant, ut Ægyptiorum mores, doctrinæque genus cognoſcerent, cum tanta opinione religionis & ſapientiæ Ægyptiacæ? Philoſophoſne illos exiſtimabimus fuiſſe adeo lapides, ut non perſenſiſſent tam inepta & abſurda ſibi dari verba, de hiſtoriis ab annorum myriadibus petitis; ſi illis vel tantiſper ſuboluiſſet, mundum ab Adami temporibus uſque adeo noviter conditum?

Adde his quæ de Scytharum gente ſcripta ſunt, antiquiſſima ſemper credita: nec non contentionem diu habitam, de generis vetuſtate, inter

ter Scythas & Ægyptios. Adjunge & illis, quæ de Phœnicum vetustissima tradita sunt prosapia. Galli autem, tanta seculorum caligine obductam reputabant suam originem, ut se omnes à Nocte ipsa, vel à Dite (quod idem est) prognatos prædicarent. *Ob eam causam, spatia omnia temporis, non numero dierum, sed noctium finiebant: Et dies natales, annorum & mensium initia, sic observabant, ut noctem dies subsequeretur.* Quod Cæsar super illis notavit diligenter. Prodigiosa insuper visa est Scaligero Sinarum periodus: *Iuxta quam*, ait ille, *hic annus Christi* 1594 (quo emendationem temporum scribebat) *est, à conditu rerum, octingenties octagies millesimus septuagesimus tertius.* In secula itidem innumera recurrit Americanorum de origine mundi computum: Atque innumera dubio procul deprehenderemus tempora, de eadem origine, apud Australes homines, si terra eorum nobis esset cognita. Nempe in illis seculorum millibus, quibus numerantur rerum initia, mirus est consensus populorum nuper cognitorum, cum Chaldæis, Ægyptiis, Scythis, Phœnicibus, Gallis, &c. populis ab antiquis temporibus perlustratis, & cognitis.

CAPUT VIII.

Probatur antiquissima mundi creatio, ex progressu Astronomiæ, Astrologiæ, Theologiæ, & Magiæ gentilium. Tractatur hoc capite de constructione Sphæræ.

CErtum est, Chaldæorum scientias; Astronomiam puta, quæ siderum motus notaverat; Astrologiam, quæ illorum apotelesmata definiverat, & Magiam, quæ rerum sympathias,

pathias, cœlestium cum terrestribus, exploraverat; floruisse tempore Abrahami. Imo Abrahamus ipse, in disciplinis iisdem ab Hebræis suis solertissimus datus, Ægyptios docuisse illas dicitur, quo tempore ad illos permeavit. Eruditus porro legitur Moses *omni Ægyptiorum sapientia*, Actorum 7. Ægyptiorum sed enim sapientia illa, eadem quæ Chaldæorum erat: Versabatur enim circa Astronomiam, Astrologiam, & Magiam præcipue. Operæ precium erit discutere hoc loco pensiculate; Vtrum possibile fuerit Chaldæis, disciplinarum illarum exactam, qualem habuerunt tempore Abrahami, peritiam assequi; per illud tempus quod ab Adamo formato ad natum Abrahamum intercipitur: quodque ex Judæis Hellenistis Scaliger posuit, annorum mille nongentorum quadraginta octo. Vtrum quinetiam (quod eadem fidelia dealbabo) valuerint Ægyptii disciplinas easdem, amussitata, qua illas Mosis seculo callebant, opera, per annorum spatium illud adipisci, quod ab Adamo ad Exodum à Mose procuratam numeratur: quodque Hellenistis iisdem auctoribus, duorum millium quadringentorum quinquaginta trium annorum fuit.

Sciunt, non dicam qui se Astronomia tota proluerunt, sed qui summotenus illam attigerunt; notitiam cœli nullo alio pacto potuisse deprehendi, quam per notitiam terræ. Variis siquidem experimentis observavere primi homines, Terrarum incolas diversis regionibus sitos, calidas hos, frigidas illos, temperatas alios habitare: nec non pro illa situs diversitate, varietates dierum, noctium, & tempestatum, illis contingere. Tum & umbras aliter his atque illis cadere. Neque vero confectæ observationes hæ perfunctorie

ctorie & casu; sed longis per totum orbem terrarum, & multoties repetitis peregrinationibus, à permultis, & sagacibus veritatum illarum indagatoribus, conquisitæ. Quas ubi tandem longæva & comprobata experientia pro indubitatis & certis habuere; à terra ad cœlum conversi, causas ex Sole petierunt, mutationum, & varietatum omnium, quæ in terris fierent, dierum atque noctium, æstatum atque hiemum. Observavere illi, Solem ab Æquatore quem appellavere, & cœli medio, circumscriptis hinc & inde, quos Tropicos dixere, circulis, evehi & revehi, per circulum quem nominavere Zodiacum, Tropicos duos attingentem; & Æquatorem bifariam, sed oblique, secantem. Quas vero terræ plagas, Tropicos inter positas, sol accenderet, directis illas ferire radiis: at obliquis magis ac magis eas, quæ à Tropicis longius recederent, & ad cœli axes, quos Polos esse voluerunt, propius accederent. Tum vero cogitatæ & distinctæ Zonæ quinque. Torrida, quæ Tropicos inter Soli ardenti subjaceret. Temperatæ duæ, quæ à Tropicis ad polares circulos collocatæ, Sole mitiori gauderent. Frigidæ duæ, quæ à circulis polaribus, ad Polos ipsos circumflexæ, nive & gelu rigerent. Intellecti porro Coluri, solstitiorum unus; alter æquinoctiorum, Sphæræ duo fulcimina. Meridianus his additus: intra quem immotum dum ceteri moverentur, fieret ille instar plurium; & singulis gentibus sui cuique Meridiani assignarentur.

Inventa & constructa hac ratione Sphæra; nec non, pro illius situ, aptata Horizonti, observavere triplicem; rectam, parallelam, & obliquam. In recta Sphæra posuere illos, qui directe

sub

ſub Æquatore habitarent. In parallela, qui directe ſub polis eſſent. In obliqua, qui degerent in locis, inter Æquatorem & alterutrum Polum, interjectis. Obſervavere, in recta Sphæra habitantibus omnia aſtra oriri & occidere. In obliqua aliqua oriri & occidere: aliqua nunquam oriri, ſed ſub Horizonte ſemper deliteſcere: aliqua nunquam occidere, ſed perpetuo imminere Horizonti. In parallela, nulla neque oriri neque occidere: ſed partem ſemper ſupra, partem infra Horizontem poſitam: niſi quæ Zodiacum percurrentia, dimidio decurſus ſui conſpicua, dimidio inconſpicua evaderent. In Sphæra recta poſitis perpetuum eſſe æquinoctium. In parallela, diem perſeverare totos ſex menſes continuos; & noctem itidem continuos ſex. In obliqua inæqualitates eſſe dierum, & noctium, ſecundum Sphæræ, alterutrum polum verſus, elevationem. Mirabili ſemper obſervato hoc tenore & temperamento in partitione dierum & noctium; ut nullus foret in terra locus, cui non eſſet intra annum integrum, diurnum & nocturnum tempus, ſex menſium. Quod liqueret in Sphæra recta, & parallela, ſitis: in obliqua vero, prolixitas dierum, & brevitas noctium, per æſtatem; compenſaretur cum brevitate dierum, & prolixitate noctium, per hiemem.

Adde his, animadverſos Periœcos, ſub eodem æquatori parallelo circulo, & diverſis Meridianis habitantes; quibus dies & noctes, diverſis temporibus contingerent; iiſdem vero, æſtates atque hiemes. Antœcos, ſub parallelis diverſis, cis & ultra Æquatorem æque diſſitis, ſed ad eandem partem Meridiani ejuſdem utrinque acceptis, degentes: quibus dies & noctes temporibus

ribus iisdem accederent; diversis autem æstates atque hiemes. Antipodes, sive Antichthones, sub æquidistantibus hinc & inde ab Æquatore partibus, sed ad partes Meridiani ejusdem opposi-tas, sitos: quibus essent diversis omnino temporibus, dies & noctes, æstates atque hiemes. Notatos denique Amphiscios, qui haberent utramque umbram, dextram & sinistram. Heteroscios, quibus altera umbrarum tantum, dextra iret vel sinistra. Periscios, quibus umbra per omnes Horizontis plagas circumverteretur.

Taceo permulta, atque illa pene innumera, quæ ad Sphæræ observationes spectant; cujus hic brevissimos tantum, & notissimos apices, percurrendo tetigi. Quæque omnia jampridem nota, ac veluti in trivio posita, quia scitu facilia sunt, inventu proinde, neque usque adeo longa, neque operosa fuisse, incogitantibus putabuntur. Sed si rem diligentius attendimus; quorum omnium quæ vel minima & minutissima videbuntur, non nisi exacta, repetita, & longissima disquisitione, deprehensa, & cognita fuerunt. Quinimo, ut concatenatæ sunt disciplinæ omnes; quæ non nisi perfecta in primis Arithmeticæ & Geometriæ cognitione, ab exquisitissimis scientiarum illarum, & plurium seculorum magistris, demonstrari potuerunt. *Plurium seculorum* addidi; quia non omnes omnia potuere omnibus seculis Mathematici, quantumvis eximii: neque enucleata, qualem habuere Chaldæi & Ægyptii, Sphæræ demonstratio elici potuit; nisi successivis, & diuturno tempore, per totum orbem terrarum quæsitis, tum experimentis, tum observationum collationibus.

C A-

CAPVT IX.

De antiquitate Astronomiæ.

QVæcunque vero Sphæræ ſunt,initiamenta fuere tantum Aſtronomiæ, & ſapientiæ illius, quæ apud Chaldæos, & Ægyptios maxime viguit. His nimirum principiis, tenera adhuc ſideralis ſcientiæ concrevit notitia. Primi etenim Aſtronomiæ conditores, ubi diligentius ſiderum ſitus, ex Sphæræ cognitione, & ſtellarum motibus conjecerunt: obſervavere Planetas ſeptem,alios aliis ſuperpoſitos:tum fixas & inerrantes ſtellas innumeras, errantibus ſeptem elatiores, ad Boream & Auſtrum, variis conſtellationum figuris diſtinctas. Notavere & illi, ſidera omnia varie oriri & occidere: aſtronomice, poëtice, coſmice, acronyce, & heliace. Circa planetas, illos nunc iſtis, nunc illis Horizontis locis, oriri & occidere; & ſub Meridianum, nunc altius in Boream, nunc humilius in Auſtrum attolli: ac utrumque certas inter metas. Incedere omnes nunc ocius, nunc ſegnius: aliquando majores, aliquando minores apparere. Quamplura etiam obſervata circa Solem & Lunam. Solem Zodiacum percurrere, qua illum media in longum interſtingueret linea, quam dixere Eclipticam; quæque cœlum in duo hemiſphæria, boreale, & auſtrale, divideret. Solem illam ſolum ſemper inſiſtere. Planetas ceteros, obliquos ad hanc lineam curſus inſtituere: & ab illa, qua Zodiaci latitudo eſſet, nunc in boream; nunc in auſtrum deflectere. Lunam variis, creſcendo & decreſcendo, apparere phaſibus: tum laborare & deficere, cum ſoli oppoſita, Eeclipticam oblique

inter-

intersecaret, in alterutro oppositorum punctorum, quos nodos appellavere; caput Draconis unum, caudam Draconis alterum. Mercurium & Venerem, Solem circumvolvi, & Solis asseclas dici. Martem porro, Iovem, & Saturnum, non ita soli alligatos; sed illi quoque interdum oppositos. Ferri illos aliquando concentricos, aliquando excentricos: vel in Apogæis elatos, vel in Epigæis depressos. Per Epicyclos fieri quandoque directos, quandoque retrogrados, quandoque stationarios. At stellas fixas, non tenere semper eandem à punctis æquinoctialibus distantiam; sed tendere quoque lentissime in consequentia.

Salvandis & explicandis phænomenis illis, excogitatæ variæ hypotheses, & ventilatæ disputationes; dicentium, cœlum moveri, terra immota; dejerantium ex adverso, terram moveri, cœlo immoto. Asserentium, astra moveri liberrimis spatiis, quibus solus motus simplex competeret, ab ortu ad occasum: atque illa apparere moveri in ortum, quæ ferrentur segnius in occasum. Affirmantium è contra, astra illigata, & Sphæris solidis implantata, ad quarum motum circumferrentur, & una cum ipsis, à primo mobili ab ortu ad occasum abriperentur: dum eadem secundo motu, & sensim, ab occasu ad ortum graderentur. Atque ut paucis absolvam, secundum varias illas hypotheses, assignatæ suæ, cuique planetæ, theoriæ; innumerabilibus, tum observationibus, tum experimentis, deprehensæ: quæque non nisi longissimo ævo, acquiri & confirmari potuere. Notavere & illi stellarum motus varios, vias illarum varias, varios discursus, varias periodos, & cœtus multiformes. Innumeris & miris modis configurari plane-

planetas inter se, tum etiam cum stellis fixis, & donec quidem conjungerentur. Conjunctiones porro syderum multiplices. Minores praetereo. Saturni & Iovis observavere illi annorum fuisse nongentorum. De maxima, qua ad idem punctum unde profecta sunt cuncta redeunt sydera, fusius supra actum est. Taceo argumenti ejusdem quamplurima, in quibus non est numerus; quæ ne odium pariam, & compendii causa omitto. Quæque omnia, quia jam vulgata, breviter & nullo negotio exhiberi posse non satagentibus videbuntur: sed quæ non ita breviter, nec tam facili negotio, observata & demonstrata reputabit; qui bene perpenderit, in illorum vel minutissimis particulis, speculatione & observatione diuturna indagandis, vetustissimos & magni nominis Astronomos, per totum plerumque vitæ suæ tempus, super excelsos montium apices invigilavisse. Attende & illud: quod sicut Rex & Poëta non quotannis nascitur, ita neque primis temporibus nascebantur quotannis præclari Astronomi, qui in illis deprehendendis, talem meditando & pernoctando, impenderent curam & sollicitudinem. Constat ergo, Astronomicas cognitiones, vastas & diffusas, Sphæricis item longe ampliores, & projectiores, non nisi diuturnis mage etiam temporibus, & longioribus multo seculorum intervallis, parari & conquiri potuisse.

CAPUT X.

De antiquitate Astrologiæ.

VErum enimvero, quamvis necesse sit, permulta, illaque innumera pene fuisse tempora, quæ in Sphærica & Astronomi-

ea contemplatione impenderint primi illarum indagatores: parva & exigui momenti putanda ſunt, præut illa non dubio fuere, quibus ſiderum affectiones & conditiones indagatæ & collectæ; quibuſque ſtellarum vires, tum in ciendis aëris mutationibus, tum in moderandis hominum fortunis, plurimum valuiſſe demonſtratæ ſunt; vel certe demonſtratæ creditæ ſunt. Erexerant primi Aſtronomi vultus ſuos à terra ad cœlum, ut ſiderum poſitus & motus conſequerentur. Reflexerunt qui illos ſecuti ſunt Aſtrologi, oculos ſuos à cœlo ad terram; ut quid poſſent ſtellarum vires & influxus, tum in aërem, tum in homines, defixa & attenta conſideratione aucuparentur. Stellas enim putavere illi longos habere ſtimulos, qui de cœlo nos pungerent: atque adeo ingenerari qualitates hominibus, prout illos ſua ferirent ſidera.

Deprehendere illi multiplici & longa experientia; ſiderum quædam eſſe ignea, calida & cholerica; quædam terrea, ſicca, & melancholica; quædam aërea, humida & ſanguinea; quædam aquea, frigida & phlegmatica. Aſſignatos credidere ſuos cuique Planetæ ventos: nec non tempora præmonſtrare ſiderum curſus & recurſus, circuitus & tranſitus. Stellarum, alias eſſe benevolas, alias malevolas: benevolas, quæ felicitatis inſignia hominibus decernerent: malevolas, quæ periculum facerent, hominesque peſſundarent. Mixtas & temperatas, quæ interdum commodam & felicem efficerent vitam hominum, interdum incommodam & inproſperam. Sidera alia dari maſculina, alia fœminina: quædam homogenea, quædam heterogenea. Diurna eſſe & nocturna ſtellarum gaudia. Occurſantium ſtellarum, quaſdam præſentia & teſtimonio occurrere,

quaſdam

quaſdam radiatione & aſpectu. Bonum aut malum perhibere, ſi bona vel mala præſentia, bona vel mala radiatione reſpicerent. Stellas dari anæreticas, quæ occurſu vitam inciderent. Climactericas alias, quæ vitæ curriculum interturbarent. Leviores & graviores notatos climacteres: tum & ſtellæ malevolæ occurſu lethiferos. Climacteres facere; non vim numeri ſeptenarii, & novenarii: ſed ſtellarum decretum & apoteleſma. Planetis idcirco ſingulis, ſingulas aſſignatas periodos, ad ſignandos climactericos, tota vita eodem tenore recurrentes. Aſpectus præterea dari trigonos, tetragonos, hexagonos, & diametros. Trigona, tetragona, & hexagona, alia poni dextra, alia ſiniſtra: dextra, quæ fierent per radiationem & aſpectum: ſiniſtra, per præſentiam, & teſtimonium. Climacteres hebdomadicos fieri in diametro; Enneadicos, in tetragono: ſed optima quæque portendere, trigonum & hexagonum. Signa ut loca eſſe climacterica. Stellas beneficas vim ſyderis vel loci climacterici emollire, & inflectere: quin & ſigni naturam quandoque mutare ſtellæ aſpectum. Obſervavere illi, ſuas eſſe partes Zodiaco, maſculinas & fœmininas. Et qua ratione diviſere Aſtronomi Zodiacum, in duodecim ſigna & partes; diviſere Aſtrologi unumquodque ſignum Zodiaci in tres Decanos, & novem munifices, ſive Liturgos: qui duodecimam partem Zodiaci in duodecim partes dividerent: quibuſque virtutes ſignorum duodecim impreſſæ eſſent, & nomina indita: dodecatemoria ſcilicet in dodecatemorio: ſigna in ſignis dominantia. Variis præterea coloribus pinxere antiqui Decanos illos, Planetas ſeptem, & duodecim Zodiaci aſteriſmos: floridioribus hos,

& clarioribus; ſaturatioribus illos, & obſcurioribus. Saturno, verbi gratia, dedere nigrum: Jovi, candentem, qui λαμπρὸς eſt: Marti, rubrum: Soli, lucidum: Veneri, varium: Mercurio, luteum: Lunæ, aërium. Obtundi claram ſtellam à fuſco ſydere: & viciſſim, liqueſcere fuſcum ſydus à clara ſtella irradiatum: tum ſydera, ſyderum aliorum mixtura, mille invicem & non ſuos colores trahere.

Decanis porro illis attribuere antiqui Genethliaci ducatum Aſtrologicæ omnis divinationis quæ ex themate genituræ fieret. Quin & illis tantum poſſe Decanos viſum eſt; ut totidem inſtituta populorum, legeſque univerſales eſſe cenſuerint, quot Decani eſſent. Collectæ hinc Geneſes, non ſolum urbium; ſed & Mundi ipſius tentata genitura eſt. In ponendis ſed enim hominum geneſibus, accuratiores fuere Chaldæi, & Ægyptii; qui in dodecatropi conſtructione, & horoſcopi diathemate, omni ſollicitudinis intentione, quæſivere primo horoſcopum ipſum; quem genituræ dominum, principem & datorem vitæ indigitaverunt. Chronocratorem deinde, ſive Aphetem venati ſunt, temporum & fortunæ datorem. Loca poſuere illi duodecim, felicia & infauſta, in diathemate horoſcopi; quæ uti ſignificarent, ita decernerent. Totidem fecere illi commoda & adverſa, fortunæ dodecatropo; quæ duodecim fortunæ ἆθλα appellavere: quæque literatorum princeps Salmaſius, non labores, ut vulgo ſolent, ſed fortunæ præmia, bona & mala, interpretatus eſt. Ex poſitu & conſtructione diathematis, ordinavere illi ſydera, quæ vires ſuas ab horoſcopo ſumerent, quæque geneſim cujuſque moderarentur. Et quamvis propriis quæque

virtu-

virtutibus pollerent, ob varios tamen aſpectus & configurationes innumeras, quibus invicem quaſi contemperarentur; vel amitterent virtutes illas ſuas, vel alios influxus ſibi adſciſcerent: poſuere illi ratione platica horoſcopum, eundem quem Decanum: ſed ratione partili, & ex αὐτοψία, ſecundum quam digeſtæ fuere geneſes, apud Chaldæos, & Ægyptios; indagata illis fuere dodecatemoria ipſa ſtellæ horoſcopuſes: neque ſolum in qua parte duodecima horoſcopus verſaretur; ſed etiam in qua parte duodecima duodecimæ: imo ecqua tandem in ejuſdem ſexageſima: Addidere qui rem accuratius expenderunt, quanam in illius ſexageſimæ ſexageſima. Bene autem vel male diſpoſitæ ſtellæ videbantur, cum planetæ in bonis vel malis ſignis, bonis vel malis partibus erant conſtituti. Climacteres porro varios fecere, pro ratione decanorum & horoſcoporum. Atque ut ſingulis decanis ſuos planetas aſſignaverant, diverſos etiam fecere climacteres, pro ordine planetarum qui in ſingulis geneſibus diſponerentur. Imo neque ſolum in inveniendis climacteribus rationes habuere Decanorum & planetarum: ſed etiam aſcenſiones ſyderum conſideravere, & temporis terminos omnes ſcrutati ſunt. Quæ omnia diſquiſitione partili & exacta, ab antiquis Genethliacis fuere cogitata, explorata, & Apoteleſmaticæ ſuæ religioſe accommodata.

Chronocratoras præterea, ſive Aphetas, obſervavere illi generales & catholicos, qui è carceribus vitæ emiſſi, ad finem uſque fortunas, & actus hominum perducerent: Qui tempora, annos, menſes, dies, & horas, ſequentibus aſtris traderent: aſtra vero ſequentia, ordine ſucceden-

tibus. Chronocratoras catholicos à nullo accipere tempora, ſed à ſe ipſo: dividere autem aphetis ſpecialibus & ſequentibus: ſequentes & ſpeciales aphetas, quæ accepiſſent tempora à catholicis, dare illa aphetis ſuccedentibus: ita ut ſtellæ quæque chronocratorias ſuas ordine ſortirentur. Chronocratoribus porro generalibus darentur ſpecialiores, ſuis quaſi ſcaphidiis & capſulis inſerti, chronocratores annui, menſtrui, diarii & horarii. In quibus ſupputandis, & ordine ſuo digerendis, non dici poteſt quam exactam veteres Judiciarii adhibuerint diligentiam: præcipue in datione & acceptione temporum, quæ inter ſe mutuitabant aliæ aliis ſubſtitutæ ſtellæ. Notavere illi, variare & alternare vices ſydera, in bono atque malo: neque ab uno chronocratore bona & mala conferri, ſed à multis. Et cum bona & mala eodem tempore uni homini contigiſſent; non potuiſſe ex uno apheta contraria illa prædixiſſe, ſed ex alio atque alio. Vt enim permiſcerentur in cœlis ſyderum aſpectus, diſcurſus, circuitus, & congreſſus; ita permixtas fluxiſſe in terris actiones & fortunas hominum.

Innumera de genere hoc prætereo obſervata, quæ vulgo proſtant apud artis illius magiſtros. Tum & alia quamplura, vetuſtate & malignitate ævi, cum libris Chaldæorum & Ægyptiorum erepta & perdita. De quibus, ſi extarent, diceremus eadem fortaſſean, quæ Pſellus repoſuit de libris Teucri Babylonii. *Ex illis*, inquit, *qui hauſerit, mirabilia multa deprehendet, de ſignis cœleſtibus, & ſyderibus quæ cum iis oriuntur, & de Decanis: quæ ad diverſas vitæ actiones & eventus faciunt.*

Fateor, illa omnia, & Genethliacam totam,

con-

constitisse principiis vagis, fusis, & arbitrariis: sed quæ multiplicibus & repetitis, quia dubia & incerta, propter hoc ipsum, educenda fuere, observatis & experimentis. Quæque proinde longiore multo repetenda fuerunt temporum & seculorum serie. Quorum hacpropter longæva & veneranda traditio, tanti fuerit apud antiquos, illosque excelsissimi & acutissimi ingenii Philosophos; ut maximi nominis assertores habuerit, Deos, Reges, & Heroas: Mercurium, Æsculapium, Anubium, Petosirim, Necepsonem, Orpheum, & alios quamplures; qui de stellarum apotelesmatibus Aphorismos conscripsere: quique quas nos credimus nugas, putavere fuisse aliquid; nec non fumo illi pondus dedere.

Quæ quoties apud me reputo: nulla me amplius tenet admiratio tot millium annorum, quæ posuisse Chaldæos tradidit Cicero, in periclitandis experiundisque pueris. Hinc etenim scrupulosa illa quæ antiquos habuit Genethliacos anxietas, in disquirendo partili horoscopo, in Chronocratoriis stellarum dispertiendis, & Climactéribus indagandis. Quæ plurima seculo huic neoterico incognita, mirum in modum subtiliter, docte, & enucleate, detexit singularis & eximius Salmasius; recondita qua pollet in omni scibili lectione. Deditque idem, quod mirer, doctas & subtiles fabulas, tum ingeniosissimis positas inventis, quas ille putavit & refutavit nænias. Verum uno hoc nænias illas jam volo, ut vincant, non temere & aliud agendo, sed composito repertas; & longissimo illo usu, qui artes omnes extudit, attentissime & diutissime meditando, fuisse exsculptas.

CAPUT XI.

De antiquitate Theologiæ & Magiæ gentilium.

THeologiam gentilium accessionem fuisse vetustioris & primævæ Astrologiæ, nemo est qui inficias eat. Erravere scilicet primi homines diutissime in terris, antequam ad cœlum converterentur, & cœli mensiones ex terræ mensionibus assequerentur, Sphæramque detexerent. Erravere diutissime in cœlo, qui illis successere Astronomi, ut sydera leges, stellarumque cursus deprehenderent. Despexere diutissime terras jacentes, qui illos secuti sunt Astrologi; ut quid possent sydera in terras, defixa consideratione haurirent. Reflexere oculos à terra ad cœlum Theologi, Astrologorum discipuli: atque ubi observavere, cœlestes ignes, in agmine veluti & acie ordinatos, radiis, tanquam sagittis, terrestria ferire corpora; quocirca & *militiam cœli* appellavere illos sacri Codices: Deos esse voluerunt omnipotentes, quibus omnia parerent, quique omnibus dominarentur, & omnia ad se converterent. Tum nomina illis imposuerunt: vel à potestate, quam in terrestria quæque exercerent, cogitata; vel ab effectu peculiari indita, quem in singulis genituris ostenderent.

Attribuere mundo ipsi Deum suum & genium: quem Deorum inferiorum principem, & primæ creationis spiritum fuisse, supra & multis demonstravi. Dixere illum Pana: & fistulam ei dedere septem cicutis compactam; ad cujus sonum Satyri & panes alii omnes saltarent: ut significarent, spiritum, & Deum illum universalem, Spiritus & Deos omnes alios movere & mode-

moderari, ſeptem planetarum concentu & conſenſu. Sui deinceps, regionibus, urbibus, locis, populis, laribus, & hominibus ſingulis, aſſignati dii & genii. Quos omnes, quia plurimi ſunt, & proletariis cogniti, ut brevis fiam, prætereo.

At enimvero! quia plerique principia & cauſas rerum, non ad cœleſtia tantum ſydera; ſed ad ſupercœleſtes etiam intelligentias, & mundum ipſum referebant Archetypum: varia itidem de diis, eorumque ordinibus jactata fuere. Quas lites ut componeret Mercurius Ægyptius, cognomento Triſmegiſtus, Deus & ipſe Ægyptiis habitus; mira ſunt quæ de illo retulit Firmicus. *Mercurius Ægyptius*, ait ille, *conſcripſerat viginti millia voluminum, de variis ſubſtantiis, & principiis, & poteſtatum ordinibus cœleſtium: quæ aliæ atque aliæ traditæ fuerant. In quibus Aſtrologia & Theologia Ægyptiorum explicabantur. Quas artes docuerat Æſculapium & Anubium.* Quod ut plurium auctoritate confirmetur; hæc de libris illis Mercurialibus retulit Iamblichus. *Mercurius*, inquit, *compoſuit libros viginti mille: ut Meneteus recenſuit, tricies mille, item ſexies mille, quingentos & vigintiquinque. Compoſuit libros centum de diis empyreis; totidem de ætheriis; mille de cœleſtibus.* Conjicere hinc datur, quam antiquiſſima fuerit Theologia gentilium; tum ex antiquitate Mercurii ipſius, tum ex primis Theologiæ ipſius gentilitiæ auctoribus; inter quos, longe ante Mercurium, de diis ſuis non conveniebat. Hinc etiam liquet, Theologiam gentilitiam, ex ſyderali ſcientia manaviſſe; quod quaſcunque commenti eſſent gentiles de diis ſuis fabulas, intelligerentur de ſyderum errantium affectionibus, aſpectibus, & eorun-

rundem conjunctionibus. Finxere idcirco Saturnum morosum, & crudelem; quia cœlum maligno & noxio sydere contristaret. Jovem amatorium; eo ipso quod animos hominum, spiritu benevolo & benigno hilararet. Trucem & ferum Martem, visu suæ Veneris malacissari. Illorum congressus à Sole intercipi. Et cetera, quæ odiosus essem si omnia recenserem.

Theologia porro gentilium, eorundem Magiam peperit: & qui Deorum Sacerdotes, Magi itidem apud illos habiti sunt. Credidere antiqui, rebus omnibus terrestribus, vires inesse occultas: vel à cœlo irradiatas, per virtutes disponentes: vel ab intelligentiis infusas, per rationes medias: vel ab archetypo impressas, per Ideas & formas exemplares. Omnia scilicet in omnibus esse voluerunt. Cœlestia, intellectualia, & archetypa, rebus inesse terrestribus, modo terrestri & composito. Terrestria rursus cœlo inesse, modo cœlesti & defæcato: in intelligentiis, ratione intellectuali, & mage simplici: in archetypo, Idearum more purissimo. Tum vero omnia per divinas illices, & symbolicas illecebras reciprocari: nec non spiramentis occultis sese mutuo quasi sugere. Cœlestia & supercœlestia suis influxibus terrestria ad se convertere. Terrestria vicissim suis hiatibus, cœlestia & supercœlestia ad se allicere. Nullam propterea vel herbam esse in terris, quin haberet suam stellam; cujus spiritu, & vitam, & vires, facultatesque quibus esset prædita, possideret. Taceo lapides, metalla, gemmas, arbores, bruta, & homines, quibus sua itidem sydera deputaverunt. Materiis itaque potentibus, mirabilia operari crediti sunt, tum ad Lunam, tum ad stellam, tum ad syderis aspectum quæsitis

sitis & præparatis. Sicut enim virtus opifex ex occultis manifesta produceret: ita Magi manifesta assumendo, occulta attrahere videbantur, per stellarum radios, & res naturales cœlestibus congruas. Influxus autem cœlestes potentiis naturalibus commixtos illos esse qui exhiberent in terris effectus mirabiles, quorum causæ in cœlo essent.

Hinc nimirum excantatas & devocatas sydernm Deorumque imagines, cœlo in terras descendisse,& vim factam diis ipsis tradunt; sacrificiis, consecrationibus, suffitibus, invocationibus, & imprecationibus. Deorum & siderum imagines illas, *Personas, & Facies*, appellavere; quales Decani fuerunt. Decan enim Chaldaice, & Persice, Illustrissimo Salmasio auctore, *Persona fuit, & Facies*. Personæ autem,vel facies,apparebant diræ, vel placidæ.

Apparent diræ Facies, inimicaque Trojæ
Numina magna Deum.

Inter sacrificandum vero plerumque vel amicæ, vel hostiles occurrebant. Ad depellendas hostiles, instituta fuere Romanorum purpurea capitis velamina: qualia præceperat Æneæ Trojanus Helenus: Æneidos 3.

Purpureo velare comas adopertus amictu;
Ne qua inter sanctos ignes, in honore Deorum,
Hostilis facies occurrat, & omina turbet.
Hunc socii morem sacrorum, hunc ipse teneto:
Hac casti maneant in relligione nepotes.

Orta ex his incantamentis veneficia & philtra illa, quibus homines fascinati, vel in odium, vel in amorem inducerentur; tum vel ægri vel sani evaderent. Adde his impressas virtutes bonas, vel malas, imaginibus quas vulgo *Talismanicas* vocant: per characteres, per adjurationes,

per lumina, per ſonos, per numeros, per verba, & nomina. Naturam enim rationes occultas in apparentibus formis, quaſi ſymbolis, exprimere; Deoſque veritatem Idearum per manifeſtas imagines explicare putabant. Tum vero antiqui Sacerdotes ex multis componendo, unum conficiebant; aſſimilabantque ipſi uni, quod eſt ſuper multa. Vnum inquam ex materiis multis permiſtum. Quarum quidem materiarum diviſio unamquamque debilitaret: miſtio vero per vires exemplares ideam reſtitueret. Decanos referunt in Taliſmanicis figuris illis pingi ſolitos; alios cum ſecuri, alios cum telo, alios cum capite viri, aut fœminæ, radiato: illorumque imagines annulorum gemmis inſculptas, ut eſſent pro amuletis. Teleſmatibus porro illis efficaciam imprimi eximiam, ſi conſecrationibus Chaldaice vel Ægyptiace conſcriptis inciderentur, quia ſacrarum gentium linguæ eſſent.

Quid memorem, verba carminis Magici, rebus cantatis inhalata, aptaviſſe illas ad ſuſcipiendam quamcunque voluiſſent Magi virtutem, præter ſolitum ordinem? & retrograde prolata, ad inſolitos moviſſe affectus? Nonne & illa vulgata; Magico ſuſurramine, tonuiſſe Iove inſcio, amnes reverſos, colligata maria, Solem inhibitum, Lunam deſpumatam, ſtellas evulſas, ruptas viperarum fauces, & capita aſpidum incantata diſſiluiſſe nænia? Quid referam Acherontem imis avernis refuſum, manes ſepulchris erutos, hominum formas mutatas, ceſſaviſſe rerum vices, & Mundum ipſum torpuiſſe?

Innumera præterea fuere ex Aſtrologicis, & Magicis inventis, divinationum genera, per Phyſiognomiam, per Metopoſcopiam, per Chiromantiam, per Geomantiam, per Hydromantiam,

per

per Aëromantiam,per Pyromantiam, per Haruſpicinam, per tonitrua, per fulgura & fulmina: per ſomnia dormiendo, per phantaſmata ex vigiliarum reliquiis: per furores & manias, vigilando. Et quæ putavere antiqui, in omnibus abſcondita fuiſſe futurorum oracula.

Non hoc vero jam agimus, ut concilietur fides his omnibus quæcunque enarravi. Verum ut demonſtretur, vel minimis tum Magiæ, cum divinationis partibus, artes ſuas poſitas; multiplici obſervationum experimento, uſuque longiſſimo inventas. Neque vero ludicras & vanas artes, ſed tanti momenti & ponderis, ut divinis etiam miraculis ad ſimilitudinem accedere valuerint. Qualia fuere, virgas in dracones vertere: aquam fluminis mutare in ſanguinem; & ranas lacubus educere. Quæ non ſimpliciter fuere Dæmonum præſtigiæ; ſed ſtupenda artis Magicæ oſtenta. Quam ſcilicet Magicam artem, *Sapientiam* vocavit D. Stephanus, Actorum 7: quamque in primis Moſes ſapuit, Hebræis ipſis auctoribus: neque illam ſolam, *ſed omnem Ægyptiorum ſapientiam*, addidit ſanctus Martyr, eo loci: quatenus nempe Apoteleſmatica, Aſtronomica, & Sphærica conſtitit; à quibus Magia omnis ortum duxit. Sed enim, ſi in Magica tantum valuere Ægyptii, teſte vel ipſa hiſtoria ſacra; nec non Chaldæi, quorum Ægyptii fuere æmuli: Quid non valuiſſe utroſque putabimus, in Apoteleſmatica, in Aſtronomica, & Sphærica? Imo, ſi plurima, ſeculo huic noſtro incognita, calluere illi in Magicis; quidni eoſdem plurima, itidem ſeculo huic noſtro incognita, calluiſſe putabimus, in Apoteleſmaticis, Aſtronomicis, & Sphæricis? Tum ſi plus eis acceſſit cognitionis in diſciplinis illis; quid-

ni in iiſdem conquirendis plus illis etiam acceſſiſſe temporis exiſtimabimus?

Advocentur etiam huc cumulo, innumeræ aliæ ſive àrtes, ſive diſciplinæ; quibus hæ omnes abnexæ, & concatenatæ ſunt: quaſque ſciviſſe oportuit, qui has calluiſſe putati ſunt. Reputemus tandem ſedulo, quod erat inſtituti noſtri oſtendere: utrum Chaldæi & Ægyptii, diſciplinas & artes illas omnes potuerint conſequi intra illud tempus quod numeratur, ab Adamo, uſque vel ad Abrahamum Chaldæum, vel ad Moſem Ægyptium. Certe, ſi res hæc bona mente, & bona fide peragitur, nemo erit qui non cenſeat, tempus illud anguſtiſſimum, vel ad minimarum & trivialium artium deprehendenda experimenta; ne dicam ſcientiarum altiſſimarum, qualia fuere Aſtronomiæ, Aſtrologiæ, & Magiæ, curioſa obſervata, expendenda & demonſtranda.

§ X.

SYSTEMATIS THEOLOGICI

LIBER QVARTVS.

CAPVT I.

Adamus quantumvis perfectus formatus, non potuit momento illo quo formatus est, callere Sphæram, Astronomiam & Astrologiam. Sed illarum cognitionem progressu temporis assequi potuit. De Bibliis sacris. Sunt pleraque apographa, non autographa.

INDICANDIS nodis illis, prodit miraculum è machina. Asserunt qui volunt mundum creatum fuisse cum Adamo formato; Adamum, momento illo quo vitam & lucem hausit, scientias, artes, & disciplinas omnes calluisse: Quas deinde sine labore & experimento, nullo itidem gradu temporis testudineo, posteros suos docuerit. Ignoscant viri summi, si dixero, non recordari serio quæ dicant, qui hæc dicunt. Adamus enim, quod supra ostendimus, qua homo perfectus formatus est, perfecti quidem humani nihil à se alienum habuit: sed nihil propterea perfectione sua adeptus est, quod perfectum humanum & suum superaret. Excessisset vero Adamus extra perfectum humanum & suum, si momento illo quo formatus est, scientias, artes, & disciplinas omnes calluisset. Non ergo illas calluit. Ponamus certe Mundum cum Adamo conditum: at non ideo sequeretur, scientias, artes, & disciplinas omnes, cum Adamo itidem conditas. Erant qui-

quidem in principio, & ante rerum principium, summæ scientiarum omnium rationes & causæ in Deo: sed illarum semina tantum jacta fuere in Adamo, quo tempore formatus est: quæ non nisi cogitatione & ratiocinio, cultura & tempore, ex Adami potentia educi potuerunt. Potuit Adamus scientias, artes, & disciplinas omnes assequi; sed non eas idcirco assecutus est, momento illo quo formatus est. Dei etenim fuit, non hominis, rerum quæ nondum extiterant causas cognovisse. Adde quod nihil intelligere de prioribus, vel præsumere de futuris & posterioribus, valuit Adamus, quatenus homo vel perfectissimus, nisi cognitione, aut potius conjectura illa, quæ elici potuit ex consideratione rerum præsentium; quæque in suos sensus prius incurrisset: secundum illud vulgatum, Quo nihil esse potuit in intellectu, hominis vel perfectissimi, quod non prius fuisset in illius sensu.

Non ergo potuit verbi gratia Adamus vel perfectissimus, cœli regiones, quæ Sphæræ cognitio est, animo describere, quin terrarum regiones prius deprehendisset: neque rursus terrarum regiones deprehendere potuit, quin terras prius omnes peragravisset, & undequaque lustravisset. Illa autem non nisi dietim pererrando, videndo, & meditando, perfici potuere: juxta illud Psalmi 19: *Dies diei eructat verbum: & nox nocti indicat scientiam:* Quo loci, *Dies*, rerum notat apprehensionem, quæ fit per visum, sensuum nobilissimum: *Nox* vero, ratiocinium, quod de rebus apprehensis, consultando & meditando colligitur.

Sed enim, si Adamus, quatenus homo; imo perfectione formationis suæ integra, vel ante peccatum (quod idem est;) non potuit nisi paulatim,

latim, & successione temporis, scientias, artes, & disciplinas apisci: longiore sane temporis intervallo comparare illas, post lapsum & peccatum suum, valuit: Ex illorum præsertim hypothesi, qui volunt, animum Adami, post peccatum, tenebris fuisse obductum, & rerum ignorantia hebetatum. Adjunge his, quod secundum eosdem, tam breve statuitur spatium, inter formationem Adami, & peccatum ejus; ut nihil fere scire potuerit Adamus, quod non illi magno constiterit: id est, labore & temporis dispendio eodem, quo disciplinæ omnes peccatoribus vendi præsumuntur hominibus.

Solent omnes qui libris Mosaicis scrupulose addicti sunt, inventiones scientiarum, artium, disciplinarum, & rerum omnium, vel ad Adamum, vel ad Adami referre posteros. Ratione illa tantum, quia nullus homo prior Adamo legitur apud Mosem. Hoc illi autumant, argumento eodem quo putant, antiquissima omnia, tum naturalis, tum humanæ historiæ, monumenta, libris sacris, præcipue vero Mosaicis, contineri.

Instituti mei non est, neque istud Deus sinat, vel quicquam imminuere de fide quæ sanctis codicibus præstanda est, vel eorundem auctoritatem defugere. Dicam ingenue quæ sit de illis mea sententia. At si quid fallo, ita fallar. Opinio hæc semper mihi sedit, quam inconcusse & firmiter teneo: Bibliis Sacris contineri quicquid scire hominibus concessit Deus, vel de origine Mundi, vel de historia sacra, vel de Prophetiis, vel de Mysteriis divinis, vel de salute nostra. Quæ ad salutem nostram unice spectant, paucis constant. Et in illis tantum curæ, tantum diligentiæ, & tantum lucis adhibuit Spiritus sanctus, quan-

quantum captui humano convenit. Pluribus mandata sunt quæ de aliis tractant. Et de illis aperiam, quod omnes sentiunt, quodque plerique mussant dicere. Tanta scilicet incuria, & caligine tanta scripta fuisse; ut nihil plerumque intricatius, nihil obscurius legi possit.

Petenti apud me causam hujus rei: hoc mihi ipsi, ratione illa quæ homini cuivis præsto est, responsum dedi. Deum, qui se nosci ab hominibus voluit, tenebris latuisse; neque se plene manifestum dedisse. Illud enim de se ipso profitebatur, *habitaturum in nebula*. Itaque neque se nomine uno Iudæis confessus est sub veteri fœdere. Sub Euangelio autem, discipulos suos, & dæmones comprimebat; ne, quis esset, evulgarent. Quicquid præterea dicebat, parabola erat: & variis sermonum ambagibus suos ut plurimum circumagebat auditores. Quodsi coram loquendo cum hominibus, perplexe & ænigmatice locutus est Deus; non absimili vero conjectura existimandum erit, scriptis eadem tradita, perplexius & nodiosius ad posteros transmitti voluisse. Hinc inusitatæ illæ & insolentes cœlestium species, quas divinis scriptoribus oblatas legimus; inusitatis & insolentibus loquendi formulis descriptæ & expressæ. Ludos dicas fere omnes schematis enthei, quos nobiscum balbutiens Deus, miris modis fecerit hominibus.

At enim vero! quis asserere audeat, divinorum Auctorum autographa ipsa, perplexe quamvis & ænigmatice ab illis scripta, ad nos eadem transmissa, qualia dictante Deo ipso, voluminibus sacris commissa sunt? Negari certe non potest, quin sint apographa quæ leguntur in libris Iosuæ, Regum, & Paralipomenon. Remque ipsam auctorem dabo. Miraculum Iosuæ, quo increpante

pante Sol & Luna ſteterunt, manifeſto apographum eſt. Scriptum enim legas capite 10. libri illius. *Steteruntque Sol & Luna, donec ulciſceretur ſe Gens de inimicis ſuis. Nonne ſcriptum eſt in libro Iuſtorum?* Exceptum ergo miraculum, ex libro Juſtorum: id eſt, ex libro Judæorum, qui dicebantur *Iuſti*, quod notavi ſupra. Exceptum, inquam, ex libro illo Juſtorum, qui ex libro alio (fortaſſean autographo) exceptus fuerat. Nihil vero frequentius occurrit in aliis tractatibus, *Ecce ſcripta ſunt, vel in libris Nathan, vel in libris Gad, vel in libris ſermonum dierum, regum Iſrael, & regum Iuda: vel in verbis Iehu, filii Hanani; vel in ſermonibus Hoſai; vel apud Iſaiam prophetam*, ſuo illo hiſtoriarum libro qui lumine caſſus eſt: &c. Quæcunque ſcilicet leguntur vel apud Reges, vel in Chronicis, collectanea ſunt, deprompta ex libris Nathan, Gad, Iehu, Hoſai, Iſaiæ; &c. unde hauſta & compilata, ſuo ſibi auctorum ipſorum indicio, evidentiſſime deprehenduntur.

Neſcio vero, quo auctore ſatis idoneo, compertum ſit; Pentateuchum, Moſis ipſius fuiſſe autographum. Vulgo dicitur, ſed non omnibus probatur. Hæ cauſæ me movent, quare libros quinque illos, non Moſis archetypos, ſed excerptos & exſcriptos ab alio credam. In primis quod in illis legitur Moſes mortuus. Qui enim potuit Moſes ſcribere poſt mortem ſuam? Ioſue aiunt addidiſſe mortem Moſis, capiti ultimo Deuteronomii. Verum, quis addidit mortem Joſuæ ipſius, capiti ultimo libri illius qui Joſuæ inſcribitur; quique à Joſue ipſo conſcriptus, ut Pentateuchum à Moſe, reputatur?

Legitur porro Deuter. cap. 1. *Hæc ſunt verba quæ locutus eſt Moſes trans Iordanem.* Quæ ſi ſcri-

scripsisset Moses, reposuisset, *cis Iordanem.* Non enim transiliverat Moses Iordanem. Imo neque illum vadavit unquam. Dixit autem, *trans Iordanem*, qui Deuteronomium congessit, quia in Terra sancta erat: cuique adeo locus ille in campestribus Moab, ubi Moses Judæos extremum allocutus est, trans Jordanem erat. Illud autem, *trans Iordanem*, repetitum multoties à Mose reperias, Deuteronomio eodem. Quod revera illi fuerat, *cis Iordanem.*

Laudatur quinetiam Numerorum capite 21, parœmia sumpta ex libro, cui titulus erat *Bellorum Domini.* Verba Numerorum hæc sunt. *Unde dicitur in libro bellorum Domini. Sicut fecit in mari rubro, sic faciet in torrentibus Arnon.* Laudari autem non potuit à Mose liber ille bellorum Domini, in quo facta fuisset mentio eorum quæ in Arnon, & in ipsa arena, à Mose ipso gerebantur: Quia enim neque conscriptus erat liber ille, neque potuerat. Crediderim certe, diurnos commentarios Mosem confecisse, rerum omnium mirabilium quæ Deus in gratiam Judæorum, Mose eorum ductore, faciebat. Ex quibus scilicet commentariis, longo post Mosem tempore, conflari potuerit liber ille bellorum Domini. A quo deinceps Numerorum liber exceptus fuerit. Quique proinde, non autographum; neque dum vero apographum ex autographo ipso exscriptum: sed vere & reapse apographum apographi reputari debuerit.

Indicant vero longissime post Mosem scripta, quæ leguntur Deuteronomii cap. 3. *Iair filius Manasse possedit omnem regionem Argob, vocaturque ex nomine suo, Basan hanoch Iair, id est, villa Iair, usque in præsentem diem.* Non dixisset Moses, *usque in præsentem diem*, si hæc scripsisset.

ſet. Vix enim poſſidebat Iaïr ipſe villam illam ſuam, quo tempore introducitur Moſes hæc dicens. Arguiturq; hinc manifeſto, loci illius Deuteronomici auctorem oſtendere voluiſſe, à longiſſima & prima origine, unde villa Iair diceretur: deducendo cauſam nominis illius à Moſe, ad ſua uſque tempora. Proindeque appoſite dixiſſe, vocari villam Iair, ex veteri illo Iair, *uſque in præſentem diem*.

Tale eſt Deuteronomii ejuſdem illud, capite eodem tertio. *Solus Og Rex Baſan ſuperfuerat de ſtirpe Gigantum. Monſtratur lectus ejus ferreus, qui eſt in Rabbath filiorum Ammon.* Quorſum enim attinuiſſet, Moſem dixiſſe Judæis, monſtrari lectum ferreum Regis Baſan, in Rabbath filiorum Ammon, unde magnitudinem Gigantis illius diſcerent? Quorſum, inquam, opus erat, Judæos alio mittere, ut lectum Gigantis viderent; qui Gigantem ipſum, coram, in terra ſua, viderant, vicerant, & campis Baſan ipſis proſtratum, vulgo menſi erant? Satius multo fuerit credidiſſe, hiſtoriæ illius Scriptorem, quo fidem acquireret de Rege & Gigante Og, cujus mentionem moverat, quique longiſſime ante ejus tempora extinctus erat, teſtem certiſſimum adhibuiſſe lectum ejus ferreum: horrendas ſcilicet immanis Gigantis exuvias; quæ tempore illo viſerentur, non in Baſan, ubi jacebat Og; ſed locum mutantibus ſeculis, in Rabbath filiorum Ammon.

Leguntur etiam hæc Deuteronomii capite 2. *In Seir prius habitaverunt Horræi: quibus expulſis atque deletis, habitaverunt filii Eſau: ſicut fecit Iſrael, in terra poſſeſſionis, quam dedit ei Dominus.* Significatur his verbis; Idumæos, qui ſunt filii Eſau, habitaviſſe montem Seir, expulſis atque

que deletis Horræis, prioribus montis illius accolis. Judæosque deinceps, montem eundem Seir habitavisse; nec non Idumæam sibi à Deo in possessionem concessam asseruisse, expulsis vicissim, atque deletis Idumæis. Atqui certum est, neque Mose auctore, neque Mosis seculo, expulsos & deletos fuisse Idumæos à Judæis: assertore Deuteronomio ipso capite eodem 2. *Dixitque Dominus ad me*, inquit Moses, *Transibitis per terminos fratrum vestrorum filios Esau, qui habitant in Seir, & timebunt vos. Videte ergo diligenter, ne moveamini contra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorum, quantum potest unius pedis calcare vestigium: quia in possessionem Esau dedi montem Seir.* Non ergo in diebus Mosis, concessa fuit Idumæa Judæis, sed longissimo post Mosem intervallo: Davide prophetante, psalm. 108. *In Idumæam extendam calceamentum meum.* Hoc est, in Idumeam extendam possessionem meam. Capitur enim possessio, per pedis immissionem. Et calceamentum hoc loco, pes est: continens pro contento. Quin & David ipse prophetiam suam ratam fecit, ut scriptum est Paralipomenon 1. cap. 18. ubi legitur, Davidem Deo consecravisse argentum & aurum. *Quod tulerat ex universis gentibus, tum de Idumæa, Moab, & filiis Ammon.* Additur eo loci. *Abisai vero filius Sarviæ percussit Edom in valle Salinarum, decem & octo millia. Et constituit in Edom præsidium: ut serviret Idumæa David.* Tempore ergo Davidis, non Mosis, redacta est Idumæa in terram possessionis quam promisso dederat Deus Israeli: utpote quæ in sortem & in partem terræ sanctæ veniebat. Atque hinc evincitur, scripta hæc Deuteronomii fuisse post Davidis tempora: diffitissimo scilicet post Mosem interstitio.

Ni-

Nihil vero eſt, quod pluribus lectorem atteram exemplis, ut lucem Soli fœnerem, & probem rem per ſe clariſſimam: Non eſſe archetypos qui reputantur Moſis libri, bibliorum quinque principes. Neque erit quare mirari quiſquam poſthac debeat, cum animadverterit, tam multa in illis legi obſcura, confuſa, inordinata, trunca & mutila, ſæpius repetita, omiſſa plurima, extra locum & ſeriem poſita: quoties reputabit congeſtam illos eſſe apographorum farraginem. Trunca ſunt quæ leguntur de Lamecho. cap. 4. Geneſeos. *Quoniam occidi virum in vulnus meum, & adoleſcentulum in livorem meum.* Nuſquam enim apparet vir ille adoleſcentulus quem Lamechus occidit. Mutila eſt hiſtoria quæ recenſetur capite 4. Exodi, de circumciſione filii Moſis. Et mutila eo ipſo deprehenditur, quia qualis eſſe debuiſſet, clare conjicitur. Tranſpoſitum eſt caput 20 Geneſeos, de peregrinatione Abrahami ad Abimelech, Regem Geraræ. Non enim vero ſimile reputabitur, Regem illum voluiſſe Saram vetulam; cui deſierant fieri muliebria, quæque non poterat voluptati operam dare. Eadem reputa de Rebecca, cap. 26. Geneſeos ejuſdem; quæ inciderat in eundem, vel alium regem Geraræ Abimelech. Neque enim credibile eſt Regem illum cupiviſſe Rebeccam, *propter pulchritudinem ſuam*, ut ſcriptum eſt: quia tum ſenuerat, grandibus jam & adultis, Eſau & Jacob, filiis ejus.

Extra vero locum & tempus poſitum eſt, quod legitur Deuteronomii cap. 10. *Filii Iſrael moverunt caſtra ex Beroth, filiorum Iacan in Moſera, ubi Aaron mortuus eſt.* Deinde ibidem, mox. *Eo tempore ſeparavit tribum Levi, ut portaret arcam fœderis.* Atqui longe ante Aaronem mor-

mortuum, ſeparati fuerant Levitæ ad officium curandi tabernaculi, & portandæ arcæ; ſecundum Dei præceptum, ſæpius, & longe ante mortem Aaronis repetitum; tum in Levitico, tum in Numeris. Imo Aarone ipſo in vivis degente, & ex quo perfectum fuit tabernaculum; quoties caſtra moverant filii Iſrael, toties Arcam portaverant Levitæ. At, ſiquidem operam dabit lector, veloci percurrat precor oculo caput hoc decimum Deuteronomii. Et mortem Aaronis narrationi inſertam præpoſtere comperiet, in qua locus ad mortem illam nullus erat utibilis; neque quicquam ad eam rem attinebat. Imo, contra rationem temporum ſcriptam eo loci deprehendet, ubi agebatur de lege lata in Sinai: longe ante Aaronem mortuum.

Extra locum itidem & tempus ſcriptum cernas Exodi illud capite 18. *Venit Iethro cognatus Moſi, & filii ejus, & uxor ejus, ad Moſem in deſertum, ubi erat caſtra metatus juxta montem Domini.* Qua ratione enim potuit venire Iethro ad Moſem generum ſuum, poſt Judæorum exodum, *cum uxore Moſis, & filiis ejus*: ſi Moſes ipſe, cum abiret à Iethro ſocero ſuo, & reverteretur in Ægyptum, ante eandem exodum, atque ut illam faceret, dicatur diſerte, *tuliſſe uxorem ſuam & filios ſuos?* Exodi ejuſdem cap. 4.

Plura id genus notabit in libris iiſdem, qui vel perfunctorie illos legerit, tum, quæ omitto recenſere, obſcura, confuſa, & turbata paſſim pleraque: imo quædam invicem pugnantia, ut frigida calidis, & ſicca humentibus. At vos, qui in illis conciliandis, reſponſiones & ſolutiones, undeunde eruere, & extricare ſatagitis: fruſtra omnes operam teritis, niſi nodos illos animadverſione hac reſcinditis, & diverſis modis ſcri-

pta

pta reputatis; quia ex diversis auctoribus exscripta & translata sunt.

CAPUT II.

Deus se obscure notum dedit hominibus. Deus in nebula. De bibliis apographis. Fuere scriptores ante Mosem. Non omnia potuit scribere Genesis. Non scripsit historiam primorum hominum, sed primorum Iudæorum. Arca non fuit prima navium. Vinea plantata à Noe, non fuit prima vinearum plantatarum. Qua ratione Melchisedec intelligi debeat, sine patre, sine matre, sine genealogia, &c.

QVare autem noluerit Deus, se, qualis esset, manifestum dare hominibus. Quare itidem perplexe & obscure cum illis locutus sit. Quare perplexius & obscurius dicta sua scriptis mandari curaverit. Quare tandem autographa ipsa quamplurima, quæ divini scriptores à Deo ipso hauserant, perire siverit: neque eorundem ad nos, nisi obscuriora multo, & turbatiora manavisse apographa, voluerit. Inquirant sagaciores. At mihi lateat, ut voluit Deus. Nihil ad me istud, Quare Deus voluit: dum mihi constet, Deum voluisse. Nebulam in qua Deus habitat, penetrare oculis meis non datur; ut Deum videam, qualis est. Deum certe habitare in nebula intelligo. Deumque in nebula veneror. Quæ obscura sunt in sacris, quas manibus versamus, paginis, elucidare; confusa in illis & turbata digerere; omissa revocare; manca & mutila restituere; pugnantia conciliare; perspicacitati meæ (si qua mihi est) non conceditur: tum neque plenam, ex illarum lectione, de origine Mundi notitiam habere; neque historiæ

sacræ

ſacræ ſeriem totam callere; neque Prophetias clare intelligere; neque vim myſteriorum efficacem perfecte cognoſcere. Quicquid præterea, in iiſdem ſacris paginis, vel obſcuri, vel confuſi & turbati, vel omiſſi, vel manci & mutili, vel diverſi & alieni eſt: Spiritum ſanctum, qui Deus eſt, in illis nihilo ſecius degere ſcio. Vel enim, illarum autographa à Spiritu ſancto divinis ſcriptoribus dictata, certe teneo: vel earundem apographa, ex ſacroſanctis autographis hauſta & derivata, conſtanter mihi perſuadeo. Ac veluti in nube, quam tempeſtas atra glomerat; qui ejus caliginem tranſadigunt radii, Solem teſtantur qui nube occultatur. Haud aliter, in obſcuris & denſis apographorum nimbis, ignea, quæ illos percurrit, Spiritus ſancti rimula, Deum prodit, quem nimbi eripiunt.

Neque vero me latet, lappas, & tribulos, nitidis Domini cultis ſuccreſcere: farreamque inter ejus ſementem, lolium infelix, & ſteriles avenas, dominari. Scio, in meſſe Domini, paleæ & aceris majorem copiam, cum tritici granis confundi. Scio, auro & argento, ligno & lapide, fœno & ſtipula, confuſe permiſtis & interſtructis, educi ædificium Chriſti. Scio, utique, divinis ſcriptis eadem illa interſtrui, confundi, interſeri, & ſuccreſcere. Imo, inquies, facile dignoſcitur lolium à tritico, palea à granis, aurum & argentum à fœno & ſtipula. Sed quis tam acri judicio erit, ut divinum autographum, ab humano apographo, ſeparare queat? Apographum, inquam, adeo cognatum autographo; ut te ipſo confitente, ludat utrumque in verborum ſtrophis & antiſtrophis. Atqui ſane non ita difficulter ſecernere erit apographum ex autographo; ubi auctor apographi ſe ipſum prodit, & in-

genue

genue fatetur, ex quibus libris librum ſuum compoſuerit. Difficultas in eo eſt, noſſe in apographo, quæ ſunt excipientis, & quæ autographi, à quo ille hauſit qui excepit. Atque ut id quod eſt dicam; Impoſſibile eſſe aio, noviſſe & decreviſſe omnia illa. Multa certe ſunt, in quibus attente meditando, dignoſci valeant quæ ſunt autographi ab illis quæ ſunt apographi. Et ſi canis venaticus, qui feram requirit; ubi plurima videt & confuſa in pulvere veſtigia, odora qua pollet ſagacitate, illa excernit, & ſtringit quæ ſunt feræ cui ſuperinſiſtit: Quidni ratio noſtra, ubi ponderibus & modulis ſuis utitur; divino præcipue adjuta auxilio; divina ab humanis excernere poterit? Tum ſi pater Iſaac cœcus, diſtinxit vocem Jacob, à manibus Eſau: Quidni mens noſtra cœleſti lumine irradiata, diſtinguere poterit vocem Dei, à manibus hominum?

Non ea, vis dicamne vel imbecillitas, animo meo eſt;ut me in illis dignoſcendis,excernendis, & diſtinguendis, cœlitus adflatum præſumam. Illud certe effari liceat; ineſſe mihi illam divinæ auræ particulam, quæ homini cuilibet ratio eſt: nec non Spiritum Chriſti eundem, qui de plebe Chriſtianum quemque informat; & ſine quo, nullus Chriſti aſſecla dici poteſt. *Si quis enim Spiritum Chriſti non habet,is non eſt Chriſti.* Romanorum 8. Hujus ego divini Spiritus auxilio fretus: tum & illo, qui nobis eſt tactus divinitatis melior quam notitia, inſtinctu emotus; audeo quædam in quibuſdam Bibliorum locis conjicere; neque enim poſſumus omnes omnia. Illa autem feliciter audere mihi videor: quia enim nihil audeo quod non rationis & fidei trutina curioſe appendam & caſtigate librem.

Fatum idem quod exemplaria profana, illaque innumera, abstulit, autographa sacra absumsisse quamplurima, meo mihi sum conscius & promus pectori. Nullus certe dubito, quin Moses Judæorum exitum ex Ægypto; tum legem Dei latam in monte Sinai; tum cæremonias lege illa præscriptas; tum historiam quadraginta annorum, quibus coërraverunt Judæi in deserto; tum denique memorandum Deuteronomii mysterium, scriptis accuraverit. Credo utique, Prophetam incomparabilem, recondita illa qua præstabat, rerum Iudaicarum sapientia, Judæorum suorum fastos, à prima origine, & Adamo sanguinis Judaici auctore, ad sua usque derivavisse tempora. Tum etiam rerum omnium Genesim, ante Adamum conditum, scripsisse, mihi facile persuadeo. Illa autem, & prima Judæorum monimenta, & rerum creationem primam, didicisse Mosem censeo, & lectura vetustiorum codicum, & divini, quo madebat, Spiritus monitu. Quamvis enim nullus nobis sit scriptor cognitus Mose antiquior; Scriptores tamen Mose antiquiores fuisse, negare quis audeat? Imo priores illo fuisse clare apparet, eo ipso quod historias suæ gentis, ante & post diluvium, intra bis mille & quingentos annos, vel circiter, scriptis mandaverit. Quasque secundum rerum naturam, earumque ordinem & seriem, & quod notandum, nullo hinc oriente incommodo, didicisse conjicere est; vel ex libris tempore suo extantibus; vel ex longissimis traditionibus, ad sua usque secula fideliter deductis. Literarum sane usum fuisse apud Phœnices longe ante Mosem, compertum est: nec non Phœnices eadem locutos constat, quæ Hebræi loquebantur. Cujus nimirum rei specimen eximium dede-

dederunt viri doctiſſimi, Samuel Petitus in Miſcellaneis, & Clariſſimus Bouchardus in ſuo Phaleg. At, ſi ab Hebræis loqui didicerunt Phœnices: quidni ſcribere didiciſſe ab iiſdem putabimus? Scripſerunt ergo Hebræi ante Moſem. Quid vero rectius,& melius ſcripſiſſent Hebræi, quam hiſtorias ſuas? Ab illis autem excepiſſe Moſem, quos ſcripſit rerum Judaicarum faſtos, crediſiſſe quid prohibet?

Moſem certe, qui totus præcipue erat in digerenda ſua, & ſui temporis hiſtoria; carptim ſcripſiſſe exiſtimo, quæ ſua præverterant ſecula: raptim vero maxime, quæ Vniverſi geneſin comprehendebant. At qui Moſem ſecuti ſunt apographorum concinnatores, breviores multo creationis univerſæ, & primorum Judæorum apices, tetigiſſe exiſtimo. Atque hinc factum conjicio, quod Mundi creatio, capite primo, & unico,Geneſeos,breviſſime abſolvatur. Quod dehinc, Adæ formatio, Evæ ædificatio, & peccatum Adæ,capitibus ſecundo & tertio curioſius paulo deſcribantur. Quod denique capitibus quarto & quinto, quæ à Caino ad Noachum extenduntur, totius antediluviani temporis percurratur hiſtoria. Viderit autem,quicunque fuerit tutæ mentis; utrum capitibus illis, quarto & quinto, brevibus admodum & genealogiarum fere plenis, comprehendi potuerunt, quæcunque toto orbe terrarum, vel acta, vel inventa ſunt, per ſpatium mille ſexcentorum annorum, & ultra. Vtrum etiam,ratione incolumi, negare poſſimus, quæcunque, ſalvis fidei myſteriis,naturali & recta argumentandi via, fieri potuiſſe demonſtrantur: propter hoc ipſum tantum, quod duo illa compendioſiſſima capita nullam eorum mentionem expreſſam faciant.

Hæc ego apud me ſerio reputans, & diligenter expendens omnia illa, quæ de retroantiquiſſimis temporibus ſupra & fuſe recenſui; tam ex profana, quam ſacra ipſa hiſtoria: tum quæ à me inferius dicentur, de Ævo illo æterno, à quo Mundus conditus Prophetis & Apoſtolis perhibetur: non dubitavi primorum hominum creationem, à principio rerum, longiſſime ante Adami revocare tempora. Neque enim me movere debuit, quod illorum hominum Geneſis expreſſim non meminerit. Imo eo ipſo mihi fieri ſatis putavi, quod homines illos expreſſim non negaverit. At vero interea; etſi uſque adeo breviter, ut nihil brevius, rerum originem perſtrinxerit Geneſis: conjicere nihilominus ex libro eodem datur, quod demonſtravi ſuperius, longe diverſam fuiſſe creationem primorum hominum, quæ delibatur capite primo; à formatione Adami primi Judæorum patris, quæ parcius minus enarratur capite ſecundo.

Vulgo argumentantur. Nulli homines nominatim leguntur ante Adamum in Geneſi. Ergo nulli fuerunt ante Adamum. Atqui negatur ſequi illud; nullos fuiſſe ante Adamum homines, quia nulli ante Adamum nominatim leguntur in Geneſi. Conſtat enim, neque omnia ſcripſiſſe Geneſim; neque omnia negari debuiſſe, quæ ſuppreſſit Geneſis; cujus ſcilicet inſtitutum erat ſcribere, non hiſtoriam primorum hominum, ſed primorum dumtaxat Judæorum. Simili ratiocinio dejerant, Arcam Noe, primam fuiſſe navium omnium, quia prior non legitur in Geneſi. Quaſi vero Adamus, qui ſecundum vulgatam hypotheſim, formatione ſua artes omnes edoctus eſt, Nauticam ignoraviſſet; artium omnium tum mage egregiam, tum ſocietati hominum

minum

minum mage necessariam; tum naturali & quotidiano usu natandi, deprehensu mage facilem. Tale est quod de eodem Noe jactant; plantavisse primam vineam: Quia nulla prior legitur plantata apud Mosem. Quasi vero terra, quæ arbores peperit omnigenas, quando creata est, in ipsa mundi juventute, & hilaritudine, vitem non protulisset, hilaritudinis datricem, & juventutis instauratricem: Adamus autem insignis agricola, plantationem vineæ neglexisset, agricolationis partem suaviorem, & vinum deseruisset, quod Scriptura ipsa teste *lætificat Deum & homines.*

Prodigium sed enim hominis, non hominem faciunt; qui Melchisedek revera fuisse putant, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem habentem: eo solo, quod Moses nullibi meminerit, vel parentum, vel liberorum, vel natalium, vel mortis Melchisedeci. Non illi reputant, quod subtiliter admodum animadvertit doctissimus, & acutissimi ingenii Theologus, Ioannes Camero. Mystice hæc prætermissa fuisse à Mose, & mystice notata ab Apostolo, ut significaretur, Melchisedeci sacerdotium fuisse æternum, ad similitudinem sacerdotii Christi: non temporale ad instar legalis & Mosaici: quod patribus ortum Sacerdotibus, liberos genuit Sacerdotes: & à Mose inceptum, Christo desiit. Melchisedeci autem Sacerdotium, neque à patribus derivatum Sacerdotibus, neque in filios deductum Sacerdotes: at neque principium cognitum habuisse, neque finem cognitam habiturum. Hæc vero sic intelligi debuisse ratio & fides suadent: ne silentii mysterium naturæ evertat ordinem: secundum quem Melchisedek, patre & matre naturaliter genitus, gignere potuit naturaliter

liberos: nec non ortum & interitum naturaliter & revera habere debuit. At, inquiunt; hæc non ſcripſit Geneſis ita ſe habuiſſe. Ergo non ſunt. Verum è contra aio ego. Hæc eadem non ſcripſit Geneſis vera non fuiſſe: hæc eadem Geneſi non adverſantur: hæc eadem rationi & fidei congruunt: hæc eadem Geneſim produnt myſteria ſcripſiſſe, non monſtra. Hæc eadem ergo ita ſunt, quia ita intelligenda ſunt.

Eadem prorſus oſcitatione creditur, nullos homines extitiſſe ante Adamum, quia nullus prior legitur apud Moſem. Neque advertitur, inſtitutum Moſis fuiſſe in Adamo deſcribendo, memoraviſſe, non auctorem generis humani, ſed primum Judæorum patrem: quorum ſcilicet peculiarem, non gentium omnium, ſcripturus eſſet hiſtoriam. Incipit certe apud Moſem Judæum, atque apud Joſephum Judæum, & rerum Judaicarum ſcriptorem, Judæorum origo ab Adamo. Poſtquam nimirum enarravit Moſes idem, ab initio Geneſeos, hominum & gentilium omnium originem, ab ipſa Mundi origine. Atque adeo gentiles origine & ſtirpe diſtantes ab origine & ſtirpe Judæorum conſtituit. Gentiles, inquam, creationis divinæ fœturas, à principio: Judæos autem, formationis divinæ filios, in Adamo.

CAPUT III.

Erratur, quoties generalius accipitur quod ſpecialius debuit intelligi. Tenebræ in morte Domini, factæ fuerunt ſuper totam terram Iudæorum: non ſuper univerſum terrarum orbem. Stella quæ apparuit Magis, facula fuit in aere; non ſtella in cœlo.

PEccatur non raro in lectione ſacrorum codicum, quoties generalius accipitur, quod ſpecia-

cialius debuit intelligi. Quale eſt de Adamo, quem Moſes primum Judæorum patrem fecit: quemque καθ' ὑπερβολὴν, primum omnium hominum parentem vulgo ſtatuimus.

Ejuſdem abollæ eſt, quod creditur de tenebris illis, quæ factæ fuerunt in morte Domini. Illas enim Theologorum turba fuiſſe putat per totum terrarum orbem diffuſas: eo quod Euangeliſtæ tres uno ore conſentiant, factas fuiſſe ſuper omnem, & *univerſam terram*: ἐπὶ πᾶσαν, vel ὅλην τὴν γῆν. Quod meliores tamen notæ interpretes vertere, *ſuper univerſam terram Iudæorum*. More Hebræorum, inquiunt, qui nomine Terræ, Palæſtinam intelligunt. Neque vero ſine myſterio miraculum. Tempus enim fuerat, quo, jubente Moſe, nox atra univerſæ Ægyptiorum terræ incubuerat: ubicunque autem filii Iſrael habitarent, lux eſſet. Dies venerat, qua, moriente Chriſto, lux Euangelii oriretur gentilibus: tenebris vero incredulitatis Judæorum terra, & Judæi ipſi obducerentur.

Accedat huc ſtella illa, quæ Magis apparuit in nativitate Domini; quamque, vulgare & tralatitium eſt, cælo inter alias poſuiſſe. Quod nuſquam fuiſſe, & nuſquam fieri potuiſſe, vincitur his argumentis. Vidiſſent nempe illam in cœlo ceteri homines præter Magos. Vidiſſet illam inter primos Herodes, turbatus hoc nuntio; quem ſcilicet expreſſius phænomenon hoc petere videbatur. Atqui, neque viderat, neque videbat illam Herodes. *Clam enim vocatis Magis*, ait Euangeliſta, *exquiſivit ab eis quo tempore ſtella apparuiſſet*. Patet ergo, ſtellam illam neque fuiſſe in cœlo, neque in conſpectu omnium poſitam, ut vulgo exiſtimatur. Sed τοῦτον ἀστέρα, ignem illum, particulariter tantum Magis illuxiſſe, quo duce

Bethlemam devenirent; quemque præeuntem Magi ſequerentur, ſtellæ, ſive facis ad inſtar; ut adoratum irent Regem Judæorum; neque Herodi,neque ceteris apparuiſſe. Talis fuerat exercitus ille igneus, ad auxilium Eliſæi, de cœlo miſſus; quem videbat Propheta, neque videbat juxta Prophetam miniſter ejus. Simile, quamvis diſſimili ſpecie, miraculum. Non enim videbat unus homo innumeros ignes quos videbat Eliſæus. Videbant Magi tres ſtellam unam,quam non videbant innumeri homines.

Probatur vero,ſtellam illam non fuiſſe in cœlo poſitam, ex Euangelio ipſo, his verbis. *Ecce ſtella præibat iis, donec venit, ſtetitque ſuper locum in quo erat puerulus.* At ſi ſtella illa fuiſſet in cœlo poſita, qua ratione potuiſſet ſtare ſuper locum illum in quo erat puerulus? Qua ratione item potuiſſentMagi deducere perpendicularem lineam, à puncto ſtellæ illius, ad locum in quo erat puerulus, quem perpendicularis illa diſtincte notaviſſet, ut ſcriptum eſt? Potuiſſent certe Magi illi exquiſitiſſima inſpectione decernere, cui regioni terrarum reſpondiſſet cœli plaga, in qua ſtella illa ſita eſſet. Sed loculum illum, præſepe ipſum in quo jacebat puerulus, inſpectione vel ratione ulla, deprehendere; non erat ſolertiæ Magorum,non ſagacitatis humani ingenii.Conſtat ergo, ſtellam illam, ſive igniculum, ſive faculam illam vocitem; ſicut ſcriptum eſt Apocalypſeos 8, *Cecidit è cœlo ſtella ardens ſicut lampas*; conſtat, inquam, ſtellam illam Magis prælucentem miſſam fuiſſe de cœlo, ad particularem tantum Magorum uſum: qua præeunte Magi ambularent: qua ſtante ſupra locum in quo erat puerulus, ſtarent & ipſi; ut inventum adorarent quem quærebant Jeſum Chriſtum.

Quod-

Quodſi licet ſtellæ illi parvæ majus lumen componere: Talis erat nubes illa ad ſpeciem columnæ, die albicantis, & nocte ignicantis, quæ præibat Hebræo populo in deſerto: quamque nullus aſſeruerit, Phænomenon fuiſſe toti hemiſpærio conſpicuum. Particulariter enim caſtris Judæorum incubabat: particulariter Tabernaculum ſanctum operiebat: ad motum particularem nubis illius proficiſcebantur; ſtante illa, ſtabant Iſraelitæ. Quale de Magis, & de ſtella ſua, credendum eſt.

Tum, ſi ſtella illa, cœlo inter ceteras fuiſſet affixa, præiiſſet ut Magis, ita & ceteris hominibus facientibus iter ab oriente in occidentem. Quod non ſcriptum eſt: imo tantum, *præiſſe Magis*. Cucurriſſet porro illa ad numeros & curſus aliarum ſtellarum, quæ ferebantur juxta Tropicum, ab ortu ad occaſum: At, quis potuiſſet ſequi tanta celeritate præeuntem? Si demum, ſtella hæc fuiſſet in conſpectu hominum omnium poſita, meminiſſent ejus hiſtorici celeberrimi, qui memoranda ſeculi & temporis illius notaverunt: quod nullus tamen fecit.

Evictum ergo abunde eſt; allucinari, non omnes & prudentiores Interpretes; ſed eos qui putant ſtellam illam apparuiſſe omnibus hominibus in cœlo: quæ revera illuxerit Magis tantum: tribus, ut fides eſt, hominibus. Allucinati, inquam, eo quod generaliter acceperint ſtellam in cœlo; quæ ſpecialiter debuit intelligi de lampade vel facula ardente, quæ Magis ſolis apparuit.

CAPUT IV.

In miraculo Ezechiæ ægrotantis, non retrocessit Sol in cœlo, sed in horologio Achas.

VUlgata minus, & paulo majora sunt, quæ dicam de miraculo quod fecit Deus, in sanando Rege Ezechia ægroto: quale extat apud Reges, libro 2, capite 20. *Signum daturus Isaias Propheta, à Domino, Regi Ezechiæ ægrotanti, sanatum eum iri, & ascensurum die tertia templum Domini; invocavit Dominum. Et reduxit Dominus umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achas, retrorsum decem gradibus.* Quod scriptum est apud Isaiam, capite 38, his verbis. *Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas descenderat in horologio Achas, in Sole. Et reversus est Sol decem lineis, per gradus quos descenderat.*

Vulgo receptum est; miraculo hoc, Solem retrocessisse in cœlo. Ponitur scilicet in Sole, & cœlo miraculum, quod fuit in horologio Achas. At quia reducta fuit umbra retrorsum in horologio, oportuit Solem retrocessisse in cœlo? nec potuit Deus facere miraculum in horologio Achas, quin violenta commotione cœlum totum averterit, & retro abierit generalissimus ordo rerum? Hoc est sane, ludere bonam mentem ludo illo, quo aliquis postularet focum & caminum removeri, qui se igni propius admovisset. Recedat ipse, ne amburatur: stabit autem focus suo loco, nec fatiscet domus propter amotum caminum. Ponatur miraculum in horologio ipso, in horologio Achas, ut vult Scriptura: stabit miraculum suo loco: stabit natura suo ordine, nec fascinabitur intellectus præ-

ſtigiis inanibus. Qualis enim eſt, Deus bone! larva hæc, quæ plures & celebres luſit homines imaginibus uſque adeo vanis, ut putaverint, ex hac lectione intelligendum, Solem ipſum retroceſſiſſe?

Si retroceſſit Sol, vel retroceſſit ſolus in Zodiaco: vel immoto gradu illo Eclipticæ, quem die illo peragebat, retroiit primum mobile, & cum primo mobili, verſæ itidem fuere retro Sphæræ inferiores omnes; inter quas Sol etiam verſus retro abierit. Alterutrum ponere, incidere eſt in abſurdiſſima. Si ponimus Solem retroceſſiſſe ſolum in Zodiaco, & dextante Zodiaci; eadem proportione, qua retroiiſſe dicitur dextante horologii, in horologio Achas: oportuit Solem plura ſigniferi Zodia, quæ anno eodem emenſus fuerat, remenſum; præteritos menſes, imo & tempeſtates anni elapſas, horæ momento reduxiſſe. Quod monſtrum confuſionis & abſurditatis eſſet horrendum. Quam vero abiere ipſi retrorſum, non dicam à vero, ſed à tota veri conjectura, qui retro abiiſſe volunt cœlos omnes, ut retrocederet umbra in horologiolo? Illud ſane inturbare fuit naturam univerſam: inconciliare rerum ordinem & ſeriem: conturbare ortus & interitus ſyderum: evertere Ephemeridas, & tabulas Aſtronomicas: & confundere Aſtronomiam totam. At, quis unquam turbarum tantarum, quis inverſionis, quis confuſionis hujus meminit? quis tale unquam rerum omnium, ut ita dicam, petaurum notavit? Extat enim rerum geſtarum memoria apud gentiles, tempore Ezechiæ.

Ad quid porro cenſendum eſt majus miraculum in morbo Ezechiæ, quam fuit in morte Chriſti? Tenebræ factæ fuerint per regionem

tantum Hierosolymitanam, in morte Domini; Sol plus solito illuxerit toti Mundo in morbo Ezechiæ! Christus moriebatur; Ezechias ægrotabat tantum! Christus moriendo peragebat redemptionem totius Mundi; Ezechias ægrotabat, sibi, & suo populo! Quam male se habent quæ sic comparantur! Ponatur vero miraculum, ut debet, in horologio Achas, non in cœlo: quadrabunt apprime omnia cum horologio illo. Comparatur enim recte, vita hominis, umbræ: imo umbræ horologii. Vltima periodus vitæ, & horologii, vocatur hora ultima. Comparatur rursus apposite vita Regis, horologio regio. Retrocessit umbra quæ cadebat in horologio quod fecerat Achas: Retrocessit vita quæ cadebat in Ezechia quem genuerat Achas. Neque ullum potuit convenientius augurium dari de sanitate Ezechiæ, miraculo hoc. Quod eapropter signum peculiare datum fuerat Ezechiæ: juxta illud Paralipomenon 2, capite 32. *Ægrotavit Ezechias usque ad mortem; Et dedit ei Deus signum.* Dedit ei, non omnibus. Accidit autem signum hoc super terram Iudaicam, non super alias terras. Quod notandum est, & vincitur per eundem locum Paralipomenon, ubi legitur: Missos fuisse principes Babylonios Legatos: *Qui interrogarent de portento quod acciderat super terram.* Non in cœlo, quod nota, sed super terram. Terram vero intellige illam, Iudaicam. Nil enim tale Babylone acciderat. Neque necesse fuisset Babyloniis, interrogare Iudæos de portento, si vel Babylone accidisset, vel si Sol in cœlo retrocessisset. Vidissent quippe illud & ipsi portentum.

Reducendum ergo est miraculum ad horologium Achas. Imo illud ipsum evidentissime

voluit, & expreſſim ſignificavit, Scriptura ſacra, utroque loco, Regum & Iſaiæ: ſi verba utriuſque loci rite, ut par eſt, trutinentur. Verba Regum ſunt. *Reduxit Dominus umbram, per lineas quibus jam deſcenderat in horologio Achas, retrorſum decem gradibus.* Nota hic, ſignari expreſſim miraculum, *in horologio Achas*. Verba Iſaiæ ſunt. *Et reverſus eſt Sol decem lineis, per gradus quos deſcenderat.* His locis, *reductio umbræ*, & *reverſio Solis*, idem ſunt: quia non potuit reduci umbra, quin Sol reverſus ſit: neque viciſſim reverti Sol, quin umbra reducta fuerit. Et hoc eſt quod dixerat Iſaias verbis proxime antecedentibus. *Ecce ego reverti faciam umbram linearum, per quas deſcenderat in horologio Achas, in Sole:* vel cum Sole. quod idem eſt. Sol, ibi ſumitur, non pro Sole ipſo; ſed pro lumine quod effundit in ſuperficia quæ feritur. Quale effunditur in horologia omnia: & quale effuſum fuiſſe in horologium Achas credendum eſt. Lineæ porro illæ, quarum meminere his locis, tum Reges, tum Iſaias; deſcriptæ erant ſuper area horologii, ab umbra ſtyli, qui ſecundum artem, ex area ipſa horologii excitabatur. Linearum vero illarum præcipue notatæ erant duodecim; quæ totidem horologii, ſive gradus, ſive horas indicarent, cum interim umbra ſtyli, percurrendo aream totam horologii, innumeras deſcriberet alias lineas, quibus minutiſſima & ipſa horarum, ſive graduum, momenta ſignarentur. Promiſcue ſed enim vocantur lineæ illæ his locis, *Vmbra*, & *Sol*: quia revera deſcribuntur; & componuntur in horologiis omnibus, ex umbra, & Sole: ſalvis Geometrarum principiis, qui definiunt ſuas lineas, puras; non compoſitas longitudines. Neque illas utique lineas, præciſe

umbram, nec præcise Solem; sed verius, extremitates & distinctiones individuas Solis & umbræ, nominaverim. In illis enim; ultima pars Solis, prima est umbræ; nec non, ultima pars umbræ, prima est Solis. At, quis unquam Mathematicus tales sibi finxit lineas in cœlo; si verba Regum & Isaiæ sumantur his locis, pro Sole ipso, non autem pro lumine quod effundebat in horologium Achas?

Adverte autem, Isaiam vocavisse promiscue, umbram & solem; quod Reges simpliciter & semper eo loci, *umbram*, nusquam vero *Solem*, appellavere. *Vis ut ascendat umbra decem lineis, an ut revertatur totidem gradibus? Et ait Ezechias. Facile est umbram crescere decem lineis: nec hoc volo ut fiat; sed ut revertatur retrorsum decem lineis. Invocavit itaque Isaias Propheta Dominum; & reduxit umbram per lineas, quibus jam descenderat in horologio Achas, retrorsum decem gradibus.* Versabatur, ut videre est, totum miraculi hujus negotium, in area horologii Achas. Facile autem factu, dicebat Ezechias, si cresceret umbra horologii. Non quod revera facile foret, umbram crescere horæ momento decem gradibus, qui non nisi decem horis exactis confici poterant. Sed quia facilius apparebat, umbram currere, quam recurrere, in horologio; petiit, quod minus facile, & miraculum majus videbatur; ut reverteretur retrorsum decem lineis. Miraculi certe hujus vis tota erat in horologio Achas: secundum mentem ipsam Ezechiæ ægrotantis, & Isaiæ precantis. Petierat enim Isaias. *Vis ut ascendat umbra, an ut revertatur? Revertatur*, inquit Ezechias. *Et reducta est umbra in horologio Achas.* Non agebatur hic secundum mentem Ezechiæ, & preces

preces Isaiæ, de reversione Solis in cœlo, sed de reversione umbræ in horologio. Factumque revera est miraculum, volente rege, & precante Propheta, non in cœlo, sed in horologio. Neque vero retro versa fuisset miraculo umbra in horologio, si retro versus fuisset Sol in cœlo. Sequitur enim umbra in horologio motum Solis in cœlo; natura, non miraculo.

Adeo quinetiam certum est; splendorem Solis qui feriebat horologium Achas, sumi debuisse pro Sole ipso: ut Strato Sydonius, Rex salutatus & renuntiatus sine controversia fuerit, qui fulgorem Solis, non Solem ipsum, primus Sydoniorum, summo civitatis fastigio, orientem contra, ostendisset, *& Solis ortum in occidente invenisset.* Expectantibus frustra aliis, orientem versus, ut Solem ipsum aspicerent. Quod ex Trogo Pompeio Iustinus retulit, lib. 18.

Militant ergo recta ratio, & probata auctoritas, cum his locis, & verbis sacris; ut intelligatur miraculum hoc de horologio tantum Achas. In quo, currente Sole, ut solet; stante horologio suo situ; & immoto horogii stylo; contra ordinem, & naturalem effectum Solis & umbræ; miraculo, & modo hominibus incognito, umbra reducta fuerit retrorsum decem gradibus. Decipi illos qui putant, cœlum, & Solem, retrocessisse. Decipi, inquam; eo quod miraculum hoc universale in cœlo, & sole, posuerint; quod particulare fuit, & specialiter de horologio Achas intelligi debuit.

CAPUT V.

Qua ratione in miraculo Iosuæ Sol steterit in Gabaon. Longa dies illa non debuit extendi extra regionem Gabaonitidem.

EXperiamur, numquid tale intelligi debeat de miraculo Iosuæ? *In cujus iracundia Sol impeditus est.* Ecclesiastici cap. 40. Nec non, *stetit, & voci hominis paruit.* Iosuæ 10. Conturbaverat Deus Amorrhæos à facie Israel: qui fusi ab excelsis Gabaon, in declivia Bethoron, effugium quærebant in vallibus. Decreverat autem delere illos Iosue ad internecionem. Quos ne ferro & ultioni ejus nox subtraheret: dixit ille in conspectu filiorum Israel. *Sol, contra Gabaon ne movearis, & Luna contra vallem Ajalon. Steteruntque Sol & Luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis.* Et ibidem. *Stetit itaque Sol in medio cœli. Et non festinavit occumbere, spatio unius diei.*

Nemo est quin primo intuitu hæc legens, asseveret solem ipsum stetisse in cœlo. Verum, si quis attentius vim miraculi expendat, & miraculum ipsum intra fines suos contineat; facile deprehendet, lumen & fulgorem solis, non solem ipsum, hoc loco intelligendum esse: sicut in miraculo Ezechiæ demonstratum est. Auctoritatem & confidentiam conjecturæ adjicit, quod scriptum est, *Solem stetisse in medio cœli.* Sol enim occiduus cœlo præcipitabat, quando illum Iosue stare jussit. Neque Sol stare tunc poterat in medio cœli in quo non erat. Distat enim occasus, toto cœli quadrante, à medio cœli. Accipiendum ergo ita est miraculum hoc: ut cum Sol ipse revera occumberet; neque cessaret interea cœlestis

leſtis & naturalis rerum ordo, fulgor Solis, ſine Sole ipſo, & miraculo maximo, ſupereſſet in Atmoſphæra, vel regione vaporum illa, quæ civitati Gabaonicæ, cœli & aëris medio, incubabat; Solis vero fulgor, civitatem Gabaonicam, & montem Gabaon verberaret: ita ut reverberati ex fulgore illo radii, jacentes undequaque convalles illuſtrarent, at enim fuſi & fugati Amorrhæi imminentem illis Joſue effugere non poſſent: quæ miraculi cauſa erat.

Incidi in hanc cogitationem, cum in valle amœniſſima, mediis Cadurcorum montibus, olim degerem: Vnde cœli ſpatium breve patens, Solem conſpicuum, per diei horas circiter ſex, menſibus æſtivis, in valle eadem admitteret. At vero interea Sol, qui mihi temporius occiderat, per hiatus & intervalla montium, excelſum & oppoſitum valli montem feriebat: quo fulgore vallis tota accendebatur; donec Sol ſub horizontem ipſum cecidiſſet. Videbam ergo in monte oppoſito ſolem ſine ſole, per plures horas: quod mihi inſtar miraculi erat. Toties autem ſubibat miraculi Joſuæ recordatio. Potuiſſe nempe Deum retinere ſplendorem ſolis, ſine ſole, in Gabaon: miraculo majore, quo videre mihi datum erat ſolem ſine ſole, in monte mihi oppoſito.

Quantum vero meum erat ratiocinium, evaſiſſe ad conjecturam mihi videbar: quia ſcriptum erat, *Sol contra Gabaon, ne movearis*. Sol enim occiduus, oppoſitum montem Gabaon, ut conjicere eſt, illuminabat; neque omnes proinde horizontis plagas: quas haud dubie conſpexiſſet, ſi vere ſol in medio cœli ſtetiſſet. Retinuit ergo Deus in monte Gabaon, non in locis omnibus horizontis, miraculo memorando, ful-

fulgorem eundem, quo Sol occiduus in monte illo, & locis adjacentibus, rutilabat. Sive illud ſatius fuerit credidiſſe, ratione Atmoſphæræ, & refractionum quæ in illa fiunt: ſolis occidui ſpeciem, ſuper horizontem apparuiſſe, poſtquam ſol occidiſſet. Argumento eodem; quo Hollandi in nova Zembla, poſt noctem continuam duorum menſium & ſemiſſis, ſolem recuperaviſſe memorant, aliquot diebus maturius, quam merito illum expectarent. Quia nimirum Atmoſphæra, ſolis ſpeciem, ante ſolem ipſum, evexiſſet. Atque illis propterea, ſolis ſpecies aliquot diebus pro ſole ipſo illuxiſſet. Quod retulit & ſignate animadvertit Vir ſummus, PETRVS GASSENDVS, & fama ſuper orbem Philoſophicum notiſſimus, libro 1, capite 19, Inſtitutionis ſuæ Aſtronomicæ.

Scriptum eſt porro in Ioſue. *Et non feſtinavit Sol occumbere, ſpatio unius diei.* Quod explicatur Eccleſiaſtici capite 46. *Et una dies facta eſt quaſi duo.* Spatium ergo unius diei, quod notavit Ioſue, non integrum, ſed quaſi integrum, intelligendum eſt. Evanuit ſcilicet paulatim fulgor Solaris ille, qui in monte Gabaon rutilabat: Et ſplendor Lunari ſimilis, in valle Ajalon, Solari ſucceſſit; donec inimicos ſuos omnes ultioni mactaviſſent Iſraelitæ. Quo ſenſu capienda ſunt Ioſuæ illa. *Luna contra vallem Ajalon ne movearis.*

Additur loco eodem Ioſuæ. *Non fuit antea, nec poſtea erit, tam longa dies.* Et vere. Dies enim illa una, facta eſt quaſi duo. Brevis erit mora, neque non moræ pretium erit; ſi hoc loco narravero certamen magnum quod erat Mathematicus egregius, cum Theologo minorum proſeucharum. Demonſtrabat Mathematicus,

dies

dies dari plurium dierum, ſecundum Sphæræ obliquitatem: imo ſex menſium perpetuum, ſub parallela degentibus. Excanduit ad hæc verba Theologus: impium clamitans, & lamina candente qua hæretici uſtulantur, expiandum; aſſerere, potuiſſe dari majores dies, die illa quæ fuit in miraculo Joſuæ, quæque una facta fuit quaſi duo. Præſertim, cum diſerte ſcriptum eſſet, *Non fuit antea, nec erit poſtea tam longa dies*. Quo nihil expreſſius, nihil clarius apparebat. Manifeſtas autem mendacii teneremus, aiebat ille, Scripturas ſacras (cogitatu nefas, & horrendum) ſi vera eſſent quæ demonſtraret Mathematicus. Ac proinde optime caviſſe Imperatores, qui Mathematicos cœlo Chriſtiano interdixiſſent. Ne ſævi, parve Sacerdos; reſpondit Theologo Mathematicus. *Fallit te incautum pietas tua*. Nam & verbum Dei verum eſt: & ratio Matheſeos vera eſt. Verum eſt, neque fuiſſe antea, neque futuram poſtea tam longam diem, in regione Gabaonitide; qualis fuit præcipiente miraculum Ioſue. Sed non extende miraculum illud, & longitudinem diei illam, extra Gabaonem, ad regiones alias. Verum enim eſt, neque illo verius dari poteſt: in regionibus polaribus, longiores multo fuiſſe & futuras dies, die illa, qua jubente Joſue, Sol non feſtinavit occumbere ſubter Gabaonem, ſpatio unius diei, quæque una dies facta eſt tantum quaſi duo. Dantur enim manifeſtiſſime ſub polo habitantibus, dies, non quaſi duarum dierum; ſed revera, centum octuaginta duo dierum, & ultra. Quod argumentis ineluctabilibus evincebat Mathematicus. Victus vero fruſtra contendebat Theologus. Sed & unde digreſſa eſt, illuc revertatur oratio; Ponendum reapſe eſt miraculum

culum Solis retenti à Josue non in cœlo, sed in terra. Neque vero in terris omnibus: sed in regione sola Gabaonitide. In qua, neque fuit antea, neque erit postea, tam longa dies. Vltra enim, citraque, nequiret illud asseri.

Non deerunt malignæ opinationis homines: qui vel me suspicione impleant, de miraculorum fide male sentientis; vel qui me lymphatum prædicent; meamque dicant integram audaciam: quod tam longe lateque à vulgata opinione recedam, fixum ratumque habentium, Solem, dicto Josuæ, substitisse in cœlo; ut revera credunt retrorsum abiisse in morbo Ezechiæ. Obtrectabunt scilicet conjecturis meis; atque illas tanquam male natas infamabunt; quæ nebulas verbis sacris spargere prætendant, ubi tam clare, & sine ambage loquuntur: Solem, edicente Josue, *stetisse in medio cœli*: nec non Isaia precante, *reversum decem lineis*. Nimirum illi sunt, quibus religiosum & divinum in primis est, quicquid non creditur: Et quo magis incredibilia, hoc sanctiora apud illos reputantur miracula: tum (quod & ipsum monstrum est) quo magis superant fidem, hoc magis fidem illis adhibent. Fateor autem ingenue, me nomen non profiteri meum inter abnormes miraculorum assertores, qui rationem omnem denormant. Rationalis sum, & rationi conveniens nihil à me alienum puto. Miracula illa Josuæ & Isaiæ credo; Deumque in illis maxime veneror. Sed non illa credo, majora veris, & rationi congruis. Continui ergo illa intra limites suos. Et suspendat oro mentem suam Lector benevolus, in meditatione eorum quæ scripsi super his. Scripsi autem, ambitione procul: non ut vulgatos errores triumpharem, sed ut de illis amore veritatis in-

inquirerem. Et judicent de animadversionibus meis, quibus rationis & veri benigna vena erit.

CAPUT VI.

Ubi sit miraculum de non attritis Judæorum vestimentis in deserto: Et de calceamentis eorum vetustate non consumptis.

EJusdem notæ est, portentum, non miraculum; quod intelligitur Deuteronomii capite 29. Ubi Moses miraculum, & beneficium Dei hoc, Judæis commemorat. *Adduxit vos*, inquit, *Dominus quadraginta annis per desertum. Non sunt attrita vestimenta vestra, nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt*. Itur vulgo in hanc sententiam; Vestimenta Israelitarum non ideo fuisse attrita in deserto: quia Deus virtutem incorruptam pannis indidisset, ut nunquam atterentur: nec non latentis incrementi facultatem; ut quas primum induti fuissent vestes Israelitarum filii, crescentibus his, crescerent illæ. Quod de calceamentis eorum itidem dejerant: Nulla unquam vetustate fuisse consumpta: Atque adeo, ubi primum induxissent calceos infantibus; crescentibus infantum pedibus, crevisse eorum calceos.

Hæc illi opinantur, quia non cogitant, vim miraculi hujus sitam fuisse, non in futilibus illis, & puerorum næniis: sed in mirabili providentia, qua Israelitas Deus adduxerat, quadraginta annis, per deserta omnium egena; quibus tamen omnium copia tanta suppetiisset, ut nulla eis materia defuisset, qua vestibus & calceis induerentur. Non attritas fuisse eorum vestes, quia mutatorias habuissent quamplures: nec calcea-

menta

menta pedum suorum vetustate consumpta, quia vetera & laxa novis mutavissent. Mille illos pecudum greges pavisse in deserto: quorum lanis pannos texuissent, & vestimenta sarcissent: tum pellibus eorum, & coriis, calceamenta consuissent. Neque illis præterea, vel textores, vel sartores, vel coriarii, vel sutores, defuissent.

Addidit Deus Israelitis eo loci. *Panem non comedistis. Vinum & siceram non bibistis in deserto, ut sciretis quia ego sum Dominus Deus vester.* Pluerat Israelitis manna de cœlo: fluxerat eis aqua de saxo: utrumque miraculo Dei, ut manna & aquam, vice panis, vini, & siceræ, ederent & biberent. Miraculo etiam Dei factum fuerat; ut & greges eorum invenissent, quo pascerentur, & biberent in deserto sterili & sicco. Nimirum, ut quibus esus & potus satias fuisset; vestium utique & calceorum copia redundavisset; & nihil Deus illis, in solitudine arenosa & infertili, per quadraginta annos defieri passus esset.

Vim igitur totam miraculi hujus posuit Moses; ut ostenderet, nihil defuisse Judæis in deserto per quadraginta annos: Quod variis loquendi figuris, sed eodem semper significatu, expressit. Explicavit apertius mentem suam Deuteronomii capite 2. *Novit Dominus iter tuum, quomodo transieris solitudinem hanc magnam, per quadraginta annos, habitans tecum Deus. Et nihil tibi defuit.* Quo intellectu accipe Deuteronomii ejusdem caput 8. *Vestimentum tuum quo operiebaris, nequaquam vetustate defecit: & pes tuus non est subtritus. En quadragesimus annus est.* Potuit scilicet inveterascere vestimentum Isralitarum, sed non deficere vetustate: Deo non sinente, ut defieret illis vestimentum novum, quod veteri substitueretur. Potuit itidem laxus

laxus eorum calceus hiare; ſed non pes eorum atteri; quia corii illis abunde fuiſſet in deſerto, ut neque laxo, neque pittaciis conſuto calceo attererentur.

Simili modo intellige, quod de Judæis iiſdem legitur, Iſaiæ 48, *Non ſitiviſſe in deſerto*. Potuerunt ſiquidem Judi ſitire in deſerto: ſed aqua eis non defuit, qua ſitim ſuam ſedarent. Imo, quicquid ſonent verba Iſaiæ, ſitiverint neceſſe eſt Judæi in deſerto: alioqui non bibiſſent in deſerto. Nullus enim niſi ſitiens, aquam potat.

Flumine vicino ſtultus ſitit.

Id eſt, ſitim patitur. Eodem ergo ſenſu dixit Iſaias, non ſitiviſſe Judæos in deſerto, quo dixerat Moſes, veſtimenta eorum non fuiſſe attrita, neque calceamenta vetuſtate conſumpta: quia enim ſuppeditaverat eis Deus, & quo ſitim explere, & quo veſtes & calceos mutare poſſent. Potuerat revera Deus, quibus pollet miraculis, præſtare illa; neve eſurirent, neve ſitirent Judæi, neve attererentur eorum veſtes, neve conſumerentur vetuſtate eorum calcei in deſerto. Atque hæc miracula opus fuiſſent, ſi & cibo & potu caruiſſent Judæi, ſi neque lanis & coriis abundaviſſent. Sed nihil horum illis deficebat. Neque adeo miracula illa opus erant. Imo defectum veſtium & calceorum, quo laboraviſſent Judæi, manifeſto arguiſſet miraculum; ſi veſtium & calceorum penuria, & virtute miraculi, eaſdem ſemper induti fuiſſent veſtes, quæ non attererentur, & eoſdem ſemper guſtaviſſent calceos, qui non vetuſtate conſumerentur. Copiam è contra, qua ſuperfluebant Judæi, veſtium & calceorum, indicavit manifeſtiſſime, quod neque veſtes, neque eorum calcei inveteraverunt; quia utroſque creberrime mutaverunt.

Refer

Refer etiam ad providam illam curam Domini, qua ſuppetebant quæ neceſſaria erant Iudæis in deſerto; quod eos per regiones quandoque amœnas, & fertiles circumduxit: à quorum habitatoribus (*Deuteronomii* 2, *& alibi paſſim) cibos emebant pecunia, & comedebant: nec non aquam emptam hauriebant, & bibebant.* Quam nimirum gratiam habuerunt Iſraelitæ Idumæis, & Moabitis. Atque illo rerum uſu prohibente eos Rege Sehon, percuſſerunt eum cum omni populo ſuo, cunctaſque urbes ejus: *Et prædam, & ſpolia urbium ceperunt.* Deuteronom. cap. 2. Deleverunt quin etiam, capite 3. Og, regem Baſan. *Tuleruntque in illo tempore terram de manu duorum Regum Amorrhæorum, qui erant trans Iordanem.* Dixiſſet Moſes ipſe, *cis Iordanem*: quod nota. Atqui inter prædam & ſpolia duorum illorum Regum & veſtes & calceos inventos, tum materiæ plus ſatis, qua veſtes & calceos conficerent, quis dubitabit? Eadem conjice de Amalecitis, victis à Iudæis, cap. 17. Exodi, ante legem latam in Sinai. Adjunge his: quod per plures annos circuiverunt Iudæi montem Seir, Idumæis habitatum, à quibus cibos & aquam emerunt; quod dudum demonſtravi: & à quorum urbibus, veſtes & calceos pretio redimere potuerunt.

CAPUT VII.

Diluvium Noacicum non fuiſſe effuſum ſuper univerſum terrarum orbem, ſed ſuper terram Iudæorum. Ut Iudæos perderet, non ut omnes homines obrueret.

EXtremum hoc concedatur diſcuſſiſſe miraculum, de cataclyſmo Noæ: qui terrarum plagas omnes, pluviis undique effuſiſſimis, ob-

obruisse creditur: quemque Palæstinam & Judæorum terram tantum inundavisse, verisimilius multo existimaverim. Conjecturam præcipue movent causæ ipsæ diluvii illius: quas hic ab alto petam.

Demonstravi supra; Judæos formatos in Adamo, & *filios Dei* peculiariter habitos, separatos fuisse ab aliis gentibus, quas Deus in principio creaverat. Gentes vero illas, *Filios hominum*, codicibus sacris indigitatas, pluribus ostendi. Separaverat quin etiam Deus Judæos à gentibus, quo tempore illos collocaverat in terra sancta & sua, tanquam in horto concluso, cujus aditus non pateret gentibus: ad quas utique gentes nefas esset Judæis accedere: Judæos ergo vetuerat Deus mixturam ullam facere cum gentibus. Maxime vero aversatus erat, filios suos matrimonio contaminari cum filiabus hominum. Contra Dei vetitum, admiserant Judæi ad terram suam gentiles homines: *Qui cum cœpissent multiplicari*, ait Genesis, *super terram*, (intellige Palæstinam) *& filias procreavissent*; *videntes filii Dei, filias hominum, quod essent pulchræ*: vel quod idem est: videntes filii Adam, qui deinceps Judæi dicti sunt, filias gentilium esse pulchras; *acceperunt sibi uxores ex omnibus quas elegerant*. Concubitu porro illo prognati sunt Gigantes. Etenim cum vegetes & fortes Judæi, à recenti formatione, qua Deus optime habitos compegerat; *ingressi essent ad filias hominum*: ratione illa qua fortes creantur fortibus; & divinum humano commistum, heroas generat: creavere filii Dei, filiabus hominum commisti, Gigantes; id est, heroas, & viros fortes: quales explicantur loco eodem, per *potentes* & *viros famæ seculo suo illustres*.

Iratum vero Deum propter Judæorum nefas, pœnituit fecisse hominem,& terram perdepsuisse qua Adamum formaverat: unde Judæi nati essent, lutulentum & corruptum hominum genus: *quorum cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum, omni tempore*, ait Genesis. *Omni tempore*; id est, à prima sui origine: tum in Adamo, primo eorum patre, qui Dei pactum transgressus erat: tum in se ipsis, qui fœdus utique divinum ruperant.

Delebo, adjecit Deus eo loci, *hominem quem creavi, à facie terræ: ab homine usque ad animantia: à reptili usque ad volucres cœli. Pœnitet enim me fecisse eos.* Adverte hic, terræ nomine, Palæstinam intelligi: more Hebræorum, qui nomine terræ simpliciter dictæ, Palæstinam intelligunt. Quale supra adnotavi, de tenebris in morte Domini factis. Hominem igitur quem creaverat, decernit Deus delere à facie terræ illius. Per *hominem quem creaverat*, intellige Judæos Adami filios: Adami inquam illius, quem Deus creaverat; id est formaverat. Idem enim est hoc loci creaverat, quod, formaverat. Per *animantia* vero gentiles etiam intellige, Judæis permistos, & peccati Judæorum causas: secundum illa quæ fusius supra enarrata sunt; ubi demonstravi, Judæos, *homines* simpliciter dici, qua gentilibus comparantur; gentiles è contra, Judæis hominibus collatos, *animantes* dictos, & *populum non populum* habitos, apud auctores sacros. Certe, neque homines tantum, Judæos & gentiles, delere decrevit Deus: sed, quæ ejus fuit ira qua excanduit, hominibus omnibus terræ illius delendis animantia revera ipsa omnia terræ ejusdem, à reptili usque ad volucre, addere voluit. Noë Judæo excepto, qui

Ar-

Arcam mandato Dei texuit; qua ſalvus ab aquis evaderet.

Rupti ergo *ſunt omnes fontes abyſſi magnæ*, inquit Geneſis; *& cataractæ cœli apertæ ſunt, & facta eſt pluvia ſuper terram, quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. Factumque eſt diluvium ſuper terram: & multiplicatæ ſunt aquæ: & elevaverunt Arcam in ſublime à terra: vehementer enim inundaverunt; & omnia repleverunt in ſuperficie terræ. Et aquæ prævaluerunt nimis ſuper terram. Opertique ſunt omnes montes excelſi, ſub univerſo cœlo. Quindecim cubitis altior fuit aqua ſuper montes quos operuerat. Conſumptaque eſt omnis caro, quæ movebatur ſuper terram, volucrum, animantium, beſtiarum, omniumque reptilium quæ reptant ſuper terram. Vniverſi homines, & cuncta in quibus ſpiraculum vitæ eſt in terra, mortua ſunt. Et delevit omnem ſubſtantiam quæ erat ſuper terram, ab homine uſque ad pecus, tam reptilia, quam volucres cœli; & deleta ſunt de terra. Remanſit autem ſolus Noe, & qui cum eo erant in Arca.* Quæ omnia oratione prophetica, & dicendi genere entheo, exaggeravit Geneſis; ut ſignificaret, homines & beſtias omnes terræ Judaicæ periiſſe diluvio illo, quo Palæſtina tota immerſa eſt. Quæque, ſi ad verba ſola ſpectes, ſonare videntur; Terras omnes, qua Sol utrumque reſpicit hemiſphærium, cataclyſmo illo fuiſſe involutas.

Neque vero me movet quod ſcriptum eſt; *Ruptos fuiſſe omnes fontes Abyſſi magnæ; & Cataractas cœli apertas.* Abyſſus enim magna illa, mare ipſum Palæſtinorum fuit; à quo fontes Palæſtinæ omnes ſcaturiunt. Quos ruptos hic nobis exhibuit Geneſis; ut repræſentaret, Palæſtinam totam in aquas liquefactam, exſudaviſ-

ſe quicquid humorum habuiſſet in venis. At enimvero, qui mos eſt vim addere hyperbolice dictis & ſcriptis: ſunt qui *Cataractas cœli apertas*, interpretentur Cœlum ipſum aqueum, in terras undequaque effuſum. Quæ ſunt gerræ maximæ. Hæc enim luxuriante ſtylo ſcripta fuerunt; ut exprimerent vim pluviæ, qua Judæorum terra diluvio illo inundata eſt. *Operti vero montes excelſi omnes, ſub univerſo cœlo*: intelligi debent de montibus Palæſtinorum excelſis omnibus. Nec non *univerſum cœlum* hoc loco dictum eſt, quod Palæſtinis patuit. Tralatitium enim eſt, cœlum ſuum regioni cuique aſſignari. Senſu eodem accipe caput Deuteronomii 2, ubi Deus metum incutiens populis omnibus terræ ſanctæ, ad quam Iſraelem ſuum intromittebat, hortabatur illum his verbis. *Hodie incipiam mittere metum atque formidinem tuam in populos qui habitant ſub omni cœlo.* Omne cœlum hoc loco intelligendum, quod imminebat terræ ſanctæ. Neque enim terrorem Judaici nominis immittebat Deus tunc temporis in populos qui habitabant ſub cœlo, vel Sinenſi, vel Americano, vel Auſtrali, vel Groenlandico.

Quodſi non ad verba ſola, ſed ad rem ipſam diligentius attendimus: Diluvium illud, Judæorum terræ, non toti Mundo, ingruiſſe, manifeſtum erit. Tum ex cauſis diluvii ipſius, quas dudum attigi; quaſque peccata fuiſſe Judæorum oſtendi. Tum ex Noë Judæo, & filiis ejus, Judæorum reliquiis. Tum denique ex loco ipſo in quo Arca ſtetit, corrivatis aquis diluvii: *Super montes Armeniæ*, ait Geneſis. Qui ſcilicet montes Armeniæ, qua Palæſtinam reſpiciunt, partem Syriæ conſtituunt, Palæſtinæ conterminam.

At,

At, certe diluvium illud peculiare Judæorum fuiſſe, intellexit Joſephus, ubi contra Appionem libro 2, auctores omnes gentilitios recenſet, qui Judæorum meminiſſent: inter quos Beroſum laudat. *Beroſus*, ait ille, *ſcripſit de Arca; in qua generis noſtri Princeps ſervatus eſt.* Non dixit, *In qua generis humani Princeps ſervatus eſt*: ſed *in qua generis noſtri*, id eſt Judaici, *princeps ſervatus eſt.* Agitur enim eo loci de Judæis: quos *ſuos*, & *genus ſuum*, vocavit Joſephus, Judæus ipſe. Princeps, inquam, populi Judaici à diluvio: cum Joſephus idem primam Judæorum ſtirpem traxerit ab Adamo, ante diluvium. Quibus Sole meridiano lucidus patet; generis Judaici reliquias tantum, Joſepho auctore, ſervatas fuiſſe in Arca: Et genus itidem Judaicum reparatum fuiſſe à Noë: ſecundo, à reſtauratione cataclyſmi, Iudæorum principe.

CAPUT VIII.

Probatur idem quod in ſuperiori capite, per columbam à Noa emiſſam, & per aquarum naturalem decurſum.

FIdem facit, diluvium hoc peculiare Iudæorum fuiſſe, non univerſale gentium omnium; quod ſcriptum eſt de Columba, quam Noë emiſit, & veſpere ad illum rediit: *Portans*, ait Geneſis, *ramum olivæ, virentibus foliis, in ore ſuo.* Nimirum ramus ille virentibus foliis, quem matre ſua avulſum retulit Columba, non erat ex Oleis illis, quas diluvium obruerat, & per annum emenſum limoſa palude obduxerat: quarum idcirco folia, limo gravata, limi rubigine emarcuerant. Probabilius ergo erit dixiſſe: Columbam è montibus Armeniæ

emiſſam, aquas diluvii omnes tranſvolaviſſe; & in campis ſuperioris Aſiæ elatioribus, legiſſe ex Olea quadam, cataclyſmi & limi pura, ramum illum virentibus foliis; quo virentem nec marcidam ſalutis ſpem Noæ oſtentaret.

Quod ut clarius percipiamus, retractemus animo, & recogitemus apud nos impetum illum, quo diluvii imbres, immenſis aquarum agminibus, eruperint; & terram totam, per quadraginta dies, & quadraginta noctes, nec mora, nec requie, verberaverint. Reputemus, quot & quantas cœnoſas aquas præcipitati montibus torrentes in valles devolverint. Tum vero diluvium ipſum, torrentibus illis concitatum, & conflatum, nil niſi aquam fuiſſe, limo, & cœno, delibutam. Quæ deinde cum per annum liquatur, quo montibus altioribus incubuit, & quindecim cubitis ſupra fuit; fæx limi in fundum decidens, ramis arborum ſubſedit, foliiſque hæſit ſuper omnibus. Docemur nempe hoc quotidiano experimento; ubi torrentes turbidi, & ſuperflui, ripas ſuas inundaverunt. Exſiccatis enim poſtmodum aquis, cernimus & arundines, & arbores, quibus ripæ illæ conſitæ ſunt, limi pondere marginibus ſuis peſſum preſſas, & cœno immundiſſimo turpatas. Quale exemplar fuerat Olearum omnium diluvio Noachico immerſarum. Oleas quinetiam ipſas, per annum ſolidum, quo diluvium illas obruiſſe legitur, nullo Sole eas vegetante, cœnoſis aquis omnino corruptas, & interfectas, putruiſſe tandem credibile eſt.

Campos vero ſuperioris Aſiæ, montibus Armeniæ, quos diluvium operuerat, elatiores, hoc pacto concipio. Quod terrarum omnium depreſſiores illas puto, quæcunque ad oras maritimas

mas jacent. Elatiores autem, quæ à mari longius abſcedentes, altius itidem in ſuperum & convexum terræ globum aſſurgunt. Quod in oculos noſtros incurrit, quoties videmus nominatos, & rapidos fluvios, per longiſſimos terrarum tractus in mare devolvi: ratione illa, qua de ſupero in declive terræ convexum deferuntur. Neque vero me pigebit, hoc loco retuliſſe, quæ mihi olim experientiſſimus geometra memorabat: Exploraviſſe ſe declivitatem qua fluvius Garumna ab agro Tholoſano, per agrum Burdigalenſem, in Oceanum influit: Et centum perticis emenſis, perticam unam declivitatis ab illo multoties fuiſſe interceptam. Propter hanc ſcilicet terræ ad mare inclinationem, mihi perſuadebam, *rapidum Garumnam* inſigniri ab Auſonio, in Moſella:

Lenis Arar, Rhodanuſque celer, rapiduſque Garumna.

Quodſi tam prona non admittitur inclinatio, qua Geometra ille Garumnam in Oceanum rapi voluerat: ponatur Danubius, famoſiſſimus & rapidus fluvius, qui per ſexcenta declivis terræ convexi milliaria, à fonte ſuo in Pontum Euxinum delabitur. Deturque explorata ejus declivitas, non centum, ſed ſexcentis perticis emenſis; pertica una declivitatis intercepta: nec non ſexcentis milliaribus emenſis, milliare unum declivitatis interceptum. Qua ratione Danubii fons, Ponti Euxini ora, milliari uno excelſior deprehendatur. Conſtituatur porro declivitas illa, nullis montibus interrupta, & nullis obicibus ſalebroſa, per æquor continuum deduci, quale cernitur in globo, vel ex metallo, vel ex ebore, apprime æquato, & expolito: ita ut nihil valeat aquas, per læve illud fluentes, morari.

Fingatur demum, Ponti Euxini ora diluvio tanto immersa; ut profunda ejus aquæ vis, à terra in altum, milliari uno perpendiculariter excitetur. Quæ altitudo duplo superet altiorum montium altitudinem. His positis: ratione illa, qua, ut dixi, Danubii fons ponti Euxini ora milliari uno excelsior datus est: compertum foret, diluvium illud, quod ab ora Euxina, in superum & læve illud convexum assurgeret, fontem Danubii libaturum tantum; neque terras illas prætergressurum, quæ cis fontem illum positæ, aquis intactæ, & sicco suo illibatæ peristarent.

Idem judicium esto de diluvio Noæ. De cujus aquis facile colligeretur, quantum agri Asiatici emensæ essent, supra montes Armenios, si comperta foret altitudo montis Ararat, qui inter altiores numeratur; & in cujus vertice arca subsederat. Tum quos montes, quos gibbos & obices, convexus terræ illius Asiaticæ globus effusis desuper aquis objectavisset. Desuper; id est, quindecim cubitis, quibus aqua, secundum Genesim, altior fuerat super montes quos operuerat.

Facile certe mihi persuaderem, aquas diluvii Noacici, centum vel circiter milliaribus in superum Asiæ convexum fuisse evectas, hac ratione: quod globi illius convexitas salebrosa, & verrucosa, imo ad Taurinos tractus dorsis immanibus exsurgens, cursus aquarum, ut credibile est, fregerit; & rupibus interjectis, ne longius & latius vagarentur, valide obstiterit.

Centum vero, vel circiter milliaria, emensam, & remensam die uno Columbam; ut virentem ramum oleæ rostro legeret & referret, hinc maxime conjicio; quod emissa mane revenit vespere. Conjicio, inquam, longius avolavisse; tum

ex pernicitate alarum, qua, innata celeritate, rapitur Columba: tum quod ducente & ferente Deo, quæsitum ierat pacis tesseram; qua Deus, in Noë, Iudaicæ genti conciliabatur. At vero, non ita longe volatum destinavisset; si marcidum, & turpatum limo termitem, carpere illi satis fuisset: prostabant enim juxta arcam innumeri.

CAPUT IX.

Probatur idem, per historiam filiorum & nepotum Noæ. Per Eusebium in Chronico. Particulares fuere cataclysmi. Ægyptus nunquam diluvio obruta. Referuntur; Strabo, de Turdetanis Hispanis; Scaliger & Servius de Frojanis. Solinus de Indis. Sanchoniato, Iombal.

QVa ratione creditur, genus hominum omne diluvio Noacico fuisse immersum: convenienter etiam statuitur, genus hominum omne à filiis Noæ fuisse reparatum. Et si vere constaret ex historia Geneseos, terrarum omnium populos, à Noaci filiis, diluvio ex illo, fuisse propagatos: nihil causæ esset, quare victas non dederem manus opinantibus, terras omnes diluvio eodem fuisse obrutas. Legatur vero diligenter caput 10 Geneseos; unde reparatio illa hominum omnium ex filiis Noæ deducitur; necnon divisio terrarum omnium ab iisdem facta inducitur: Et luce clarius patebit, divisas & possessas fuisse post diluvium, à filiis Noæ, non terrarum omnium plagas omnes, sed regiones tantum terræ sanctæ: quales eo loci describuntur, vel revera regiones ipsæ terræ sanctæ, vel terræ illi conterminæ. Principium regni Nemrod, capite illo, Babylon fuit. Assur vero

ædificavit Niniven. Nihil autem, præter Babylonem & Niniven, memoratur toto capite, aut divisum, aut possessum à filiis Noæ; vel ultra Euphratem, vel ultra fluvium Ægypti, vel ultra mare rubrum, vel ultra mare Palæstinorum: quos posui supra limites terræ sanctæ, quique illam undequaque concludunt.

Imo vero, prognatos legas capite illo ex filiis Cham, Philistæos, Hethæos, Jebusæos, Amorrhæos, Gergesæos, Hevæos, Sinæos, Aradios, Samaræos, & Amathæos: populos omnes terræ sanctæ. Quod perspicue apparet ex locis, & ex terræ ejusdem itineribus. Scriptum enim ibidem est. *Factique sunt termini Chanaan* (filii Cham) *venientibus à Sydone Geraram, usque Gazam; donec ingrediaris Sodomam & Gomorrham, & Adamam & Seboim, usque Leza.* Quæ sunt vel urbes; vel regiones terræ sanctæ. Additur vero seriatim. *Post hæc disseminati sunt Chananæi.* At de illis non dubitatur, quin fuerint notissimi & præcipui terræ electæ populi. Deinde hinc scriptum legas. *Hi sunt filii Cham, in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque, & gentibus suis.* Quæ si incautius legas, imaginoso te impleant; linguas, generationes, terras, & gentes illas, tertiam terrarum omnium partem complexas. Adverte autem nomina illa grandia; linguas, generationes, terras, & gentes, filiorum Cham, intelligendas omnes, suas sibi regione terræ sanctæ, quales illo cap. 10. describuntur, divisas & concessas habitantes. Nota etiam obiter, *linguas*, locis omnibus hujus capitis, præpostero ordine scriptas. Erat enim tunc temporis *Terra labii unius & sermonum eorundem*, atque adeo linguæ ejusdem: ut scriptum est capite 11, & sequenti, Geneseos. Neque dum enim facta

facta fuerat linguarum confusio, quæ sequitur capite eodem 11. in ædificatione turris Babel. Enumerantur filii Sem: qui pater fuit filiorum Heber. *Natique sunt Heber*, ait Genesis, *filii duo. Nomen uni Phaleg: eo quod in diebus ejus divisa fuerit terra. Et nomen fratris ejus Iectan.* Terra autem divisa illa, terra sancta intelligenda est. Additur enim de fratribus illis. *Et facta est habitatio eorum, de Messar pergentibus, usque Sephar montem Orientalem.* Quod terræ sanctæ itinerarium merum est. Habetur pro coronide, capite eodem 10. *Hæ familiæ Noæ, juxta populos, & nationes suas. Ab his divisæ sunt gentes in terra, post diluvium.* Id est, ab his divisæ sunt provinciæ terræ sanctæ. Vel, ab his divisi sunt incolæ regionum terræ sanctæ. Terram enim simpliciter dictam, interpretantur Hebræi, terram suam. Quod supra, & plus una vice monui. Intelligatur vero hoc loci, totus terrarum orbis, per terram in diebus Phaleg divisam: Possibilene vel factu, vel creditu erit; tantam suppetiisse hominum copiam, intra quintam generationem filiorum Noæ, (quintus enim numeratur Phaleg, à Sem, generis sui auctore) ut & Sinam, & Americam & terram Australem, & Groenlandiam, & quicquid inter illas undequaque interjacet, dividere & habitare potuerint? Restringendum ergo erit, hoc loci, terræ nomen, ad terram solam electam. Quæ, si res ipsa curiosius attenditur; ne vix quidem intra decimam generationem, justo habitatorum suorum numero, filiorum Noæ propagine, impleri, & dividi potis fuit.

Conjicitur autem, & incaute conjicitur; Terrarum omnium plagas omnes, à filiis Noæ fuisse divisas & habitatas; ex opinione, ut prædixi,

illa, quæ omnium fere animos prior occupavit; homines terrarum omnes diluvii aquis Noacici fuisse demersos. Tum etiam ex nominibus quæ gesserunt quidam ex filiis Noæ: quæque nomina, conjecturis alii minus invitis, plerique, invitis omnino, ad similitudinem nominum quorundam, quibus vel noti sunt hodierni populi, vel noti fuere antiqui, obtorto veluti collo inflexerunt: populosque illos omnes, à filiis Noæ, propter nominum suorum imaginem imaginosis scilicet conjecturis oriundos statuerunt.

Ecce aliæ suspiciones. Scriptum aiunt, capite illo 10 Geneseos, de filiis Iaphet. *Ab his divisæ sunt Insulæ gentium, in regionibus suis. unusquisque secundum linguam suam, & familias suas, in nationibus suis.* Insulas nempe illas gentium quidam interpretantur, sparsas per æquor omne, tum Mediterraneum, tum Ægeum; tum quas Oceanus circumalluit, Britanniam, Hiberniam, Hebridas, Orcadas, Thulen ultimam; & quæ supersunt, cognitæ vel incognitæ. Tanta scilicet hominum propagine luxuriavisse volunt filios Noæ, in diebus nepotum Iaphet; ut non se capientibus, in continenti terrarum omni, habitatoribus; effusi fuerint in Insulas omnes, adjacentes, & semotas, Insulasque illas ipsas, trudentibus se coloniarum copiis, *in regionibus suis*, ut hoc loci scriptum est, diviserint, & habitaverint. Quod an fieri potuerit, intra tertiam generationem filiorum Iaphet, viderit cui pectus sapit. Sunt qui insularum, eo loci, nomine, Terras omnes intelligant, quæ sunt ultra Palæstinum mare positæ: qualemque Europam speciatim, insulam nomine dictam volunt, Hebræis auctoribus. At si filios Iaphet conjiciunt Europam transfre-

tavisse,

tavisse, & immensissimos terrarum tractus, quos illa pars Mundi celeberrima vastissimo ambitu complectitur, sibi divisisse, intra tertiam generationem filiorum Iaphet, quod nota; recensetur enim hic tertius tantum ascendendo, à filiis illis suis Iaphet: Imo si conjiciunt, filios illos tertiæ generationis Iaphet, non solum Europam insulam sibi assignavisse; sed etiam insulas omnes alias, & gentium omnium divisisse; propter hoc ipsum solum, quia Europa Hebræis insula nuncupata est; tum quia scriptum est hoc loci, *insulas gentium ab his filiis Iaphet fuisse divisas, in regionibus suis, secundum linguas suas & familias suas, in nationibus suis*: quam amabo parum certam fidem struunt illi, super conjecturis adeo incertis. In primis autem super more loquendi Hebraico, qui tam variæ & multiplicis significationis, nec non insolens usque adeo est, ut nihil fere ubique nisi tropos loquatur.

At, si quæ fides conjecturis est, crediderim verisimilius multo; insulas gentium illas in regionibus suis, à filiis Iaphet divisas, *unoquoque*, ut scriptum est, *secundum linguam suam, & familias suas, in nationibus suis*, Regiones ipsas fuisse terræ sanctæ, quas sibi filii Iaphet, secundum gentes, linguas, & familias suas, in nationibus suis diviserunt. Quia enim eadem intelligenda sunt, eo loci, de filiis Iaphet, quæ dicuntur infra de filiis Cham, & de quibus supra egimus. *Hi sunt filii Cham, in cognationibus, & linguis, & generationibus, terrisque, & gentibus suis.* Filios siquidem Iaphet opinandum est sedes suas in regionibus terræ sanctæ posuisse, quales pedem fixisse in terra eadem filios Cham, notum est. Etenimvero! si filii Cham reprobi, sortes suas acceperunt in terra sancta, quæ terra Domini erat:

quid ni filios Iaphet, partes suas in terra eadem Domini sortitos fuisse crederemus? quorum scilicet patrem electum, & sibi dilectum, Dominus habuisset. Funes certe filiorum Sem, ut & filiorum Cham, cecidisse in terra eadem, supra demonstratum est. Quare ergo soli filiorum Noæ, filii Iaphet, exhæredes se fecissent terra sancta & sua? aut quo elogio exhæredes terra illa renunciati fuissent à fratribus suis? Attende autem serio ad verba illa de filiis Iaphet. *Ab his divisæ sunt insulæ gentium in regionibus suis.* Inducerer enim ut crederem, *insulas & regiones*, idem significavisse hoc loci. Et regiones singulis gentibus habitatas, *insulas* dictas; quia conterminis gentibus circumfluuntur: qua ratione insulas domorum appellant, quæ vicis conterminis circumambiuntur. Quid vero prohibuit insulas gentium concessisse, si concedimus insulas domorum jure optimo usurpatas?

Non levis causa est cur mihi persuadeam, diluvium Noacicum peculiare Iudæorum fuisse. Eusebius in Chronico: ubi ad tempora nascentis Abrahami hæc ait. *In hujus Nini imperii quadragesimo tertio anno, apud Hebræos natus est Abrahamus. Apud Ægyptios autem, decima sexta potestas erat, quam vocant Dynastiam. Quo tempore regnabant Thebæi, qui præfuerunt Ægyptiis, annis* 190. Atqui secundum Iudæos Hellenistas, nondum erant exacti trecenti anni, à diluvio Noæ, ad natum Abraham. Quomodo ergo fieri potuit, ut intra annos trecentos, nobilissimum sub Nino Assyriorum imperium, statutum fuerit, & stabilitum per quadraginta tres annos? Nini, inquam, cujus origo tam alte petita fuit; ut non solum ad fabulosa, sed & incognita

gnita recurrerit tempora. Nino autem antiquiores posuit Iustinus, libro 1, regnatorem Ægypti Vexorem, & Scythiæ regem Tanaum. Qua ratione etiam ordinari & instaurari potis fuit per idem tempus Thebanorum regum perfectura illa in Ægyptios: quam tempore illo, nonaginta & centum annis invaluisse retulit hoc loco Eusebius? At, quod magis mirabere; credibilene est, intra annos trecentos (tempus adeo breve) elapsas fuisse dynastias quindecim, & inchoatam decimam sextam apud reges Ægyptios: si reputamus, tres tantum numerari dynastias apud reges Francos, ab origine regni Francici, per ducentos, plus minus, supra mille annos? Notum porro est ex historia ipsa Geneseos, quæ plurimum favet Eusebio, Abraham Ægyptum petiisse, sub Pharaonum dynastia: quæ vigebat item Iosephi tempore Abrahami pronepotis; quæque viguit quadringentis post Iosephum annis, tempore Mosis: cujus Pharao novus ignorabat Iosephum, quem Pharao vetus tam bene noverat. Imo quæ Pharaonum dynastia, Cæsarum dynastiæ duratione æquiparanda, Salomonis claruit seculo: *affinitate enim conjunctus est Pharaoni regi Ægypti Salomon; duxitque filiam ejus uxorem*, Regum 1, capite 3.

Particulares porro datos fuisse regionum cataclysmos, testatur Ogygæ diluvium, quod Bœotiam totam inundavit: nec non Deucalionea illuvio, quæ Thessaliam totam hausit; quamque plures alias, illasque particulares, præcessisse retulit Plato, ex Sacerdote Ægyptio, in Timæo. Cataclysmum quin etiam suum jactant Sinenses, suum Americani: utrumque vero, ex eorundem computo, à Noacici diluvii temporibus longe distantem. Quidni autem & suam par-

particularem concedemus Palæstinæ illuvionem?

Imo negant & pernegant Ægyptii, Palæstinorum ipsorum contermini, diluvio unquam ullo labefactatam fuisse Ægyptum. Alluisse quidem Nilum, & fœcundavisse quotannis terram suam: nusquam vero obruisse illam asseverant diluvium. Quod validissimis argumentis, & probatissimis historiarum suarum monumentis demonstrabat Sacerdos Ægyptius, supra laudatus, apud eundem Platonem, Timæo eodem.

Non erit incommodum, Platoni Strabonem attexere, libro 3 Geographiæ suæ; ubi hæc de Turdetanis Bæticæ Hispaniæ incolis. *Hi omnium*, inquit, *Hispanorum doctissimi judicantur: utunturque Grammatica, & antiquitatis monumenta habent conscripta: ac poëmata, & metris inclusas leges, à sex millibus ut aiunt annorum.* Habuere ergo Turdetani leges suas, longe ante diluvii Noacici tempora; si Strabonis seculo, à sex annorum millibus habuere conscriptas. Quas scilicet diluvio illo intactas, intacti & ipsi, per totos sex mille annos ex ordine tenuerunt; illisque jugi observantia assueverunt.

Celebratam quinetiam refert Scaliger Olympiadem primam, anno mundi 3074. Troiæ vero excidium, quadringentis octo vel circiter annis fuisse ante primam Olympiadem. Atqui notavit Servius ad illud Virgilii de Troia;

Vrbs antiqua ruit, multos dominata per annos.

Antiqua, inquit, *vel nobilis: vel quia duobus millibus octingentis annis regnavisse dicitur.* Ponendum ergo erit regni Trojani principium ante ipsam mundi originem. Et si regnata fuit Troia, continua serie, per duo mille & octingentos annos; statuenda erit Phrygia, ut Bætica, dilu-

vio Noacico intemerata. Eadem conjice de India, quam Liber pater primus ingressus est. *Ab hoc*, inquit Solinus capite 52, *usque ad Alexandrum Magnum, numerantur annorum sex millia quadringenti quinquaginta unus; additis & amplius tribus mensibus: habita per Reges computatione, qui centum quinquaginta tres tenuisse medium ævum deprehenduntur.* Reponit hunc numerum apud Plinium, Plinii restitutor in Solino, mendorumque Averruncus Salmasius.[1]

Semiramidem porro mille annis excidium Troiæ antecessisse, auctor est idem Scaliger; illamque intra seculum diluvii primum locavit. Sanchoniatonem vero tempore Semiramidis vixisse, idem voluit. Sanchoniatone autem vetustiorem posuit Iombalem: nec non ab illo multa accepisse Sanchoniatonem, retulit ex Porphyrio. Tum etiam Eusebius Sanchoniatonem eundem memorat in arcana quædam Ammonæorum volumina incidisse, quæ ex interioribus templorum penetralibus, ubi antea jacuerant, eduxerat. At qua ratione aptari illa potuerunt diluvii Noacici temporibus? Adjunge his: quod neq; Sanchoniato, neq; Sanchoniatone vetustior Iombal, numerantur inter filios Noæ. Et extra Arcam jacuerint & conservata fuerint, necesse sit, volumina Ammonæorum illa, in quæ Sanchoniatonem incidisse, testatus est Eusebius.

Huc demum refer quæ notavi supra enucleatius: incongruum omnino statutum fuisse tempus; quod numeratur ab Adamo, vel ad Abrahamum Chaldæum, vel ad Mosem Ægyptium; quodque sufficiens incogitanter putatum est, ad assequendas disciplinarum illarum notitias, quas Abrahamus & Moses ad amussim calluerunt. Incongruum sed enim supra incon-
gruum

gruum aſſignaretur ſpatium à diluvio Noacico, ad eoſdem vel Abrahamum vel Moſem, ſi craſſiore negligentia, competens exiſtimaretur, ad eaſdem diſciplinas conquirendas. Præcipue vero Aſtrologiam, Theologiam, & Magiam Chaldæorum. Quas floruiſſe tempore Abrahami celebri indicio eſt, quod Vr Chaldæorum quam habitabat Abrahamus, *Camarina* dicta fuit Euſebio. Camarina autem urbs eadem eſt quæ Aſtrologorum civitas. Et Camarini dicti ſunt Chaldæi; iidem qui Aſtrologi & Magi. Chaldæorum enim nomen, gentis & artis fuit. De Camarinis porro Magis ſcriptum eſt Job capite 41, *ſuſcitare illos Leviathan*: qui Dæmon eſt. Leviathan autem terreſtrem & aqueum dari conſtat: vel quod idem eſt, Dæmones dari terreſtres & aqueos. A quibus ſcilicet derivatos ſubtiliſſime cenſuit doctiſſimus idemque linguæ Hebraicæ peritiſſimus, PHILIPPVS CODVRCVS, Commentario ſuper Iob, Spiritus illos quos vernacule appellamus *Luithons* vel *Luthins*. Theoremata vero Magiæ, nec non horrenda Deoque exoſa carmina illa, quibus ſuſcitabant Magi ſpiritus, nefas eſſet cogitaviſſe condita fuiſſe in Arca, ne diluvio immergerentur. At enimvero dixiſſe, inventam artem, vel de integro reparatam, à diluvio ad Abrahamum; impoſſibile eſſet probare, juxta cum mage impoſſibilibus.

CAPVT X.

De æterno ante æternum. De æterno ab æterno.

ALlucinantur in diſpenſatione & aſſignatione rerum geſtarum à diluvio Noacico, qui autumant, diluvium ipſum Noacicum univerſale fuiſſe gentium omnium. Longiſſime

gissime & illi falluntur in dispensatione & assignatione rerum gestarum à Mundo condito, qui Mundum conditum statuunt cum Adamo formato. Tum vero, qui Mundum nupere natum, mox etiam moriturum arguunt. Principium illi & finem rerum tam angustis hinc atque hinc coarctavere temporum spatiis, ut nullo modo ad cancellos illos quadrare possint, quæ de Mundo creato ab æterno, & de Mundo in æternum duraturo, leguntur, non dicam apud Historicos & Philosophos gentiles, sed apud Prophetas & Apostolos. At enimvero! spatiis illis iniquis, quæ tempora illa duo æterna, præteritum & futurum, tam anguste & incommode amplexantur, quam bene convenit quod de Pallio brevi, sub quo duo jacebant, memorat Isaias, cap. 28. *Pallium breve*, inquit, *utrumque operire non potest*.

Scriptum est, quod profiteor, *Deum creavisse cœlum & terram* IN PRINCIPIO. Illud certe audacter asseveraverim, nos non novisse Principium illud. Suus est, fateor, ergo determinatus numerus stellarum in firmamento. Suus est, fateor, ergo determinatus numerus calculorum arenæ in littoribus. Suus est, fateor, ergo determinatus numerus seculorum, quæ computantur ab illo principio usque ad nos. At enim, stellarum firmamenti omnium, calculorum arenæ omnium, seculorum quæ fuere à principio omnium, summam conficere; non existimo talem unquam numerationem competiisse Arithmeticæ nostræ, vel humano computo. In numeris illis neque est numerus, neque refert illos numero comprehendere. Satis sit, Deum novisse nomen & numerum stellarum omnium quas creavit. *Ab omnipotente non sunt abscondita tempora*, ait Iob. cap. 20.

Duas

Duas porro significationes Æternitatis comperio in lectione sacrorum codicum. Primam, qua Deus dicitur æternus, ante secula, & ante res omnes creatas. Alteram, qua æternitas designatur à seculis, & rerum creatarum principio. Significationes æternitatis hæ jugiter comprehenduntur loco illo Proverbiorum, quo introducitur Sapientia loquens his verbis. *Deus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quicquam faceret. Ordinata sum*, vel secundum alios, *Principatum habui ab æterno, à capite, ab initiis terræ*; sive, *à creatione Mundi.*

Duplex ibi cernitur initium, sive principium. Vnum, ante secula, ante terram creatam. Alterum, à seculis, ab initiis terræ, sive à creatione mundi. Distinguitur primum à secundo: quod in primo dicitur Deus simpliciter possedisse Sapientiam: in secundo, ordinavisse sive inauguravisse illam, ut principatum obtineret super res omnes creatas. Vtrumque ergo principium, æternum: sed antiquius primum secundo. Primum principium, æternum per se: æternum ante æternum. Secundum principium, æternum ab æterno: æternum respectu nostri; quatenus intellectus noster non potest assequi illius numerum.

Docuit nos illud clarissime Paulus Apostolus, capite ultimo epistolæ ad Romanos: tum capite 3 epistolæ ad Ephesios; nec non capite 1 epistolæ ad Colossenses: quando vocavit locis illis Euangelium, *Patefactionem mysterii, quod tacitum & absconditum fuerat, à seculis, & temporibus æternis*. Epistola vero prima ad Corinthios, cap. 2. definiverat illud, *Sapientiam Dei occultam, quam præfinierat Deus ante secula.* Secunda item ad Timotheum, cap. 1. *Gratiam*

quæ

quæ nobis data fuerat in Christo, ante tempora æterna. Tum epistola ad Titum. *Spem vitæ æternæ quam promiserat Deus ante tempora æterna.* D. Petrus eadem referens, epistola sua catholica prima, capite 1, dixit. *Christum præcognitum fuisse ante jacta mundi fundamenta.* Quibus locis deprehenditur evidenter differentia illa Æternitatum quam notavi. Primo, æternitatem dici, ante secula, & ante tempora æterna. Secundo, æternitatem dici, à seculis, & à temporibus æternis. Æternitatem illam quæ est ante æternitatem, ante secula, & ante tempora æterna; eandem esse quam vocavit D. Petrus, *ante jacta mundi fundamenta.* Ergo, idem esse æternum à jactis mundi fundamentis; quod à temporibus æternis. Ergo, fundamenta mundi jacta fuisse à temporibus æternis, vel ab æterno, respectu nostri: vel à temporibus & seculis nobis incognitis: sive à principio illo cujus nulla nobis datur determinata scientia. Æternitas vero hæc mundi, non divina illa, sed divinæ illius imago, vel imitatio est: juxta Mercurii illud in Asclepio. *Deus æternus*, ait ille, *mundum non natum intra se habuit. At quatenus mundus Dei imago est, æternitatis etiam imitator est.*

CAPUT XI.

De æterno ultra æternum. De æterno usque in æternum. Regnum Messiæ qua ratione æternum.

QVa ratione dictus est Deus, æternus ante æternum; dictus idem est, æternus post æternum, & ultra æternum. *Regnabit Dominus in æternum, & ultra*; dicebat Moses in Cantico. Quoties autem Scriptura sacra significare vult quid semper duraturum: non æter-

æternitate illa qua Deus durat; sed æternitate illa qua mundus permanet: exponere illud solet per æternitatem Solis, & ordinem Lunæ & stellarum sempiternum. Tale illud est de pacto æterno, quo Deus Judæos in populum suum sibi in æternum elegerat, Jeremiæ 31. *Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, & ordinem Lunæ & Stellarum in lumine noctis. Si defecerint leges illarum coram me; tunc & semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me.* Fœdus autem illud cum Judæis pactum, vocatur *fœdus sempiternum.* Geneseos 17. Isaiæ 55. Jerem. 32. Ezechielis 37. & aliis locis innumeris. Sempiternum, inquam, & æternum; quod idem est. Sol ergo, & Luna, & stellæ, ponentur cum Israele, in sempiternum & æternum. Æternum vero illud accipe, non ultra æternum; sed usque in æternum. Quo sensu intelligendus est Ecclesiastes. *Terra autem in æternum stat.*

Regnum Messiæ in æternum duraturum evincit Deus hoc argumento, Jeremiæ 33. *Si irritum,* inquit, *potest fieri pactum meum cum die, & pactum meum cum nocte, ut non sit dies & nox in tempore suo: & pactum meum irritum esse poterit cum David servo meo.* Quod non verbis iisdem, sed intellectu eodem reposuerat Psalmus 72. *Et permanebit cum Sole & Luna in generatione & generatione.* Vbi nota, Solem & Lunam respondere diei & nocti Jeremiæ. Explicatur Psalmi illud 72. *in generatione & generatione:* Psalmo 88. *Semel juravi in sancto meo, si David mentiar. Semen ejus in æternum manebit: & thronus ejus sicut Sol in conspectu meo; & sicut Luna perfecta in æternum; testis in cœlo fidelis.* Vbi testis fidelis, idem est qui permanens & æternus. Palam illud idem elocutus est Psalmus 10. *Dominus regna-*

regnabit in æternum. Juxta illud capitis 6 Paralipomenon 1, *Firmabo solium ejus usque in æternum.* Tum Danielis 6, *Regnum ejus non dissipabitur. Et potestas ejus usque in æternum.* Nempe illud fuit, quod scriptum est Euangelii Joannis cap. 12. *Christus manet in æternum.* Sed regnum Messiæ sempiternum & æternum futurum, exhibuit omnium expressissime Angelus, Virginem sanctam super Filio suo & Christo alloquens. *Et regni,* inquit, *ejus non erit finis.*

Atqui revera finis erit regno Messiæ. Docente nos illud inconcusse D. Paulo, Corinthiorum 1, capite 15. *Deinde finis,* inquit, *cum tradiderit regnum Deo & Patri.* Tum paullo post: *Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus.* Cessabit igitur regnare Messias, cum posuerit Deus omnes inimicos sub pedibus ejus. Æternitas ergo regni Messiæ, locis supra laudatis omnibus intelligi debet illa tantum, quæ secundo modo accepta, usque in æternum erit, neque ultra æternum durabit. Cujus æterni, finis non erit, respectu nostri: sicut respectu eodem, principii æterni nullum itidem principium fuit.

Regnum illud Messiæ æternum, quale fuerit, & quale futurum sit, synopsi clara percipiemus ex capite Proverbiorum supra laudato, nec non ex loco hoc Corinthiorum D. Pauli. Hæc dicit Sapientia patris, quæ Messias & Christus est, Proverbiorum 8. *Dominus possedit me ab initio viarum suarum, antequam quicquam faceret à principio. Nondum abyssi erant, & ego jam concepta eram: nec dum fontes aquarum eruperant: nec dum montes gravi mole consliterant. Ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ.* Quæ

de æternitate Christi ante æternitatem, intelligenda sunt. De æternitate inquam illa, quæ erat ante secula, ante tempora æterna, & ante jacta mundi fundamenta. *Ab initio ordinata sum*, ait ibidem eadem illa; sive, *principatum habui, à capite, ab initiis terræ. Quando præparabat cœlos, aderam: quando certa lege & gyro vallabat abyssos: quando æthera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum: quando circumdabat mari terminum suum, & legem ponebat aquis, ne transilirent fines suos: quando appendebat fundamenta terræ. Cum eo eram cuncta componens.* Quæ de æternitate Christi, per quem omnia facta sunt, omnia itidem moderantis, & regnantis super omnia, intelligenda sunt. De æternitate inquam illa, quæ à seculis fuit, à temporibus æternis, & à jactis mundi fundamentis. Regnum ergo Messiæ incepit à creatione mundi, à jactis mundi fundamentis, & à temporibus æternis. A principio illo fuit quod sine principio est. Desinet regnum idem fine illo æterno, qui sine fine erit: quo mundus qui principium habuit à seculis & temporibus æternis, in temporibus itidem æternis, & seculorum fine, haurietur. *Deinde finis*, ait D. Paulus, *cum tradiderit regnum Deo & Patri.* Fuit regnum Christi à seculo & æterno. Desinet idem in seculum & æternum. *Facta fuere* hacpropter *per Christum secula.* Hebræorum 1. Et *Rex seculorum* dictus est Christus, Timothei 1, capite 1. Imo & regnum Christi, *Regnum omnium seculorum* claruit; Psal. 144. Qua ratione vocavit D. Paulus Christum, *Benedictum in secula super omnia.* Regnabat Deus-pater ante secula, ante tempora æterna, antequam ordinavisset Sapientiam, & Principatum illi dedisset super omnia. Regnabit Deus-

Deus-pater,idem post secula; postquam Sapientia, quæ & Christus-filius est, regnum Patri tradiderit in fine seculorum. Regnabat Deus-pater ante æternum, & regnabit ultra æternum. Regnavit Deus-filius ab æterno, & regnabit usque in æternum. Quo sensu accipe psalmi illud 90. *A seculo & usque in seculum tu es, Deus.* Nec non quæ David idem canebat Paralipomenon 4. cap. 16. *Benedictus Dominus Deus ab æterno usque in æternum.*

CAPUT XII.

Æternum significari solet in sacris literis per durationem Solis & Lunæ & Mundi. De Ævo. De temporibus æternis. D. Paulus explicatus. Æternum indeterminatum est.

ÆTernitatem legis & federis illius quo Deus Judæos in æternum sibi assumpserat; nec non æternitatem pacti illius quod Deus cum David servo suo & Messia pepigerat; ut significaret Jeremias, per res indubitatissimas, utique & notissimas; expressit illam his verbis. *Si*, inquit, *defecerint leges Solis, & Lunæ, & stellarum, coram Domino; tunc & semen Israel deficiet coram eo.* Et rursus. *Si irritum poterit fieri pactum Dei cum die & nocte; Pactum Dei irritum esse poterit cum David servo ejus.* Vtraque igitur indubitata & immota constituuntur: æternitas seminis Israel, & regni Messiæ: nec non æternitas Solis & Lunæ, stellarum, dierum & noctium. Atque ut convenienter copulantur, convertuntur etiam convenienter hoc modo. Nunquam deficiet semen Israël coram Deo: nunquam etiam deficient leges Solis & Lunæ, & stellarum, coram eo. Impossibile

eſt pactum Dei irritum unquam futurum quod pepigit cum David ſervo ejus; futurum nempe illum, & permanſurum uſque in æternum: impoſſibile etiam eſt, irritum unquam futurum pactum quod Deus pepigit cum die & nocte, futuros nempe illos in æternum, & perenniter uſque duraturos. Impoſſibile illud legis Dei unquam interituræ, nec non pacti ejus in irritum unquam abituri, intellexit Dominus ipſe capite 6 Euangelii ſecundum Lucam, ubi ait, *Facilius eſſe cœlum & terram præterire, quam legis unum apicem decidere.* Legis,id eſt,federis quod Deus cum Iſraele & Meſſia ſuo pepigit. Mundus autem totus per cœlum & terram hoc loco intelligitur. Impoſſibile autem hoc, per illud æque impoſſibile demonſtravit. Nunquam ſcilicet decidet legis divinæ apex vel minimus: neque unquam præteribit mundus. Ejuſdem momenti & illud eſt quod legitur Pſalmo 72. *Permanebit Meſſias cum Sole & Luna in æternum.* Quod ita convertere in promptu erit. Permanebunt etiam Sol & Luna cum Meſſia in æternum.

Scriptum eſt Geneſeos 1, *Faciamus luminaria in firmamento cœli, & dividant diem & noctem, & ſint in ſigna & tempora, & dies & annos.* Quod auctor Eccleſiaſtici retulit his verbis, capite 43. *Sol & Luna oſtendunt tempus,& ſignant ævum.* Componuntur ſcilicet tempora, diebus & noctibus, menſibus, annis, & ſeculis; quæ Sol & Luna dividunt, diſpenſant, & menſuram eorum conſtituunt. Præcipue vero Sol, qui per excellentiam, ſeculorum genitor, & pater temporis, ab antiquis inſignitus eſt. Qua de cauſa & ſancti codices æternitatem ſeculi cum Sole metiuntur.

Vul-

Vulgare eſt apud auctores ſacros, numerari annorum hebdomadas, dari annorum menſes, annorum annos & faſciculos. Cumulantur & apud eoſdem creberrime ſeculorum ſecula, quæ innumeras annorum myriadas amplectuntur, quibus ævum conſtat. Ævum, inquam, idem quod æviternum & æternum. Quem magnum annum, & annum mundi, vere vocaveris. Cujus tempora & ſecula innumerabilia putata ſunt. Quod non mirabere, ſi reputaveris ex Scriptura ipſa ſacra, diem dierum, annum annorum, ſeculum ſeculi, & ſecula ſeculorum omnia, à temporibus æternis manaviſſe, & in tempora uſque æterna duratura. *Cogitavi dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Supputavi dies qui fuerunt à principio.* dicebat David, pſalmo 76. Cogitavit & ſupputavit dies illos, ſed illorum computum aſſequi nequivit Propheta-rex. *Nullæ enim eſt priorum memoria.* Eccleſiaſtæ capite 1. Et vere. Memoria enim hominum finita & caduca, extendi nullo modo poteſt ad cognitionem priorum illorum, quæ infinito conſtant, & ab annis æternis derivantur.

Quaſi vero D. Paulus, locis illis quos ſuperiori capite laudavi; ubi dixit, myſterium Euangelii abſconditum fuiſſe à ſeculis & temporibus æternis: ut rem retro longiſſime abſtruſam ſignificaret, voluiſſet abſconditam fuiſſe à mundo nato tantum cum Adamo. A quo, uſque ad Apoſtolum, intercedebant anni plus minus quatuor mille. Fuiſſet hoc certe immittere quatuor guttas aquæ mare in medium, vel in ejus littus quatuor calculos arenæ: ſecundum illud quod ſcriptum eſt Eccleſiaſtici capite 18. *Qualis gutta aquæ maris, & ſicut calculus arenæ; ſic exigui anni mille in die ævi.* Voluit nimirum auctor

Ecclesiastici eo loco, ut quæ proportio datur guttæ ad totum mare, nec non calculi arenæ ad totum littus; eadem esset mille annorum ad diem ævi; qui principium & finem rerum omnium creatarum, æternis annorum voluminibus amplectitur. Ævum enim hoc loco sumitur, pro æternitate illa secundo modo accepta, quæ à temporibus æternis est, & perstabit usque in tempora æterna. Quæ scilicet tempora æterna componuntur seculis, quæ secula computantur annis.

Neve putes, ævum hic intelligendum esse de æternitate illa prima & pura, quæ nullam annorum distinctionem admittit, nullam recipit compositionem; nullam utique comparationem, cum æternitate hac secunda, seculari, & composita. Quamvis enim auctor Ecclesiastici sumpsisse hoc videatur ex Psalmo 89; ubi dicitur; Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna quæ præteriit: Notandum tamen est, Psalmistam eo loci voluisse, nullam constitui posse proportionem, sive comparationem, inter mille annos & æternitatem Domini. Quos scilicet mille annos comparavit cum die quæ præteriit, cum eo quod non est. Non entis enim ad ens nulla datur proportio. Sed hoc loco auctor Ecclesiastici posuit absolutam proportionem inter mille annos & diem ævi; cum gutta aquæ, & toto mari; cum calculo, & tota arena. Sunt enim homogenea, gutta aquæ & totum mare, calculus & tota arena, mille anni & dies ævi; quia annorum corpus & compositum homogeneum est. Comparantur quinetiam hæc invicem secundum illam habitudinem numeri & mensuræ qua referuntur inter se. At nulla potest constitui proportio inter mille annos & æternitatem

tatem Domini, quia sunt diversi generis. Heterogenea sunt, mille anni, & æternitas illa pura, quæ nullis annis constat, nullis seculis & temporibus componitur. Tum neque inter se comparari possunt, secundum suas habitudines & mensuras, quia nullas habent inter se.

Tot & tantis testimoniis sacris de principio rerum, & de Mundo creato à seculis & temporibus æternis, optime conveniunt quæ libro superiore ex Diodoro Siculo reposui. Antiquos tum Physiologos tum historicos statuisse Mundum æternum, nec non hominum genus affirmavisse ab æterno. Quod Diodorus idem, de Chaldæis loquens, ita explicavit. Mundi naturam sempiternam credidisse illos, quæ *non certum* principii sui ortum haberet. Non enim negavere illi principium Mundi, sed incertum & incognitum existimavere, juxta Ecclesiastæ illud, *Priorum non est memoria.*

Æternitas illa, incerta, & indeterminata fuit. Quapropter & in Bibliis, æternum persæpe indeterminatum est. Tale illud quod legitur Geneseos 6. *Non permanebit Spiritus meus in homine in æternum.* Æternum eo loci, longinquum indeterminate est. Quod ex sequentibus patet. *Eruntque dies ejus, centum & viginti annorum.* Fixit scilicet Deus in centum & viginti annis ætatem hominum, quæ antea longior multo & indeterminata fuerat. Intelligendum idem est de Servo illo, cui Dominus subula aurem perforaverat, Deuteronomii 15. *Serviet tibi usque in æternum.* Id est, indeterminate, & quam diu vivet. Innumeros ejusdem argumenti locos alios prætereo.

Constet ergo, creationem Mundi quæ à seculis & temporibus æternis fuisse traditur, ab

utriusque fœderis auctoribus nullo modo definiri potuisse ab Adamo formato, secundum utramque æternitatis significationem. Sive æternum à seculis & temporibus innumerabilibus petatur. Sive illud pro indefinito & indeterminato accipiatur. Compertum enim est, tempora non esse innumerabilia quæ à nobis ad Adamum usque computantur. At neque indefinita & indeterminata in illo sunt. Definiuntur enim & determinantur tempora in Adamo, noto seculorum computo. Differentia porro maxima est inter priora quæ fuerunt ab Adamo, & priora quæ fuere à principio rerum. Priorum horum nulla neque datur memoria neque notitia. Priorum ab Adamo, memoria & notitia certissima est.

CAPUT XIII.

De ætatibus animantium descriptis ab Hesiodo & Ausonio. Quare ignoratæ historiæ primorum hominum. Ex Platone. Ex mutatione epocharum. Terrarum Aborigines ignorantur.

SÆpenumero miratus sum ætates animantium illas, quas Hesiodus recensuit. Ætatem justam hominum, annorum esse nonaginta sex. Cornicum, octingentorum sexaginta quatuor. Cervorum, trium millium quadringentorum quinquaginta sex. Corvorum, decem millium trecentorum sexaginta octo. Phœnicis, nonaginta trium millium, trecentorum & duodecim. Nympharum, nongentorum triginta trium millium centum & viginti. Ætates nempe illas versibus Græcis incluserat Hesiodus, ex traditione Hesiodo antiquiore multo, ut conjicere est, quam erat antiquus Hesiodus Auso-

Ausonio; qui ex illo ætates easdem versibus latinis longo post tempore comprehendit. Fabulosa sed enim credidit Plinius, quæ de Phœnice & Nymphis scripsit Hesiodus. Esto, fabulosa fuerint. Sed & illa eadem ex fabulosa, id est retroantiquissima traditione hausisse Hesiodum evincunt. Traditione scilicet illa, quæ ætates cornicum, cervorum, & corvorum, de quibus non dubitavere antiqui, tam justis & definitis spatiis disclusеrat. Quasque non nisi pluribus, & multoties vel repetitis vel auditis experimentis, circumscribere potuerat. Neque vero tam ineptas nænias versibus eximiis describere dignati essent; tum Hesiodus, senex doctissimus & elegantissimus; tum Ausonius, poeta venustissimus & acutissimus; si putavisset uterque, rerum principium deducendum fuisse ab Adamo: à quo usque ad Hesiodum, neque dum elapsa erat Cervi unius ætas.

Has ætates, & hos fines, cohibere fata animantium voluere Vates illi. Cæteras vero ætates; Mundi puta, cœli, & syderum, novisse Deum Ævi arbitrum. Ævi, inquam, quod *secretum* eo loci vocavit Ausonius, utpote Deo solo notum. Seculorum scilicet æternorum quæ fuere à principio, notitia abscondita fuit hominibus, consilio Dei illo, quo non omnia posse & scire homines voluit. Quoque in primis, occasiones & dispensationes temporum ignorare illos, sapientiæ suæ conducibile putavit. Secundum illud Domini ipsius ad cœlum jam jam ascensuri. *Non est vestrum novisse tempora quæ Pater posuit in sua potestate.* Actorum capite 1.

Causas inscitiæ illius referebant Ægyptii, auctore Platone, ad varia hominum exitia, quorum maxima igni & aqua fiebant, minora vero innu-

innumeris modis aliis. Eorum quæ circa terram & in cœlo volverentur, emanare aiebant illi, longorum temporum curriculo, commutationes quaſdam atque evariationes. Vnde vel regiones excelſiores nimio igni inflammatæ conſumerentur, vel depreſſiores nimia imbrium effuſione immergerentur. Ægyptios autem conflagrationum & inundationum exortes eſſe, Nilo eos à conflagratione ſervante. Atque illam eſſe regionis ſuæ temperiem, ut nullus imber deſuper effuſus, vel illos unquam irrigaret, vel unquam irrigaviſſet. Neque illos alia unquam aqua perlui, quam illa quæ vel è Nilo ſuperflueret, vel è terræ viſceribus ſcaturiret. Proinde, cum neque incendio ingenti flagrarent, neque aqua nimia obruerentur; apud illos, licet alias pauciores, alias plures, ſemper tamen homines ſervarentur, neque eorum vaſtities tota eſſet. Quamobrem apud illos antiquiſſima rerum monimenta ſervari. Tumque ſua & aliarum nationum geſta, ſi quæ audiviſſent memoratu digna, diligenter in templis ſuis fuiſſe deſcripta & curioſe recondita. Græcos autem & ceteros populos, lue cœlitus immiſſa, vel aqua vel igni conſumptos, certis temporum curriculis, & literis & cognitione rerum orbatos, tanquam à primis rerum elementis repueraſcere, neque ſcire quid vel apud ſe, vel apud exteros geſtum ſit, niſi per nebulam aut fabulam. Ab illo itaque principio quod notitiæ ſuæ principium eſt, caput rerum manaviſſe putant; illudque tranſdere poſteris unice ſatagunt. Hactenus Plato.

Adde his longinquam ævi vetuſtatem, quæ omnia mutat & conſumit: à cujus ingluvie neque ſe Ægyptii vindicare potuerunt. Quamvis enim plurima illi oſtentarent rerum ſuarum & ex-

exterarum monimenta, à permultis retro annorum millibus conſcripta: perierant tamen apud illos tempora Vulcani Dei, Regis ſui; tum Solis filii ejus. Adjunge diluviis, incendiis, & helluoni ævo, craſſam illam ignorantiam; quæ aliis atque aliis ſeculis per totum terrarum orbem graſſata, ignibus, aquis, & tempore ipſo potentius, rerum anteactarum memoriam deleverat, hauſerat, & conſumpſerat. Huc etiam revoca malignas hominum mentes, & diras Regum quorundam libidines. Nabonaſſari puta Chaldæi, à quo uſque ad mortem Alexandri, anni fuere quadringenti viginti quatuor. Ille omnium ante ſe Regum facta curaverat abolenda: ut à ſe novum principium rerum & regnantium duceretur. Vnde & Nabonaſſari æra ducta eſt. Retulit autem Alvarez à Semedo Luſitanus in hiſtoria ſua Sinenſi, Regem quendam nomine *Tein*, juſſiſſe edicto comburi Sinenſium libros omnes, ſolis Medicorum libris exceptis. Imo & tantam calamitatem tam anxie procuraviſſe per quadraginta annos quibus regnavit, ut & literas & literatos ſui ſeculi omnes penitus everterit. Quinimo illa fuit victorum Principum ambitio, quæ rationem temporum maxime interturbavit; cum mutaverunt epochas, temporum titulos nominibus ſuis notari voluerunt. Hinc noti illi indices: Alexandri, à morte ejus: Auguſti, à clade Actiaca: & quæ Diocletiani Epocha dicta eſt. Veteres vero Ægyptii renovabant annorum ſuorum intervalla, quoties à novis Regibus & victoribus legem accipiebant. Quod eos ſæpius factitaſſe aſſerit Scaliger libro 3. de emendatione temporum.

Vt variis & multiplicibus ruinis oppreſſæ fuerunt terrarum plagæ omnes: ſucceſſive tamen &

alternis, quod statuendum est, neque uno omnes impete & tempore. Vt homines in his regionibus perditos, sarcire illis oportuit, qui in terris aliis generationis luxurie redundaverant. Vt variis fortunis & casibus hinc atque hinc disjectum fuit hominum genus, neque semper nativis suis solis stare potuerunt terrarum incolæ. Accidit hinc quod neque terrarum ulla suis se Aboriginibus veris jactare possit: id est, natis ex primis illis hominibus, qui à principio rerum & creationis germine, hac & illac undequaque prodierant. Atque hinc fit quod nullam fidem adhibeam, vel Ægyptiis, vel Æthiopibus, vel Scythis, ubi se vel Aborigines, vel populorum antiquissimos gloriantur.

Christiani patres qui primis à Christo seculis vixerunt, quos & *Filios lucis* appellare fas est: ut neque prudentiores fuerunt filiis seculi in generationibus suis, ita neque illis in generationibus iisdem disquirendis sagaciores & perspicaciores fuerunt. Sapuere illi scilicet quæ cœli erant & creationis secundæ: neglexere quæ terræ erant & creationis primæ. Atque ut lectioni sacrorum codicum mordicus adhæserunt, fabulas generationum gentilium, qui se Aborigines putabant, optime utique rejecerunt. Sed parte alia, negligenter nimis, pace illorum dixerim, in Adamo solo morati sunt; eumque primum hominum omnium parentem censuerunt, eo solo quod Adamum primum hominum legerunt apud Mosem.

Negligentia quæ primos occupavit, sequentes habuit Christianos Antistites, qui non alios noverunt quam Adamo genitos homines. Quin & hæreticos pronunciavere illos, qui Adamo genitis hominibus opposuerant antichthones,

&

& adversipedes : non alio argumento quam quod ex aljo quam Adamo credendi essent oriundi. Vellem vero viverent D. Augustinus & Lactantius, qui Antipodas & vulgatam de illis opinionem ludibriis insectati sunt. Miseresceret eos non dubio sui ipsius, si viderent vel audirent quæ de Americanis & Australibus, seculo hoc oculatiore, detecta & cognita fuerunt: tum & terras plures incognitas, hominibus plenas, ad quas nulla fama est Adami nepotes unquam permeavisse.

CAPUT XIV.

Falluntur qui origines omnium hominum deducunt à Noaci nepotibus. Refellitur Grotius de origine Gentium Americanarum.

Omnibus hic mos est qui origines Gentium exquirunt, deducere illas à diluvio ex Noaci nepotibus, qui fuere nepotes Adami. Illud autem studio tanto solicitant Viri magni, (quos & maximi facio, & honore meo semper celebro) ut nihil intentatum relinquant, quo origines suas omnes ex stipite illo exsculpant. Atque ut ex antiquis monumentis, vel ex traditione vetusta, vel ex nominis cujusdam obsoleti, & intorti similitudine, vel ex aliqua alia conjectura, quosdam imaginantur, qui ad has vel illas terrarum partes appulisse creduntur; eosdem ilicet conditores, genitores, & patres gentium illarum statuunt. Quasi vero Italus, verbi gratia, qui in Italiam aufugit, & nomen Provinciæ dedit, genitor & pater habitatorum omnium Italiæ fuerit: neque ante Italum homines suos terra illa habuerit. Quasi vero Franci, auctores & primi patres totius gentis Gallicæ

putandi ſint, neque ante Francos Galli fuerint; quia Franci Galliam occupaverunt; & nomen Provinciæ mutaverunt, Franciamque ex Gallia fecerunt. Quaſi vero denique Peruani è Sinenſibus orti exiſtimandi ſint; quia fragmentum cimbulæ, Sinenſium cimbis ſimile, in ripis Peruanorum repertum eſt. Qui talia conjiciunt, ſimiles mihi videntur diobolari Medico illi, qui ægrotum quem curabat, comediſſe aſinum conjiciebat: nimirum, quia clitellas aſini ſubter lecto ægroti deprehenderat.

HVGO GROTIVS diſſertationem ornaverat de origine gentium Americanarum, quas ducebat à Norvagis; qui abhinc annis circiter octingentis in Iſlandiam traducti fuerant; ab Iſlandia vero in Groenlandiam trajecerant: quoſque ex Groenlandia per adjacentes terræ illi inſulas ad Americam ſeptentrionalem tranaviſſe conjectabat. Refutaverat conjecturam Grotii Latius. Vindicavit ſe à Latio Grotius: & quæ refutaverat Latius, redintegrare hoc (quod putavit) abſurdo niſus eſt. *Quodſi*, inquit, *Americani Germanici non ſunt:* (Germanici & Norvagici, perinde illi fuerunt) *jam à nulla gente orti erunt. Cui conſequens eſt ut credantur; aut ab æterno fuiſſe, cum Ariſtotele; aut ex terris orti, ut de Spartanis fabula eſt; aut ex Oceano, ut voluit Homerus; aut aliquos ante Adamum fuiſſe conditos homines, ut nuper aliquis in Gallia ſomniavit. Si hæc credantur*, pergit ille, *magnum video periculum pietati.*

Legerat paulo ante Grotius Exercitatiunculam de Præ-Adamitis, indigeſtam & palimpſeſto relatam, quam ille, benevoli animi ſpecie, per amicum interpretem à me petierat; quaque illum communicaveram, benigne & liberaliter, non ut

ut me contumeliose traduceret. Neque vero meum est hostire, & sepultis manibus inclementer dicere. Ille suam secum habeat contumeliam, servetque sepulchro. Hoc satago, ne tanti viri imago, quæ graditur super terras, cum magna opinione multiplicis & reconditæ scientiæ, plures deludat qua pollet eloquii illecebra, & verisimilis phalera conjecturæ.

Argumentum tale instituerat Grotius. Appulere Norvagi ad Groenlandiam. Itur porro ex Groenlandia in Americam. Fuere igitur Norvagi, auctores & patres gentium Americanarum. Concedamus Grotio, rectam eum argumentandi rationem inivisse, & recte processisse quæcumque super illo præstructo construxit. Certe, si propaganda fuerat America ex semine hominum Groenlandico, quod foret indidem Norvagicum: Probandum illi erat ex professo, & ante omnia; Norvagos, qui Groenlandiam primi tetigerunt, reperisse illam mutam & vacuam, & solos ventos desertis terræ illius frondibus adspiravisse: ut inde conclusionem hanc eliceret; primos hominum Norvagos Groenlandiam hominibus consevisse; qui deinde effusi per oras finitimas, plantaria hominum eadem per Americam disseminavisse crederentur. Atque hinc Americanos utique, & Groenlandos, à Norvagis revera oriundos. Probare inquam debuerat, Groenlandos ortum duxisse à Norvagis; priusquam conjicere instituerct, Americanos à Groenlandis propagatos, originem eandem retulisse Norvagicam.

Certum vero & comprobatum est; Norvagos, qui arena Groenlandica primo potiti sunt, in partibus ad Orientem sitis, desertis & asperis, quas Norvagi vocabant Ostrebug, ubi partes

occidentis cultiores explorare voluerunt, quas illi Westrebug dicebant, invenisse illas armentis & quadrupedibus omnigenis fœtas; tum hominibus plagæ illius incolis refertas, quos *Schlegringos* nuncupabant, quique irruentes Norvagos finibus suis non sine clade repulerunt. Cujus rei vera & sincera exponitur narratio in Chronico Groenlandico Danice conscripto, quod penes illustrissimum GAUMINUM est, in omnibus linguis omniscium: quodque ipse apud Danos ipsos didici. Adventores igitur, non parentes Groenlandorum, fuere Norvagi. Multo minus ergo Americanarum gentium conditores.

Phantasmata porro sunt Grotii, ad ostentationem reconditæ literaturæ concinnata, quæ retulit: multa reperiri apud Americanos vocabula cum Germanis congruentia: tum mores Americanorum quam plurimos Germanorum moribus, ut lac lacti est, simillimos. Quod variis nempe exemplis ambitiose demonstravit, ut ostenderet, Americanos mores illos habuisse à Norvagis, qui eosdem primo à Germanis hauserant. Missam vero faciamus primordialem catenam illam, qua Germanos Norvagis, Norvagos Groenlandis, Groenlandos Americanis, & gentem genti, propagationis nexu insertare voluit Grotius. Res vera est, & toti Hafniæ Danorum metropoli notissima, quamque ipse in urbe eadem à Danis ipsis accepi: degisse Hafniæ Groenlandos barbaros à Danis captos, abhinc triginta plus minus annis: imo duos per spatium duodecim annorum tanquam Danos habitos; qui Danicam tamen linguam nulla unquam ratione ediscere potuerunt; quippe nullam prorsus cum Norvagis, neque vocabulorum, neque morum, haberent communitatem. Illa autem pluribus

enar-

enarravi in relatione Groenlandica, quam Gallico ſermone edidi. At, ſi nihil Groenlandis commune fuit cum Norvagis, vel in ſermone vel in moribus, alio certe quam per Groenlandiam transfretaviſſe Norvagos in Americam oportuit, ut vocabula & mores Germanorum Americanis inderent.

Quid vero haberet quod diceret Grotius, ſi viveret, & legeret in Chronico Groenlandico, Schlegringos Groenlandiam habitaviſſe antequam Norvagi ad illam adventarent? Qui genus, unde domo, conjiceret homines illos? Statueretne; vel ab æterno fuiſſe, vel ex Groenlandia ipſa ortos, vel ab Oceano in terram illam ejectos, vel ab alio quam Adamo conditos? *Si hæc crederentur*, ait ille, *magnum video periculum pietati.* Periculum autem magnum illud quod vidit, in hoc præcipue fuit; quod inde putavit everſum iri funditus peccati Adamici rationem: quia, non niſi ex traduce Adami potuiſſe in omnes homines pervadere & omnibus hominibus imputari peccatum illud, vulgatus eſt Theologorum omnium conſenſus.

Hoc ergo jam agendum mihi eſt, & probandum unice incumbit; non opus fuiſſe Adamo genitore, & Adami traduce, ad imputationem & participationem peccati Adamici: ratione eadem qua non opus utique fuit Chriſto genitore, & Chriſti traduce, ad imputationem & participationem gratiæ quæ in morte Chriſti eſt. In his autem totus erit liber ſequens; cujus principium à fine hujus erit.

Sy-

SYSTEMATIS THEOLOGICI

LIBER QVINTVS.

CAPVT I.

Mori debuerunt homines, qui immortales evadere debuerunt. Moriuntur homines in Christo. Debuerunt prius peccare & condemnari in Adamo. Moriuntur homines in Christo spiritaliter, & ratione mysterii. De fictionibus & mysteriis juris. De mysteriis divinis; quæ fuere vel fictiones, vel parabolæ, vel similitudines mysticæ. Morimur spiritaliter ad similitudinem mortis Christi. Peccavimus spiritaliter ad similitudinem peccati Adamici.

REpetenda sunt quæ à principio Systematis hujus, & in antecessum, posui. In novam formam vertendi erant homines, qui secunda creatione reficiendi erant. Quod non nisi prioris formæ deletione, & primæ creationis extinctione confici potuit. Idem scilicet hominibus corruptis & mortalibus contingere debuerat, quod decrepito & capulari Peliæ, quem Medea occidit & in frusta secuit, ut ejus senectutem juventute mutaret. Mori debuerant corrupti & mortales homines; ut corruptionem incorruptione, & mortem immortalitate rependerent. Sed atrox visa est Deo strages illa; qua homines omnes tanquam in mortario pinsitaret, ut illos denuo effingeret. Medicare maluit quos tundere noluit. Et mysterio perfecit, quod pistillo & duriori

riori manu conficere, non sibi conveniens existimavit. Mori homines decrevit in morte unius hominis, qui pro illis piacularis foret. Neque vero in morte unius hominis, simpliciter hominis, sed hominis-Dei. Dei scilicet & Spiritus illius, qui ex Deo est incorrupto & immortali, incorruptus & immortalis ipse. Quique ad similitudinem carnis corruptæ & mortalis fieret; ut per hanc similitudinem, corruptos, & mortales homines, incorruptione & immortalitate donaret.

Decrevit Deus homines mori in morte hominis illius Dei, qui Christus est. Sed (quæ fuit ratio dispensationis divinæ & mysticæ, hominibus incognita) mortem hominum anteire debuit decretum mortis; quæ condemnatio mortis in illos esset. Condemnationem vero hominum præcessura erat condemnationis causa; quæ reatus ex peccato illorum fuit. Reos igitur fieri homines oportuit ex peccato suo; antequam peccati damnarentur, & capite ex peccati condemnatione plecterentur. Reatus autem ille est Apostolo, *condemnatio peccati in carne*; hoc est peccati illius naturalis, quod nullam imputationem & nullum reatum, atque adeo nullam condemnationem contraxerat ante legem. *Peccatum* enim *in carne* idem est, quod peccatum carnale, materiale, & naturale.

Justus est, & juridice agit Deus cum hominibus. Nihil autem contra Deum peccaverant homines, cum fervor ille pectoris qui homines tentat, naturæ imperfectæ corruptela, rapuerat eos in præceps à perfecto creationis, ad imperfectum materiæ suæ. Nullus utique censeri potuerat reatus à Deo judice, nulla legitima decerni damnatio, nulla mors juridice infligi hominibus, ex deflexu illo solo, quo homines sui juris ante legem,

legem & nullo mandato cohibiti, conversi fuerant à rectitudine creationis divinæ in pravum figmenti sui. Quo igitur decreto mystico voluit Deus homines omnes mori in uno homine Deo: eodem, mysterii ratione, constituit omnes peccare, reos fieri, & ex lege condemnari in uno homine: homine autem non Deo, sed simpliciter homine. Mori omnes voluit Deus in Christo: peccavisse omnes in Adamo.

Obumbravit virtus altissimi, qui Deus est, virginem intactam; & natus est Christus, in quo omnes homines morerentur. Victima pura ex Virgine pura, & genere sata Judaico. Nimirum, ut à Judæis, & Judæorum semine Christo, salus esset omnibus hominibus. Quæ fuit ratio Electionis mysticæ, apud Deum abscondita. Finxit Deus Adamum, Judæorum patrem, ex terra communi & immunda, corruptibilem & ipsum; cui daret legem suam: quam si violaret ille, omnes homines se in illo impiarent, rei in illo fierent, & ex lege in illo condemnarentur. Nimirum, ut à Judæis vicissim, & Judæorum patre Adamo, damnatio esset omnibus hominibus. Ceterum, neque nasci debuerant homines ex traduce Christi, ut in illo morerentur; neque itidem nasci necesse erat homines omnes ex Adami traduce, ut in illo peccarent. Totum illud mysterium, salutis & damnationis hominum, in Christo & Adamo, perfecit mysterium ipsum: Id est, spiritalis & divina ratio, quæ supra naturam fuit; quæque omnibus hominibus intellectu & mysterio, non natura, ingeneratur.

Facilius autem vim mysterii illius concipiet, quicunque intellexerit rationes fictionum juris, quæ juris fuere mysteria: quorum virtute, capite minuebantur homines, immutabantur & restitue-

tuebantur eorum ſtatus: quibus itidem rata fiebant pacta illorum conventa; & quorum formulis acquirebantur olim, imo etiam nunc acquiruntur, pleraque rerum dominia. Poterant certe hæc omnia ſortiri ſuos effectus, & vim ſuam naturalem exerere, nudo pacto, & nudo conſenſu, nullis adhibitis fictionibus. Sed vim majorem & meliorem quaſi indolem addidiſſe naturæ viſi ſunt legumlatores, qui legitima ſuæ artis rebus illis quæ naturaliter aguntur, inſeruerunt. Qua ratione ſolent generoſiores ſurculi inoleſcere, qui ramis agreſtibus, & quos ſponte ſua creavit tellus, ſecundum artem inſiti ſunt.

Qui degeneres creationis ſuæ perfectæ homines regenerare Deus inſtituit: noluit opus hoc perficere directo illo & naturali ordine, quo pleræque res geruntur apud homines: ſed per ſinuoſos myſteriorum anfractus, per rationes, per applicationes, & ſpiritales quaſi inſitiones, longe ei ſatius viſum eſt rem illam totam abſolvere. Myſteriorum illorum cauſas adorare liceat, ſi ſcrutari non licet. Vocaverim vero lubens myſteria illa, vel *Fictiones ſacras*, vel *Parabolas & ſimilitudines*. Quales vocavit Apoſtolus loco illo capitis undecimi epiſtolæ ad Hebræos; ubi fingitur Iſaacus, figura Chriſti, animam poſuiſſe ſub cultro patris ſui: & poſt mortem illam parabolicam, ſive aſſimilatam morti Chriſti, fingitur idem reſurrexiſſe ad ſimilitudinem reſurrectionis Chriſti. Vbi fingitur, inquam, Abrahamus immolaviſſe filium ſuum; & rurſus accepiſſe illum, ἐν παραβολῇ, ſive in ſimilitudine reſurrectionis. Quod de induſtria, & mirum in modum ſubtiliter, notavit loco illo divinus Apoſtolus.

Mori homines in morte Chriſti ad parabolam

&

& similitudinem mortis ejus, docuit nos D. Paulus capite 6. epistolæ ad Romanos. Quo loco diserte demonstravit, ingenerari hominibus per baptismum, non solum similitudinem mortis Christi; sed etiam inolescere iisdem, sacramento eodem, similitudinem resurrectionis ejus. Εἰ γὰρ, ait ille, σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀναστάσεως ἐσόμεθα. Atqui docuit nos Apostolus idem capite 5. ejusdem epistolæ, homines peccavisse, reos factos, & damnatos fuisse in Adamo, quicunque peccaverant ad similitudinem transgressionis ejus, ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως Ἀδάμ. Eadem ergo parabola & similitudo, non naturæ propagatio, intelligenda est, in eo quod homines omnes peccaverunt in Adamo: quæ intelligitur parabola & similitudo, non naturæ propagatio, in eo quod homines omnes mortui sunt in Christo. Quod ut plenius intelligatur, agendum est plenius de peccato ipso Adami: quod *peccatum originis* vulgo dicitur.

CAPUT II.

De peccato originali. Est inhærens. Est imputatum. Quid sit imputare. Imputatur quod communione quadam junctum est cum eo cui imputatur. De communionibus & conjunctionibus rerum, physicis, politicis & mysticis. Christus mysteriorum omnium finis. Referri debuit Adamus ad Christum: non vice versa Christus ad Adamum. Imputari debuit Adamus hominibus, qua ratione Christus imputatur hominibus: spiritaliter & mystice.

QVæ super peccato originis præstruam, adstipulatores habebunt Theologos omnes orthodoxos. Consideratur peccatum

tum illud dupliciter. Vel quatenus vitium est: vel quatenus reatus est. Quatenus vitium est, naturaliter inhæret hominibus. Quatenus reatus est, aliunde eisdem advenit; & ab Adamo in illos transiit. Proprium illud hominum omnium: alienum & Adamicum hoc dicitur. Primum, materiale; secundum, formale peccati est. Peccatum materiale, proprium, & inhærens; definitur, *Morbus hæreditarius, sive labes, in qua homines omnes concipiuntur & nascuntur*. Juxta illud Psaltis. *In peccato concepit me mater mea*. Peccatum formale, quod alienum & reatus est, *Inobedientia Adami est, quatenus omnibus hominibus imputata fuit*. Juxta illud Apostoli. *Per inobedientiam unius, peccatores constituti sunt multi*. Materiale peccati, quod peccati lues & vitium est proprium & inhærens; propagatione fit, ex materia & natura hominum corruptioni dedita. Formale peccati, quod peccati reatus est alienus & transiens; imputatione ortum habuit, ex transgressione legis quam Adamus violavit.

Imputare alicui peccatum alterius, est, eundem eodem loco habere, ac si ipse peccatum illud commisisset. In quo requiritur, ut personarum altera peccatum illud actualiter non commiserit. Alioquijam non alienum peccatum, sed suum sibi imputaretur. Imputatur porro peccatum personæ unius personæ alteri, quæ illi communione quadam juncta est: Ita ut habeat cum illa cujusdam corporis & societatis rationem & similitudinem. Qualis enim fumus igni admotus concipit flammam, propter similitudinem & aptitudinem quam habet fumus ad flammam: tales etiam communione & conjunctione inter se res affectæ, suscipiendis imputationibus ido-

idoneæ ſunt; propter ſimilitudinem & aptitudinem quam illæ ad has habent.

Communiones & conjunctiones rerum, propter ſuam ſimilitudinem imputationibus habiles, triplices ſunt. Phyſicæ, Politicæ, & Myſticæ. Imputatur filiis patrum ſuorum crimen; propter communionem & ſimilitudinem Phyſicam, qua filii patribus ſuis geniti, cum illis phyſice & naturaliter conjuncti ſunt. Cenſentur ſcilicet filii peccaviſſe in lumbis patrum ſuorum, ratione eodem qua Levi decimatus dicitur in lumbis Abrahami. Hebræorum 7. Nec non argumento eodem quo Judæi omnes dicti ſunt apprehenſi à Deo, in manu Abrahami patris eorum. Iſaiæ 41. Imputationum, propter communionem & ſimilitudinem naturalem ſtatutarum, leges extant, tum divinæ, tum humanæ. Divinæ ſunt, quibus Deus *viſitare dicitur iniquitates patrum in filios, in tertiam & quartam generationem*. Et ſecundum leges illas, *filiorum dentes obſtupuiſſe dicuntur, quorum patres comediſſent omphacem*. Humanæ leges ſunt: quibus pœnæ in ipſos perduellium filios ex patrum ſuorum reatu decretæ ſunt. Exempla vero, tum divina, tum humana proſtant, flagitiorum patrum filiis ſuis adſcriptorum. Luculentum inter divina illud eſt, ſeptem filiorum Saul: quos reſpondente & jubente Deo, David piaculares tradidit in manus Gabaonitarum; qui illos crucifixerunt in monte, *coram Domino*, ait Samuel; quia Saul pater eorum fidem olim fefellerat Gabaonitis, & plures eorum crudeli exemplo trucidaverat. Legitur vero Alexander, velut ultor publicæ ſecuritatis, Tyro expugnata, cruci affixiſſe Tyrios omnes prœlio ſuperſtites, proavis & mancipiis illis editos, qui longo ante tempore populum omnem

Tyri

Tyri liberum, cum dominis, immaniter,& conſpiratione facta, interfecerant.

Imputavit Deus populo Judaico numerationem quam juſſerat David, & ſeptuaginta eorum millia peſte conſumpſit, propter peccatum Regis ſui: ratione illa communionis & conjunctionis Politicæ, qua Regnum totum res quædam unica & continens cenſetur; Animalis inſtar, cujus caput Rex eſt. Atque ut manu patratum homicidium, non imputatur ſoli manui, ſed toti homini: ſic in corpore politico, quod facit caput, quatenus caput, hoc toti corpori imputatur. *Iovis opus eſt*, inquit Heſiodus, *commune ſupplicium urbibus inferre, propter delicta Magiſtratuum.* Ita propter violatum ab Agamemnone Sacerdotem Apollinis, totus fere Græcorum exercitus peſtilentia exhauſtus eſt. Et quicquid delirabant Reges, Achivi plectebantur. Neque ſolum quod facit civitatis caput, ſed quod peccat corporis illius membrum aliud, populum omnem reatu obſtringit. Quale de Achan legitur, qui de anathemate uſurpaverat, & in cujus ſacrilegio totus Iſrael peccaviſſe dicitur. Ioſuæ 7. Nec non quod ſcriptum eſt Judicum 19, de concubina Levitæ, quam habitatores Gabaa de tribu Benjamin uſque ad mortem moluerant. Quorumque flagitium toti Tribui ad rigorem adeo imputatum eſt; ut tota Tribus, propter illud nefas, extincta & deleta pene fuerit. Neque vero talem imputationis ſpeciem ignoraverunt Ethnici. Teſtis Heſiodus. *Multoties*, inquit, *tota civitas ob malum virum punitur.* Tum Horatius. *Sæpe Dieſpiter, Neglectus, inceſto addidit integrum.*

Imputationum quæ propter alienum peccatum ex communione politica contrahuntur; aliæ ſunt

ſunt Iuris gentium, Juris civilis aliæ. Imputatum fuit Iure gentium Iudæis omnibus Sedeciæ Regis ſui perjurium; propter quod victi & dediti, Babylonem captivi ducti ſunt. Iure eodem gentium imputatur Reipublicæ aut Regno, quicquid Legati eorum tranſegerunt: tum obſidibus, quicquid patratur ab eis qui eos dedere obſides. Imputatur Iure civili toti Populo, quicquid Syndicus egit pro populo: Mandatoribus, quicquid geſſere Procuratores vel defenſores eorum: Municipio & collegio, quicquid Actores municipii & collegii pro illis advocaverunt. Pupillis porro & Minoribus imputatur, quicquid Tutoribus & Curatoribus, ſuis auctoribus, in illos judicatum eſt.

Sunt & corpora Myſtica, quæ propter communionem & ſimilitudinem Myſticam, ſuas ſibi imputationes alliciunt. Tale illud eſt corpus myſticum, quo homines omnes propter ſuam cum Chriſto ſimilitudinem, quodam veluti ferrumine myſtico cum illo conjunguntur. Non enim Angelum, ſed hominem Deus induit; ut per omnia ſimilis fieret hominibus, abſque peccato. Vt compati poſſet hominibus, & pro illis piacularis foret; Ratione illa communionis & ſocietatis Myſticæ, qua mors ejus omnibus hominibus imputari valuit. Talis & illa eſt communio & ſocietas Myſtica, propter quam fides Abrahami imputata fuit fidelibus omnibus. Et filii Abrahami dicti ſunt fideles omnes; non filii naturæ; ſed filii adoptionis & ſimilitudinis Myſticæ, quæ naturam imitata eſt. Secundum eandem omnino communionem & ſocietatem Myſticam, imputatum fuit peccatum Adami omnibus hominibus. Quamvis enim formatus fuerit Adamus ipſiſſimis Dei manibus, formatione præ-

ter alios homines peculiari & electa: compegerat tamen illum Deus,quod alias notavi, eodem luto, eadem terra communi, nec non eadem materia corruptioni obnoxia, qua ceteri homines subacti sunt. Et per omnia similis factus est Adamus omnibus hominibus cum peccato ipso. Imo, quatenus peccatum vitium fuit naturale inhærens & proprium Adamo ipsi, utique & omnibus hominibus. Tum quatenus propter illam communionem & societatem peccati, idonei fuere homines suscipiendæ imputationi, ex transgressione Adamica.

Creditur vulgo; imputatum fuisse Christum mortuum hominibus, quia eisdem imputatus fuerat Adamus peccator. Frustra sunt qui illud putant. Imo è contra; imputatus fuit Adamus peccator hominibus, ut eisdem imputaretur Christus mortuus. Non enim referri debuit Christus ad Adamum; sed vice versa, referri debuit Adamus ad Christum. Tendunt scilicet omnia ad finem suum propter quem sunt omnia. Mysteriorum vero omnium finis fuit Christus. Mysteria ergo omnia fuere propter Christum proprie, neque Christus proprie propter illa. Adamus certe typus fuit Christi. Christus vero Adami fuit prototypus. Typus autem refertur ad suum prototypum; non è contra, prototypus ad suum typum. Neque alia de causa peccatum Adami imputatum fuit hominibus,quam ut mors Christi quæ hominum peccata procuraret, & recreationem eorundem faceret, imputata illis foret. Prima ergo fuit in consilio Dei imputationis ratio in morte Christi. Secunda in peccato Adami. Scriptum hacpropter legas Apocalypseos 13. *Christum agnum fuisse à Mundi constitutione occisum.* Imo & mysterium san-

guinis ejus effusi *præcognitum sive decretum fuisse ante ipsam Mundi constitutionem.* 1 Petr. capite 1. Quod de Adamo nusquam reperias. Propter illud scilicet; quod Adamus referri debuit ad Christum tanquam ad principale Dei decretum & primum suum typum.

At quæ prima fuere in decreto & consilio Dei, non ideo fuere prima in ordine quo decretum & consilium Dei ad suum finem perductum est. Hinc adeo contigit quod peccatum Adami antecessit mortem Christi. Atque hinc etiam factum est, quod imputatio peccati Adamici causa putata fuerit imputationis mortis Christi: licet revera propter imputationem mortis Christi, imputatum fuerit peccatum Adami. Imo quod proprie, & reapse, per peccatum Adami straverit Deus viam ad fœdus gratiæ quæ in Christo est. Primigenia igitur imputationum illarum ratio in morte Christi fuit: cujus naturam sequi debuit secundaria peccati Adamici imputatio. Et qua ratione imputatus fuit Christus, non natura, sed puro puto Dei mysterio: simili prorsus argumento imputari debuit Adamus hominibus, non natura, sed pura puta divini illius mysterii dispensatione.

CAPUT III.

De duobus imputationum mysticarum primoribus, Adamo & Christo. Medius inter illos intercessit Abrahamus. Itur à peccato Adami, ad justitiam Christi, per fidem Abrahami. Pœnæ inflictæ ex imputationibus mysticis, mystice & spiritaliter intelligendæ sunt. Nullus, neque Adamus ipse, mortuus est pro peccato Adami. Solus Christus pro peccato illo mortuus est. Intelligun-

liguntur homines omnes mortui in Christo, spiritaliter & mystice.

TYpi fuere sibi invicem Christus & Adamus. Vel potius antitypi, & per dissimilitudinem similes. Similes, quatenus una eademque fuit imputationis ratio, Christi & Adami. Per dissimilitudinem, quatenus Christus imputatus fuit propter justitiam. Adamus autem imputatus fuit propter peccatum. Iustitia vero & peccatum, dissimilia sunt; & diversa omnino abeunt.

Imputationum mysticarum primores fuere Christus & Adamus. Medius inter illos Abrahamus intercessit. Imputata fuit omnibus hominibus Adami noxa; ut imputaretur eisdem noxæ illius expiatio, quæ fuit in morte Christi. Imputaretur inquam eis per fidem in Deum, quę in Christo est: qualem habuit Abrahamus; quæque illi primum imputata fuit ad justitiam. Non autem scriptum est propter ipsum Abrahamum tantum, reputatam ei fuisse fidem ad justitiam. *Sed & propter nos*, ait Apostolus. Id est, propter homines omnes; *Quibus reputabitur credentibus in eum qui suscitavit Iesum Christum è mortuis, qui traditus est propter delicta hominum, & resurrexit propter justificationem eorundem.* Romanorum capite 4. Imputationis scilicet fidei illius origo & caput, Abrahamus fuit. Ratione illa qua *Pater credentium* vocatus est, loco eodem Rom. 4.

Mysterium ergo omne regenerationis & recreationis hominum; quæ hominum redemptio, sanctificatio, & salus est; tribus his imputationibus Mysticis constitit. Imputatione peccati Adamici. Imputatione expiationis peccati illius in morte Christi. Et imputatione fidei A-

brahami: quæ vel modus vel medium fuit, quo iretur à peccato Adamico ad justitiam & sanctificationem illam, quæ à morte Christi, & in resurrectione ejusdem, hominibus ingeneratur. Vna igitur eademque constituta est imputationis series, à peccato Adami, ad mortem Christi, per fidem Abrahami. Et totum redemptionis humanæ mysterium perfectum est, in Adamo, Abrahamo, & Christo; tribus Judæorum capitibus. Ratione eadem qua *salus à Iudæis est*, gentibus omnibus: secundum promissum in Abrahamo sancitum, *Benedicendas in eo, & semine ejus, gentes terrarum omnes.*

Fuit Adamus pater Abrahami secundum carnem, & secundum imputationem peccati: fuit idem pater Christi secundum carnem, absque inquinatione carnis. Fuit Abrahamus pater Christi secundum sanguinem, absque vitio sanguinis: fuit idem pater Adami ipsius, secundum imputationem fidei. Fuit Christus pater Abrahami & Adami, secundum redemptionem & expiationem peccati illius, quod ab Adamo fluxit, & Abrahamo imputatum est. In hoc autem conveniunt tria illa imputationum mysticarum capita: Quod tres illi Judæi, patres fuere gentium omnium, non secundum carnem, sed secundum suam quisque imputationis mysticæ rationem. At gentiles revera filii sunt, tum Adami, tum Abrahami, tum Christi; non natura; sed sua in Judæis insitione & adoptione mystica; secundum quam Adamus & Abrahamus Iudæi, imputati fuere gentilibus; ut eisdem Judæus item imputaretur Christus.

Imputationes Mysticæ, imputationum physicarum & politicarum, species omnes participant. Communis est mysticis & physicis imputatio-

tationibus naturalis corporum conjunctio; quæ propagationis traduce generatur in physicis imputationibus: creationis autem & formationis similitudine, in mystica imputatione concipitur. Ratione illa communionis & conjunctionis mysticæ; Adamus & Abrahamus patres nostri dicti sunt,& generari dicimur in Christo. Communes enim quædam massæ fuerunt hominum omnium, homines illi tres, qui totam speciem suppofuerunt. At, quo argumento Adamus, Abrahamus, & Christus, fuere omnes homines; homines itidem omnes fuere unus homo in eisdem, Adamo, Abrahamo, & Christo. Vnitate scilicet similitudinis, & participatione ejusdem naturæ. Sicut apud Philosophos, homines omnes, participatione ejusdem speciei, unus homo reputantur. Quin & apud Theologos ipsos tota hominum species deposita creditur in tribus illis, Adamo, Abrahamo, & Christo. In Adamo, quoad peccatum. In Abrahamo, quoad fidem. In Christo, quoad redemptionem.

Commune habent imputationes mysticæ cum imputationibus politicis; quod Adamus, Abrahamus, & Christus, principes fuere, syndici, sponsores, & vades, totius generis humani. Vt quicquid tres illi gererent; Adamus, in negocio legis; Abrahamus, in negocio fidei; Christus, in negocio redemptionis; id nomine omnium hominum ratum habendum foret.

Adamus certe, cujus hic sermo præcipuus est, habuit in negocio legis divinæ, rationem causæ universalis; qualem habent, vel Princeps pro populo, vel Legati pro regno & Republica, vel Syndici pro universitate. Et comparatus est Adamus totius generis humani caput, ea conditione; ut quamprimum à præcepto divino de-

deflecteret, non ipse tantum peccati sui reatu obstringeretur; sed & reos homines omnes efficeret. Non enim fuit peccatum Adami, *actus personalis*, ut loquuntur Theologi; sed *repraesentationis*. Hoc est, non fuit actus personae unius; sed personae personas alias repraesentantis: quatenus sustinuit personam universi generis humani.

Obligaverat Deus homines omnes stipulatione foederis illius quod cum Adamo iniverat; tanquam sponsore, procuratore, & defensore hominum omnium: ut quod ille peccaret, id nomine omnium peccaret. Mandatum vero habuerat Adamus à Deo, non ab hominibus: quo fretus tantum sibi sumeret, ut nesciis etiam hominibus res hominum gereret. Rupit Adamus foedus Dei. Et ratione poenae imputativae quam Deus ex foedifragio illo hominibus omnibus constituerat, rupisse foedus idem illud homines omnes in Adamo putati sunt. Fuit Adamus, & in illo fuere omnes homines. Peccavit Adamus, & in illo peccavere omnes. Fuit Adamus communis hominum massa. Peccaverunt homines in massae illius unione, *communiter*, ut Schola loquitur. Et qua imputationis mysticae forma Christus fuit Iustitia nostra, eadem omnino imputationis ratione Adamus fuit Peccatum nostrum.

Notum est, poenas ex imputationibus physicis & politicis, non ipsos tantum homines tenuisse: sed in res etiam tum animatas, tum inanimatas, ex peccatis hominum quadantenus pervasisse. Non ut rebus illis imputaretur quod homines patravissent: verum ut ex rerum illarum detrimento, quae prodessent hominibus, gravius eis imputaretur quod ipsi deliquissent. Ita propter delicta hominum, extinctam legimus

mus diluvio ſubſtantiam omnem quæ erat ſuper terram, ab homine uſque ad pecus, tam reptilia quam volucres cœli. Adde his propter Sodomitarum nefas,tum Sodomitas ipſos, tum ipſorum urbes incendio exuſtas. Quid dicam, propter Judæorum facinus, terram Judæorum ferream factam, cœlum in æs obriguiſſe, & accenſos ignes qui conſumerent omnem arborem, & viridem & aridam? Commune illud evaſit cum imputatione myſtica peccati Adamici. Maledicta enim fuit terra propter Adami contumaciam. Maledictus fuit Serpens, inter omnia animantia & beſtias terræ: ſuper pectus ſuum gradi juſſus eſt, & terram comedere cunctis diebus vitæ ſuæ. Et quæ nulla communione naturali cum Adamo conjuncta erant, criminis illius condemnationem ſuſtinuerunt.

Hoc interfuit inter pœnas inflictas ex imputationibus phyſicis & politicis; & pœnas decretas ex imputatione myſtica peccati Adamici: Quod pœnæ illæ, phyſicæ & reales fuerunt; ſecundum naturam imputationum ſuarum, realem & phyſicam. Hæ vero, myſticæ, & ſpiritu intellectæ; ex imputatione ſpiritali & myſtica noxæ Adamicæ. Peccatum certe Adami nihil addidit naturæ hominum peccatrici,præter merum reatum,qui myſtice intelligi debuit. At neque pœnæ ex imputatione peccati illius ſancitæ, hilum addiderunt corruptioni & ſorti naturali omnium hominum, præter condemnationem myſticam quæ intellectu ſolo concipi potuit. Pœna decreta in ſerpentes,nihil addidit naturæ ſerpentum reptili, præter condemnationem mere ſpiritalem & myſticam. Sortito enim creationis & naturæ ſuæ reptilis ſerpentibus acciderat, gradi ſuper pectus ſuum & terram come-

edere cunctis diebus vitæ suæ. Quod supra ostendi, & repetere hoc loco expedit. Pœna decreta in terram; germinaturam spinas & tribulos; nihil addidit naturali terræ ingenio, præter purum putum condemnationis intellectum. Dicta enim est terra proprie & naturaliter, spinarum & tribulorum mater. Pœna decreta in homines, esuros panem suum in sudore vultus sui, nihil addidit naturali hominum fato, præter nudum condemnationis mysterium. *Homo enim nascitur ad labores, & avis ad volatum.* Iob. 5. Et tam naturale est homini laborare, quam avi volare. Idem reputa de ærumnis, quibus naturaliter premuntur mulieres cum pariunt.

Neque vero condemnatio mortis vibrata in Adamum, & in omnes homines in Adamo, quicquam addidit morti naturali, qua Adamus & homines omnes, lege creationis & formationis suæ, mori debuerunt; præter condemnationem ipsam, quæ mysterio & spiritu constitit. Nimirum intellectus est mortuus Adamus, ex condemnatione illa: nec non intellecti fuere homines omnes mortui in Adamo; mysterio, & ratione imputationis illius mysticæ, qua mors Christi adscribi & applicari debuit, tum Adamo tum omnibus hominibus. Neque enim revera mortuus est Adamus, neque ullus unquam mortalium mortuus revera est: at neque ullus unquam mori revera debuit, ex decreto condemnationis illius. Vnus scilicet piacularis Christus debuit & potuit illud, mori revera pro Adamo & pro omnibus hominibus: nec non morte sua condemnationem decretam in Adamum, & in homines omnes, refigere. Quin & Christus ille qui occisus est ante ipsam Mundi constitutionem; cuique Deus partes dederat

ſcelus Adami expiandi; momento illo quo Adamus peccavit, ſuffectus eſt in locum Adam; nec non in locum hominum omnium, qui momento eodem in Adamo peccaviſſe putati ſunt. Et pœnam mortis ſuſtinuit Chriſtus idem pro Adamo, & pro omnibus hominibus, qui mori debuerant propter peccatum Adami. Quique à momento illo quo Adamus peccavit, intellecti ſunt mortui; non revera & actualiter, neque enim potuerant, quia neque dum adhuc erant: ſed virtute myſterii, & imputationis illius myſticæ; quæ à morte Chriſti ante ipſam mortem Chriſti, & in non natos homines, invaluit.

CAPUT IV.

Non poteſt concipi alieni delicti imputatio; niſi quadam juris fictione. Imputatum eſt peccatum Adami omnibus hominibus, ratione mere ſpirituali, non propagatione naturali. Confundunt naturam & reatum Theologi, quæ ſeparatim conſiderari debuerunt in peccato originali. Natura prior eſt reatu. Reatus non corrupit naturam: imo econtra, natura corrupta effecit reatum. Quod probatur exemplo Adami ipſius, quando peccavit.

FUndatiſſimæ veritatis eſt, de qua Theologos inter orthodoxos non ambigitur: Deum occulta quadam ratione, & mirabili myſterio, hominibus omnibus imputaviſſe quod unus homo peccavit. Quodque univerſa natura generis humani in uno homine extitit; non vere & proprie, ſed myſtice, *& quadam veluti juris divini fictione*, intelligendum eſſe. Quæ ſunt verba non vulgaris Theologi, *Univerſa*, inquit, *generis humani natura*,

in Adamo tanquam in capite extitit. Atque adeo omnes nos, non quidem vere & proprie; non enim vere & proprie per id tempus existebamus; sed potentia tantum & virtute; vel quadam quoque Iuris fictione, per Adamicæ prævaricationis actum, Dei legem perfregimus, & testamentum ejus, ut loquitur Scriptura, dissipavimus. Et certe, si rem ipsam diligentius attendimus; nulla erit imputatio ex alieno delicto, sive illa sit physica, sive illa sit politica, sive illa sit mystica; seu quæcunque alia detur; quæ modo ullo alio quam fictione existat: quæve possit ullo alio modo quam fictione concipi. Quod de mysticis imputationibus in primis existimandum est: quæ minus, ut ita dicam, corporeæ, & spiritales mage sunt: atque adeo fictionibus mage habiles.

Imputationis mysticæ est quod ait Apostolus, Romanorum 2, *Præputium legem observantibus reputari in circumcisionem.* At, qua ratione potuerunt præputio obvoluti, in recutitos & circumcisos reputari; nisi fictione illa, qua quod revera & corpore non est, spiritu & mente cogitatur? Factum fuit peccatum Adami peccatum omnium hominum, imputatione; & fictione eadem mysterii, qua intellecti sunt homines omnes, quotquot fuerunt, quotquot sunt, & quotquot erunt, fructum ipsum interminatæ arboris, propriis manibus decerpsisse, momento eodem quo Adamus illum rapuit; nec non voravisse eundem omnes, momento eodem quo Adamus illum glutiit: quaque itidem fictione peccatum illud quod imputatur omnibus hominibus, idem fuisse numero reputatum est cum peccato unius Adami: in quo fuisse homines omnes putati sunt, ut in illo peccavisse idem omnes & mortem eandem contraxisse putarentur.

rentur. Neque vero fuere revera & actu in Adamo homines omnes, neque in illo peccavere omnes revera & actu; neque ex illo peccato mortem revera & actu contraxerunt: sed virtute mysterii, quod sæpius inculcavi, interpretative, & imputative, ut loquuntur Theologi: quod ex mera fictione fuit.

Atque ea cum ita sint indubitata & inconcusse credita; nihil video quod doctrinæ Christianæ incommodet, si dixero, non opus fuisse Adamo patre naturali, & genitore omnium hominum, ut imputaretur peccatum Adami omnibus hominibus. Nihil enim attinuit confundere hic mysticum cum physico: & imputationem mere spiritalem cum propagatione mere naturali. Distincta quippe sunt, reatus imputatus qui est ex Adamo, & pravitas naturalis, quæ est ex traduce, & propagatione generatur.

Confundunt duo illa Theologi, qui peccatum originis, quatenus imputatur, & quatenus naturaliter propagatur, ab uno fonte & ab uno Adamo derivari aiunt. Agnoscunt illi distinctam & realem differentiam quæ est inter mysticum & physicum, inter imputatum & naturaliter inhærens. Naturaliter item fieri negant quod damnati sint homines omnes unius Adami culpa. Agnoscunt aliquid aliud; aliam scilicet communicationem quæ fit imputatione, mysterio, & consilio Dei; præter naturalem propagationis modum, unde peccatum inhæret hominibus. Neminem autem ad admirabile & inscrutabile Dei judicium relaturum, quod morbosus morbosum generet: illud enim non miraculo, sed natura & via ordinaria fieri non ignorant. Vocant quinetiam illi peccatum Adami primum illud, quod imputatum fuit omni-

bus hominibus, defectionem, transgressionem, παράπτωμα, peccatum transiens, & actuale. Naturaliter vero inhærens peccatum hominibus, vocant ipsi corruptionem, luem, depravationem, peccatum ortum, permanens, internum, nativum, & habituale. Et quamvis duo peccata illa inter se distent quantum distat mysticum à physico, imputatum à naturaliter inhærente, externum & alienum ab interno & proprio, materiale & corporeum à formali & spiritali: quod toto cœlo distare est: Vnum tamen peccatum originis, ex duobus peccatis illis, conflant Theologi: quod duabus partibus constare asserunt; imputatione, & reali communicatione corruptionis. Nimirum, ex duobus totis, duas partes unius constituunt. Imputationem porro primi peccati Adæ, & ingenitam corruptionem, ita indivulse sociatas aiunt; ut non plura peccata, sed unum idemque peccatum efficiant, non plures reatus, sed unum eundemque reatum integrum: quem per propagationis traducem, ut loquuntur, ad universos homines pervenire statuunt.

At enimvero, probare in promptu erit ex Apostolo, Romanorum 5, Peccatum quod naturaliter inhæret, origine distitisse ab illo quod imputatum est. Atque adeo, non indivulse & semper sociata fuisse peccata duo illa, neque unum idemque fecisse peccatum originis. Ait Apostolus: *Vsque ad legem peccatum erat in Mundo.* Si usque ad legem peccatum erat, erat & ante legem; nec non originem ante legem habuerat. Peccatum autem illud quod erat ante legem, non erat procul dubio peccatum imputatum: quia enim peccatum imputatum, non ante legem, sed à lege & post legem fuit: lex enim

enim sola imputationem peccato inducere potuit. Atqui duo tantum hic considerantur peccata. Imputatum, & naturaliter inhærens. Ergo si peccatum imputatum, non erat ante legem: fuerit ante legem necesse est naturaliter inhærens illud, quod non imputabatnr non existente lege. Et si rursus, quod imputatum est peccatum, à lege originem duxit: quod naturaliter inhæret, non dubio antiquius imputato fuit; quia ante legem erat. Lex autem ab Adamo fuit, & cum Adamo formato lata est. Peccatum ergo naturaliter inhærens antiquius Adamo fuit: & antiquius peccato imputato, quod ab Adamo originem traxit.

Atqui ut vero verissimo vincam, & ineluctabili argumento demonstrem, peccatum quod naturaliter inhæret hominibus, ex vitio innato & corruptione ipsa hominum, antiquius fuisse peccato Adami, quod in Adamo omnibus hominibus imputatum fuit: enucleanda nobis est curiosius historia ipsa peccati Adamici. *Vidit mulier*, ait Genesis, *quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile. Et tulit de fructu illius, & comedit. Deditque viro suo, qui comedit.* Vbi vides manifesto, sensus Evæ & Adami fuisse corruptos, antequam comederet uterque, & peccaret. Deceptus fuit Adamus pulchritudine fructus, suavitate odoris, tactus mollitudine, eloquii uxoris suæ illecebra, & gustus delicio; priusquam fructum glutiret, & peccaret. Corruperunt scilicet Adamum sensus Adami corrupti; innato illo corruptionis vitio, quod Adami sensibus inhærebat. Vt vidit, ut periit. Peccavit visu Adamus, antequam peccaret gustu. Vidit fructum: atque ut illi jecur erat cupiditatibus idoneum, concu-

pivit illum. Concupiſcentia ipſa peccatum fuit. Et ſecundum dictum Chriſti domini, Qui concupiverat Adamus, peccaverat antequam peccaret. Peccaverat concupiſcentia: quæ vocatur corruptio, D. Petri ſecunda, capite 1. ubi nos fugere hortatur *concupiſcentiæ corruptionem.* Tum D. Iacobus capite 1. ſuæ epiſtolæ. *Vnuſquiſque*, inquit, *tentatur*, *à concupiſcentiis ſuis abſtractus & illectus. Deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum: peccatum autem cum conſummatum fuerit*, *generat mortem.* Vbi nota progreſſionem peccati naturalis, à prima corruptione concupiſcentiæ, uſque ad peccatum ipſum ſolidum, & conſummatam corruptionem, quæ generat mortem. Corruperat ergo Adamum concupiſcentia ejus, antequam corrumperetur peccato illo, quod ex tranſgreſſione legis, non ex corruptione naturæ, imputatum eſt.

Qui peccatum Adami allegorice interpretantur: Serpentem dicunt fuiſſe ſenſum; fœminam, rationem; virum, intellectum. Exſurdavit ſcilicet fervida ſenſus perſuaſio rationem: & occæcavit depravata ratio intellectum. Peccavit ergo corruptus Adami ſenſus, & peccavit diſtorta ejus ratio, priuſquam peccaret alienatus ejus intellectus. Hinc videre eſt quam præpoſtere rerum ordinem invertant, qui volunt, depravatam idcirco fuiſſe rationem Adami, & corruptos ideo ejus ſenſus, quia Adamus fructum vetitum manducaverat. Imo è contrario peccavit Adamus manducando fructum vetitum, quia corrupti prius fuerant ſenſus ejus, & quia depravata prius fuerat ejus ratio. Et bis peccavit Adamus, ſenſibus & ratione; antequam peccaret intellectu & voluntate, peccato illo unico, quod illi,

illi, & in illo hominibus omnibus imputatum est. Nota vero hic vim innatæ & inhærentis corruptionis in Adamo, antequam fructum libato ore attingeret. Cupiditas ejus neque Dei interdictum timuit, neque vitam illi interminatam veritus est. Imo, quæ fuit incensa & furiata ejus natura; mortem ille ipsam vel acuta cruce sustinuisset, ut vel orexin vel libidinem suam explere posset.

Fateor, sociatas fuisse in Adamo, postquam legem Dei violavit, imputationem peccati illius quod Adamus patravit, & ingenitam Adamo ipsi corruptionem. Sed non semper sociatæ illæ fuerunt in Adamo. Non erat inita societas illa ante legem Dei, & antequam legem Dei violaret Adamus. Solum sine imputatione inhærebat Adamo ante legem ingenitum & innatum Adamo vitium. Naturalis corruptio illa peccatum illud fuit, de quo Apostolus: *quod erat ante legem:* quod non imputabatur; *quia peccatum non imputatur cum non est lex.* Et præcessit in Adamo ingenita naturæ corruptio, imputationem peccati illius, quam deinceps transgressio legis fecit. Non ergo mater fuit imputatio peccati, ingenitæ corruptionis: sed vice versa, ingenita corruptio mater fuit peccati illius, quod imputationem ipsam peccati genuit. Prius vero & antiquius esse debuit peccatum naturaliter inhærens, peccato quod imputatum est: ratione illa, qua prior & antiquior fuit natura imputatione & mysterio.

Quo argumento peccatum naturaliter inhærens non imputabatur ex lege, non existente lege: nullus itidem contrahebatur reatus legalis ex peccato illo. Idem enim est reatus, quæ imputatio. Neque adeo dici potuit, sociatas indivulse

sub

ſub lege, imputationem legalem, & innatam corruptionem, unum ex duabus reatum effeciſſe. Sociatæ quidem fuerunt ſub lege, imputatio legalis peccati Adamici, & innata corruptio. Sed non ita propterea indivulſe & individue ſociatæ fuerunt; ut vel minimam fecerint mixturam & confuſionem reatuum. Nullus enim unquam extitit reatus alieni peccati ex innata corruptione. Ex violata lege ab Adamo, prodiit imputatio legalis reatus Adamici, quæ pervaſit in omnes alios homines. Ex innata corruptione prodiit peccatum naturaliter inhærens: non alienum, ſed cuique homini ſuum ſibi & naturale peccatum: quod non imputatur ex lege, & peccato Adami alieno; ſed natura ipſa peccati inhærentis, & ſuo ſibi innato vitio, hominibus naturaliter adſcribitur. Nimirum, ut mortem quæ ſecundum naturam eſt, ſubeant: neque immortalitatem quæ ſupra naturam eſt, conſequantur.

CAPUT V.

Qui volunt, imputationem peccati Adamici derivatam fuiſſe ex traduce Adami, ex illo putant, quod autumant, Adamum genuiſſe omnes homines. Apoſtolus diſtinxit, nec ſociavit peccatum naturaliter inhærens, cum eo quod imputatum eſt. Diſtinxit, nec ſociavit mortem naturalem cum ea quæ ex condemnatione legis inflicta eſt. Mors ex peccato Adami, incepit ab Adamo, deſiit in Moſe & Chriſto. Peccatum naturale & mors naturalis fuerunt ante Adamum. Et erunt poſt Moſem & Chriſtum, in finem uſque ſeculorum.

OPinio ut ſolet ex opinione incidit. Qui opinantur, hominum originem fuiſſe ab Ada-

Adamo; eo ipso quod non opinione, sed revera constat, originem imputationis peccati fuisse ab Adamo: opinantur etiam, innatam corruptionem, & imputationem peccati, adeo indivulse sociatas fuisse in uno illo homine; ut nullo alio pacto pervenire potuerit imputatio illa in omnes homines, quam propagationis vehiculo, cujus originem ducunt ab Adamo, qui primus peccavit. Et cujus peccati actum, ut loquuntur, dicunt, fuisse in omnibus hominibus imputative: qualitatem vero peccati ex illo actu inhærentem, realiter. Quod non enodare, sed innectere; non extricare, sed intricare fuit.

Opinio porro hæc, ab illa ut prædixi ducta est, qua omnium hominum origo ab Adamo fluxisse creditur. Opinio vero hæc de Adamo omnium hominum primo, ab illa derivata est, qua putatur Moses statuisse Adamum omnium hominum patrem, quia nullum expressim nomen hominis Adamico prius legitur apud Mosem. Quasi vero nihil extiterit in rerum natura, cujus expressim Moses non meminerit. At, nullibi itidem dixit Moses, quod D. Paulus primus aperuit; Peccatum intravisse in Mundum per peccatum Adami; & mortem ex illo peccato, & in illo homine, pervasisse in omnes homines. Etsi nullibi hæc dixit, nullibi hæc eadem negavit Moses. Nullibi etiam dixit ille quod D. Paulus primus demonstravit: Peccatum fuisse in Mundo usque ad legem, vel ante legem; quod idem est. Legem inquam primordialem & primigeniam quam vocant melioris notæ Theologi; quæque hic intelligi debuit: utpote quam primam suarum legum omnium dederit Deus Adamo, & à qua fluxerit imputatio peccati. Sed neque illud etiam negavit Moses

Moses quod asseruit D. Paulus. Inducere igitur satius fuerat, ex Propheta non negante, & Apostolo innuente, primos homines extitisse ante Adamum.

Quemadmodum autem mens Apostoli nunquam illa fuit, statuisse omnium hominum originem ab Adamo: ita neque Apostolo venit unquam in mentem, indivulse sociavisse naturaliter inhærens peccatum cum illo quod imputatum est. Et certe, luce meridiana clarius patet, nullam peccatorum illorum mixturam fecisse Apostolum, loco illo Romanorum 5, ubi tractationem ex professo instituit peccati quod in Adamo imputatum est. Ait ille, *per unum hominem peccatum intravit in Mundum*. Illud autem, *per unum hominem*: explicat infra D. Paulus idem; non per hominis illius traducem, & propagationem naturalem; sed per ejus inobedientiam, quæ moralis & spiritalis est. *Per inobedientiam*, inquit, *unius hominis*, *peccatores constituti sunt multi*. Non ergo sociavit quod morale & spiritale est, cum eo quod naturaliter & materialiter propagatur.

Homo vero ille per quem peccatum intravit in Mundum, non dubio Adamus est: cujus peccatum, peccatum fuit totiusMundi. Peccatum, inquam, quod ex transgressione legis toti Mundo imputatum est. Subjecit Apostolus tenore eodem ratiocinii. *Usque ad legem enim peccatum erat in Mundo*. Id est, usque ad hominem illum Adamum, peccatum erat in Mundo. Quo tempore igitur peccatum illud in legem intravit in Mundum per Adamum: peccatum aliud erat in Mundo, teste Apostolo, *Usque ad legem*. Vel ante legem & Adamum; quod idem fuit. Non peccatum quod imputatum est ex

transgressione legis: sed peccatum quod naturaliter inhærebat, neque imputabatur cum lex non erat. Neque vero sociavit Apostolus peccatum quod erat ante legem, cum illo quod à lege originem habuit: & de quo dumtaxat capite hoc loqui instituerat.

Per unum hominem peccatum intravit in Mundum. *Et per peccatum Mors*, addidit Apostolus eo loci. Vbi adverte, Mortem de qua hic loquitur Apostolus, non naturalem intelligendam esse; quæ ex vitio innato & primæ creationis depravatione, nec non ex peccato radicitus inhærente præcordiis hominum inhæsit. Sed mortem spiritalem & mysticam hoc loco accipiendam, quæ sequuta est imputationem spiritalem & mysticam peccati Adamici.

Quod ut clarius percipias, revoca in animum quæ superius notavi. Neminem unquam mortalium morti deditum fuisse propter peccatum Adami, præter unum Christum: in quo ratione imputationis Mysticæ, putati sunt homines omnes mortui; qua ratione putati sunt omnes peccavisse in Adamo. Putati sunt, inquam, mortui in Christo, similitudine, parabola, & fictione eadem Mystica; qua putatus est Isaacus mactatus à patre suo, de quo supra ex capite 11. ad Hebræos. Mystica igitur, fictitia, & parabolica, mors illa fuit de qua hic locutus est Apostolus: quæ peccatum Adami secuta est Mysticum, fictitium, & parabolicum. Quam scilicet mortem nullus unquam mortalium revera & actu subiit in Christo; sicut nullus unquam mortalium revera & actu peccavit in Adamo. Locutus est hoc loco Apostolus de peccato illo, non quod naturaliter inhæsit hominibus; sed de illo tantum quod imputatione mystica

ca transiit à peccato Adami in omnes homines. Locutus est itidem hoc loco Apostolus de morte illa, non quæ corruptioni innatæ hominum naturaliter affixa est; sed de illa tantum quæ naturam peccati Adamici secuta est: quæque imputatione Mystica à morte Christi transiit in omnes homines. Et dicta est mors Christi, mors transiens; sicut dictum est peccatum Adami, peccatum transiens. *In omnes homines mors pertransiit*; ait Apostolus. Nimirum ut significaret, non sibi rem fuisse hoc loco cum morte illa, quæ ex corruptione hominum naturaliter & inhærenter eis obvenit: sed de illa tantum quæ in expiatione peccati Adamici à morte Christi in illos transiit.

Verum enimvero, ut major lux hebetiores feriat oculos; attende curiose ad illa quæ ibidem, & mox, sequuntur. *Regnavit mors ab Adamo.* Regnavit mors ab Adamo, quia peccatum imputatum fuit ab Adamo. Vides hic, peccati illius Mystici, nec non mortis illius Mysticæ, originem. Finem eorundem respice. *Regnavit mors ab Adamo usque ad Mosem.* Regnavit mors ab Adamo, & lege illa quam Adamus rupit: usque ad Mosem, & legem illam quæ à Mose viguit, usque ad Christum. Christus scilicet moriens legem omnem, & Adamicam & Mosaicam, extinxit. *Delens*, ait Apostolus Colossensium 2, *chirographum decreti quod adversus nos erat, quodque erat contrarium nobis: & ipsum tulit de medio, alligans illud cruci.* Chirographum decreti illud quod erat contrarium nobis, condemnatio mortis erat, decreta ex lege & chirographo illo in omnes homines ex peccato Adami. *Iudicium enim ex uno in condemnationem*, ut scriptum est Romano-

rum

rum 5. Condemnatio quippe illa imminebat omnibus hominibus, & regnabat eis, ab Adamo usque ad Mosem; nec non homines omnes per illud tempus, quodam velut chirographo & juris vinculo, obligabat & constringebat. Neque enim proprie, ut monui supra, mors regnavit hominibus; quia nullus hominum mortuus proprie est ex peccato Adami: sed proprie, condemnatio mortis dominata eis est, ex chirographo decreti illo, quem Christus moriens delevit, sustulit, & cruci affixit.

Metas igitur cognitas, & tempora cognita, posuit Deus, Adamum & Mosem, peccato Adamico, & morti sive condemnationi mortis, quæ decreta erat ex peccato illo. Sed nullas metas, nulla tempora posuit Deus idem, vel peccato quod naturaliter inhæret, vel morti quæ ex naturali vitio hominibus infixa est. Peccatum naturaliter inhærens erat ante legem & Adamum, à creatione & principio illo rerum quod sine principio est. Mors naturalis regnavit post Mosem; sive post mortem legalem, Adamicam & Mosaicam. Imo regnat, & regnabit mors eadem usque in finem seculorum, quæ numerari non possunt. Mortem nimirum illam naturalem intellexit D. Paulus idem, Corinthiorum prima, capite 15, ubi de fine ultimo rerum agit. *Ultima autem inimica*, ait ille, *destruetur mors*. Quæ de morte contracta ex peccato Adami intelligi non possunt: destructa enim est mors illa in Mose destructo. *Regnavit mors ab Adamo usque ad Mosem*. Intelligi ergo debent de morte naturali, cujus destructionem Deus distulit in finem ultimum rerum. *Ultima inimica destruetur mors*. Neque dum enim destructa est mors naturalis & inhærens illa, quæ sequi-

tur

tur naturam ſui peccati naturalis & inhærentis. Vigent & vigebunt indivulſe ſociata duo illa, peccatum naturale & mors naturalis, uſque in finem ſeculorum: neque deſtruentur niſi in deſtructione ipſa Mundi.

Non ergo ſociavit quæ non conjunctim tractavit Apoſtolus, quæque rerum ordo penitus diviſerat: peccatum imputatum, & peccatum naturaliter inhærens: mortem regnantem ex peccato imputato, & mortem peccatum naturaliter inhærens conſequentem. Tractatio illa ſpiritalis & myſtica: hæc materialis & phyſica erat. Abſtraxit Apoſtolus tractationem illam ſpiritalem & myſticam, ab hac materiali & phyſica: ut oſtenderet, non opus fuiſſe Adami traduce materiali & phyſica, ad imputationem mere ſpiritalem & myſticam peccati Adamici. Quod apertius patefecit capite eodem ad Romanos 5. ubi comparavit inobedientiam Adami cum obedientia Chriſti: & imputationem quæ abundavit ex delicto unius Adami, ad condemnationem mortis; cum imputatione gratiæ, quæ ſupereffuſa eſt in dono, ſive in oblatione, unius Chriſti ad juſtificationem vitæ. Quæ nullo modo materiale & phyſicum olent; ſed florem ſpiritus, & myſterium merum redolent. Etenimvero, ut comparatio Adami & Chriſti abſoluta ſit: imputari debuit Adamus hominibus eadem prorſus ratione Myſtica & ſpiritali, qua iiſdem Chriſtus imputatus eſt.

Profitentur Theologorum anteſignani, D. Paulum proprie egiſſe, capite illo 5 ad Romanos, de reatu & imputatione peccati Adamici: & conſideraviſſe peccatum, non quatenus fontem corruptionis humanæ; ſed quatenus Adamum, & in illo homines omnes reatu eodem involvit.

volvit. Non enim ſcripſiſſe Apoſtolum, homines fuiſſe corruptos in Adamo, ſed in illo peccaviſſe. Peccaviſſe in Adamo, per imputationem; non ex illo, per propagationem. Peccaviſſe in Adamo virtualiter: non virtute ſeminis, ſed virtute imputationis. Adamus autem conſtitutus eſt loco eodem, tanquam caput omnium hominum: non naturale, ſed myſticum. Et apposite ad hanc rem Theologus egregius. *Ratione naturali*, inquit, *conſtare non poteſt; homines omnes, imo neque dum natos, peccaviſſe in Adamo: niſi Adamus ſupponatur, in eſſe morali, fuiſſe caput totius humanæ naturæ.* Locutus eſt propterea Apoſtolus capite eodem; non de peccatis illis in quibus Adamus naturaliter corruptus eſt, & in quibus homines omnes naturaliter corrumpuntur: ſed de una offenſa, de uno delicto, & de una tantum inobedientia, quæ reatum Adamo, & omnibus hominibus in Adamo meruit: quæque non actu, ſed reatu, ab Adamo in omnes homines tranſiit per imputationem. *Qua ratione*, inquit Cardinalis Bellarminus, *inobedientia illa potuit communicari hominibus.* Tum celeberrimus Gamacheus Sorbonicus. *Concedimus*, inquit, *peccatum actuale Adami, quatenus actuale, non ineſſe hominibus, niſi imputative.*

Imputationem peccati illius actualis creavit lex, vel transgreſſio legis. Realem peccati habitualis inhærentiam genuit natura, quæ naturæ pravitas eſt. Natura autem, & lex, toto rerum ordine differunt. Naturam produxit creator Deus. Legem tulit recreator, vel ſecundus creator Deus idem. Et qua ratione natura non potuit reatum contrahere ex alieno delicto, qualem violata lex: ita neque reatus ex violata lege

lege, & alieno delicto, potuit corrumpere naturam. Causa nimirum moralis, qualis fuit inobedientia Adami, non potuit producere corruptionem naturalem. Ergo multo minus imputatio inobedientiæ illius potuit producere corruptionem illam. Imputatio, inquam, quæ est effectus mere spiritalis causæ illius moralis: & mysticum ex morali ortum. Non ergo disjuncta illa, & quibus non bene convenit, sociavit Apostolus; naturam & legem; vitium ex natura, & reatum ex lege; in tractatione quam instituerat hoc capite, peccati illius quod in Adami transgressione omnibus hominibus imputatum est. Imo nullibi gentium, vel apud D.Paulum, vel apud aliquem alium auctorem sacrum & biblicum, legere vel inducere erit, naturalem Adami traducem fuisse conducibilem, ne dicam necessariam, ad imputationem peccati Adamici.

CAPUT VI.

Qua ratione peccatum Adami salutem, non perditionem hominum fecit. Non imputatur à Christo mortuo peccatum alienum hominibus, sed sua quisque peccata patitur.

IMplicata est, salebrosa, & dumis aspera, quæstio illa quam vulgo agitant de peccato originis; ex hypothesi qua statuunt, homines omnes ab Adamo progenitos. Illam ego ex mea hypothesi, si Deus faverit, tractabilem, explicatam, & planam adeo reddam; ut nulla deinceps hæreamus in salebra.

Sunt qui invidiam Deo faciunt, ex prima hypothesi; feritatis & crudelitatis plenam esse rationem illam legis suæ; qua quod patratum est pec-

peccatum ab Adamo, insciis, imo neque dum natis imputetur hominibus. Tum, quod pœnæ tam crudeles, ex peccato illo inflictæ fuerint; ut tota hominum natura, malorum & pestium hydris pullulaverit Nullos enimvero legibus humanis alieni criminis successores constitutos. *Parentum opprobria ne luant liberi*, edicebat Plato. Quin & atrox Senatui Romano, & perniciosum visum est exemplum; tollere filios Cassii, Cassio perduelli sublato: quique morem hunc instaurare aggressi sunt populi, visi sunt rem dignam hominum invidia, & Deorum indignatione fecisse. Sed & illud truculenti genus omne superare videtur: quod post vitam ærumnosam & cruciatibus infamem, præcipitati in stagna ardentia homines, propter idem illud peccatum Adami, iecur suum redivivum vermibus redivivis tundendum præbeant: ibique inter fletus & stridores dentium, mortem immortalem, in æternum & ultra, exigere credantur.

Quibus incommodis ut breviter & perspicue respondeam ex mea hypothesi; atque ut obstruatur omne os inclementer de Deo loquens; Demonstratum supra abunde est; imputationem peccati Adamici nihil addidisse naturæ hominum corruptioni deditæ, præter imputationem ipsam, quæ mere mystica est, quæque spiritu solo concipitur. Nihil ergo novi portavit hominibus imputatio illa, quoad naturam. Expendendum est quale detrimentum ex illa homines ceperint, quoad mysterium. Statuendum vero in primis est, Paulum Apostolum, ubi dixit capite 10 ad Romanos: *Christum finem esse legis*: intellexisse Christum finem esse mysteriorum omnium, & quæ lege præcipie-

bantur, & quæ Prophetarum scriptis continebantur: qua significatione Lex, pro Bibliis sacris, ut plerumque solet, accipitur. *Sine modo*, aiebat Dominus Joanni, recusanti illum baptizare; *Sic enim decet nos implere omnem justitiam.* Justitia, eo loci, Mysterium est. Implevit enim Christus mysteria omnia; quæ perfecit, & ad finem suum perduxit. Vocatur porro mysterium, *Iustitia*, quoniam mysterium omne à Deo institutum, justitiam operatur. Neque enim mysterium nomen inane est, nudaque appellatio & fictio, sine re & specie. Imo rem omnium maximam conficit; qua justitiam, salutem, & immortalitatem hominum parit. Illud autem plenius suo loco discutietur.

Præcipuus vero finis fuit Christus mysterii illius; quo peccatum Adami imputatum est hominibus: nimirum, ut eisdem justitia Christi quæ mors Christi est imputaretur. Advertendum quinimo est, Christum *Iesum* esse; id est, Salvatorem: cui opponitur *Apollyon*, & perditor hominum *Anti-Christus*. Venit Iesus ut salvos faceret homines, non ut illos perderet. At, quo argumento institutus est Iesus finis ad salutem hominum: instituta fuere media quæ ad finem illum perducunt, ad salutem eorundem. Imputatio ergo peccati Adamici quæ nos duxit ad finem illum; salutem hominum, non perditionem fecit. Benignitatis igitur & misericordiæ plena fuit, non feritatis & crudelitatis, ratio illa divinæ legis; qua hominibus vel insciis, imo neque dum natis, noxa Adami imputata est. Imputatum etenim fuit Adami peccatum hominibus insciis, ut illis etiam insciis acquireretur justitia Christi: quæ salus est Domini. Peccatum autem justitiam parit; miraculo eodem

quo

quo tenebræ lucem exeruisse leguntur; & mors vitam suscitare creditur.

Falluntur vero magnopere qui autumant, mortem æternam consequutam esse condemnationem illam mortis quæ decreta fuerat ex peccato Adamico. Demonstratum enim esse plus satis arbitror, ex D. Paulo ad Romanos, quem ad hanc rem laudavi superiori capite: condemnationem illam mortis non æternam fuisse, sed finibus certis circumscriptam. Natam esse cum Adamo, periisse cum Mose. *Regnavit mors ab Adamo usque ad Mosem*: ait Apostolus. Sequuta est scilicet mors illa fatum peccati,&, qui illam genuerat, patris sui. Regnare inceperat peccatum Adamicum à transgressione legis: quod idcirco peccatum legale nuncupo. Regnare itidem cœperat mors Adamica, à transgressione legis ejusdem quæ peccatum Adami fecerat: quamque idcirco mortem legalem nuncupo. Vixit peccatum legale, quam diu lex vixit: & lege extincta, extinctum est. Regnavit mors legalis illa, quamdiu regnavit lex: debuit & illa mori lege mortua. Æternum porro indefinitum est. Habuit autem mors legalis definitos terminos, Adamum & Mosem: quos ultra citraque nequivit consistere. Non ergo potuit mors illa conferre quam non habuit æternitatem hominibus.

Quid ergo? Peccabimus, quoniam non sumus sub lege? tum quoniam nulla condemnatio mortis ex lege restat, quæ peccandi libidinem coërceat? Absit. ait Apostolus. Atque ut objectioni illi plene fiat satis; operæ precium facturum me existimo, si totum hoc mysterium ordine detexero: & quæ de illo sparsim enarravi, collectim & contuitu uno pererranda exhibuero.

Comprobat auctoritas sacra, & naturalis ratio; corruptibile & mortale esse, quodcumque ex materia corruptibili & mortali creatum est. Hominesque adeo ex materia corruptibili & mortali compactos, corruptibiles & mortales fuisse creatos: neque potuisse, vi & virtute creationis illius suæ corruptibilis & mortalis, transcendere ad Deum incorruptibilem & immortalem, ut & ipsi incorruptibiles & immortales evaderent. Deus scilicet incorruptus: homines autem *de carne sua*, quæ materia sua est, *corruptionem metunt*. Galatarum 6. Deus immortalis est: *mors est quam sapit caro*. Romanorum 8. Deus bonum ipsum est: *bonum autem non habitat in carne hominum*; *malum è contra illi adjacet*. Rom. 7. Qui vero in carne sunt homines, Deo placere non possunt. Caro siquidem inimica Deo est. Legi divinæ non subjicitur: neque enim potest. Tum quæ sexcenta ejus generis leguntur apud auctores sacros. Quibus appareat, emendandum fuisse vitium carnis, materiæ, & creationis primæ hominum; & in novas creaturas transformandos homines, ut ex malis boni fierent, ex corruptibilibus incorruptibiles, ex mortalibus immortales; & regnum Dei possidere possent, *quod caro & sanguis*, quæ corruptio mera est, *possidere nequeunt*. Corinthiorum 1, capite 15.

Mori debuerant homines qui transformandi & denuo creandi erant; quod supra demonstratum est. Mori quinetiam decreverat Deus illos, in morte Christi sui, qui humanum corpus informaret; & morte sua succidanea homines in novas formas & in novas creaturas mutaret. Quod non nisi mysterio fieri potuit: cujus scilicet virtute & spiritu, censerentur mortui in

in Christo, quos sanguis Christi imbueret. Atque ut infectores purpurarii, quas vestes murice aut cocco saturare instituunt, glasto illas prius maculant, macerant, & subigunt; ut idoneam sedem concilient colori rutilo, qui in substratum sibi glastum inditur. Oportuit homines imputatione prius peccati Adamici, tanquam glasto, & prima cortina, maculari, macerari, & subigi; ut sanguinem Christi saturatius combiberent, & de secunda cortina splendidius ruberent. Imputatio ergo peccati Adamici, præparatio fuit ad suscipiendam justitiam, quæ à sanguine Christi emanavit: qua præparatione sitientes homines justitiam illam avidius raperent, interiusque reconderent.

Ac veluti color purpureus, suffectis glasto lanis additus, glasti maculam haurit, & glastum ipsum extinguit: Simili argumento, sanguis Christi suffecto imputatione peccato Adami inditus, imputationem peccati hausit, & peccatum ipsum Adami extinxit: ita ut morte Christi nulla detur peccati illius imputatio. *Peccatum erat ante legem, sed non imputabatur non existente lege.* Romanorum 5. *Virtus enim peccati lex.* Corinthiorum prima, capite 15. Vim scilicet & virtutem addidit peccato lex, quæ peccatum duplicavit: & ex peccato simpliciter dicto, peccatum fecit ex lege imputatum. Sustulit imputationem illam ex lege Christus idem qui legem ipsam sustulit.

Memorat Apocalypsis bestiam multorum capitum; cujus caput unum vulneratum fuerat quasi ad mortem, reliquis capitibus superstitibus: sed plaga ejus ad mortem curata est. Peccatum bestia fuit biceps; cujus caput unum ante legem erat, alterum à lege fuit. Amputavit

Christus moriens caput illud peccati quod à lege fuit; neque sanata est plaga ejus ad mortem: excisum enim est penitus, & avulsum collo suo caput illud. Superest à morte Christi caput alterum quod ante legem erat. Extinctum est in Christo mortuo peccatum illud, quod violata lege, Adamo & in illo hominibus omnibus imputatum est: quodque legale esse aio. Superest à Christo mortuo peccatum illud quod non imputabatur non existente lege; quod naturaliter ante legem inhærebat hominibus: quodque naturale nuncupo.

Restituit ergo Christus homines in quem locum acceperat illos Adamus. In locum scilicet peccati non imputati ex lege. Et evaserunt homines, post legem extinctam in Christo, illud ipsum quod erant ante legem latam in Adamo. Non enim imputatur à Christo mortuo peccatum alienum hominibus: sed sua quisque peccata patitur. Non dicitur ultra sub Euangelio; *Patres comederunt omphaces, & dentes filiorum obstupuerunt: sed unusquisque in iniquitate sua moritur*. Ierem. 31. Non propter peccatum Adami, sed propter sua quisque peccata interit. *Vnusquisque de se ipso rationem reddit Deo*. Romanorum 14. *De se ipso*: non de Adamo. De suo sibi peccato: non de peccato Adami alieno. Quod nota curiose. *Vnusquisque proprium onus portat*. Galatarum 6. *Et unusquisque reportat quæ in corpore suo facit*. Corinthiorum 2, capite 5. *Iudicat Deus* sub Euangelio *occulta hominum*. Romanorum 2. *Occulta*: id est, propria, intima, sua sibi, neque imputata aliena peccata. Non imputat Deus à Christo mortuo peccata facta in legem: sed adscribit sua sibi peccata naturalia hominibus, quæ non in lege, sed in carne sunt; quæque natu-

natura carnis corruptæ corruptionem metunt: quæ mortem sapiunt: in quibus bonum non habitat: sed è contrario malum adjacet: quæque non ratione legis, sed ratione naturæ ipsius corruptæ, & mortalis, regnum Dei incorruptibile & æternum possidere nequeunt. Crucifixus est cum Christo vetus Adam, & vetus homo legalis noster: Sed vivit adhuc in nobis vetus ille homo naturalis, vere noster, qui non in morte Christi extinctus est: Sed qui virtute resurrectionis ejus extinguetur olim, cum nos plena sanctificatione Deus induerit; quæ resurrectio, & recreatio nostra perfecta & plena futura est. Quo tempore & novissima inimica destruetur mors. Mors inquam naturalis, peccati naturalis opsonium; quæ peccato naturali vigente, viget in hominibus; quæque peccato eodem extincto, extinguatur & ipsa necesse est.

At vero interea, satagamus perpetuo pietatis exercitio, & indefessa sanctificationis nostræ cultura; ut extinguatur vetus illud peccatum quod carni nostræ adhæret: & reveletur justitia Christi in nobis, *ex fide in fidem*; ut scriptum est Romanorum 1; id est, ex sanctificatione in sanctificationem. Sanctificatio enim, vera & solida fides est in concreto, quam intellexit hoc loco Apostolus: non futilis & inanis illa, quam ventilant quidam in abstracto. Nolimus ergo peccare: non quod lege Adamica, aut pœna mortis ex lege Adami sancita, amplius teneamur, ex quo Christus mortuus est: sed quod veritate & rei ipsius natura, interclusus nobis est aditus ad vitam æternam, ad regnum, ad conspectum & gloriam Dei; si materiæ & carni nostræ indulgemus, & peccatum nobis innatum non extinguimus.

Nihil igitur feri & immanis, quoad legem Dei; nihil quoad sanctitatem hominum, male conciliati & dissoni oborietur animo; ex imputatione peccati legalis & Adamici, nec non ex morte legali & Adamica, quæ peccatum illud legale consequuta est: si totum hoc negotium, ex mea hypothesi, Mystice institutum accipiatur; ut idoneum solum cordibus hominum sterneret, suscipiendæ justitiæ Christi: quæ ipsissima sanctificatio & salus hominum est; tum denique summa eorundem felicitas. Statuminatur siquidem ratione mysterii, ad salutem hominum comparati; quod feritatis in Deo, & crudelitatis invidioso obtentu, subrui videbatur.

CAPUT VII.

Quare Adamus qui tanquam caput peccavit, non tanquam caput pœnas dedit peccati sui. Peccatum Adami inobedientia fuit. Peccatum naturale, & legale, duplex fuit repagulum objectum hominibus, quibus Paradiso interdiceretur. Solvit legale repagulum Christus moriens. Solvet naturale Christus idem resurgens, & nos plene sanctificans.

ANimadvertere rigidius solent Quæsitores in criminum auctores, quam in eorundem, vel participes, vel conscios. Quod nos jura omnia docent, naturalia, gentium, & civilia. Neque probatione eget; quia probatione ipsa, adeo multa & circumfusa est, obnubilaretur. Jus illud in Adamo solo non obtinuit: qui tanquam caput peccavit, neque tanquam caput pœnas dedit peccati sui. Enimvero si peccata & flagitia omnia, si quicquid febrium & pestium est; si mors ipsa æterna, ex peccato Ada-

Adami, ut creditur, intravit in mundum,& pervasit in omnes homines: cur non ad omnia peccata & flagitia projectissimus fuit Adamus; peccatorum & flagitiorum omnium, propter peccatum illud suum, caput & causa? Cur non malorum omnium, pestium & febrium cohortibus impetitus est? Cur non denique morti æternæ, mortis illius auctor, devotus est? Imo, quare Adamus; si transgressionem & inobedientiam ejus excipimus; nullis aliis criminibus & peccatis claruit? Quare athletice valuit? Quare vitam longævam duxit ad triginta & nongentos annos? Quare nullus Theologorum relegavit illum ad inferos? ut inter damnatorum & reproborum cruciatus, morte æterna plecteretur? Sin parte alia nullus unquam mortalium, vel particeps vel conscius, revera fuit peccati Adamici:imo si puriores fuere homines omnes peccati illius, quam sunt sceleris puri infantes; utpote qui neque dum nati erant quando Adamus peccavit: Quid causæ fuit, quare evaderent homines ex peccato illo, vel nequiores, vel morbosiores, vel damnatiores Adamo ipso? Constat enim, innumeros homines, peccatis & sceleribus Adamo ipso nominatiores ex peccato Adami creditos, tum male habitos, vita brevi & ægra affectos, ad Tartara demum extremo rerum judicio adigendos, ut ibi mortem immortalem transigant.

Tenebras illas clarorem merum reddam ex mea hypothesi:si consideramus peccantem Adamum;vel adversus legem,quod peccatum legale fuit; vel ex vitio naturę suę corruptioni obnoxię, quod peccatum naturale est.Si consideramus Adamum peccantem peccato legali, vel adversus legem, quod idem est: concipiemus indidem il-

lum, non respectu tantum habito ad se ipsum, sed respectu etiam habito ad omnes homines, & ad totum genus humanum quod repræsentabat: cujus repræsentationis vi & virtute, imputationem peccati illius, sibi, & toti generi humano meruit. Quemadmodum enim Legatus, qui deditionem totius populi, civitatis suæ nomine, ad victorem Principem facit: non se ipsum tantum, sed homines omnes totius civitatis quos Legatus repræsentat, deditionis lege obstringit: Sic Adamus nomine illo quo totum genus humanum repræsentabat; non se ipsum tantum, sed homines omnes lege decreta in peccatum suum obstrinxit; nec non eosdem, atque se ipsum, imputationis peccati illius reddidit participes. Ac veluti in negotio deditionis quam facit Legatus civitatis suæ nomine, omnes ex æquo deditionis leges subeunt, tam Legatus, quam homines civitatis suæ omnes: pari omnino ratione, in negotio peccati Adamici, totum ex æquo genus humanum imputationem peccati illius subiit; tam Adamus, quam homines omnes. Tum quo argumento deditio illa non recipit magis & minus, ut Schola loquitur; neque censetur ex dediticiis illis omnibus alter altero minus aut mage deditus: simili prorsus ratiocinio, imputatio peccati Adamici, neque magis neque minus recepit: neque enim censeri potuit peccatum Adamicum, uni quam alteri omnium hominum, quotquot sunt, quotquot fuerunt, & quotquot erunt, magis aut minus imputatum. Et de illo peccato vere & apposite usurpari valuit Lucani illud: --- *Quos inquinat, æquat*. Imo & Adamus & homines omnes, quotquot sunt, quotquot fuerunt, & quotquot erunt; pœnas ex æquo dederunt peccati illius. Omnes enim

enim ex æquo condemnationem mortis decretam in peccatum illud sustinuerunt: nec non putati sunt homines illi omnes ex æquo mortui; morte illa legali, spiritali, & Mystica; quæ peccatum illud legale, spiritale, & Mysticum, consequuta est.

Iam vero, si consideramus Adamum peccantem, ex vitio naturæ suæ corruptioni deditæ, quod peccatum naturale est: tunc concipiemus illum respectu tantum habito ad se ipsum, non ad ceteros homines. Atque illo respectu, quo plus sibi ipsi peccavisset Adamus peccato illo naturali; plus etiam pœnæ & mali naturalis sibi ipsi intrivisset: atque adeo in mortem acerbiorem incidisset. Etenimvero quoniam peccatum naturale magis & minus recipit, secundum magis aut minus corruptam naturam: nec non magis & minus recipiunt pœnæ omnes naturales, & mala omnia naturalia, quæ peccatum illud naturale consequuntur. Qua vero ratione Adamus, præ ceteris hominibus, natura minus corrupta præditus fuit: nempe illud formationis suæ prærogativa, quam à Deo ipso habuit: minus etiam & ceteris hominibus peccavit peccato naturali. Atque adeo peccati illius sui minores dedit pœnas, & minora mala passus est, quam ceteri homines passi sunt: imo & quam propter idem illud peccatum etiam nunc patiuntur.

Castigemus examen hoc in æquatissima rectæ rationis trutina: ut extra omnem controversiam appareat, tum peccata hominum omnia, tum malorum omnium pestes quæ homines male mulcant, tum mortem eorum æternam quæ illos vita æterna interdicit, ex suo illo vitio quod sibi ipsis naturaliter inhæret, non ex alieno Adami delicto, dimanavisse. Vnde amabo sitis illa

ſanguinis, qua homo homini fera eſt, & qua homo hominem trucidat? nonne ex bile atra qua jecur hominis tumet? Vnde inceſtæ illæ, & contra leges nuptiæ? unde & inverſo uſu concubitus? unde nefandæ Veneres illæ quibus homines ardent beſtias? Nonne ex perverſa & corrupta libidine, quæ perverſæ & corruptæ naturæ impetigo eſt? Vnde & furta? ex innata rapiendi prurigine. *Vnde bella & lites in vobis?* aiebat D. Iacobus capite 4. ſuæ epiſtolæ: *Nonne hinc, ex concupiſcentiis veſtris?* Tum vero & hinc maxime conſtat, vitia illa naturæ & materiæ ipſi hominum addicta, & penitus affixa: quod cum eadem ſit materies hominum quæ beſtiarum; communia itidem vitia illa ſint hominibus & beſtiis. Hinc nimirum eſt quod homicidas, truces, & crudeles homines; vocare ſoleamus, tigres, urſos, leones: libidinoſos, hircos: obtrectatores, canes: furum manus, milvinas & aquilinas ungulas: ventri deditos; porcos, &c. Niſi forte putamus, imputatum & beſtiis peccatum Adami, talia & ipſis vitia ingeneraviſſe. Quod vere eſſet peponem pro corde gerere.

Vnde porro vapide ſe habent homines? unde liene tanquam zona cincti ſunt? unde illos urget morbus regius? unde illis oculi herbei? hiræ dolent? radices cordis pereunt? unde illis febres continuæ, intervallatæ, & periodicæ? unde & multiplices arthritidis ſpecies? tum vel arena vel glarea calculi, quæ ſtranguriam parit? unde & innumeræ malorum facies, quibus tentantur humana corpora? nonne ex pravis humanorum corporum affectionibus? Quæ ſcilicet mala in ægris, tum intenduntur, tum remittuntur; ut in eiſdem, vel intenduntur, vel remittuntur pravæ illorum affectiones. At certe, varietates

pec-

peccatorum & valetudinum, quæ homines vel malos vel morbosos faciunt: peccatorum itidem & valetudinum intentiones & remissiones plane indicant, vitia illa omnia deduci ex natura & materia ipsa hominum; quæ ut varie affecta est, variis itidem modis, tum magis & minus, vel corrumpitur vel agitatur. Neque vero peccatum legale Adami tale quid unquam efficere valuit. Vnicum enim fuit, non varium: tum neque intentius & remissius homines invasit: Omnes enim ex æquo, ut prædixi, reos fecit. Ac proinde omnes ex æquo vel malos vel morbosos effecisset, imo & omnes eodem genere peccati & mortis affectos; si quod peccant & febriunt homines, ex peccato illo uno & unius generis, caussam & originem traxisset.

Objicitur. Adamum, quando legem transgressus est, peccavisse naturaliter. Naturaliter enim concupivisse fructum vetitum, & naturaliter manducavisse illum. Naturale ergo, inquiunt, peccatum Adami fuit, non legale tantum. Atque adeo, neque sola imputatione spiritali & Mystica; sed & ratione naturæ & traducis ipsius ab Adamo deductæ, pervasit in omnes homines. Respondeo. Non propterea peccavisse Adamum, quod naturaliter concupivisset fructum, & naturaliter comedisset illum. Sed quod contra vetitum appetiisset, & contra legem glutiisset. Peccatum Adami vocavit Apostolus *Inobedientiam:* moralem, non naturalem: vel quatenus formale, non materiale, peccati illius fuit. Formale, inquam, morale, & mysticum, quod unice Adamo & omnibus hominibus imputatum est, propter quod unice mortem sibi & omnibus hominibus meruit. Naturale & materiale peccati illius, peccatum proprie non erat.

Nullum enim peccatum erat per se & naturaliter, concupivisse & manducavisse fructum, *qui erat pulcher oculis, & bonus ad vescendum.* ut de illo testatur Moses. Peccati illius virtus in sola transgressione & inobedientia Adami constitit: quæ peccati ejusdem morale & formale fuit.

Peccatum porro idem illud dupliciter Adamo imputatum fuit: quatenus legem Dei animo & voluntate corrupta transgressus est; vel quatenus eandem corpore & manducatione ipsa infregit. Quatenus legem Dei animo & voluntate corrupta violavit Adamus, quod morale & spiritale peccati ejus fuit; incidit in condemnationem decretam ex lege Dei, & morte mortuus est: morte inquam morali & spiritali, quam pro Adamo reapse & corpore passus est Christus. Quatenus corpore transgressus est Adamus, corpore ilicet Paradiso ejectus est: *ne forte*, ait Genesis, *manum suam mitteret, & sumeret de ligno vitæ, & viveret in æternum.*

Vtrumque omnibus hominibus accidit ex transgressione Adami; mori, & Paradiso ejici: sed utrumque, significatione, parabola, & similitudine. Mortui sunt homines omnes ex peccato Adami, morte eadem spiritali, & mystica, qua Adamus mortuus est: Ejecti sunt omnes Paradiso, non actualiter & corpore, ut Adamus ejectus est, sed significante mysterio. Interdicebat scilicet homines omnes Paradiso Dei, & vita æterna quæ apud Deum est, sua sibi natura corruptioni & morti obnoxia. Interclusit bis aditum ad eundem Paradisum & ad eandem vitam æternam, lex data Adamo, quæ *virtutem addidit peccato*, ut loquitur epistola ad Corinthios secunda; quæque peccatum effecit *peccans καθ' ὑπερβολὴν*, ut loquitur epistola ad Romanos. Atque

que adeo duplici repagulo occlusa erat via hominibus ad Paradisum, & ad vitam æternam: naturæ humanæ vitio, & rigore divinæ legis; quæ stricta fuit, quæque strictam aciem euntibus ad Paradisum obtulit. Natura ipsa hominum corruptioni & morti dedita, primum fuit & materiale repagulum; suum sibi innnatum impedimentum, quod interclusit aditum hominibus ad immortalitatem. Violata lex ab Adamo, secundum fuit & spiritale repagulum; non innatum, sed alienum impedimentum, quod eisdem occlusit Paradisum: quodque non natura, neque Adami traduce; sed imputatione, spiritu, & fictione mera divini mysterii omnibus hominibus objectum est; ut ratione eadem vita æterna abdicarentur. Sustulit Christus moriens secundum repagulum spiritale & mysticum, ex transverso ab Adamo oppositum. Superest primum naturale & materiale, à Christo resurgente & sanctificante amovendum. Paradiso autem ejecti sunt, & vita æterna interdicti, mortales & mortui ex peccato Adami homines; mystice & parabolice: ut beneficio mortis & resurrectionis Christi, pateret eisdem aditus ad Paradisum eundem; & vita æterna fruerentur, non mystice & parabolice, sed vere & reapse, quibus datum foret electis.

CAPUT VIII.

Omnes homines peccaverunt ad similitudinem peccati Adamici. Infantes peccaverunt ad eandem similitudinem.

SCripsit Apostolus, Adamum fuisse typum Christi. Fuit ergo Christus Adami prototypus. At ratione similitudinis Adamicæ cum Chri-

Chriſto prototypo ſuo: quo argumento Chriſtus reficiens quos Adamus perdiderat, non fuit ultimus omnium hominum, ut præteritos tantum homines gratia & juſtitia ſua comprehenderet: ita neque fieri debuit Adamus primus hominum omnium, ut futuros tantum homines imputatione peccati ſui involveret. Tum quo prototypo mors Chriſti imputata fuit hominibus omnibus, & Chriſti coætaneis, & natis ante Chriſtum à temporibus æternis, & illis qui poſt Chriſtum nati ſunt, nec non in finem uſque ſeculorum poſt illa naſcentur: eodem typo, vel eadem ſimilitudine prototypi, peccatum Adami imputatum fuit hominibus omnibus; & Adami coætaneis, & natis ante Adamum à temporibus æternis, & illis qui poſt Adamum nati ſunt, nec non in finem uſque ſeculorum naſcentur: damnandoſque pariter temporum homines omnium, unum Adami peccatum præſtitit.

Nempe illud ipſum fuit quod verbis conceptiſſimis voluit Apoſtolus, loco eodem capitis 5. ad Romanos; ubi dixit: *Mortem regnaviſſe ab Adamo uſque ad Moſem: In eos etiam qui non peccaverant ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adami.* Ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας: in eos qui non peccaverant. Quæ de hominibus natis ante Adamum procul dubio intelligenda ſunt. Peccaverant ſcilicet ante Adamum nati homines. Peccaverunt poſt illum nati. Non peccaverant ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adami ante Adamum nati homines. Peccaverunt ad ſimilitudinem tranſgreſſionis ejus poſt Adamum geniti.

Quæ ut ordine aperiam; Notandum eſt, neminem unquam mortalium peccaviſſe actu quod Adamus peccavit: ſed actu imputatum fuiſſe omni-

omnibus. Nullus siquidem, ut prædixi, manducavit actu fructum scientiæ boni & mali: quem secundum vulgatam opinionem, neque ullus vidit mortalium, neque vidisse unquam potuit: sublata enim est arbor ipsa è conspectu hominum, ex quo Adamus Paradiso submotus est. At si nullus peccare potuit actu quod Adamus peccavit; & si omnes peccaverunt quod Adamus peccavit: superest ut peccaverint omnes ad similitudinem illius peccati; per imputationem scilicet peccati ejusdem. Convenit sane Theologos inter orthodoxos, quod supra notatum est: Imputare alicui peccatum alterius; esse, eundem eodem loco habere ac si ipse peccatum illud commisisset. In quo requiritur, ut personarum altera peccatum illud actualiter non commiserit: alioqui jam non alienum peccatum, sed suum sibi imputaretur. Imputatum autem fuisse alienum peccatum Adami hominibus omnibus, pro comperto est. Statuendum ergo utique est, homines omnes eodem loco fuisse habitos ac si ipsi peccatum illud patravissent: non actualiter; alioqui jam non alienum peccatum Adami, sed suum sibi hominibus imputatum fuisset. Restat igitur, ut patraverint homines omnes peccatum Adami, ad similitudinem, si non actu. Et enimvero: quoniam nihil est in rerum natura; quod non sit vel actus, quæ est veritas rei; vel similitudo, quæ est imago veritatis. Nulla porro legitima imputatio ex alieno delicto creari potuit, quam fictione illa qua is qui loco habetur peccantis, versus putatur in imaginem & similitudinem peccantis; nec non peccavisse ad similitudinem, quod peccator ipse peccavit actu. Nimirum, ut propter similitudinem transgressionis, similes pœnæ infligantur per-

sonam

ſonam ac ſimilitudinem peccatoris induto, quæ peccatori ipſi conſtituuntur.

Hoc autem enixe voluit Apoſtolus accidiſſe omnibus hominibus: & idem peccaviſſe quod Adamus peccavit; & eandem pœnam mortis paſſos, quam Adamus paſſus eſt propter idem peccatum ſuum. *Per unum*, inquit, *hominem peccatum intravit in mundum; & per peccatum mors.* Voluit, inquam, homines omnes verſos fuiſſe in imaginem & ſimilitudinem Adami, ut peccaviſſe cenſerentur omnes ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adamicæ: & ſimilis mors regnaret eiſdem, quæ Adamo regnaverat, propter ſimilitudinem tranſgreſſionis ejus. Atque ut nullos homines pœnæ illius mortis ſubduceret Apoſtolus, hæc addidit. *Mortem regnaviſſe ab Adamo, etiam in eos qui non peccaverant ad ſimilitudinem tranſgreſſionis Adami.* Notum ſiquidem erat, peccatum Adami pervaſiſſe in homines omnes qui ab Adamo formato nati eſſent, & poſtilla naſcerentur: nec non mortem regnaviſſe ab illo in eoſdem poſteros. Verum ut homines omnes peccato Adami comprehenderet: homines inquam omnes; quorum radices tantum vergebant ab Adamo ad præterita & antecedentia Adamum ſecula; quantum illorum rami tendebant ab eodem ad futura & Adamum ſubſequentia tempora: voluit Apoſtolus peccatum Adami æque imputatum fuiſſe ab Adamo præteritis & futuris hominibus: nec non mortem regnaviſſe ab eodem in eoſdem præteritos & futuros. Mirandum certe, ſed non ſine exemplo, myſterium. Ecce enim Abrahami fides imputata eſt myſterio eodem fidelibus omnibus, & natis ante Abrahamum à temporibus æternis; & qui poſt Abrahamum nati ſunt, & naſcentur in

tempora

tempora usque æterna: quo intellectu Abrahamus pater credentium dictus est, præteritorum & futurorum omnium. Adde his quæ de imputatione mortis Christi dudum enarravi. Mortem scilicet Christi non solum imputatam fuisse post Christum natis hominibus; sed retro imputatam pervasisse in retro etiam ante Christum creatos & genitos.

Atque ut hæc ita fieri decuit, hæc utique ita fieri potuisse, ratio ipsa imputationis mysticæ suadet. Spiritu scilicet & ratione mera intellectus; secundum quam imputatio mystica homines invadere suevit. Quale enim fulgur de nimbo coruscans, quæ supra & quæ infra sunt lumine uno percurrit; talis imputatio ex peccato Adami erumpens, vibrata est una mysterii & spiritus fulgetra in omnes homines: & in illos qui supra Adamum nati erant; & in eos qui infra Adamum nati sunt & nascentur. Eadem certe spiritus & mysterii ratio, quæ nos docet, mortem pervasisse ex peccato Adami in homines neque dum natos infra Adamum longissime: docebit nos, eandem mortem regnare potuisse ex eodem peccato in illos homines qui nati erant supra Adamum longissime. Par nimirum causa est, in mysterio imputationis, præteriti, quæ futuri temporis. Neque novum miraculum quærendum est, ut imputetur peccatum ante Adamum creatis hominibus; si creditur imputatum fuisse neque dum post Adamum genitis.

Pererremus autem, quantum animo valebimus, homines à principio usque ad finem rerum omnes. Et tandem fatendum erit, nullos alios potuisse peccare ad dissimilitudinem transgressionis Adami, præter illos qui ante Adamum nati & creati erant. Constat enim, homines omnes

omnes post Adamum genitos, & natos natorum, & qui nascentur ab illis; peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami. At si posteri Adami omnes peccaverunt ad similitudinem transgressionis ejus: quod amabo genus hominum potuit non peccavisse ad similitudinem transgressionis illius? Certe, illorum sit necesse est qui ante Adamum creati erant. Nimirum quos & ante Adamum, quia ante legem, peccavisse, manifesto voluit Apostolus, Romanorum 5. Tum quibus suum peccatum ante legem & Adamum non imputabatur: quia peccatum non imputatur non existente lege. Atque adeo, qui neque peccaverant, neque peccavisse potuerant ad similitudinem peccati Adamici. Ad differentiam posterorum Adami omnium, qui post legem, quia post Adamum, peccaverunt: quibus utique peccatum Adami imputatum est; quia peccatum imputari cœpit ab lege & Adamo. Atque adeo, qui soli peccare potuerunt ad hanc veram transgressionis Adamicæ similitudinem; de qua hic agitur, & quam solam non dubie intellexit hoc loco Apostolus.

Ignoscant Viri summi qui D. Apostolum interpretati sunt, si dixero; non sibi constare quæ ad hunc locum attulerunt de infantibus: quos idcirco noluerunt peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami, quia, inquiunt, non peccaverunt actu quemadmodum Adamus peccavit. Imo si peccavissent actu, non peccavissent ad similitudinem: quoniam actus, veritas ipsa, non similitudo rei est. Atque eo ipso quod non actu peccaverunt infantes, quæ Adamus actu transgressus est; peccaverint necesse est ad similitudinem transgressionis ejus. Ceterum viros fefellit cele-

celeberrimos mixtura illa quam fecerunt peccatorum Adami naturalium, quæ Adamo inhæserunt, cum peccato legali, quod ab Adamo transiit in omnes homines. Voluerunt siquidem illi, infantes non peccavisse ad similitudinem transgressionis Adami, quia non actu peccaverunt quod Adamus actu peccavit. Verbi gratia: quia non occiderunt actu, quemadmodum Adamus actu, vel occidit, vel occidere potuit: quia non mœchati sunt actu, quemadmodum Adamus actu, vel mœchatus est, vel mœchari potuit: quia non furati sunt actu, quemadmodum Adamus actu, vel furatus est, vel furari potuit: & sic de ceteris peccatis Adami naturalibus. Atqui non agebatur hoc loco de similitudine peccatorum Adami omnium, sed de similitudine inobedientiæ Adami unicæ. quod serio notandum est. In quam inobedientiam nullus neque adultorum neque infantium incidere actu potuit. Non dixit Apostolus: *qui non peccaverant ad similitudinem peccatorum Adami.* Imo illud dumtaxat: *qui non peccaverant ad similitudinem transgressionis Adami.* Agebatur siquidem hic; non de peccatis Adami omnibus, & quæ sibi soli naturaliter peccavit Adamus: sed de una Adami transgressione, quæ imputatione transiit in omnes homines. Omnes, inquam, infantes & adultos: quatenus omnes indistincte hominis nomine & specie veniunt: & quatenus omnes infantes & adulti, nec non omnium ætatum omnes, peccaverunt spiritu & mysterio, non natura & materia, ad similitudinem transgressionis illius Adamicæ. Quamvis enim similitudo intercedat hominibus omnibus peccatorum suorum naturalium, cum peccatis Adami naturalibus: non illam tamen similitudinem

nem naturalem & materialem intellexit hoc loco Apostolus: quippe quæ communionem habere potuit cum bestiis ipsis; ad quarum similitudinem peccant homines omnes naturaliter & materialiter, propter eandem naturæ & materiæ communionem. Illam tantum similitudinem spiritalem & mysticam tetigit D.Paulus, quæ hominibus solis competiit. Hominibus inquam illis qui communionem itidem habent spiritalem & mysticam cum Christo: ad cujus participationem nefas esset dixisse venire etiam bestias.

CAPUT IX.

Qua ratione retro acta fuerit imputatio peccati Adamici in antecessores Adami. Mysterio scilicet ad salutem antecessorum eorundem comparato. Qua ratione potuerint salvi fieri antecessores Adami illi.

VErum inquiunt: Qui potuit imputatio transgressionis Adamicæ in antecessores Adami retro agi? Qui potuit itidem mors regnare in antecessores Adami, iisdem vita cassis? Neque vero mirum videbitur, imputationem peccati Adamici retro actam fuisse in antecessores Adami omnes mortuos & sepultos; reputantibus quæ supra & plus satis inculcavi: imputationem fidei Abrahamicæ, Theologorum ipsorum consensu, retro actam fuisse in antecessores Abrahami quantumvis mortuos: Christum autem imputatum fuisse tum suis tum Abrahami antecessoribus, mortuis utique & sepultis.

At certe mortem regnavisse in eosdem mortuos; & mortem ex imputatione peccati Adamici

mici sæviisse in ipsos mortuos, prodigio simile, vel prodigium merum videbitur; fixum ratumque habentibus, nullam aliam mortem potuisse obvenire hominibus, præter illam quæ in eos pervasit ex semine Adami; quod, ut aiunt, mortale evasit, & mortem peperit ex quo Adamus peccavit. Hoc enim posito, impossibile est, sibi fingere, mortem ex peccato & semine Adami, pervasisse in homines illos qui Adamum antecesserunt: quia factu & conceptu impossibile est; Adamum suos unquam genuisse antecedentes. Verum enimvero; si mortem illam quæ ex peccato Adami pervasit in homines omnes, mysticam & spiritalem intelligimus; quæ neque naturaliter, neque ex semine Adami, sed mystice & spiritaliter ab Adamo effusa & refusa est in homines omnes; nihil illo dilutius erit negotio. Etenim qua ratione concipimus, mortem invasisse Adamum, & in illo futuros omnes homines, momento illo quo peccavit; quidni concipiemus, mortem eandem potuisse invadere præteritos & futuros? Et si quid est quod de præteritis dici videatur impossibile; quidni eodem impossibilis gradu venient futuri & non nati homines cum præteritis & mortuis? Imo potior in hoc mysterio debuit haberi ratio præteritorum mortuorum, quam futurorum non natorum. Quia mortui qui non sunt, esse tamen aliquomodo putantur, qua fuerunt certissime, præ futuris & non natis, qui nunquam fuerunt, neque adeo certum est an unquam futuri sint.

Apostolus diserte nos docuit, regnum mortis evanuisse ab interitu legis Mosaicæ, vel à Christo; quod idem est. Nemo tamen est qui dubitet, mortem regnavisse in omnes itidem homines qui à Chri-

à Christo usque ad nos geniti sunt, & in illos qui à nobis usque ad finem seculorum progignentur. Quæstio est à quo tempore regnaverit mors in illos homines qui à Christo mortuo nati sunt, & nascentur. Certe non à Christo mortuo, ut dictum est: Christus enim moriens vitam & regnum morti abstulit. A tempore ergo illo quo regnum mortis viguit. Ab Adamo scilicet, & à tempore illo quo propter violatam legem mori meruit Adamus, & mori meruerunt homines omnes in Adamo: quique eleganter Cassiodoro dicti sunt; *Mortem contraxisse antequam vitæ principia reperissent*. Regnavit ergo mors ab Adamo, in futuros & nondum natos homines. Quod an aliter fieri potuerit quam ratione mystica, & pura puta operatione intellectus, consulat quisque bonam suam mentem. Quid porro vetuit eadem statuisse de præteritis quæ de futuris hominibus? Mortem scilicet mystice regnavisse in illos, atque in hos mystice regnavisse concedimus.

Ratione itidem mystica, vel quod idem est, parabolica, & fictione ipsa juris; plus causæ erit, quare regnaverit mors præteritis mortuis, quam futuris non natis: si revocamus in animum quod usu fit apud animadversores scelerum, quibus non novum est mortem infligere mortuis: qui jubent cadavera nocentium stare judicio; ut secundum pœnas legum morte illa civili afficiantur, quam morte naturali præverterunt. Quæ vero lex adeo crudelis tale quid statuit de futuris hominibus? & quæ non natos homines condemnatione mortis persequuta est? Cogitemus ergo, mortem spiritalem & mysticam regnavisse ex peccato Adami in præteritos homines Adami antecessores; eodem modo quo

quo jus civile finxit, morte naturali mortuos potuisse & morte civili insuper condemnari.

Age vero, insurget aliquis. Moriuntur ut meriti sunt, morte civili & sententia Judicis; nocentes illi mortui propter violatas leges civiles. Sed quid de Deo tam male meruerunt mortui illi ante Adamum homines, qui nullam legem Dei violaverant, quia nulla eis data erat? Et quæ tam barbara religio morem hunc permisit, ut & mortuos reatu obstringeret, ut & mortuos denuo necaret, ut in illos sæviret innocentes; & mortem legalem ex lege quam non transgressi erant, morti illorum naturali adderet? Absit autem ut quicquam vel injusti vel truculenti, de Deo, & de lege Dei, concipiamus. Absit ut tale unquam nefas in animum nostrum inducamus; Deum legibus & mysteriis suis quicquam statuisse de hominibus, in hominum perniciem: quod & supra refutavimus. Quicquid decrevit Deus de hominibus, in salutem hominum decretum est. Et si quid fuit quod alias minus illis bene vertere videretur, convertet Deus olim idem illud in melius. Consultum igitur exquisitumque fuit hominibus illis qui Adamum antecesserunt, mori ex transgressione & peccato Adami, ut resurgant olim ex mortuis secundum spiritum sanctificationis quæ est in Christo. Salvi fuerunt quia perierunt. Et damnum putatum fuisset mysterii, nisi qui resurgere potuissent, periissent. Perfici vero in illis utrumque potuit, & mori in Adamo & resurgere in Christo, mutuis & reciprocis imputationibus Adami & Christi, mystice & spiritaliter intellectis: si concipimus damnationem mortis ex peccato Adami eadem ratione in illos retro actam, qua intelligimus absolutionem de condemna-

tione illa ex ſatiſdatione & morte Chriſti, myſtice etiam & ſpiritaliter retro effuſam in eoſdem.

Imo objiciunt. Qui potes erunt unquam anteceſſores Adami illi, ſanctificari & reſurgere ad vitam æternam in Chriſto, ſi vita æterna quę ſalus hominum eſt, nullis conceditur niſi illis qui noverunt Deum patrem, & crediderunt in Chriſtum filium quem miſit Deus pater? At quómodo potuerunt vel noſſe Deum patrem, vel credere in Chriſtum filium, anteceſſores Adami illi; quibus nihil unquam de Patre, neque de Filio dictum eſt? Cognitio enim, & fides, ex auditu ſunt. Ad hæc ut reſpondeam pro re & loco, ſciendum eſt: homines bonos omnes, Adamum antecedentes, potuiſſe præſumere ſalutem ſuam, ſpe & confidentia eadem qua patres Judæos omnes, ab Adamo ad Chriſtum juſtos reputatos, ſalutem eandem concepiſſe credimus. Nam neque patres Judæi illi, Deum-patrem ut Patrem cognoverunt, neque in Chriſtum-filium crediderunt: aſſerente Apoſtolo, Rom. capite ultimo: Myſterium Dei-patris & Dei-filii *tacitum fuiſſe & abſconditum à ſeculis æternis, uſque ad ſua tempora*. Tacitum ergo, abſconditum & incognitum Patribus illis ſanctis Judæis, inter Adamum & Chriſtum interjectis. Quodſi quis laudet Chriſtum ipſum profitentem; Abrahamum & Iſaiam hauſiſſe oculis ſui pectoris diem adventus Chriſti, illique arriſiſſe; Reſpondebo, vidiſſe illos diem Chriſti adventantis, ſed umbris & figuris involutum: qualis

Qui videt, aut vidiſſe putat per nubila Lunam.

Arriſiſſe illos Chriſto, ſed incognito: quales infantes arrident matribus ſuis; quaſque riſu cognoſcere dicuntur, poëtice magis quam vere: in-

instinctus enim est potior in infantibus, quam cognitio.

Scriptum est porro Ephesiorum capite primo, Deum elegisse gentiles in adoptionem suorum sibi filiorum *ante creationem mundi.* Deus autem non sinat ut credamus, Electionem illam adeo otiosam & inutilem fuisse, à creatione illa mundi quam ante formationem Adami à temporibus æternis supponimus; usque ad Jesum Christum; ut nullus homo è gentilibus electus & vocatis fuerit ad participationem salutis quæ in Christo est, per totum illud tempus quod intercessit à mundi cunabulis usque ad tumulum Christi. Gentilis erat Melchisedech; neque enim ex generatione Judaica; quod signate notavit epistola ad Hebræos, capite 7, versu 6. *Et erat Sacerdos Dei summi.* Ergo & Electus. Imo vas electionis electissimæ: qui decimas accepit ab Abraham: & cujus sacerdotio æterno comparatum est æternum Christi sacerdotium. Creditur gentilis Job: vir simplex & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo; servus Dei, atque adeo Electus: cuique, Deo ipso perhibente, similis non erat in terra. Gentilis erat Cornelius centurio ex legione Italica: vir pius & timens Deum cum tota domo sua, & sedulam navans operam bonis operibus. Taceo proselytos quamplurimos. Tum gentiles & illos, quos Achillis nostri Chirôn, MOTHANVS VAYERIVS, longo ordine enumerat in elegantissimo juxta & doctissimo Tractatu, quem Gallice conscripsit, & inscripsit, *De la vertu des Payens*. Viros, inquam, probos, spectatos, & sapientes illos taceo: quos omnes longe ante adventum Christi, non à fide abhorruisse, imo potius fidei consentaneum est credidisse, Electos à Domino, & vo-

catos fuisse ad Dominum. At quæ ratio est Electorum illorum gentilium qui fuerunt ab Adamo ad Christum; eandem statuo de electis illis gentilibus, quos tulit prior ætas, à mundo creato usque ad Adamum formatum.

Hacpropter vero gentiles illos omnes, ante & post Adamum genitos, viros frugi, mansuetos, & bonæ indolis, Christi electos crediderim; quia ex servitiis & mancipiis Christi fuisse illos existimaverim. *Si quis enim spiritum Christi habuit, is fuit Christi*: ex Apostolo Romanorum 8. Spiritum autem Christi habuisse illos autumo, quia tactos & animatos fuisse conjicio spiritu illo Christi, qui secretis cogitationibus salutem & vitam æternam apud illos operabatur. Inerat gentilibus illis spiritus Christi, sicut inest infantibus sua anima qua sentiunt; & quam sentiunt infantes, sed quam non agnoscunt. Inerat illis spiritus Christi, sicut inest ratio infantibus; quæ potentia in eis est, non actus. Vocatus idcirco Spiritus ille, *Potentia Dei ad salutem*, epistola ad Romanos capite 1. Inerat illis spiritus Christi, sicut inest grano frumenti virtus illa quæ potentia vegetativa est. *Germinat enim & increscit granum illud terræ commissum, dum nescit agricola qui seminavit illud*: quod notatum est Euangelio D. Marci, capite 4. Comparatus hac de causa spiritus Christi, quod regnum Dei est, grano illi frumenti. Germinat enim & increscit spiritus ille in Electis; dum nesciunt illum qui illum intra se habent Electi. Datus erat spiritus Christi gentilibus illis electis, nescientibus, oscitantibus, & dormientibus: atque illis optime conveniebat Psalmi illud 127. *Cum dederit dilectis suis somnum; Ecce, hæreditas Domini.* Hæreditas inquam Domini; quæ & regnum Dei,

Dei, & ſpiritus Chriſti, & vita æterna eſt. Inerat illis ſpiritus Chriſti, ſed erat abſconditus & incognitus, neque ſe eis confitebatur. Sentiebant & colebant Spiritum illum: ſentiebant quem neſciebant; colebant quem ignorabant. Aras illi ſacrabant quas Deo incognito nuncupabant, & quem Deum incognitum, Ieſum Chriſtum D. Paulus ipſe nominatim interpretatus eſt Athenienſibus. Abſconditus erat in illis Spiritus Chriſti. Quapropter & ipſi Electi in abſcondito; quales vocavit D. Paulus *Iudæos in abſcondito*; Romanorum 3. *Concluſi erant in eam fidem quæ revelanda eis erat.* Quod D. Paulus idem aſſeruit de Iudæis illis ſanctis, qui degerunt ſub lege, ab Adamo ad Chriſtum: nec non accommodari potuit gentilibus illis juſtis, qui degerunt ſub natura, ante legem & Adamum. Erant gentiles illi ſicut *oves errantes quæ neſciebant quo Paſtore ducerentur: ſed quæ*, ſecundum D. Petrum Epiſtola ſua 2, capite 2, potuerunt converti *ad Paſtorem animarum ſuarum.* Abſconditi erant cognitione & profeſſione ſua: atque eatenus cogniti, quatenus potuerunt cognoſci ex eorum operibus: quæ vera & ſolida fuit Electionis ſuæ probatio. Edicente illud Domino ipſo. *Ex operibus eorum cognoſcetis illos.*

Plura de his dicam ſi Deus faverit; ubi agam ex profeſſo de vocatione gentilium, quæ à rejectione Iudæorum invaluit. Ordiar autem partem ſecundam hujus Syſtematis à rejectione ipſa Iudæorum: Quia enim ſatis dixi de electione tum Iudæorum, tum gentilium in Iudæis electorum. Neque de illis faciam longius.

FINIS.

SYNAGOGIS IVDÆORVM VNIVERSIS,

Quotquot ſunt per totum Terrarum orbem ſparſæ.

NATIO ſancta & electa! filii Adam, qui fuit filius Dei: atque adeo & ipſi filii Dei. Salutem veſtram vobis precatur, neſcio quis: atque utinam ex Vobis unus!

Magna ſunt quæ de vobis dixi in Tractatu hoc; ubi egi de Electione veſtra. Multo majora ſunt quæ de vobis dicam in ſequenti; ubi agam de Reſtauratione veſtra. Quam futuram eſſe certo ſcio. Et, ſi quid Deus agit ſecretis cogitationibus apud nos, quam brevi futuram ſpero & confido.

Eripiet Deus caligantem nubem illam, quæ noſtros & veſtros, Chriſtianorum & Iudæorum oculos hebetat. Videbitis Iudæi ſecundum Prophetam veſtrum, IESVM eundem noſtrum quem Patres veſtri transfixerunt, venientem vobis & nobis in nubibus. Et nos viciſſim Chriſtia-

ſtiani, videbimus, ſecundum Apoſtolum noſtrum, REDEMPTOREM veſtrum, venientem ex Sion; peccata veſtra & noſtra delentem. Edixit enim aperte D. Paulus, cap. 11. ad Romanos. TOTVS ISRAEL *ſalvabitur: ſicut ſcriptum eſt*; VENIET REDEMTOR EX SION, *qui delebit iniquitates Iacob*. At, qui delebit iniquitates veſtras, delebit & noſtras. Ergo: ſi edicente D. Paulo, VENIET REDEMTOR VESTER: nondum venit, ſed venturus eſt. Venit certe gentilibus, gentilium redemtor IESVS noſter. Sed qui venit gentilibus, gentilium Salvator IESVS in carne: veniet idem ille CHRISTVS, id eſt MESSIAS, in ſpiritu; Salvator Iudæorum. *Genitus eſt* IESVS *qui dicitur* CHRISTVS; ut ſcriptum eſt in Euangelio D. Matthæi cap. 1. Id eſt: genitus eſt gentilium IESVS, qui dicitur Iudæorum CHRISTVS.

Myſterium IESV domini noſtri, qui venit gentilibus in carne, vobis Iudæis incognitum fuit: abſconditum Patribus veſtris; imo & tacitum toti mundo, à creatione mundi. Quod ſcripſit D. Paulus Rom. cap. ultimo: ubi vocavit Euangelium: *Patefactionem myſterii, quod tacitum & abſconditum fuerat à ſeculis & temporibus æternis*. Vos ſperabatis in eum qui reſtituturus erat regnum Iſrael. At IESVS in carne evertebat regnum Iſrael; ut in locum Iſrael ſubſtitueret gentilem. Myſterio vobis & ſeculis ipſis incognito. Quocirca, neque crede-

dide-

didiſtis in IESVM, *neque potuiſtis credere in illum.* Quod notavit Euangelium D. Ioannis, cap. 12. *Quia dixerat Iſaias; Excæcavit oculos eorum, & induravit cor eorum: ne viderent oculis, & ne intelligerent corde: & convertantur, & ſanem eos.* Converſionem & ſanitatem veſtram diſtulerat Deus in aliud tempus. Obduraviſſe autem dicitur Dominus corda veſtra, quando non illa ſpiritu ſuo emollivit, & inflexit ad cognitionem myſterii illius: *Quod eſt virtus & potentia Dei, ad ſalutem cuivis credenti.* Virtus vero & potentia illa, tota ex Deo erat, non ex hominibus: neque adeo ex vobis, quatenus homines eratis, non dii.

Nempe illud fuit, quod IESVS ipſe, quo momento crucifigebatur à patribus veſtris, & adprime ſciens, illos neſcire eum, & peccare ignorantia, hæc animitus pro illis & pro vobis oravit Deum. *Pater! ignoſce illis: neſciunt enim quid faciunt.* Quin & IESVS idem ille à vobis crucifixus, ſe vobis de cœlo exeret. Et qui regnum veſtrum evertit, cum venit in carne: regnum ille idem veſtrum vobis reſtituet, cum veniet in ſpiritu.

Stabitis attoniti ad tantum miraculum. Sed nolite commoveri. Auctius & melius vobis erit, quam Patribus veſtris; qui fratrem ſuum Ioſephum quem vendiderant, non noverant: à quo tamen & victum, & vitam accipiebant. Accedet ultro ad vos IESVS ille, qui CHRISTVS & MESSIAS veſter eſt; dicetque

vo

vobis, quæ dicebat Ioſeph fratribus ſuis. *Miſit me Deus ante Vos in vivificationem; & ad ponendum vobis reſiduum. Et nunc vos non miſiſtis me huc. Sed Deus poſuit me patrem Pharaoni; id eſt, gentili. Et dominum omni domui gentilitiæ. Et dominatorem in omni terra gentilitia.* Perget ille. *Felix culpa fuit patris primi veſtri Adami, quæ me meruit redemptorem. Felicior culpa fuit patrum veſtrorum; quæ me morte mea, veſtri & totius generis humani redemptorem fecit. Oportuit ut per crucem meam, quæ veſtra itidem fuit, intrarem in gloriam meam, quæ veſtra itidem erit.*

Neque vero illud tantum reſtituet vobis regnum veſtrum Deus, per Spiritum IESV & CHRISTI ſui, MESSIÆ veſtri; Sed etiam exorietur (ſi non exortus eſt) veſtris ex oſſibus & fratribus, ultor & REX veſter: qui virtute Dei, & Spiritu CHRISTI fretus; gentes vobis inimicas conteret. Voſque in manu forti & brachio extento, patriæ veſtræ & Terræ ſanctæ reſtituet: *ut illam*, IN ÆTERNVM CONFIDENTER, ET SOLI, *habitetis*. Quod vobis authentice promiſſum fuit. Quod expreſſim notavi in hac parte mei Syſtematis. Quodque expreſſius demonſtrandum mihi erit in ſequenti.

Geſtiunt mihi præcordia; quoties recordor REGEM illum veſtrum: *Pulchrum præ filiis hominum.* Sed pulchrum, qua virtus pulchra

chra est. Et qua Samson vester, qui Hercules gentilium fuit, pulcher erat.

Satus Hercule pulchro
Pulcher Aventinus.

Micat animus quoties animo recolo invictissimum Principem, & Regum primogenitum; ensem femori suo aptantem; fulmineum stringentem; hostibus vestris & suis fervide instantem; tingentem crura in sanguine; bibentem de torrente; triumphantem; & in montem Sion ascendentem; ibique Trophæa coram Domino de gentibus devictis erigentem.

Salit mihi cor, & nescio, quod insolitum gaudium pertentat tacitum meum pectus; quoties imago subit futuri illius reditus vestri: quo exciti omnes ex omnibus Terrarum omnium partibus, in quas dispersi estis, confluetis ad dulcē illam patriam vestram possidendam, pro qua tam diu est quod imo de pectore suspiria ducitis: ad Ierusalem illam vestram instaurandam, de qua tam præclara & tam gloriosa dicta sunt: & ad Templum illud vestrum restituendum, in quo erit requies Domini, & requies vestra. Totus exulto, quoties reputo semitas omnes undique ferventes in reditu illo vestro;

—— Plenisque viis sic agmen abundans:
Vt æstuosi cum flat Austri spiritus
Indignata suis cohiberi flumina ripis,
Vaga per agros murmurant licentia.

Quæ sunt psalmi 126, ex paraphrasi Georgii Buchanani, omnium exquisitissima.

Sed

Sed ad cœlos ipſos meditatione evehor; quoties in animum induco meum, reditum illum veſtrum, & reſtaurationem illam veſtram, PLENITVDINEM fore gentium. Et vocationem noſtram, inchoatam in IESV quando venit in carne, perficiendam & cumulandam in CHRISTO & MESSIA veſtro, quando veniet in ſpiritu. Et quo tempore, ſecundum Prophetam veſtrum, Spiritus ille qui ex Deo eſt, PLENE *effundetur ſuper omnem carnem.* Quo tempore, inquam, laudabunt Dominum omnes gentes cum populo ejus. Imo, quo tempore Cœli enarrabunt gloriam Dei: Terra hymnos concinet: Montes ſubſilient: Colles clamabunt: Silvæ motabunt arborum ſuarum cacumina: Mare gaudio æſtuabit: Fluvii manibus plaudent: & natura univerſa læta erit de revelatione FILIORVM DEI; quæ veſtra futura eſt. Ad cujus ſcilicet revelationis expectationem, Naturam eandem nobis exhibuit D. Paulus, *anhelantem, enitentem & parturientem,* cap. 8. epiſtolæ ad Romanos.

Sed quid ego hæc raptim commemoro? Quæ per latum & effuſum orationis campum explananda ſunt. Et ſuper quibus ſingulatim enarrandis hærendum nobis particulatim eſt. Quod nimirum faciam in altera parte hujus Syſtematis: ſi Deus idem, qui velle illud mihi dedit, perficere dederit. Hoc mihi certe cum Vobis commune eſt: quod vitam duco erraticam; quæque parum convenit cum otio meditan-

ditan-

ditantis & ſcribentis. At, ſi vivo vitam veſtram; moriar morte veſtra: & *Moriar morte Juſtorum*; quæ veſtra eſt.

Vos autem ſoſpitet Deus. Vivite felices in ſpe veſtra: quæ fortitudo veſtra eſt.

Durate! & Voſmet rebus ſervate ſecundis.

